
Vladimir Beljanski

Veljko Delibašić

Jugoslav Tintor

**PRIRUČNIK ZA POSTUPANJE
ADVOKATA U KRIVIČNOM
POSTUPKU**

Beograd, 2019.

Izdavači

Misija OEBS-a u Srbiji
Advokatska komora Srbije

Urednik

dr Veljko Delibašić

Autori

Vladimir Beljanski
dr Veljko Delibašić
Jugoslav Tintor

Lektor i korektor

Jasmina Alibegović

Prelom i priprema za štampu

Underdog

Štampa

Tiraž

500

Stavovi izneti u ovoj publikaciji pripadaju isključivo autorima i ne predstavljaju nužno stavove Misije OEBS-a u Srbiji ili Advokatske komore Srbije.

SADRŽAJ

<i>Predgovor</i>	9
1. OSNOVNI PRINCIPI KRIVIČNOG POSTUPKA.....	11
1.1. Pretpostavka nevinosti	11
1.2. Teret dokazivanja optužbe je na tužiocu	12
1.3. U sumnji u korist okrivljenog	13
1.4. Nepristrasnost suda, tužilaštva i policije	13
1.5. „Načelo ploda otrovnog drveta“	14
1.6. Izuzetna sudska inicijativa u dokaznom postupku	15
2. OSNOVNA PRAVA I PROCESNI POLOŽAJ OKRIVLJENOG.....	17
2.1. Prava okrivljenog u svetlu odredbi Ustava Republike Srbije	17
2.1.1. Pravo da bude poučen o pravima odmah – u momentu lišenja slobode	17
2.1.2. Pravo da bude obavešten o dokazima koji su protiv njega prikupljeni.....	18
2.1.3. Pravo na saznanje o vođenju istrage i na dostavu tužilačke naredbe.....	18
2.1.4. Izostanak pravnog sredstva protiv naredbe o sprovođenju istrage	19
2.2. Problem pojednostavljenog dokazivanja	20
2.3. Saslušanje okrivljenog i ispitivanje svedoka.....	21
2.4. Angažovanje stručnog savetnika odbrane	22
2.5. Pravo na suđenje u razumnom roku	23

3.	ISTRAGA.....	24
3.1.	Tužilačka istraga i princip jednakosti oružja.....	24
3.2.	Uloga branioca u tužilačkoj istrazi.....	25
3.3.	Prava branioca u tužilačkoj istrazi	25
3.3.1.	Pravo odbrane da se upozna sa spisima predmeta i sadržinom dokaza.....	25
3.3.2.	Pravo odbrane da tokom istrage prisustvuje sprovođenju dokaznih radnji	27
3.3.3.	Pravo odbrane da javnom tužiocu predloži sprovođenje dokazne radnje	28
3.3.4.	Pravo odbrane da u istrazi preduzima radnje za obezbeđenje dokaza	29
4.	PRITVOR.....	31
4.1.	Uloga branioca kod određivanja i produženja pritvora	31
4.2.	Stavovi Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa pritvorom.....	32
4.2.1.	Razumna sumnja da je lice lišeno slobode izvršilo krivično delo.....	32
4.2.2.	Obaveštavanje o razlozima lišenja slobode „odmah“ i izvođenje „pred sud“	34
4.2.3.	Kontradiktoran postupak uz osiguranje procesne ravnopravnosti stranaka.....	35
4.2.4.	Cilj pritvaranja je „napredovanje u istrazi“	38
4.2.5.	Opasnost od ponavljanja krivičnog dela mora biti „realna“	38
4.2.6.	Odluke o pritvoru ne smeju sadržati stereotipne razloge	39
4.2.7.	Po proteku određenog vremena potrebni su dodatni razlozi za pritvor	41
4.2.8.	Težina optužbi ne može biti jedini razlog za pritvor.....	42
4.2.9.	Pritvor se ne može koristiti kao anticipacija zatvorske kazne.....	43
4.3.	Problem nedostatka dvostepenosti u odlučivanju o određivanju i produženju pritvora u istrazi	45
4.4.	Druge mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog.....	45
4.4.1.	Jemstvo ne sme imati kaznenu ili kompenzacijsku svrhu	45

5. BRANILAC PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI	47
5.1. Branilac po službenoj dužnosti u svetlu odredbi Kodeksa profesionalne etike advokata.....	47
5.2. Kvalitet rada branilaca po službenoj dužnosti.....	49
5.3. Prestanak prava i dužnosti branioca razrešenjem.....	50
5.4. Postupanje branilaca po službenoj dužnosti prilikom prvog saslušanja	51
5.5. Nezavisnost branilaca po službenoj dužnosti	52
6. OPTUŽENJE	53
6.1. Uloga branioca u fazi potvrđivanja optužnice.....	53
6.2. Problematičan procesni vakuum u slučaju nepodizanja optužnice.....	54
6.3. Obavezna objava svih prikupljenih dokaza i spisa pre ispitivanja optužnice	56
6.4. Obavezno sudsko preispitivanje pritvora u fazi potvrđivanja optužnice	57
6.5. Sudsko preispitivanje formalnih nedostataka optužnice.....	59
6.6. Dostavljanje optužnice okrivljenom i braniocu.....	61
6.7. Pravo branioca da podnese odgovor na optužnicu	61
6.8. Nužnost izdvajanja nezakonitih dokaza prilikom preispitivanja optužnice	62
6.9. Vraćanje optužnice tužiocu radi dopune istrage	63
6.10. Sudsko preispitivanje osnovanosti optužnice.....	63
6.11. Obrazloženje rešenja o potvrđivanju optužnice i žalba protiv rešenja.....	65
7. SPORAZUMI JAVNOG TUŽIOCA I OKRIVLJENOG	67
7.1. Sporazum o priznanju krivičnog dela.....	67
7.2. Sporazum o svedočenju okrivljenog	76
7.3. Sporazum o svedočenju osuđenog	74
8. GLAVNI PRETRES.....	79
8.1. Pripremno ročište.....	79
8.2. Uvodno izlaganje	80

8.3. Odbrana okrivljenog	82
8.4. Osnovno ispitivanje	83
8.5. Unakrsno ispitivanje	85
8.6. Dodatno ispitivanje	90
8.7. Završna reč.....	90
9. PRAVNI LEKOVI	93
9.1. Uvod	93
9.2. Redovni pravni lekovi.....	95
9.2.1. Žalba protiv prvostepene presude.....	95
9.2.1.1. Sadržaj žalbe.....	98
9.2.1.2. Pisanje žalbe i sednica veća ili pretres pred drugostepenim sudom.....	99
9.2.2. Žalba protiv drugostepene presude.....	110
9.2.3. Žalba protiv rešenja.....	111
9.3. Vanredni pravni lekovi	112
9.3.1. Zahtev za ponavljanje krivičnog postupka	112
9.3.2. Ponavljanje krivičnog postupka osuđenom u odsustvu	114
9.3.3. Zahtev za zaštitu zakonitosti	115
10. SKRAĆENI POSTUPAK.....	119
11. PUNOMOĆNIK OŠTEĆENOG	124
PRILOZI.....	126
1. Krivična prijava protiv poznatog izvršioca.....	129
2. Krivična prijava protiv poznatog izvršioca i N. N. lica	133
3. Prigovor zbog odbacivanja krivične prijave	135
4. Privatna tužba	136
5. Prigovor zbog nepravilnosti u toku istrage	137
6. Pisana izjava o obaveštenju koje je prikupio branilac	138
7. Predlog branioca za preduzimanje dokazne radnje	141

8. Zahtev za izuzeće sudije	142
9. Molba za povraćaj u pređašnje stanje	143
10.1. Žalba protiv presude	145
10.2. Žalba protiv presude	148
11. Odgovor na žalbu.....	150
12. Zahtev za naknadu troškova krivičnog postupka	153
13. Žalba na rešenje o određivanju pritvora u istrazi.....	154
14. Žalba na rešenje o određivanju pritvora nakon podizanja optužnice	157
15. Žalba na rešenje o produženju pritvora.....	160
16. Predlog branioca za ukidanje pritvora	163
17. Predlog da se pritvor zameni jemstvom.....	164
18. Zahtev za ponavljanje krivičnog postupka.....	166
19.1. Zahtev za zaštitu zakonitosti.....	169
19.2. Zahtev za zaštitu zakonitosti.....	175
20. Zahtev za izricanje jedinstvene kazne.....	179
21. Molba za puštanje na uslovni otpust.....	181
22. Zahtev za naknadu štete.....	184
<i>Spisak presuda Evropskog suda za ljudska prava.....</i>	<i>187</i>
<i>Literatura .....</i>	<i>191</i>

PREDGOVOR

Svakome ko je nekada, u bilo kom svojstvu, učestvovao u krivičnom postupku poznato je da delotvorna zaštita prava okrivljenog i pravično suđenje umnogome zavise od savesnosti i stručnosti njegovog branioca. Da bi okrivljeni imao valjanu, delotvornu odbranu, njegovom braniocu je, pored dovoljno vremena i sredstava, potreban širok spektar znanja i veština, koji se moraju usavršavati tokom cele advokatske karijere. Nije dovoljno da advokat odlično poznaje relevantne propise i sudsku praksu, već mora biti i u stanju da pažljivo analizira sve okolnosti slučaja, stvori odnos poverenja sa klijentom, osmisli strategiju odbrane i vešto komunicira sa svedocima, javnim tužiocem i sudom – bilo usmeno ili pismeno. Sve ovo može predstavljati ozbiljan izazov, naročito za pravnike bez ikakvog ili sa malo iskustva u oblasti krivičnog prava. Ovaj priručnik namenjen je upravo njima i treba da posluži kao uvod u trajni proces sticanja i razvijanja potrebnih znanja i veština.

U priručniku su ukratko prikazani osnovni principi krivičnog postupka, najvažnija pravila Zakonika o krivičnom postupku u svakoj njegovoj fazi i sudska praksa koja se na njima zasniva, uz poseban osvrt na njihovu (ne)usklađenost sa Ustavom Republike Srbije i stavovima Evropskog suda za ljudska prava. Pored toga, u njemu se daju praktični saveti za postupanje u svim fazama postupka, uključujući razvijanje strategije (teorije) slučaja, pregovaranje i zaključivanje sporazuma sa javnim tužiocem, osnovno i unakrsno ispitivanje svedoka, uvodnu i završnu reč, te pisanje redovnih i vanrednih pravnih lekova i, konačno, zastupanje oštećenog.

Priručnik su napisali Vladimir Beljanski, advokat u Novom Sadu i predsednik Advokatske komore Vojvodine (odeljke 9, 10 i 11), dr Veljko Delibašić, advokat u Beogradu i potpredsednik Advokatske komore Beograda (odeljke 7 i 8), i Jugoslav Tintor, advokat u Beogradu i predsednik Advokatske komore Beograda (odeljke 1, 2, 3, 4, 5 i 6). Uredio ga je dr Veljko Delibašić, koji je pripremio i priloge – primere različitih podnesaka koji se mogu koristiti u krivičnom postupku. Autori su koristili i svoje ranije radove ne pozivajući se uvek izričito na njih.

Rukopis je završen 11. novembra 2019.

1. OSNOVNI PRINCIPI KRIVIČNOG POSTUPKA

Odredbom člana 1 ZKP propisano je da je cilj krivičnog postupka da „niko nevin ne bude osuđen“, kao i da se učiniocu krivičnog dela izrekne krivična sankcija na osnovu zakonito i pravično sprovedenog postupka. Međutim, kada objektivno sagledamo sudsku praksu u Republici Srbiji stiče se utisak da je cilj postupka da „niko kriv ne bude oslobođen“. U ostvarenju tako postavljenog cilja dešava se da bude osuđen i poneko nevin, jer je najvažnije od svega da „krivac ne izbegne zasluženu kaznu“. Pored toga, svedoci smo da se u praksi vrlo često zaboravlja obaveza suda da postupak sprovodi ne samo zakonito, već i pravično. Međutim, kada bi postavili pitanje šta pod pravičnošću postupka podrazumevamo, verujem da bi i branioci na ovo pitanje davali različite odgovore. Jedni bi pravičnost poistovetili sa zakonitošću postupka, drugi bi je sveli na nepristrasnost suda, a treći bi je definisali kao jednako postupanje u jednakim slučajevima. Šta je od toga pravi odgovor? Evropski sud za ljudska prava pravičnost postupka svodi na pravo okrivljenog da delotvorno ostvari konkretne procesne garancije. Pravo na pravično suđenje je ustanovljeno kako bi zaštitilo građanina kojem je protivna stranka javni tužilac sa čitavim državnim aparatom, zbog čega su stranke u uslovima adversijalnog krivičnog postupka faktički neravnopravne. Kako jedan od ciljeva ZKP mora biti ublažavanje ove neravnopravnosti, a cilj prava na pravično suđenje jeste da zaštiti građanina od pristrasnosti suda na njegovu štetu, uloga branioca je da tokom čitavog postupka ukazuje i javnom tužiocu i sudu na svaku povredu procesnih prava okrivljenog, polazeći pre svega od osnovnih principa na kojima krivični postupak počiva. Ti principi ustanovljeni su u korist okrivljenog kako bi obezbedili njegov pravičan tok.

1.1. Pretpostavka nevinosti

U članu 3 ZKP propisano je da se svako smatra nevinim dok se njegova krivica za krivično delo ne utvrdi pravnosnažnom odlukom suda. Kada govorimo o povredi pretpostavke nevinosti najpre pomislimo na javne izjave državnih orga-

na kojima se drastično krši pravo okrivljenih na pretpostavku nevinosti. Međutim, daleko problematičnije kršenje pretpostavke nevinosti ogleda se u opštem uverenju pravosudnih organa da okrivljeni koji se brani ćutanjem to čini jer je sigurno kriv. Ovakvo opšte uverenje značajno determiniše procesni položaj okrivljenog koji se odluči da koristi svoje pravo da ne iznosi odbranu jer polazi od toga da bi se u skladu sa članom 3 ZKP i u tom slučaju morao smatrati nevinim, kao i da njegova odluka da koristi svoje pravo ne bi trebala imati nikakve štetne implikacije na tok i ishod krivičnog postupka. Evropski sud za ljudska prava je u okviru prava na pravično suđenje iz člana 6, stav 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima (u nastavku „Konvencija“) zauzeo stav da, kada je reč o proceni pravičnosti krivičnog postupka, nije toliko važna usklađenost postupaka domaćih nadležnih tela sa formalnim pravilima domaćeg postupka u prikupljanju dokaza i postupanju sa njima koliko je važan izostanak naznaka da su korišćenjem tih dokaza za osudu prekršena autonomna načela „pravičnosti“ u smislu člana 6 Konvencije i to: akuzatorski postupak, jednakost oružja, kao i odsutnost navođenja na krivično delo i neprimerenog pritiska da se odustane od prava na ćutanje. Jedan drastičan primer kršenja pretpostavke nevinosti predstavlja član 350 ZKP koji obavezuje ne samo javnog tužioca, već i branioca da već na pripremnom ročištu predloži sve dokaze koje namerava da izvede na glavnom pretresu, pri čemu se neće izvoditi oni dokazi za koje je znao na pripremnom ročištu a nije ih predložio. Na ovaj način se vrši neprimereni pritisak na okrivljenog da dokazuje svoju odbranu, umesto da tužilac dokazuje optužbu, a branilac se dovodi u poziciju da predlaže dokaze pre nego što sagleda rezultate tužilačkog dokazivanja.¹ U takvoj situaciji branilac mora biti krajnje oprezan kako svojim predlozima ne bi proširio polje dokazivanja i preneo težište dokaznog postupka sa ocene osnovanosti optužbe na ocenu istinitosti odbrane.

1.2. Teret dokazivanja optužbe je na tužiocu

Odredbom člana 15, stav 2 ZKP propisano je da je teret dokazivanja optužbe na tužiocu. Međutim, ogroman problem u praksi nastaje zbog toga što veliki broj

---

1 Dobar primer poštovanja principa pretpostavke nevinosti predstavljaju regionalna uporedna rešenja. U Hrvatskoj na pripremnom ročištu branilac može izjaviti da će svoj govor održati nakon izvođenja dokaza koje je predložio tužilac, a optuženi se ispituje na kraju dokaznog postupka, osim ako on sam drukčije ne zahteva – što znači da i formulisanju koncepta odbrane prethodi sagledavanje rezultata tužilačkog dokazivanja (član 417, stavovi 1 i 5 ZKPH).

branilaca zaboravlja ovo osnovno pravilo o teretu dokazivanja pa se nakon iznošenja odbrane od strane okrivljenog upuštaju u dokazivanje iznete odbrane. Ovakav pristup branioca u praksi rezultira jednom krajnje paradoksalnom situacijom – da se predmet dokazivanja prenese sa terena dokazivanja optužbe na teren dokazivanja odbrane. Vrlo često se i sam sud u razlozima presude pretežno bavi obrazlaganjem zbog čega nije poklonio veru iznetoj odbrani okrivljenog umesto da iznese valjane razloge u pogledu zaključka o dokazanosti optužbe. Jednom rečju, najveća šteta u krivičnom postupku nastaje onda kada je odbrana nanosi sama sebi. Ovu „zamenu teza“ branilac mora izbegavati u svakoj procesnoj situaciji, bilo da je reč o iznošenju odbrane ili žalbi na presudu.²

1.3. U sumnji u korist okrivljenog

U članu 16, stav 5 ZKP propisano je da će sumnju u pogledu činjenica od kojih zavisi vođenje krivičnog postupka, postojanje obeležja krivičnog dela ili primena neke druge odredbe krivičnog zakona, sud uvek rešiti u korist okrivljenog. Princip *in dubio pro reo* razumeju svi, ali ne postupaju u skladu sa njim. U dosadašnjoj sudskoj praksi pogrešno razumevanje pretpostavke nevinosti i pravila *in dubio pro reo* imalo je za posledicu da se u postupku dokazuje nevinost a ne krivica, kao i da je za dokazivanje nevinosti bilo potrebno otkloniti svaku moguću sumnju, a ne učiniti realnom samo jednu premisu o nepostojanju dokaza o krivici.

1.4. Nepristrasnost suda, tužilaštva i policije

Odredbom člana 16, stav 2 ZKP propisano je da je sud dužan da nepristrasno oceni izvedene dokaze i da na osnovu njih s jednakom pažnjom utvrdi činjenice koje terete ili idu u korist okrivljenog. Odredbom člana 6, stav 4 ZKP propisana je

---

2 Dobar primer poštovanja principa pretpostavke nevinosti predstavljaju uporedna rešenja iz našeg regiona. U Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine sud će poučiti optuženog da može dati iskaz u toku dokaznog postupka u svojstvu svedoka i, ako odluči dati takav iskaz, da će biti podvrgnut direktnom i unakrsnom ispitivanju. Ovo je samo mogućnost ali ne i obaveza (član 274, stav 2 ZKPRS). Tužilac će na početku glavnog pretresa ukratko izneti dokaze na kojima zasniva optužnicu a optuženi ili njegov branilac mogu nakon toga izložiti koncept odbrane, ali ne moraju. Umesto toga oni mogu sačekati rezultate tužilačkog dokazivanja da bi odlučili šta će dokazivati i da li uopšte ima potrebe dokazivati bilo šta (član 275 ZKPRS).

dužnost javnog tužioca i policije da nepristrasno razjasne sumnju o krivičnom delu za koje sprovode službene radnje i da s jednakom pažnjom ispituju činjenice koje terete okrivljenog i činjenice koje mu idu u korist. Iz napred navedenih odredbi proizlazi da ZKP pretpostavlja ne samo nepristrasnost suda, već i nepristrasnost javnog tužilaštva i policije, kao državnih organa. Iako ostvaruju procesnu ulogu suprotne stranke koja po prirodi stvari ima za cilj da optužba bude dokazana, to ne znači da prilikom preduzimanja službenih i istražnih radnji mogu preduzimati samo one koje potencijalno mogu ići u korist optužbe, već su dužni da preduzimaju i radnje u korist odbrane, pogotovo u fazi predistražnog i istražnog postupka kada tužilaštvo ostvaruje dvostruku ulogu – i organa postupka i suprotne strane.

1.5. „Načelo ploda otrovnog drveta“

Odredbom člana 16, stav 1 ZKP propisano je da se sudske odluke ne mogu zasnivati na dokazima koji su neposredno ili posredno, sami po sebi ili načinu pribavljanja „u suprotnosti sa zakonom“, a ne samo na dokazima koji su „zakonom izričito zabranjeni“.³ Ovakvo zakonsko rešenje je u skladu sa tzv. „načelom ploda otrovnog drveta“, prema kojem je zakonitost dokaza kompromitovana ako je prilikom njegovog pribavljanja ili izvođenja korišćen nezakonit dokaz ili ako taj dokaz nikad ne bi ni bio pribavljen da mu nije prethodilo pribavljanje nezakonitog dokaza. Na ovaj način problem korišćenja nezakonitih dokaza je samo deklarativno rešen, s obzirom da je izostala suštinska razrada tzv. „načela ploda otrovnog drveta“ kroz ostale zakonske odredbe.

Pomenuta zakonska formulacija pruža osnov za tvrdnju da se sudske odluke ne mogu zasnivati na dokazima koji su „posredno pribavljeni“ – proistekli iz nezakonitih i koji moraju biti dovedeni u istu ravan i deliti istu procesnu sudbinu. Međutim, korišćenje nezakonitog dokaza nije više propisano kao apsolutno bitna povreda krivičnog postupka.⁴ Ovo je sada relativno bitna povreda krivičnog postupka jer podrazumeva da neće rezultirati ukidanjem presude ako je prema proceni drugostepenog suda očigledno da bi i bez tog nezakonitog dokaza bila doneta ista presuda. Ovakvo zakonsko rešenje u potpunosti devalvira „načelo ploda otrovnog drveta“

---

3 Vidi član 18, stav 2 ZKP (*Sl. list SRJ*, br. 70/2001) i član 16, stav 1 ZKP (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2011).

4 Vidi član 438, stav 1, tačka 11 i član 438, stav 2 ZKP.

koje je proklamovano u članu 16 ZKP. Dakle, ključni problem je što ovo načelo nije razrađeno kroz ceo zakon, tako da uopšte nije eksplicitno propisana zabrana da se nezakoniti dokazi koriste prilikom izvođenja dokaza, niti procesna sudbina dokaza prilikom čijeg izvođenja su korišćeni nezakoniti dokazi niti procesna sudbina dokaza do kojih nikada ne bi ni došlo da im nije prethodio neki nezakoniti dokaz.

Branilac mora konzistentno insistirati na „načelu ploda otrovnog drveta“ koje je propisano u članu 16 ZKP kako bi se onemogućilo korišćenje nezakonitih dokaza prilikom izvođenja drugih dokaza u postupku i identifikovali dokazi pri čijem izvođenju su korišćeni nezakoniti dokazi i dokazi do kojih se nikad ne bi došlo da im nije prethodilo korišćenje nezakonitog dokaza.⁵ Kako ZKP dopušta samo žalbu protiv rešenja kojim se predlog za izdvajanje nezakonitog dokaza usvaja, ali ne i protiv rešenja kojim se predlog odbija, jasno je da nedostaje delotvoran procesni mehanizam za blagovremeno razdvajanje zakonitih i nezakonitih dokaza kako bi se onemogućila kontaminacija dokaza tokom postupka.

1.6. Izuzetna sudska inicijativa u dokaznom postupku

Po pravilu, sud izvodi dokaze na predlog stranaka, a samo izuzetno može i sam odrediti izvođenje dokaza. ZKP propisuje dva kumulativna uslova za sudsku inicijativu u dokaznom postupku: protivrečnost ili nejasnost izvedenih dokaza i neophodnost svestranog raspravljanja predmeta dokazivanja.⁶ Praksa je pokazala da sud nije spreman da intervenisanje u dokazni postupak svede samo na izuzetne slučajeve i da se neophodnost svestranog raspravljanja tumači vrlo ekstenzivno. Međutim, postavlja se pitanje procesnih konsekvenci u slučaju kada sud svojim intervencijama u dokaznom postupku pomaže javnom tužiocu u dokazivanju optužnice sanirajući posledice njegovih propusta. Zbog toga je dužnost branioca da reaguje u svakoj procesnoj situaciji i ukaže sudu na „filigransku razliku“ između potrebe razjašnjenja stvari i nedozvoljene pomoći javnom tužilaštvu, kao i da tokom

---

5 U Hrvatskoj postoji pravilo prema kojem su nezakoniti i dokazi za koje se saznalo iz nezakonitih dokaza (član 10, stav 2, tačka 4 ZKPH). U Republici Srpskoj i Federaciji BiH propisano je da sud ne može zasnivati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih Ustavom i međunarodnim ugovorima, niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama procesnog zakona, s tim da sud ne može zasnivati svoju odluku ni na dokazima koji su dobijeni na osnovu nezakonitih dokaza (član 10, stavovi 2 i 3 ZKPRS).

6 Vidi član 15, stav 4.

postupka apostrofira obavezu suda da svoje ovlašćenje intervenisanja u dokazni postupak mora koristiti restriktivno. Jednom rečju, branilac je taj koji mora insistirati na razlici između korektivne i kreativne uloge suda, kao i na primeni člana 15, stav 4 ZKP u duhu poštovanja prava na pravično suđenje koje je garantovano u članu 32, stav 1 Ustava Republike Srbije i članu 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

U pravičnom krivičnom postupku adversijalni koncept glavnog pretresa predstavlja neophodan korektiv tužilačke istrage. Svako insistiranje na povećanju dokazne inicijative suda kod prikupljanja dokaza u potrazi za materijalnom istinom na glavnom pretresu dovodi u pitanje ostvarenje prava na pravično suđenje. Postojeće rešenje iz člana 15, stav 4 ZKP, prema kojem sud može intervenisati u dokazni postupak, ima svojih prednosti – jer opredeljuje da to može činiti samo „izuzetno“, ali i svojih mana – jer određuje da to može činiti uvek „ako oceni da su izvedeni dokazi protivrečni ili nejasni i da je to neophodno da bi se predmet dokazivanja svestrano raspravio“ – što znači i u korist optužbe. Sud ne sme pomagati javnom tužiocu u dokazivanju optužbe. Ovakva uloga suda bi devalvirala poverenje građana u sud. Nema pravičnog suđenja ukoliko optužbu u fazi istrage dokazuje javni tužilac, a u fazi glavnog pretresa javni tužilac uz pomoć suda – koji otklanja posledice tužilačkih propusta u potrazi za „materijalnom istinom“.

Moguće rešenje koje ne bi ugrozilo ostvarenje prava na pravično suđenje jeste da sud može intervenisati u dokaznom postupku samo u korist okrivljenog. Za ovakvo rešenje moguće je naći uporište u presudama Evropskog suda za ljudska prava, koji zauzima jedinstven stav povodom pitanja delotvornosti odbrane i pitanja odgovornosti za delotvornu odbranu ukazujući da sud ima „obavezu činjenja u pravcu obezbeđenja stvarnog i delotvornog poštovanja prava okrivljenog na pravičan postupak“. Dakle, aktivno postupanje suda na glavnom pretresu je opravdano samo u slučajevima kada odbrana nije dovoljno delotvorna ili kada okrivljeni nema branioca koji može valjano zaštititi njegova procesna prava. U takvim slučajevima, rešenje prema kojem sud može intervenisati u dokaznom postupku samo u korist okrivljenog ili ako se odbrana tome ne protivi bilo bi u funkciji ostvarenja prava na pravično suđenje. Međutim, sud bi mogao intervenisati u korist okrivljenog, ali ne i u korist javnog tužilaštva – jer pravo na pravično suđenje u krivičnom postupku predstavlja individualno pravo okrivljenog – građanina, a ne javnog tužioca kao državnog organa.

2. OSNOVNA PRAVA I PROCESNI POLOŽAJ OKRIVLJENOG

2.1. Prava okrivljenog u svetlu odredbi Ustava Republike Srbije

2.1.1. Pravo da bude poučen o pravima odmah – u momentu lišenja slobode

Okrivljeni ima pravo da bude poučen da nije dužan ništa da izjavi, da sve što izjavi može biti korišćeno kao dokaz, kao i da ima pravo da bude saslušan u prisustvu branioca koga sam izabere. Za razliku od ranijeg ZKP koji je propisivao da se okrivljeni mora poučiti o ovim pravima u momentu hapšenja (član 5, stav 1, tačka 1), važeći ZKP propisuje da se poučava tek neposredno pre prvog saslušanja (član 68, stav 2 i član 69, stav 1, tačka 1), što ostavlja ogroman vremenski vakuum u kojem okrivljeni može davati policiji razne informacije i pomagati im na sopstvenu štetu, a da prethodno nije poučen o svojim pravima. U momentu hapšenja postoji samo obaveza upoznavanja uhapšenog sa razlozima hapšenja i ništa više od toga. Član 29 Ustava propisuje da se licu lišenom slobode bez odluke suda odmah saopštava da ima pravo da ništa ne izjavljuje i pravo da ne bude saslušano bez prisustva branioca koga samo izabere ili branioca koji će mu besplatno pružiti pravnu pomoć, ako ne može da je plati. Ako Ustav propisuje da se licu lišenom slobode pouka o pravima mora saopštiti „odmah“ – u momentu lišenja slobode, onda bi branilac morao insistirati na ovoj ustavnoj odredbi sa argumentacijom da je bez uticaja odredba zakona koja propisuje da se pouka saopštava uhapšenom u nekom kasnijem momentu.

2.1.2. Pravo da bude obavešten o dokazima koji su protiv njega prikupljeni

Član 33, stav 1 Ustava propisuje da svako ko je okrivljen za krivično delo ima pravo da u najkraćem roku, u skladu sa zakonom, podrobno i na jeziku koji razume bude obavešten o prirodi i razlozima optužbe za koju se tereti, kao i o dokazima prikupljenim protiv njega. Ovde nije reč o pravu okrivljenog da izvrši uvid u sadržinu prikupljenih dokaza, već o njegovom pravu da bude obavešten o njihovom postojanju u načelu – što je preduslov za koncipiranje bilo kakve odbrane. Da bi mogao koristiti svoje pravo iz člana 68, stav 1, tačka 10 – da se izjasni o dokazima koji ga terete, okrivljeni mora znati o kojim dokazima je reč. Ovako se od njega očekuje da iznese odbranu bez prethodnih saznanja o tome na kojim dokazima se zasnivaju osnovi sumnje. Ako Ustav propisuje da okrivljeni ima pravo da bude obavešten i o „prirodi i razlozima optužbe“ i o „dokazima koji su protiv njega prikupljeni“ onda bi branilac morao insistirati na ovoj ustavnoj odredbi sa argumentacijom da nije dozvoljeno zakonom propisati da okrivljeni ima pravo samo da bude obavešten o „prirodi i razlozima optužbe“, jer da bi se izjasnio o dokazima na kojima se zasnivaju osnovi sumnje on mora znati o kojim dokazima je reč.

2.1.3. Pravo na saznanje o vođenju istrage i na dostavu tužilačke naredbe

ZKP propisuje da je podatak da li se protiv nekog lica vodi istraga dostupan samo sudu, tužiocu i policiji.⁷ Pored toga, pravo je tužioca da samostalno odredi redosled preduzimanja dokaznih radnji u istrazi. On je obavezan samo da donese naredbu o sprovođenju istrage u roku od 30 dana od dana kada je obavešten o prvoj dokaznoj radnji koju je policija preduzela, ali nije obavezan da tu naredbu odmah dostavi okrivljenom i braniocu. ZKP dopušta i vođenje istrage protiv nepoznatog učinioca, što ostavlja mogućnost tužiocu da čitavu istragu vodi bez učešća okrivljenog i branioca ukoliko predstavi da je do podatka kojim je identifikovao učinioca došao na kraju istrage.⁸ Odbrana saznaje za istragu tek kada tužilac odluči da okrivljenom i njegovom braniocu dostavi naredbu o sprovođenju istrage, što mora

---

7 Vidi član 10, stav 2 i član 297, stav 1 ZKP.

8 Vidi član 6, stav 1 i član 297, stav 2 ZKP.

učiniti tek kada isplanira da preduzme prvu radnju kojoj oni imaju pravo da prisustvuju.⁹ Međutim, tužilac bez prisustva odbrane može saslušati osetljivog svedoka (član 300, stav 2) ili bilo kojeg svedoka ako pribavi odobrenje sudije za prethodni postupak ili ako istragu pokrene protiv N. N. učinioca pa ga naknadno identifikuje (član 300, stav 6), što mu pruža mogućnost da osmisli strategiju u redosledu preduzimanja dokaznih radnji kako bi istragu što duže vodio bez ikakvog učešća odbrane.

Ovakvo zakonsko rešenje nije saglasno sa zahtevima koji za zakone proizlaze iz vladavine prava, posebno sa zahtevima pravne sigurnosti u vezi sa pravom na pravično suđenje. Naredba o sprovođenju istrage se donosi i istraga sprovodi a da osoba protiv koje se vodi o tome nema nikakvih saznanja, niti je upoznata sa svojim pravima. Okrivljeni koji ne zna da se protiv njega sprovodi istraga ne može ostvariti pravo na saznanje o osnovama sumnje, pravo na razgledanje spisa, te pravo na predlaganje sprovođenja dokaznih radnji. Odredbom ovakve sadržine krši se pravo okrivljenog na pristup sudu i pravo na razuman rok. Zbog toga nije ustavnopravno prihvatljivo odlaganje dostave naredbe o sprovođenju istrage.

2.1.4. Izostanak pravnog sredstva protiv naredbe o sprovođenju istrage

Krivični postupak se pokreće tako što javni tužilac donese naredbu o sprovođenju istrage protiv koje ne postoji nikakvo pravno sredstvo.¹⁰ Dakle, o osnovanosti pokretanja krivičnog postupka odlučuje isključivo javni tužilac koji pokreće istragu bez ikakve sudske kontrole, a istraga zatim može trajati neograničeno dugo.

Član 32 Ustava propisuje da svako ima pravo da nezavisan, nepristrasan i zakonom već ustanovljen sud, pravično i u razumnom roku raspravi i odluči o njegovim pravima i obavezama, osnovanosti sumnje koja je bila razlog za pokretanje postupka, kao i o optužbama protiv njega. Dakle, sud je taj koji mora odlučiti i o osnovanosti sumnje koja je razlog za pokretanje postupka i o optužbi. Ako Ustav propisuje da o osnovanosti sumnje koja je bila razlog za pokretanje krivičnog postupka mora da odluči sud, onda nije ustavnopravno prihvatljivo zakonsko rešenje prema kojem o osnovanosti sumnje za pokretanje krivičnog postupka odlučuje tužilac naredbom protiv koje ne postoji nikakvo pravno sredstvo o kojem bi odlučivao sud.

---

9 Vidi član 296, stav 2 i 297, stav 1 ZKP.

10 Vidi član 7 i član 296 ZKP.

Celokupni katalog ljudskih prava i sloboda zajemčenih ustavom usmeren je ka sudskoj zaštiti. Celokupni ustavni poredak utemeljen je na vladavini prava i načelu zakonitosti čiji je zaštitnik sud. Samim tim, nije u duhu Ustava da o pokretanju krivičnog postupka odlučuje tužilac, bez ikakvog prava žalbe ili druge sudske zaštite. Kako ZKP nigde ne propisuje rok u kojem je tužilac dužan da istragu okonča, jasno je da krivični postupak može trajati neodređeno dugo a da sud ni u jednom momentu nije odlučivao o osnovanosti sumnje na kojoj se zasniva naredba o sprovođenju istrage kojom je krivični postupak otpočeo.

2.2. Problem pojednostavljenog dokazivanja

Za odluku o krivici dovoljno je da postoji priznanje koje nije u suprotnosti sa drugim dokazima, što povećava broj presuda koje se zasnivaju na golim priznanjima čiju verodostojnost nije moguće proveriti. Za razliku od ranijeg ZKP, koji je propisivao da priznanje mora biti potkrepljeno i drugim dokazima (član 94), važeći ZKP propisuje da je organ postupka dužan da i dalje prikuplja dokaze o učiniocu i krivičnom delu samo ako postoji osnovana sumnja u istinitost priznanja ili je priznanje nepotpuno, protivrečno ili nejasno i ako je u suprotnosti sa drugim dokazima (član 94). Ovo rešenje zadovoljava se priznanjem koje je logički ispravno. Međutim, priznanja ne mogu zameniti dokaze. Ona su vrlo često rezultat različitih motiva, na primer prikrivanja stvarnog učinioca, umanjenja sopstvene ili tuđe krivice, a pre svega straha od mogućeg pritvora i njegovog budućeg neizvesnog trajanja. U uslovima kada okrivljeni nema pravo da pre prvog saslušanja bude obavešten o dokazima koji su protiv njega prikupljeni, a njegovo priznanje ne mora biti potkrepljeno drugim dokazom da bi se na njemu zasnivala presuda, očekivana posledica je porast broja presuda kod kojih je priznanje početak i kraj dokaznog postupka, što samo dodatno ohrabruje tužilaštvo i policiju da cilj svog rada prepoznaju u priznanjima. Iako je daleko lakše obezbediti priznanje nego pribavljati dokaze, pravna sigurnost nalaže da verodostojnost priznanja mora biti potvrđena dokazima, s tim što je u sudskoj praksi prisutno pogrešno shvatanje koje kao potvrdu autentičnosti priznanja uzima dokaz da je krivično delo učinjeno, a ne dokaz da je okrivljeni taj koji je krivično delo učinio. Na ovu suštinsku razliku branilac mora ukazati sudu kod ocene verodostojnosti priznanja.

Status posebno osetljivog svedoka podrazumeva isključenje neposrednosti kod ispitivanja i suočenja, kao i mogućnost ispitivanja iz posebne prostorije.¹¹ Razlozi zbog kojih neko može dobiti status posebno osetljivog svedoka su preširoko postavljeni tako da se bukvalno svaki svedok može predstaviti kao posebno osetljiv, a nije dozvoljena žalba protiv rešenja, tako da o statusu ovih svedoka odlučuje tužilac u prvom i poslednjem stepenu. Na ovaj način se povređuje načelo neposrednosti, na osnovu diskrecione procene jedne stranke, na štetu druge stranke i bez ikakve mogućnosti sudskog preispitivanja. Ovakvo rešenje rezultira nemogućnošću unakrsnog ispitivanja ključnih svedoka optužbe.

Kod novih vrsta prepoznavanja – preko fotografija i preko glasa – nisu definisane formalne pretpostavke i uslovi pod kojim se obavljaju,¹² što povećava broj prepoznavanja sumnjivog kvaliteta – čiju pouzdanost nije moguće proveriti. Prepoznavanje na osnovu glasa je nepouzdan način prepoznavanja, jer nije moguće sprovesti ga protiv volje okrivljenog, nije lako prethodno opisati glas, nije realno pronaći još četiri lica sa sličnim glasovima. ZKP ne propisuje prisustvo branioca kod prepoznavanja u istrazi ni kao mogućnost, što je vrlo loše. Kada se tome doda zakonska mogućnost da se prepoznavanje izvrši preko fotografija i glasa, ali i nepostojanje zakonske obaveze da se ove procesne radnje na bilo koji način vizuelno i tonski fiksiraju, proizlazi da jedini dokaz o prepoznavanju predstavlja samo zapisnik o prepoznavanju čiju verodostojnost potom policajci i tužioci prilikom saslušanja pred sudom nekritički brane. Zbog toga je izuzetno teško preispitivati procesnu valjanost prepoznavanja i utvrditi eventualne sugestivne uticaje do kojih je prilikom prepoznavanja dolazilo, a kojima prisustvo branioca ipak predstavlja koliku-toliku prepreku.

2.3. Saslušanje okrivljenog i ispitivanje svedoka

U članu 86 ZKP propisano je da će se okrivljenom omogućiti da se u neomeđanoj izlaganju izjasni o svim okolnostima koje ga terete i da iznese sve činjenice koje mu služe za odbranu, kao i da mu se pitanja postavljaju tek kad završi s davanjem iskaza. Odredbom člana 98 ZKP propisano je da se svedok najpre poziva da iznese sve što mu je o predmetu poznato, kao i da mu se pitanja postavljaju tek kada svedok završi s davanjem iskaza.

---

11 Vidi član 103-109 ZKP.

12 Vidi član 90, stavovi 3 i 4 i član 100 ZKP.

Imajući u vidu navedene odredbe branilac treba da, prilikom preduzimanja dokazne radnje u istrazi od strane tužioca kao organa postupka, reaguje svaki put kada tužilac počne da postavlja pitanja u nizu pokušavajući da „vodi“ ispitivanje u određenom pravcu. Razlog za prigovor bilo bi pravilo ispitivanja prema kojem se i okrivljenom i svedoku uvek mora pružiti prilika da iznese iskaz u neometanom izlaganju, a tek kada završi moguće mu je postavljati pitanja. Ovo je važno zbog toga što je u praksi čest slučaj da se ovo pravilo krši, što rezultira iskazima čija je sadržina unapred determinisana načinom na koji je tužilac kao organ postupka vodio ispitivanje. Konačno, u takvom slučaju branilac biva lišen mogućih informacija koje bi saznao da je bilo moguće neometano izlaganje.

Kod načina postavljanja pitanja važi osnovno pravilo da moraju biti jasna, određena i razumljiva, i dopunsko pravilo da su zabranjena pitanja koja sadrže obmanu, pitanja koja se zasnivaju na pretpostavci da je okrivljeni priznao nešto što nije priznao i pitanja koja predstavljaju navođenje na odgovor. To znači da branilac mora reagovati prigovorom svaki put kada prilikom saslušanja organ postupka postavi neko pitanje koje je sugestivno jer navodi na odgovor ili je kapciozno jer polazi kao da je lice izjavilo nešto što nije izjavilo. Jedini izuzetak predstavlja unakrsno ispitivanje svedoka ili veštaka koje je dopušteno samo na glavnom pretresu, dok u odnosu na okrivljenog nije dopušteno ni na glavnom pretresu.

2.4. Angažovanje stručnog savetnika odbrane

Odredbama članova 125 i 126 ZKP propisano je da, kada organ postupka odredi veštačenje, stranka može punomoćjem ovlastiti za stručnog savetnika lice koje raspolaže stručnim znanjem iz oblasti u kojoj je određeno veštačenje. Stručni savetnik ima pravo da bude obavешten o danu, času i mestu veštačenja i da mu prisustvuje, da u toku veštačenja pregleda spise i predmet veštačenja i predlaže veštaku preduzimanje određenih radnji, da daje primedbe na nalaz i mišljenje veštaka i da na glavnom pretresu postavlja pitanja veštaku i da bude ispitan o predmetu veštačenja. Branilac bi u svakom slučaju kada se u postupku određuje veštačenje trebalo da razmotri mogućnost angažovanja stručnog savetnika jer ne raspolaže potrebnim znanjem i iskustvom za delotvorno osporavanje nalaza i mišljenja sa pozicije struke iz koje je veštačenje određeno. Samim tim, treba biti svestan činjenice da u mnogim predmetima veštačenja težišno utiču na ishod sudskih postupaka, tako da je krajnje nerealno očekivati da je branilac pravničke struke objektivno u kapacitetu da bez

ičije pomoći efektivno dovede u sumnju nalaz iz oblasti sudske medicine, forenzike, ekonomske struke, mašinske struke i drugih oblasti.

2.5. Pravo na suđenje u razumnom roku

Pravo na suđenje u razumnom roku se mora posmatrati kao sastavni deo prava na pravično suđenje. Ovo pravo vrlo često se poistovećuje sa javnim interesom građana i države da krivični postupak bude što efikasniji. Međutim, reč je o pravu građanina kome se sudi, a ne o obavezi države koja sudi da efikasno zaštiti građane od kriminaliteta. Pravo na suđenje u razumnom roku predstavlja individualno pravo građanina i treba ga uvek sagledavati iz perspektive interesa pojedinca i u kontekstu ostvarenja prava na pravično suđenje, čiji je sastavni deo. Načela pravičnosti i efikasnosti krivičnog postupka su po prirodi stvari u značajnoj meri suprotstavljena.

Nakon uvođenja tužilačke istrage i adversijalnog koncepta glavnog pretresa, u stručnoj javnosti se čuju zahtevi za uvođenje načela materijalne istine na glavni pretres sa obrazloženjem da glavni pretres nije dovoljno efikasan. Uvođenje materijalne istine na glavni pretres bi suštinski poremetilo ravnotežu između efikasnosti i pravičnosti postupka – koja se uspostavlja u odnosu na krivični postupak kao celinu, a ne u odnosu na svaku njegovu fazu ponaosob. Isto tako, i pravo na suđenje u razumnom roku treba sagledavati u odnosu na postupak kao celinu, a ne samo u odnosu na glavni pretres. U uslovima tužilačke istrage koja je tajna i koja može trajati neograničeno dugo, ovo pravo je u većoj meri kompromitovano normativnim rešenjima koja uređuju istragu, nego normativnim rešenjima koja uređuju glavni pretres.

3. ISTRAGA

3.1. Tužilačka istraga i princip jednakosti oružja

Tužilačka istraga je uvedena kako bi se unapredila efikasnost krivičnog postupka. Međutim, uvećana ovlašćenja tužioca u fazi istrage podrazumevaju adversijalni koncept glavnog pretresa na kojem se odbrani pruža mogućnost da ospori prikupljene dokaze tužilaštva kroz ravnopravnu i kontradiktornu javnu raspravu. Samo na taj način moguće je postići neophodnu procesnu ravnotežu između dva suprotstavljena načela krivičnog postupka – efikasnosti i pravičnosti. Princip jednakosti oružja kao konstitutivni element prava na pravično suđenje pretpostavlja da okrivljeni ne sme biti uskraćen u svojim temeljnim procesnim pravima u odnosu prema tužiocu. Jednakost oružja podrazumeva da svakoj stranci mora biti data razumna mogućnost da predstavi svoj slučaj, uključujući i svoje dokaze, pod uslovima koji je ne stavljaju u bitno nepovoljniji položaj u odnosu prema njenom protivniku. Osnovni cilj člana 6, stav 3 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda jeste da osigura pravično suđenje u postupku pred sudom. Međutim, prema sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava pojedini zahtevi iz člana 6 Konvencije mogu biti relevantni i u stadijumima postupka pre suđenja, pre svega zahtev za razumnim trajanjem prethodnog postupka i zahtev za osiguravanjem prava odbrane, jer pravičnost postupka može biti ozbiljno narušena ako dođe do propusta u njegovim početnim fazama.¹³

---

13 Vidi *Imbroscia protiv Švajcarske*, predstavka br. 13972/88, presuda od 24. novembra 1993, stav 36 i *Salduz protiv Turske*, predstavka br. 36391/02, presuda od 27. novembra 2008, (VV), stav 50.

3.2. Uloga branioca u tužilačkoj istrazi

U uslovima tužilačke istrage izmenjena je uloga odbrane koja po zakonu ne može prikupljati dokaze već samo preduzimati mere na obezbeđenju dokaza i predložiti tužiocu da određene dokazne radnje sprovede. Da bi mogao preduzimati bilo kakve radnje i stavljati bilo kakve predloge, branilac mora imati uvid u spise predmeta i pratiti istragu tako što prisustvuje sprovođenju dokaznih radnji. Samo na ovaj način on može valjano proceniti i opredeliti u kom pravcu treba da usmeri svoju aktivnost na prikupljanju dokaza kojom bi pomogao tužilaštvu da razjasni sumnju – podrazumeva se u korist svog klijenta. Zakonskim ograničavanjem prava odbrane na uvid u spise predmeta i prava odbrane da prisustvuje sprovođenju dokaznih radnji suštinski se narušava princip pravičnosti postupka.

3.3. Prava branioca u tužilačkoj istrazi

3.3.1. Pravo odbrane da se upozna sa spisima predmeta i sadržinom dokaza

U momentu prvog saslušanja tužilac raspolaže svim postojećim informacijama i dokazima, a branilac gotovo ničim. Pravilo da se u krivičnu prijavu ne sme unositi sadržina službenih beleški primljenih od građana uvedeno je samo da bi se ograničila saznanja branioca uoči prvog saslušanja i otežali uslovi za koncipiranje odbrane.¹⁴ Branilac ima pravo da pre prvog saslušanja pročita samo krivičnu prijavu, zapisnik o uviđaju i nalaz i mišljenje veštaka. Nedorečenost ove norme ostavlja prostor za restriktivno tumačenje koje je prisutno u praksi – da branilac ima pravo da pročita samo krivičnu prijavu, ali ne i njene priloge. Ova norma nastala je u vreme kada su zapisnik o uviđaju i nalaz i mišljenje veštaka predstavljali jedine pravno valjane dokaze iz priloga krivične prijave i kada se okrivljeni saslušavao na samom početku istrage. Međutim, to više nije slučaj. Tužilac koji vodi istragu može do saslušanja okrivljenog preduzeti mnoge dokazne radnje na kojima se može zasnovati sudska odluka. Zbog toga branilac mora zahtevati od tužioca da pre prvog saslušanja pročita krivičnu prijavu sa svim prilogima koji predstavljaju njen integralni deo, kao i da se upozna sa sadržinom svih dokaznih radnji koje su eventualno preduzete

---

14 Vidi član 288, stav 8 ZKP.

pre prvog saslušanja okrivljenog. Ukoliko javni tužilac ne omogući braniocu ostvarenje ovog prava, jedino rešenje jeste koristiti se zakonskim pravom i ne upuštati se u iznošenje odbrane i izjašnjenje o dokazima na kojima se zasniva osnov sumnje kada ne postoji mogućnost upoznavanja sa njihovom sadržinom.

Nakon prvog saslušanja branilac ima pravo da razmatra spise i razgleda predmete koji služe kao dokaz. Kod realizacije ovog prava u praksi se postavlja pitanje da li se mogu razmatrati svi spisi ili samo oni koji se mogu koristiti kao dokaz. Međutim, iz same norme jasno proizlazi da su predmet razmatranja i spisi (na jednoj strani) i predmeti koji služe kao dokaz (na drugoj strani). Zbog toga branilac mora tražiti od tužioca kao organa postupka da se upozna sa celokupnim spisima predmeta.

Tužiocu je ostavljena mogućnost da suspenduje pravo odbrane na razmatranje spisa do saslušanja poslednjeg osumnjičenog,¹⁵ što ostavlja prostor za manipulaciju jer tužilac samostalno određuje redosled dokaznih radnji i može dovesti branioca u poziciju da prisustvuje saslušanju svedoka, iako nije imao mogućnost da se prethodno upozna sa spisima iz razloga što još uvek nije saslušan neki od saosumnjičenih. Bez prava uvida u spise predmeta pravo na odbranu predstavlja *nudum ius*. Delotvornim ostvarenjem ovog prava okrivljeni dobija aktivnu ulogu i prelazi iz „objekta istrage“ u subjekt krivičnog postupka. Od tog prava i načina njegove realizacije zavisice u velikoj meri delotvornost odbrane i pravičnost sprovedenog krivičnog postupka.

Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava apostrofira značaj prava na pristup spisima predmeta za ostvarenje prava na delotvornu odbranu. U slučaju *Dolenec protiv Hrvatske*, Evropski sud za ljudska prava naveo je da neograničen pristup spisu slučaja i neograničena upotreba svih vrsta beleški, uključujući i mogućnost fotokopiranja relevantnih dokumenata, predstavljaju značajne garancije pravičnog suđenja u krivičnom postupku.¹⁶ Pošto podnosilac predstavke u tom slučaju nije imao takav pristup, nije bio u mogućnosti da adekvatno pripremi odbranu i nije bila obezbeđena jednakost procesnih mogućnosti („jednakost oružja“). U slučaju *Rasmussen protiv Poljske*,¹⁷ Sud je smatrao da je važno da podnosilac predstavke ima neograničen pristup sudskom spisu i neograničeno koristi sve

---

15 Vidi član 303, stav 1 ZKP.

16 *Dolenec protiv Hrvatske*, predstavka br. 25282/06, presuda od 26. novembra 2009, stav 218.

17 *Rasmussen protiv Poljske*, predstavka br. 38886/05, presuda od 28. jula 2009.

beleške koje je sastavio, uključujući, po potrebi, i mogućnost pribavljanja prepisa relevantnih dokumenata.¹⁸

3.3.2. Pravo odbrane da tokom istrage prisustvuje sprovođenju dokaznih radnji

Tužilac je dužan da braniocu „uputi poziv“ a ne da mu „dostavi poziv“ za saslušanje osumnjičenog i ispitivanje svedoka i veštaka. Kod pozivanja branioca zakon koristi termin „uputi poziv“ a ne „pozove“, što znači da je dovoljno da tužilac raspolaže potvrdom da je poziv uredno poslao, a ne i potvrdom da je branilac poziv uredno primio.¹⁹ Kako nigde nije propisano pozivanje branilaca da prisustvuju saslušanju saokrivljenih, zauzet je stav u tužilačkoj praksi da branioci to pravo nemaju – iako su na osnovu ranijeg ZKP imali pravo da prisustvuju saslušanju saokrivljenih ukoliko je njihov branjenik prethodno saslušan. Ovde je reč o očiglednom sužavanju prava odbrane koje je problematično zbog odredbe člana 406 ZKP i veoma širokih mogućnosti čitanja iskaza saokrivljenih prema kojima je postupak razdvojen ili pravosnažno okončan. Branioci saokrivljenih se tako onemogućavaju da postave pitanja okrivljenima koji terete njihovog klijenta i u fazi istrage, jer nemaju pravo da prisustvuju i u fazi glavnog pretresa, pošto se njihovi iskazi čitaju na osnovu člana 406 ZKP – tako da se na ovaj način devalviraju principi neposrednosti i kontradiktornosti krivičnog postupka.

Tužilac može saslušati svedoka ili veštaka – nezavisno od urednosti pozivanja branioca – ako pribavi prethodno odobrenje sudije za prethodni postupak.²⁰ To znači da je za zakonitost dokazne radnje u istrazi bez značaja da li je branilac izostao iz opravdanih razloga – jer se radnja svakako održava i u njegovom odsustvu, kao što je bez značaja i da li je branilac primio poziv – ako mu je uredno upućen, kao što je bez značaja i da li je poziv braniocu uopšte upućen – ako tužilac pribavi prethodno odobrenje sudije za prethodni postupak. Samim tim, tužilac bi uz odobrenje sudije

18 *Ibid.*, stav 49; vidi i *Moiseyev protiv Rusije*, predstavka br. 62936/00, presuda od 9. oktobra 2008, stavovi 213-218; *Matyjek protiv Poljske*, predstavka br. 38184/03, presuda od 30. maja 2006, stav 59; *Seleznev protiv Rusije*, predstavka br. 15591/03, presuda od 26. juna 2008, stavovi 64-69.

19 Vidi član 300, stav 1 ZKP.

20 Vidi član 300, stav 6 ZKP.

za prethodni postupak mogao saslušati sve svedoke pa tek onda dostaviti naredbu o sprovođenju istrage osumnjičenom uz poziv za njegovo saslušanje.

Princip tajnosti istrage pogotovo dolazi do izražaja kod tužilaca posebne nadležnosti kojima je dato ovlašćenje da mogu ispitivati svedoke i bez pozivanja osumnjičenog i njegovog branioca da prisustvuju „ako ocene da njihovo prisustvo može uticati na svedoka“. Ključno je pitanje kome smeta prisustvo branioca kod saslušanja svedoka? Moguće je da svedoku smeta prisustvo okrivljenog, ali ne i prisustvo branioca. Ako se svedok plaši da svedoči, postoji institut zaštićenog svedoka. Ovako se tužiocu omogućava da na osnovu diskrecione procene potpuno isključi branioca iz istrage.

3.3.3 Pravo odbrane da javnom tužiocu predloži sprovođenje dokazne radnje

Branilac ima pravo da predloži tužiocu da preduzme dokaznu radnju. Ako tužilac odbije da je preduzme ili ne odluči o tome u roku od osam dana, branilac to može predložiti sudiji za prethodni postupak, koji u roku od osam dana odbija ili usvaja predlog i nalaže tužiocu da preduzme radnju u nekom roku. Ovde se očekuje da će dokaznu radnju u korist odbrane valjano preduzeti tužilac koji se prethodno protivio da se ona preduzme. Imajući u vidu princip pretpostavke nevinosti i pravilo o teretu dokazivanja, branilac ne bi trebalo da tokom istrage pomaže javnom tužiocu u rasvetljavanju činjeničnog stanja, osim ukoliko nije reč o konkretnim činjenicama koje ukazuju da okrivljeni nije počinio krivično delo. Svi drugi predlozi za preduzimanje dokaznih radnji tokom istrage podrazumevaju značajan rizik da će tužilac preduzimanjem te radnje saznati i određene činjenice koje mogu štetiti odbrani, tako da bi u tom slučaju branilac učinio nešto što nikad ne bi trebalo da čini – da rasvetljava činjenično stanje na štetu svog klijenta. Zbog toga valja imati restriktivan i obazriv pristup kod predlaganja dokaza u istrazi i uvek unapred sagledati do kojih će sve saznanja tužilac doći i kakve bi dodatne dokazne radnje tužilac mogao preduzeti na osnovu dobijenih saznanja.

3.3.4. Pravo odbrane da u istrazi preduzima radnje za obezbeđenje dokaza

Za razliku od tužioca koji tokom istrage preduzima dokazne radnje, branilac je ovlašćen samo da prikuplja dokaze, tj. da preduzima pripremne radnje za obezbeđenje dokaza, uz mogućnost da predloži javnom tužiocu da neku od ovih dokaznih radnji preduzme u istrazi. Okrivljeni i branilac u istrazi imaju pravo da samostalno prikupljaju dokaze i materijal u korist odbrane i da u tom cilju razgovaraju sa licem koje im može pružiti podatke korisne za odbranu, kao i da od tog lica pribavljaju potrebne izjave i obaveštenja, pod uslovom da nije reč o oštećenom i licima koja su već ispitana od strane policije ili javnog tužioca.²¹ Međutim, ZKP ne propisuje zabranu policiji i tužiocu da pribavljaju izjave od lica koje je već dalo izjavu branioocu, što znači da oni to mogu činiti. Najvažnije od svih prećutnih načela iz člana 6 Konvencije jeste načelo „jednakosti oružja“ koje podrazumeva da su obe stranke u postupku informisane o činjenicama i argumentima suprotne strane i da svaka stranaka mora imati jednake mogućnosti odgovoriti drugoj.

Pravo na razgovor sa licem koje mu može pružiti podatke korisne za odbranu i da od tog lica pribavlja pisane izjave i obaveštenje, pravo na ulazak u stan i u privatne prostorije i pravo na preuzimanje predmeta i isprava uz obaveznu izdavanja potvrde – branilac može ostvariti samo uz saglasnost tog lica.²² Međutim, nije predviđena mogućnost da branilac uz pribavljen nalog sudije za prethodni postupak ova prava može ostvariti i prinudnim putem – uz asistenciju policije ili uz pretnju sudskom novčanom kaznom ili zatvorom.²³

21 Vidi član 301, stav 3 ZKP. U Hrvatskoj je ovo ograničenje svedeno samo na zabranu kontaktiranja s žrtvom i oštećenim (član 67, stav 2 ZKPH), tako da ostaje nejasan *ratio legis* ovakvo široko postavljenog izuzetka koji značajno sužava prava odbrane. Ovakvim zakonskim rešenjem data je mogućnost tužiocu da na osnovu podataka policije i uz njihovu pomoć neposredno nakon događaja identifikuje, locira i uzme izjave od svih potencijalnih svedoka i tako posredno ograniči pravo odbrane na prikupljanje dokaza.

22 Vidi član 301, stav 2 ZKP.

23 U Republici Srpskoj i Federaciji BiH svako ko drži neki predmet dužan ga je predati na osnovu sudske naredbe za oduzimanje predmeta, a onaj ko to odbije može se kazniti do 50.000 KM, dok se u slučaju daljeg odbijanja može zatvoriti, s tim što zatvaranje može trajati do predaje predmeta ili do završetka krivičnog postupka, a najduže 90 dana. Ovo pravilo se odnosi i na službeno ili odgovorno lice u državnom organu ili pravnom licu, a jedini izuzetak su osumnjičeni i lica koja su oslobođena dužnosti svedočenja (član 129, stavovi 5 i 9 ZKPRS).

Zbog toga će se u praksi dešavati slučajevi da branioci neće biti u mogućnosti da realizuju određene zahteve za pribavljanje predmeta i uzimanje izjava zbog toga što lica neće želiti da se mešaju u postupak koji ih se direktno ne tiče. Kako odbrana ne raspolaže mogućnošću da ovim licima stavi u izgled da izbegavanjem davanja doprinosa utvrđivanju istine u krivičnom postupku praktično ometaju postupak i opstruiraju dokazivanje, ove norme ostaju samo zakonom proklamovane – bez realne mogućnosti da se izdejstvuje njihova delotvorna primena u praksi. Ono što braniocu preostaje kao mogućnost jeste da predmete pribavlja i izjave uzima od lica koja žele da mu ih daju, u kom slučaju sačinjava odgovarajuću potvrdu odnosno zapisnik koji dostavlja sudu zajedno sa predmetom koji predlaže kao dokaz, odnosno predlogom za saslušanje lica kao svedoka.

Branilac je dužan da odmah po prikupljanju dokaza obavesti tužioca da je dokaz prikupio, kao i da mu pre završetka istrage omogući uvid u prikupljene dokaze.²⁴ Obaveza branioca da pre završetka istrage omogući tužiocu razmatranje spisa odbrane je u suprotnosti sa pretpostavkom nevinosti i pravilom da je tužilac taj koji je dužan da dokazuje krivicu, a ne odbrana nevinost. Imajući u vidu da sam ZKP ne propisuje nikakvu procesnu konsekvencu za branioca koji ne ispuni ovu svoju obavezu, branioci u praksi ovu obavezu moraju izbeći u interesu odbrane jer direktno ugrožava pravo okrivljenog da se brani na način koji smatra najpovoljnijim i praktično prisiljava okrivljenog da iznese dokaze i razotkrije koncept odbrane već na samom početku postupka. Ovakvo zakonsko ograničenje prava na odbranu ne može se opravdati interesima ekonomičnosti postupka. Pravo na odbranu ćutanjem, pravo okrivljenog da sam sebe nije dužan inkriminisati, kao i pravo da se okrivljeni brani na način i u trenutku koji smatra za sebe najpovoljnijim predstavlja srž prava na pravično suđenje.²⁵

---

24 Vidi član 303, stav 3 ZKP.

25 Vidi *Jalloh protiv Nemačke*, predstavka br. 54810/00, presuda od 1. jula 2006; *J. B. protiv Švajcarske*, predstavka br. 31827/96, presuda od 3. avgusta 2001; *Allan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, predstavka br. 48539/99, presuda od 5. marta 2003.

4. PRITVOR

4.1. Uloga branioca kod određivanja i produženja pritvora

Kada govorimo o ulozi branioca u postupku određivanja mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog moralo bi se poći od suštine njegove procesne uloge koja se ogleda u zaštiti prava i sloboda građanina koji se u krivičnom postupku zove „okrivljeni”. Zbog toga možemo reći da u ostvarenju procesne uloge branilac svoje postupanje zasniva na temeljnim principima koji uređuju pitanje lišenja slobode i njegov je zadatak da „zvoni na uzbunu” svaki put kada organ postupka ugrožava ili povređuje neki od ovih principa. Pravo na slobodu i bezbednost ličnosti garantovano je Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda koja u članu 5 propisuje da svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti i da niko ne može biti lišen slobode osim u slučajevima koji su taksativno nabrojani u Konvenciji i u skladu sa zakonom propisanim postupkom.

Iako među svim procesnim učesnicima postoji načelna saglasnost oko poštovanja člana 5 Konvencije, u sudskoj praksi dolazi do ozbiljnih problema prilikom implementacije prava okrivljenog. Ovi problemi su najčešće posledica nepoznavanja ili nerazumevanja odluka Evropskog suda za zaštitu ljudskih prava kroz koje je pojašnjeno šta poštovanje ovog prava suštinski podrazumeva. U ovom priručniku ograničićemo se samo na jedan broj odluka ovog suda koje se odnose na slučaj lišenja slobode propisan u članu 5, stav 1, tačka c Konvencije, odnosno na „lišenje slobode u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog razumne sumnje da je izvršilo krivično delo ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo posle izvršenja”.

U razumevanju prava okrivljenog i zakonskih odredbi koje uređuju lišenje slobode branilac bi morao polaziti od stavova iz sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava koji postoje da bi uskladili postupanje procesnih učesnika sa odred-

bama Konvencije u svakom konkretnom slučaju. Jednom rečju, uloga branioca je da svojim delovanjem u postupku u svakoj procesnoj situaciji nameće potrebu da se postupci/propusti organa postupka sagledavaju u svetlu stavova Evropskog suda za ljudska prava, kako bi sud blagovremeno uočio i sankcionisao povrede osnovnih prava i sloboda koje u krivičnom postupku moraju biti poštovani.

Činjenica je da veliki broj zakonskih rešenja nisu precizna i nisu usaglašena sa odredbama Konvencije, što rezultira sudskom praksom u okviru koje se procesne pravne praznine, po pravilu, tumače na štetu prava okrivljenog. Zbog toga je izazov za branioca još veći u situaciji kada ovakvoj sudskoj praksi treba „nametnuti” obavezu poštovanja sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava koja predstavlja sastavni deo pravnog poretka ove zemlje. Ovaj izazov podrazumeva svakodnevnu borbu, svakog branioca, u svakom predmetu. Iako za ovu borbu branilac ne može da očekuje „jednakost oružja”, možemo slobodno reći da se u svakodnevnom „malim pobedama” ogleda lepota advokatskog poziva. Pored toga, za branioca je posebno važno da prepoznaju značaj šireg konteksta sopstvenog delovanja koje se svodi na korektivnu funkciju koju advokatura ostvaruje u odnosu na pravosudni sistem u vršenju pravde, pružajući pravnu pomoć građanima u zaštiti njihovih prava i sloboda.

4.2. Stavovi Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa pritvorom

4.2.1. Razumna sumnja da je lice lišeno slobode izvršilo krivično delo

U slučaju *Fox, Campbell i Hartley protiv Ujedinjenog Kraljevstva*²⁶ Evropski sud za ljudska prava na sledeći način opredeljuje šta se podrazumeva pod terminom „razumna sumnja“:

32. „Razumnost“ sumnje na kojoj se lišenje slobode mora zasnivati pretpostavlja suštinski deo mehanizma zaštite od arbitrarnog hapšenja i lišenja slobode koji je propisan članom 5, stav 1, tačka c. Postojanje „razumne sumnje“ podrazumeva prethodno postojanje činjenica ili posedovanje informacija koje objektivnog posmatrača mogu uveriti da je osoba o kojoj je reč mogla

---

26 *Fox, Campbell i Hartley protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, predstavke br. 12244/86, 12245/86 i 12383/86, presuda od 30. avgusta 1990.

počiniti krivično delo. Međutim, šta se može smatrati 'razumnim' zavisice od samih okolnosti slučaja.“

ZKP propisuje da je za određivanje pritvora neophodno da sud utvrdi da postoji osnovana sumnja kao „skup činjenica koje neposredno ukazuju da je određeno lice učinilac krivičnog dela”, što je znatno viši stepen sumnje od osnova sumnje kao „skupa činjenica koje posredno ukazuju da je određeno lice učinilac krivičnog dela”. Jednom rečju, osnovi sumnje su dovoljni za pokretanje krivičnog postupka, ali ne i za određivanje pritvora koje podrazumeva viši stepen sumnje.

Ratio legis ovakvog normativnog rešenja jeste potreba da se „razumna sumnja” kod određivanja pritvora ne ocenjuje „po automatizmu”, kao što je u praksi čest slučaj, i da se obrazloženje postojanja „razumne sumnje” ne svodi na jednu stereotipnu rečenicu koja u praksi najčešće glasi otprilike ovako: „Imajući u vidu da iz spisa predmeta proizlazi postojanje osnovane sumnje da je okrivljeni izvršio krivično delo koje mu se stavlja na teret na taj način što je ... (pa se bukvalno prepisuje izreka naredbe o sprovođenju istrage) ... što proizlazi iz sadržine krivične prijave i priloga koji su uz nju dostavljeni”. Na ovaj način sud izbegava raspravu o stepenu sumnje i citiranom stereotipnom formulacijom bukvalno „preskače” suštinsko pitanje – da li u konkretnom slučaju uopšte postoji preduslov za određivanje pritvora, tj. razumna sumnja, nezavisno od okolnosti koje ukazuju na neki od konkretnih razloga zbog kojih se pritvor određuje.

Treba reći i to da branioci olako prelaze preko ove činjenice i u žalbama protiv rešenja o određivanju pritvora se ni ne upuštaju u pobijanje postojanja osnovane sumnje, jer prihvataju aktuelnu sudsku praksu prema kojoj se razumna sumnja „pretpostavlja” na osnovu činjenice da je krivična prijava podneta, imajući u vidu da razlikovanje različitih stepena sumnje nikada nije ni zaživelo u praksi i da u rešenjima o određivanju pritvora ili potvrđivanju optužnice sudovi ne analiziraju činjenice koje iz dokaza proizlaze u kontekstu različitih stepena sumnje koji su opredeljeni u članu 2 ZKP.

4.2.2. Obaveštavanje o razlozima lišenja slobode „odmah“ i izvođenje „pred sud“

U slučaju *Brincat protiv Italije*²⁷ Evropski sud za ljudska prava podvlači nužnost izvođenja „pred sud“, ocenjujući da zamenik javnog tužioca koji je ispitao podnosioca predstavke i odlučio o produženju pritvora nije ispunjavao uslove koje zahteva član 5, stav 3 Konvencije, jer je kao predstavnik tužilačke vlasti suprotstavljena stranka podnosiocu predstavke. U konkretnom slučaju, podnosilac predstavke nije ni tvrdio da je tužilac bio zavisn od izvršne vlasti, niti da je postupao na njegovu štetu rukovođen ličnim motivom, u kom slučaju bi se moglo govoriti o njegovoj subjektivnoj pristrasnosti. Umesto toga, podnosilac predstavke je osporavao objektivnu nepristrasnost javnog tužioca. Italijanska vlada je tvrdila da javno tužilaštvo u Italiji uživa sva jemstva nezavisnosti i nepristrasnosti, kao i da se javno tužilaštvo ne može smatrati strankom u postupku u strogom smislu reči, nego pravosudnim telom koje obavlja „objektivnu i neutralnu“ funkciju u isključivom interesu prava. Njegova je obaveza da sa jednakom pažnjom istražuje dokaze i u korist i na štetu osumnjičenog. Vlada Italije se pozvala na presudu u slučaju *Shiesser protiv Švajcarske*,²⁸ ali je Evropski sud za ljudska prava ocenio da taj argument nije uverljiv:

20. „U skladu sa praksom Suda, sudski službenik koji je nadležan odlučivati o pritvoru može obavljati i druge dužnosti, ali postoji rizik pojave legitimne sumnje u njegovu nepristrasnost na strani onih koji su podvrgnuti njegovim odlukama, ako je ovlašćen intervenisati u postupku koji sledi kao predstavnik tužilačke vlasti.“

Problematična procesna situacija postoji u slučaju kada javni tužilac planira da sasluša uhapšeno lice zbog krivičnog dela za koje nije propisana obavezna odbrana. U tom slučaju policija dovodi kod javnog tužioca uhapšenog kome još uvek nije određeno ni zadržavanje ni pritvor. Odredbom člana 293 ZKP ostavljena je mogućnost javnom tužiocu da bez obaveze postavljanja branioca po službenoj dužnosti predloži uhapšenom da, ukoliko iznese iskaz i prizna krivično delo, protiv njega neće biti predloženo određivanje pritvora i biće pušten na slobodu, kao što je u slučaju pozivanja angažovanog branioca zakonom propisano da javni tužilac mora da odredi zadržavanje do njegovog dolaska. Realno je očekivati da će u takvoj

27 *Brincat protiv Italije*, predstavka br. 13867/88, presuda od 26. novembra 1992.

28 *Shiesser protiv Švajcarske*, predstavka br. 7710/76, presuda od 4. decembra 1979.

situaciji veliki broj uhapšenih lica odustajati od angažovanja branioca jer to podrazumeva donošenje rešenja o zadržavanju i da će priznavati krivično delo kako bi ih javni tužilac odmah nakon datog priznanja pustio na slobodu. Ovako date izjave pred tužiocem bez branioca su prema ZKP u potpunosti procesno-pravno valjane, iako su izjavu dala lica koja su u momentu davanja izjave bila lišena slobode. Zbog toga je neophodno propisati obaveznu odbranu i u ovoj procesnoj situaciji, kako bi se predupredile potencijalne manipulacije javnog tužioca u ostvarivanju svog prava na predlaganje pritvora ili drugih mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog. Ovaj problem je značajan i zbog toga što zakonom nije propisan rok u kojem je sud dužan da sasluša uhapšeno lice već samo rok u kojem neko lice mora biti „izvedeno pred sud“, nakon čega u pritvorskim prostorijama može provesti vremenski period koji nije ograničen, u kojoj situaciji njegova dalja sudbina pretežno zavisi od toga šta je predlog tužioca.

4.2.3. Kontradiktoran postupak uz osiguranje procesne ravnopravnosti stranaka

U slučaju *A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*²⁹ Evropski sud za ljudska prava ukazuje da sudski postupak u kojem se preispituje zakonitost lišenja slobode mora biti kontradiktoran i osigurati raspravu o svim spornim pitanjima, kao i procesnu ravnopravnost stranaka:

204. „Dakle, postupak mora biti kontradiktoran i mora osigurati jednakost oružja. Usmena rasprava može biti potrebna, na primer u slučaju pritvaranja. Štaviše, u pritvorskim predmetima u kojima neprekidno mora postojati razumna sumnja da je optužena osoba počinila krivično delo kao uslov *sine qua non* zakonitosti produženja pritvora – pritvorenik mora imati mogućnost delotvornog osporavanja osnova optužbe protiv sebe. To može zahtevati da sud sasluša svedoke iz čijih svedočenja *prima facie* proizlazi materijalna osnova kontinuirane zakonitosti pritvaranja. Pritvaranje takođe može zahtevati da pritvorenik ili njegov zastupnik imaju pristup dokumentima u spisu koji su osnov za njihov krivični progon“.

---

29 *A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, predstavka br. 3455/05, presuda od 19. februara 2009.

U slučaju *Garcia Alva protiv Nemačke*³⁰ Evropski sud za ljudska prava razrađuje značaj načela kontradiktornosti u kontekstu člana 5, stav 4 Konvencije nalazeći da postupak iz ove odredbe mora biti sproveden u skladu sa zahtevima iz člana 6 Konvencije:

39. „Sud koji razmatra žalbu protiv pritvaranja mora osigurati jemstva sudskog postupka. Postupak mora biti kontradiktoran i uvek mora osigurati jednakost oružja između dve stranke – tužioca i pritvorene osobe. Jednakost oružja nije međutim osigurana ako je braniocu sprečen pristup spisima i dokumentima u istražnom spisu.“

40. „U konkretnom slučaju, podnosilac predstavke uopšteno je informisan posle hapšenja o osnovama sumnje i dokazima protiv njega, kao i o osnovama za pritvaranje. Na zahtev branioca, kopije podnosiočevih izjava date policijskim vlastima i sudiji koji ga je pritvorio i zapisnik o pretresu podnosiočevih prostorija bili su dostupni odbrani, ali je u toj fazi javno tužilaštvo odbilo zahtev advokata za razmatranje celog istražnog spisa. Prema mišljenju Suda, optuženi je teško mogao valjano osporiti pouzdanost takvog prikaza ako pre toga nije upućen u dokaze na kojima se taj prikaz zasniva. To zahteva da optuženi dobije odgovarajuću mogućnost da se upozna sa izjavama i drugim vrstama dokaza, kao što su rezultati policijske istrage i drugih istraga.“

U slučaju *Lamy protiv Belgije*,³¹ Evropski sud za ljudska prava stao je na stanovište da je došlo do povrede člana 5 jer advokat odbrane nije bio u mogućnosti da razgleda spise predmeta i ima uvid u dokumenta na kojima je odluka o pritvoru utemeljena.³² Nedoovoljavanje advokatu odbrane da izvrši uvid u spise predmeta bilo je protivno načelu jednakosti oružja, zbog čega postupak po svojoj prirodi nije mogao biti akuzatorski. Isti stav ovaj sud je zauzeo i u slučaju *Vermeulen protiv Belgije*.³³ Takođe, u slučaju *Shishkov protiv Bugarske*,³⁴ Evropski sud za ljudska prava je naglasio da se u krivičnom postupku „uvek mora voditi računa o jednakosti strana – tužioca i lica u pritvoru“ i, utvrdivši povredu člana 5, stav 4, objasnio da „princip jednakosti nije obezbeđen ako je advokatu odbrane uskraćen pristup onim doku-

30 *Garcia Alva protiv Nemačke*, predstavka br. 23541/94, presuda od 13. februara 2001.

31 *Lamy protiv Belgije*, predstavka br. 10444/83, presuda od 30. marta 1989.

32 *Ibid.*, stav 29.

33 *Vermeulen protiv Belgije*, predstavka br. 19075/91, presuda od 20. februara 2006, stav 33.

34 *Shishkov protiv Bugarske*, predstavka br. 38822/97, presuda od 9. januara 2003.

mentima u spisu predmeta istrage koji su od suštinskog značaja za delotvorno osporavanje zakonitosti, u smislu Konvencije, odluke o pritvoru njegovog klijenta.”³⁵

U Direktivi Evropskog parlamenta i Saveta broj 2012/13/EU³⁶ u članu 7 navodi se: „U slučaju lišavanja slobode i određivanja pritvora u bilo kojoj fazi krivičnog postupka, države članice su dužne da obezbede da dokumenta koja su u vezi sa konkretnim predmetom, a nalaze se u posedu nadležnih organa, koja su od suštinskog značaja za delotvorno osporavanje zakonitosti lišenja slobode ili pritvora, u skladu sa pravom države članice, budu stavljena na raspolaganje licima lišenim slobode ili njihovim advokatima...“.

Kada je reč o ročištu povodom pritvora, svi dokazi kojima raspolaže tužilaštvo treba da budu dati na uvid odbrani pre nego što se okrivljeni pojavi pred sudijom za prethodni postupak, kako bi se i odbrana mogla pripremiti za raspravu o predlogu za određivanje pritvora i kako bi bila u stanju da adekvatno odgovori na dokaze i argumente tužilaštva. Imajući u vidu da je okrivljeni saslušan pred javnim tužiocem pre pojavljivanja pred sudijom za prethodni postupak na ročištu povodom određivanja pritvora, nema nikakvih procesnih prepreka da mu se omogući detaljan uvid u celokupne spise predmeta kako bi imao dovoljno vremena i mogućnosti za pripremu odbrane. Međutim, branioci ovo pravo vrlo često ne ostvaruju bilo zbog toga što uopšte ne traže uvid u spis u ovom procesnom momentu ili zbog toga što sudija za prethodni postupak svodi saslušanje na formalno osporavanje predloga za određivanje pritvora bez upuštanja u suštinsku, kontradiktornu raspravu o činjenicama koje iz dokaza proizlaze.

Da bi se moglo raspravljati o predlogu tužioca za određivanje pritvora, osumnjičeni mora prethodno ostvariti pravo na pristup dokazima u spisu predmeta koji će mu omogućiti da osporava zakonitost svog pritvora. Pravo okrivljenog na pristup dokazima u spisu u ovom procesnom momentu prema stavu Evropskog suda za ljudska prava proističe iz Konvencije i to iz člana 5, stav 4 i člana 6, stav 3, tačka b.

---

35 *Ibid.*, stav 77.

36 Direktiva 2012/13/EU Evropskog parlamenta i Evropskog saveta od 22. maja 2012.

4.2.4. Cilj pritvaranja je „napredovanje u istrazi“

U slučaju *Murray protiv Ujedinjenog Kraljevstva*,³⁷ Evropski sud za ljudska prava ističe da je cilj pritvaranja „napredovanje u krivičnoj istrazi potvrdom ili negiranjem konkretnih sumnji na kojima je lišenje slobode zasnovano“:

55. „Prilikom hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja osobe pred nadležnu sudsku vlast na osnovu člana 5, stav 1, tačka c, cilj je da se razvije krivična istraga tako što će se potvrditi ili otkloniti konkretna sumnja na kojoj je lišenje slobode zasnovano. Na taj način, činjenice koje su poslužile kao osnov za razvoj sumnje ne moraju biti istog stepena kao i činjenice nužne da se sumnja opravda ili čak da se podnese optužnica, što nastupa kao sledeća faza u procesu krivične istrage“.

Ovaj stav podrazumeva da je u istrazi potrebno obezbediti određene dokaze koji potkrepljuju inicijalnu razumnu sumnju koja je dovoljna za određivanje pritvora, kao i da u slučaju da takvi dokazi u određenom vremenskom roku ne budu pribavljeni sud ovu okolnost mora imati u vidu tako što će u svetlu činjenice da pritvor nije praćen nikakvim „napredovanjem u istrazi“ oceniti (ne)opravdanost daljeg produženja pritvora.

4.2.5. Opasnost od ponavljanja krivičnog dela mora biti „realna“

U slučaju *Clooth protiv Belgije*³⁸ Evropski sud za ljudska prava ističe da se za opravdanje odluke da se okrivljeni pritvori u cilju sprečavanja da ponovo učini krivično delo mora dokazati da je rizik realan. Treba imati u vidu ličnost okrivljenog i njegovu prošlost, kao i razmotriti da li se bilo koja prethodna presuda protiv okrivljenog može uporediti bilo po svojoj prirodi ili stepenu ozbiljnosti sa optužbama podignutim protiv njega:

40. „Sud izražava mišljenje da se dva dela ne mogu uporediti, ni po prirodi ni po težini, s optužbama koje su mu se stavljale na teret u konkretnom slučaju. Uzimajući u obzir i pojedine druge činjenice i okolnosti, zaključuje da osno-

---

37 *Murray protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, predstavka br. 14310/88, presuda od 28. oktobra 1994.

38 *Clooth protiv Belgije*, predstavka br. 12718/87, presuda od 5. marta 1998.

va na kojoj je utvrđena opasnost od ponavljanja krivičnog dela sama po sebi ne može opravdati produženje pritvora.“

Dakle, Evropski sud za ljudska prava naglašava da povodom ovog pritvorskog osnova sud mora dovesti u vezu i aktuelni krivični postupak sa ranijom osuđom, imajući u vidu prirodu i težinu krivičnog dela zbog kojeg je okrivljeni ranije osuđen, kako bi se na osnovu te veze mogao izvesti zaključak da je opasnost od dovršenja ili ponavljanja krivičnog dela realna.

4.2.6. Odluke o pritvoru ne smeju sadržati stereotipne razloge

Kada je reč o obrazloženju sudske odluke o pritvoru, u slučajevima *Demirel i Ates protiv Turske*³⁹ i *Yagci i Sargin protiv Turske*,⁴⁰ Evropski sud za ljudska prava ističe da sudovi ne smeju zasnivati svoje odluke na stereotipnim razlozima i da moraju navesti razloge koji opravdavaju dalje produženje pritvora, uključujući i sve iznete argumente obeju strana, a pritvorenik i njegov pravni zastupnik moraju dobiti prepise tih odluka, pri čemu protiv takve odluke pritvorenik mora imati pravo žalbe.

Evropski sud za ljudska prava zauzima stav da se, u slučaju kada je jedini preostali razlog za produženje pritvora strah da će okrivljeni pobeći i time izbeći pojavljivanje na suđenju, mora naložiti njegovo puštanje na slobodu pre prvostepene presude, ako se od njega mogu dobiti dodatna jemstva da će se pojaviti na suđenju.

Problem stereotipnih razloga prisutan je kod nas u sudskim rešenjima o određivanju pritvora. Tako su se vremenom iskristalisala stereotipna obrazloženja sudskih odluka koja najčešće glase otprilike ovako:

1. *Imajući u vidu da okrivljeni ima prijavljeno prebivalište na jednoj adresi, a da živi na drugoj adresi – postoji opasnost od bekstva;*
2. *Imajući u vidu da je u daljem toku postupka potrebno saslušati svedoke – postoji opasnost od uticaja na svedoke;*
3. *Imajući u vidu da je okrivljeni osuđivan – postoji opasnost da će ponoviti krivično delo.*

---

39 *Demirel i Ates protiv Turske*, predstavke br.10037/03 i 14813/03, presuda od 24. jula 2007.

40 *Yagci i Sargin protiv Turske*, predstavke br. 16419/90 i 16426/90, presuda od 8. juna 1995.

Ove tri „mante“ često predstavljaju neoborive pretpostavke u sudskom poimanju stvari kada je reč o određivanju pritvora. Nezavisno od činjenice što ogroman broj građana Srbije živi na adresama na kojima nisu prijavljeni, za šta mogu postojati brojni razlozi formalne prirode, ova okolnost predstavlja toliki problem da većina branilaca savetuje okrivljene da obmanjuju sud u pogledu adrese svog boravišta da ne bi „sami sebi odredili pritvor“. Iako okolnost da je potrebno saslušati svedoke predstavlja samo apstraktnu opasnost za nesmetan tok postupka, ova okolnost je u sudskoj praksi prerasla u razlog za obligatorni pritvor, sa čime se i odbrana često miri, jer u slučaju određivanja samo po ovom osnovu pritvor relativno kratko traje – samo dok predloženi svedoci ne budu saslušani u postupku. Konačno, kod ocene prethodne osuđivanosti sud, po pravilu, ne sagledava prirodu i težinu krivičnih dela, niti ranije osude dovodi u vezu sa drugim okolnostima – već ih uzima kao neoborivu pretpostavku i dolazi do zaključka da je okrivljeni sklon vršenju krivičnih dela, što samim tim znači i da opasnost od ponavljanja krivičnog dela u svakom takvom slučaju postoji.

U članu 210 ZKP propisano je: „Pritvor se može odrediti samo ako se ista svrha ne može ostvariti drugom merom“. Poseban problem u sudskoj praksi predstavljaju razlozi kojima sud obrazlaže zbog čega je procenio da se mora odrediti pritvor kao najstroža mera, a ne neka od drugih mera koje zakon predviđa. U sudskoj praksi se iskristalisalo stereotipno obrazloženje koje obično glasi:

„Prilikom donošenja odluke, veće je imalo u vidu da pritvor predstavlja najstrožu meru za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, te je s tim u vezi razmatralo i mogućnost primene blažih mera, ali je našlo da je u konkretnom slučaju stepen opasnosti da će okrivljeni u slučaju boravka na slobodi u kratkom vremenskom periodu ponoviti krivično delo i dalje takvog intenziteta da se može sprečiti jedino merom pritvora, a ne i nekom drugom blažom merom“.

Ovo je klasičan stereotipan razlog, koji nije ni moguće pobijati žalbom, jer se ne zasniva na konkretnim činjenicama i okolnostima čije postojanje ili nepostojanje može biti cenjeno u kontekstu opravdanosti sudske odluke, te tako ne može biti predmet kritičke ocene. Dakle, ovako datim razlozima se posredno povređuje pravo na pravno sredstvo.

Suočen sa porastom stope pritvora na osnovu člana 211, stav 1, tačka 3 ZKP, zakonodavac je izmenio ovu normu unošenjem ograničenja da mora da postoji opasnost da će okrivljeni ponoviti krivično delo „u kratkom vremenskom periodu“.

Ovom izmenom apostrofira se potreba individualizacije i konkretizacije pritvorskog razloga, kao i da pritvor po ovom osnovu treba da bude u funkciji obezbeđenja nesmetanog toka postupka, a ne da se koristi kao zamena za kaznu. Očekivalo se da će se nakon ove izmene zakona smanjiti broj pritvora određenih zbog opasnosti od ponavljanja krivičnog dela, kao i da će se smanjiti dužina trajanja pritvora po ovom osnovu. Međutim, tužioci su ovo ograničenje protumačili kao opasnost da će okrivljeni ponoviti krivično delo u kratkom vremenskom periodu od momenta puštanja na slobodu, nezavisno od toga kada na slobodu bude bio pušten. Prema ovom shvaćanju, opasnost od ponavljanja dela bi mogla postojati i po proteku dve ili tri godine od izvršenja krivičnog dela zbog kojeg se postupak vodi, što znači da se zakonska izmena uopšte ne odražava ni na broj određenih pritvora, ni na njihovo trajanje.

Na drugoj strani, branioci su smatrali da je suština ove zakonodavne intervencije u tome da se onemogući dovršavanje ili ponavljanje krivičnog dela samo u određenom vremenskom periodu nakon izvršenja krivičnog dela zbog kojeg se postupak vodi i to u interesu njegovog nesmetanog toka, kao i da se kroz institut pritvora ne mogu ostvarivati ciljevi specijalne i generalne prevencije jer u tom slučaju pritvor predstavlja zamenu za kaznu. Međutim, prevladao je stav tužilaca, zbog čega u proteklih pet godina važenja izmenjenog ZKP u sudskoj praksi nije uopšte iskristalisano koliki period bi se mogao smatrati „kratkim vremenskim periodom“ tokom kojeg opasnost od ponavljanja krivičnog dela može imati uticaja na nesmetan tok postupka, odnosno po proteku kojeg vremena bi okrivljeni svakako trebalo da bude pušten na slobodu, kako se pritvor ne bi pretvorio u kaznu.

4.2.7. Po proteku određenog vremena potrebni su dodatni razlozi za pritvor

U slučaju *Jablonski protiv Poljske*,⁴¹ Evropski sud za ljudska prava naglašava da su za opravdano produženje pritvora po proteku određenog vremena potrebna dodatna obrazloženja, kao i da se svaki slučaj mora zasebno ceniti da bi se odredio trenutak u kojem optužba mora dokazati više od razumne sumnje da bi okrivljeni ostao u pritvoru:

---

41 *Jablonski protiv Poljske*, predstavka br. 33492/96, presuda od 21. decembra 2000.

80. „Dalje postojanje razumne sumnje da je uhapšena osoba učinila krivično delo uslov je *sine qua non* za zakonitost pritvaranja, ali posle proteka određenog vremena to više nije dovoljno. Sud mora utvrditi nastavljaju li drugi osnovi koje su istakle sudske vlasti opravdavati oduzimanje slobode. Kad su takve osnove 'relevantne' i 'dovoljne', Sud se takođe mora uveriti da su nacionalne vlasti pokazale 'posebnu marljivost' u sprovođenju postupka.“

Dakle, u svakom konkretnom slučaju se procenjuju razlozi za pritvor koji, u slučaju da on traje duže vremena, moraju biti različiti, tako da su potrebni i dodatni razlozi. Evropski sud za ljudska prava na ovaj način apostrofira pravilo da razlozi za pritvor ne samo da ne mogu biti dati stereotipno i ponavljati se u nedogled po principu *copy/paste*, već se po proteku određenog vremena moraju navesti i neke dodatne okolnosti koje opravdavaju lišenje slobode u navedenom trajanju, čime se ukazuje da se opravdanost pritvora zaista ocenjuje ne samo u procesnom momentu njegovog određivanja već i kod svakog preispitivanja, kao i da to preispitivanje nije samo formalno, već stvarno.

4.2.8. Težina optužbi ne može biti jedini razlog za pritvor

U slučaju *Ilijkov protiv Bugarske*,⁴² Evropski sud za ljudska prava ističe da težina optužbi sama po sebi ne može služiti kao opravdanje za duga razdoblja produženja pritvora:

79. „Kada je reč o osnovama za produženje pritvora, domaći sudovi primenili su unutrašnje pravo i sudsku praksu na osnovu kojih se pretpostavlja da je istražni zatvor potreban kada je zaprećena kazna iznad određene visine (deset, odnosno pet godina zatvora).

84. „Sud ponavlja da se produženo pritvaranje može u konkretnom slučaju opravdati samo ako postoje konkretne indicije stvarnih zahteva javnog interesa koje, bez obzira na pretpostavku nevinosti, po svojoj težini prevazilaze pravilo poštovanja lične slobode. Sistem obaveznog istražnog zatvora nije saglasan sa članom 5, stav 3 Konvencije“.

---

42 *Ilijkov protiv Bugarske*, predstavka br. 33977/96, presuda od 26. jula 2001.

Imajući u vidu opravdano očekivanje građana da se kod određivanja pritvora mora biti obezbeđena procesna izvesnost i pravna predvidivost, kao i notornu činjenicu da su volutarizam i arbitrarnost izrazito prisutni u sudskim odlukama o određivanju i produžavanju pritvora, branilac je u doveden u poziciju da mora stalno isticati da je pritvor fakultativan i da se ne može određivati „po automatizmu“ kao i da sloboda mora predstavljati pravilo a pritvor izuzetak. Jednom rečju, branilac je dužan da podigne glas u svim slučajevima koji se mogu podvesti pod ustaljene „mante“ sudske prakse, koja u određenim situacijama praktično podrazumeva pritvor i ima spremne iste – stereotipne razloge koji se ne razlikuju mnogo od slučaja do slučaja.

4.2.9. Pritvor se ne može koristiti kao anticipacija zatvorske kazne

U slučaju *Lettellier protiv Francuske*⁴³ Evropski sud za ljudska prava je prihvatio da određena dela, zbog svoje posebne težine i reakcije javnosti na njih, mogu izazvati nemir u društvu koji može opravdati pritvaranje, barem izvesno vreme, ali je istovremeno u konkretnom slučaju utvrdio da su potrebu za pritvaranjem domaći sudovi procenili na uopšten način i da je takva procena nedovoljna jer nije potkrepljena nikakvim dokazom:

51. „Sud prihvata da izvesna krivična dela zbog svoje posebne težine i reakcije javnosti na njih mogu prouzrokovati socijalne nemire te da se time može opravdati zadržavanje u pritvoru pre suđenja barem izvesno vreme... Međutim, ta osnova može se smatrati relevantnom i dovoljnom samo pod uslovom da se zasniva na činjenicama iz kojih jasno sledi da bi puštanje okrivljenog na slobodu zaista ugrozilo javni red. Pored toga, pritvaranje će biti zakonito samo ako je javni red i dalje stvarno ugrožen; pri čemu se produženje pritvora ne može koristiti kao anticipacija zatvorske kazne“.

Kada govorimo o riziku arbitrarnosti prilikom određivanja pritvora važno je uočiti da poseban problem u praksi predstavlja deo odredbe člana 211, stav 1, tačka 4 ZKP u kojem je za određivanje pritvora neophodno utvrditi činjenicu „da su način izvršenja ili težina posledice krivičnog dela doveli do uznemirenja javnosti koje može ugroziti nesmetano i pravično vođenje krivičnog postupka“. S tim u

---

43 *Letellier protiv Francuske*, predstavka br. 12369/86, presuda od 26. juna 1991.

vezi, postavlja se pitanje kako se u svakom konkretnom slučaju utvrđuje da je nastupilo uznemirenje javnosti, kao i kako je moguće utvrditi da je u nekom momentu uznemirenje javnosti prestalo. Posmatrano iz perspektive branioca, ovo dokazivanje predstavlja *probatio diabolica*. U sudskoj praksi se jedno vreme ustalilo pravilo da određivanje pritvora po ovom osnovu korespondira sa skoro svim medijski eksponiranim slučajevima, kao i da se pritvor po ovom osnovu ukida kada prođe „dovoljno vremena” i kada sud oceni da slučaj više nije u fokusu pažnje javnosti. Kao obrazloženje za ukidanje pritvora po ovom osnovu koristi se stereotipna formulacija da su „posebno teške okolnosti krivičnog dela po proteku određenog vremena izgubile na značaju i intenzitetu”. Međutim, ovde se kao ključno postavlja pitanje ko determiniše „fokus pažnje javnosti”, jer je novinarima i urednicima praktično pružena mogućnost da načinom izveštavanja o pojedinim postupcima na posredan način određuju i dužinu trajanja pritvora. Tako je pored značajne doze sudskog voluntarizma kod određivanja i ukidanja pritvora, omogućeno nekome ko je izvan postupka da uz pomoć formalnog ili neformalnog uticaja na uređivačku politiku pojedinih medijskih kuća u bukvalnom smislu „kreira” pritvorski razlog i „izdejstvuje” određivanje ili produžavanje pritvora u nekom predmetu. Ovakvim rešenjem potkopani su temelji pravne sigurnosti građana i pravnog poretka u jednom demokratskom društvu koji podrazumevaju da o lišenju slobode nekog građanina odluku donosi isključivo sud.

Problem dužine trajanja pritvora u istrazi zakonodavac je pokušao rešiti odredbom člana 215, stav 3 ZKP koja propisuje da se okrivljeni mora pustiti na slobodu ako u roku od šest meseci ne bude podignuta optužnica. Međutim, imajući u vidu da iz sadržine ove norme proizlazi da optužnica treba da bude samo podignuta, ali ne mora biti i potvrđena, javni tužilac u praksi podigne optužnicu u zakonom propisanom roku, kako bi izbegao primenu člana 215, stav 3 ZKP. Nakon toga, u postupku sudske kontrole optužnica može biti vraćana na dopunu istrage neograničen broj puta, što može trajati neograničeno dugo, pri čemu se okrivljeni za sve to vreme nalazi u pritvoru, bez ikakvog vremenskog ograničenja. Tako je jedna valjana zakonska norma praktično izigrana u svojoj primeni. Da bi ograničenje u istrazi bilo stvarno, neophodno je da se propiše da u roku od šest meseci od početka istrage optužnica mora biti potvrđena, a ne podignuta. U tom slučaju, činjenica da je optužnica potvrđena od strane suda potkrepljuje opravdanost optužbe, pa samim tim i pritvora, i ujedno isključuje mogućnost manipulacije da se optužnica podigne i u situaciji kada nisu prikupljeni dovoljni dokazi, samo da bi pritvor mogao biti produžen.

4.3. Problem nedostatka dvostepenosti u odlučivanju o određivanju i produženju pritvora u istrazi

Odredbom člana 215 ZKP propisano je da tokom prva tri meseca o pritvoru odlučuje sudija za prethodni postupak, koji na svakih 30 dana preispituje da li i dalje postoje razlozi za pritvor, dok o žalbi protiv njegovog rešenja odlučuje KV veće istog suda. Po proteku trećeg meseca pritvor može produžiti samo veće neposredno višeg suda za još tri meseca, što je u slučaju Višeg suda veće Apelacionog suda, ali o žalbi protiv njegovog rešenja odlučuje drugo veće tog istog suda. Iz navedenog proizlazi da ne postoji „stvarna dvostepenost”, jer o žalbama protiv rešenja o pritvoru sudije/veća faktički odlučuju druge sudije istog suda koji je pritvor odredio. Ova okolnost lišava žalbeni postupak svakog smisla, imajući u vidu da je reč o kolegama, koje svakog jutra „piju zajedno kafu” i kontaktiraju svakodnevno, a odmah nakon toga o istim predmetima odlučuju u dve različite sudske instance, što je procesno problematično. Ovakvo rešenje dovodi u pitanje ostvarenje prava na nezavisan i nepristrasan sud.

4.4. Druge mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog

Pored pritvora kao najteže mere, ZKP propisuje još šest različitih mera za obezbeđenje nesmetanog vođenja krivičnog postupka: poziv; dovođenje; zabranu prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta; zabranu napuštanja boravišta; zabranu napuštanja stana i jemstvo. Odredbom člana 189 ZKP jasno je propisano da organ postupka može odrediti i dve ili više mera kumulativno, kao i da je dužan da ne primenjuje težu meru ako se ista svrha može postići blažom.

4.4.1. Jemstvo ne sme imati kaznenu ili kompenzacijsku svrhu

Kada govorimo o jemstvu, u odluci u slučaju *Neumeister protiv Austrije*⁴⁴ Evropski sud za ljudska prava podvlači da visina jemstva treba da bude u skladu sa ciljem zbog kojeg se određuje:

---

44 *Neumeister protiv Austrije*, predstavka br. 1936/63, presuda od 27. juna 1968.

14. „Prilikom određivanja iznosa jemstva strogo se vodilo računa o finansijskoj šteti koju je on prema optužnici naneo oštećenom. To nastojanje da se iznos jemstva za puštanje na slobodu veže isključivo za štetu koju je on navodno naneo oštećenom nije u skladu s članom 5, stav 3 Konvencije. Taj član ne propisuje naknade štete, već prisutnost optuženog na suđenju. Zato iznos jemstva mora načelno biti utvrđen s obzirom na tu osobu, imovinu kojom raspolaže i na odnos sa osobama koje će joj pružiti jemstvo, drugim rečima, mora se voditi računa o stepenu sigurnosti da ta osoba, upravo zbog mogućnosti gubitka imovine koja je poslužila kao jemstvo ili mogućnosti preduzimanja određenih mera protiv jemaca u slučaju da se ne pojavi pred sudom – odustane od svake želje za begom.“

Kada je reč o jemstvu, njegov iznos bi trebalo da korespondira sa imovinskim stanjem osobe na koju se odnosi, kao i imovinskim stanjem osobe koja jemstvo polaže. Cilj jemstva nema nikakve veze sa kompenzacijom štete pričinjene krivičnim delom. Cilj jemstva je da okrivljenog odvrati od svake pomisli na beg. Nažalost, u sudskoj praksi se prilikom ocene primerenosti visine jemstva prevashodno polazi od visine štete pričinjene krivičnim delom, čime se značajno sužava polje primene ovog instituta. Na ovaj način se jemstvu pridaje kompenzacijska svrha, iako u slučaju aktiviranja jemstva položeni iznos pripada budžetu Republike Srbije a ne licu koje je oštećeno izvršenjem krivičnog dela.

Poseban problem za braniocce predstavljaju situacije u kojima se ponuđeno jemstvo odbija sa obrazloženjem da je dato u visini koja je za sud nedovoljna, ali bez određivanja koje bi jemstvo u konkretnom slučaju bilo prihvatljivo. Odredbom člana 204, stav 2 ZKP propisano je da sud može i bez predloga stranaka odrediti novčani iznos koji u konkretnom slučaju može biti položen kao jemstvo, ako smatra da su ispunjeni uslovi da jemstvo bude određeno. Sud odluku o tome treba da done-se ili u rešenju o određivanju pritvora ili u posebnom rešenju ako se okrivljeni nalazi u pritvoru. U praksi ovu mogućnost sud vrlo retko koristi iako je svim procesnim učesnicima u interesu da znaju koji novčani iznos je potreban da bi se okrivljeni mogao braniti sa slobode. Uostalom, kada bi bila ustanovljena zakonska obaveza a ne samo mogućnost suda da iznos jemstva opredeli u svakom predmetu, to bi značajno doprinelo pravnoj predvidivosti i jednakosti građana pred zakonom.

5. BRANILAC PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI

5.1. Branilac po službenoj dužnosti u svetlu odredbi Kodeksa profesionalne etike advokata

ZKP propisuje da okrivljeni mora imati branioca od prvog saslušanja do pravnosnažnog okončanja krivičnog postupka „ako se postupak vodi zbog krivičnog dela za koje je propisana kazna zatvora od osam godina ili teža kazna“.⁴⁵ Propisano je i da branilac ne može biti branilac saokrivljenog koji se u istom predmetu tereti za isto krivično delo, osim ako organ postupka zaključi da to ne bi štetilo interesima njihove odbrane, kao i da više okrivljenih mogu u istom predmetu imati zajedničkog branioca samo ako to ne ometa stručno, savesno i blagovremeno pružanje pravne pomoći u odbrani.⁴⁶ Dakle, ZKP značajno sužava mogućnost braniocu da zastupa više okrivljenih kako u situaciji kada se terete za isto krivično delo, tako i u situaciji kada se terete u istom postupku, što znači da značajno povećava broj procesnih situacija u kojima je odbrana obavezna.

Odredba člana 78, stav 1 ZKP ograničava branioca da zastupa više okrivljenih u istom predmetu iako im se ne stavljaju na teret ista krivična dela. Odluka da li isti branilac može zastupati više okrivljenih donosi se u zavisnosti od procene da li takvo zastupanje ometa stručno, savesno i blagovremeno pružanje pravne pomoći u odbrani. Ovakvo rešenje je pogrešno i ne može se dovesti u vezu sa interesom odbrane jer stručnost i savesnost advokata po pravilu treba da ceni samo nadležna advokatska komora, a samo izuzetno, u slučaju kada je očigledno da je ugroženo pravo okrivljenog na delotvornu odbranu, sud ili javni tužilac.

---

45 Vidi član 74, stav 1, tačka 1.

46 Vidi član 73, stav 3, tačka 4 i član 78, stav 1.

ZKP određuje da okrivljeni mora imati branioca ako se glavni pretres održava u njegovoj odsutnosti zbog nesposobnosti koju je sam prouzrokovao ili ako je okrivljeni zbog narušavanja reda udaljen iz sudnice ili u slučaju kada se pretres pred drugostepenim sudom održava u odsutnosti okrivljenog.⁴⁷ Ovde je ključni problem to što se u svim ovim procesnim situacijama branilac po službenoj dužnosti postavlja u momentu kada sud konstatuje da su se za to stekli procesni uslovi, što znači na početku pretresa koji bi trebalo održati. Svrha postavljanja branioca po službenoj dužnosti je omogućavanje nesmetanog toka krivičnog postupka, tako da je ideja zakonodavca očigledno bila da advokati preuzmu zastupanje neposredno nakon svog postavljenja, kako bi se omogućilo održavanje suđenja.

Međutim, postavlja se pitanje kako će advokat u ovakvim okolnostima biti u mogućnosti da pruži delotvornu odbranu – bez prethodnog detaljnog upoznavanja i analize spisa predmeta, bez ikakve pripreme za učešće u izvođenju dokaza i bez ikakvog razgovora sa okrivljenim u cilju upoznavanja sa koncepcijom i planom odbrane. Očekuje se od branioca po službenoj dužnosti da se uključi u glavni pretres automatski, kao i da opravda očekivanja organa postupka koji ga postavlja da bi se glavni pretres održao a ne odložio radi pripreme odbrane. Pravo okrivljenog na delotvornu odbranu je u očiglednoj koliziji sa ovakvim normativnim rešenjima koja praktično nameću ideju da branilac po službenoj dužnosti u ovim situacijama predstavlja samo jednu od „procesnih pretpostavki“ kako bi se glavni pretres mogao održati.

U najvećem broju takvih slučajeva advokati su se ranijih godina odlučivali da je bolje da se u takvoj procesnoj situaciji „snađu kako znaju i umeju“ i „nekako prilagode situaciji“ nego da principijelno zahtevaju odlaganje suđenja u cilju pripreme odbrane, jer u tom slučaju nije realno da očekuju da će ih taj organ postupka ponovo pozvati. Međutim, nakon uvođenja kol centra advokatske komore za postavljanje branilaca po službenoj dužnosti prekinuta je neposredna veza između branioca i organa postupka koji ga postavlja, tako da je isključena mogućnost uticaja organa postupka na postavljenje branioca. Prema Kodeksu profesionalne etike, advokat bi morao zahtevati odlaganje glavnog pretresa u svakoj situaciji u kojoj objektivno nije imao dovoljno vremena i mogućnosti za pripremu odbrane.

---

47 Vidi član 74, stav 1, tačke 5, 6 i 9.

5.2. Kvalitet rada branilaca po službenoj dužnosti

Advokatska komora je dužna da prilikom sastavljanja spiska advokata koji mogu biti postavljeni po službenoj dužnosti vodi računa o tome da praktični ili stručni rad advokata u oblasti krivičnog prava daje osnova za pretpostavku da će odbrana biti delotvorna.⁴⁸ Međutim, advokatska komora ne može imati posmatrače u sudnicama. Javni tužioci i sudije su ti koji treba da reaguju kada uoče da određeni branilac nije u mogućnosti da pruži delotvornu odbranu i da o tome obaveste advokatsku komoru. Činjenica je da se ovakve situacije dešavaju i da se ovakvi advokati u praksi koriste u cilju poboljšanja statistike pravosuđa. Zbog toga je neophodno da u pravosuđu zaživi kolektivna svest da zarad ostvarenja prava na pravično suđenje nikome ne bi trebalo da bude interes da okrivljeni nema valjanog branioca.

Evropski sud za ljudska prava zauzima jedinstven stav povodom pitanja delotvornosti odbrane⁴⁹ i pitanja odgovornosti za delotvornu odbranu⁵⁰ ukazujući da

48 Vidi član 76, stav 2 ZKP.

49 *Czekalla protiv Portugala*, predstavka br. 38830/97, presuda od 10. oktobra 2002, stav 68: „Odlučujući momenat je propust branioca postavljenog po službenoj dužnosti da postupi u skladu sa jednostavnim i čisto formalnim pravilom kada je podnosio žalbu po pravnim pitanjima Vrhovnom sudu. Po mišljenju Suda, to je bio 'očigledan propust' koji je zahtevao pozitivne mere od relevantnih organa. Vrhovni sud je, na primer, mogao da pozove branioca postavljenog po službenoj dužnosti da dopuni ili ispravi podnesak umesto što je žalbu proglasio neprihvatljivom.“ U nastavku, u stavovima 70-71, Evropski sud za ljudska prava ukazao je na sledeće: „Sud ne vidi kako bi se moglo uticati na nezavisnost pravne profesije pozivanjem da se ispravi formalna greška. Kao drugo, Sud smatra da se ne može *a priori* reći da bi takva situacija nesumnjivo kršila načelo ravnopravnosti stranaka, budući da bi ona po prirodi više predstavljala izražavanje sudijskog ovlašćenja da upravlja postupkom čiji je cilj valjano vršenje sudijske funkcije. Shodno tome, okolnosti slučaja su nametale odgovarajućem sudu obavezu činjenja da bi se obezbedilo stvarno i delotvorno poštovanje prava podnosioca predstavke na pravičan postupak.“

50 *Prežec protiv Hrvatske*, predstavka br. 48185/07, presuda od 15. oktobra 2009, stav 30: „U pogledu zastupanja podnosioca predstavke u žalbenom postupku, Sud ponavlja da država ne može biti odgovorna za svaki nedostatak branioca postavljenog na teret budžetskih sredstava ili izabranog od strane okrivljenog. Iz načela nezavisnosti pravne struke od države proizlazi da je vođenje odbrane pitanje koje u prvom redu treba međusobno da reše okrivljeni i njegov branilac, nezavisno od toga da li je branilac postavljen na teret budžetskih sredstava besplatne pravne pomoći ili je finansiran privatnim sredstvima. Od nadležnih domaćih vlasti zahteva se na osnovu člana 6, stav 3 (c) da se umešaju samo ako je neuspeh branioca postavljenog na teret budžetskih sredstava da osigura delotvornu odbranu očigledan ili su na njega upozorene na neki drugi način.“

sud ima „obavezu činjenja u pravcu obezbeđenja stvarnog i delotvornog poštovanja prava okrivljenog na pravičan postupak”.

Dakle, aktivno postupanje suda na glavnom pretresu je opravdano samo u slučajevima kada odbrana nije dovoljno delotvorna ili kada okrivljeni nema branioca koji može valjano zaštititi njegova procesna prava. U takvim slučajevima se očekuje intervencija suda u cilju ostvarenja prava na pravično suđenje, koje podrazumeva delotvornost odbrane.

5.3. Prestanak prava i dužnosti branioca razrešenjem

Branilac po službenoj dužnosti se razrešava ako ne pruža okrivljenom pomoć u odbrani stručno, savesno i blagovremeno. O razrešenju branioca uvek odlučuje sud, s tim što je prethodno dužan da pozove okrivljenog i branioca da se izjasne o razlozima za razrešenje u roku od 24 časa i da prilože dokaze za svoje tvrdnje, uz upozorenje da će ukoliko to ne učine sud odlučiti na osnovu raspoloživih podataka.⁵¹ Dakle, branilac u izjašnjenju treba da prezentuje sudu dokaze protiv razrešenja, a ako to ne učini sud odlučuje na osnovu „raspoloživih podataka“ koji ne moraju imati kvalitet dokaza. Kod primene ovog instituta diskrecija suda bi morala biti svedena na najmanju moguću meru zauzimanjem stava da se branilac ne može razrešiti na osnovu pukih indicija.

Problem u našem sistemu jeste dužnost postavljenog branioca da zastupa i u slučaju da ga klijent odbija. Ako okrivljeni izjavi da želi da se brani sam, postavljeni branilac je dužan da prisustvuje radnjama u postupku ako se okrivljeni ne protivi i preuzima radnje u postupku uz izričitu saglasnost okrivljenog.⁵² Okrivljenom je očigledno data mogućnost da opredeli način profesionalnog zastupanja tako što će braniocu dati ili uskratiti saglasnost za preuzimanje svake konkretne radnje. Međutim, postavlja se pitanje uloge branioca ako se okrivljeni protivi. U tom slučaju postavljeni branilac je primoran da pristane i na postupke ili propuštanja koja ne smatra ispravnim, bez mogućnosti da zahteva razrešenje na osnovu prigovora profesionalne savesti – jer nije saglasan sa načinom na koji okrivljeni sam sebe brani.

---

51 Vidi član 80, stav 2, tačka 2 i član 81, stav 2 ZKP.

52 Vidi član 72, stav 2 ZKP.

Imajući ovo u vidu, trebalo bi uvesti pravo na isticanje prigovora profesionalne savesti na osnovu kog organ postupka donosi odluku o razrešenju. Angažovani branilac može otkazati punomoćje iz istih razloga zbog kojih je imao mogućnost da odbije prihvatanje odbrane, a opravdan razlog za odbijanje odbrane jeste i ako su zahtevi okrivljenog očigledno suprotni njegovim interesima ili ako okrivljeni ispoljava nepoverenje prema advokatu.⁵³

Postavlja se pitanje, na primer, da li branilac po službenoj dužnosti ima pravo da zatraži razrešenje u situaciji kada okrivljeni insistira da zaključi sporazum o priznanju krivičnog dela iako mu je prethodno kao branilac savetovao da ne zaključuje ovakav sporazum jer ne postoji dovoljno dokaza u prilog priznanja krivice. Isto tako, stav okrivljenog koji se protivi tome da branilac po službenoj dužnosti prisustvuje radnjama u postupku i koji ne daje saglasnost braniocu po službenoj dužnosti da preduzima radnje u postupku predstavlja izraz nepoverenja i opravdan razlog i za odbijanje zastupanja i za otkaz punomoćja, ali branilac po službenoj dužnosti i pored toga na osnovu ZKP mora da figurira u postupku protivno Kodeksu profesionalne etike, što je krajnje problematično.

5.4. Postupanje branilaca po službenoj dužnosti prilikom prvog saslušanja

Opšte je poznato da su u velikom broju slučajeva ishodi postupaka zapečaćeni već prilikom prvog saslušanja jer okrivljeni priznaju krivično delo po savetu ili uz pristanak branilaca po službenoj dužnosti u situaciji kada ne postoje nikakvi drugi dokazi koji povezuju okrivljenog sa krivičnim delom. Ovakvo nepromišljeno postupanje jednog broja kolega ima za posledicu veliki broj presuda na osnovu golih priznanja, kojima se popravljaju statistika pravosuđa. Advokati koji brane po službenoj dužnosti profesionalno imaju interes da se distanciraju od ovakvih kolega, jer se zbog takvih slučajeva stvara pogrešno uverenje u javnosti da su branioci po službenoj dužnosti saradnici organa postupka. Advokati koji ne brane po službenoj dužnosti se susreću sa ovom štetnom pojavom u momentu kada ih angažuju u postupku i uvide da su ovakvi zapisnici oštetili interes klijenta i praktično isključili mogućnost valjane odbrane. Zbog toga i oni imaju interes da se ova štetna pojava

---

53 Vidi pravila 22.1.5 i 22.1.6 Kodeksa profesionalne etike advokata.

kod prvih saslušanja iskoreni ili svede na neznatnu meru. S tim u vezi, branioci koji primete da je njihov prethodnik na mestu branioca postupao nesavesno, nekompetentno ili protivno Kodeksu profesionalne etike advokata – treba to i da prijave nadležnoj advokatskoj komori.

12.5. Nezavisnost branilaca po službenoj dužnosti

Da bi okrivljeni u krivičnom postupku imao valjanu, delotvornu odbranu, neophodno je da njegov branilac sačuva nezavisnost u odnosu na državne organe, a time i profesionalni integritet. Iz ovog razloga je u članu 67 Ustava propisano da građani imaju pravo na pravnu pomoć koju im pruža advokatura kao samostalna i nezavisna služba. Nezavisnost advokature od suštinskog je značaja upravo u krivičnom postupku, jer bi sa stanovišta pravičnosti suđenja bilo neprihvatljivo da branilac okrivljenog bude lice koje je u odnosu zavisnosti prema državnim vlastima, odnosno organima nadležnim za krivično gonjenje. Stoga je nedopustiva donedavno vrlo prisutna praksa da okrivljenom branioca po službenoj dužnosti bira policija ili javni tužilac, zanemarujući pravilo ZKP da branilac mora biti postavljen po redosledu sa spiska koji dostavlja advokatska komora, koje je uspostavljeno upravo da bi se takve situacije predupredile. Branilac čije angažovanje, a time i zarada, zavisi od volje organa postupka, tj. državne vlasti, teško može ostati nezavisan u meri potrebnog da bi u postupku vodio računa samo o najboljim interesima okrivljenog. Iz ovog razloga jednako bi neprihvatljiv bio i koncept tzv. „državnih advokata“ (kakav su kod nas zagovarali pojedini predstavnici izvršne vlasti), prema kojem bi se kao branioci po službenoj dužnosti pojavljivali advokati čiji bi *de facto* poslodavac bila država, odnosno ministarstvo nadležno za pravosuđe, koje bi biralo i angažovalo advokate za ovu svrhu. Takvi advokati, čija bi zarada u potpunosti ili u velikoj meri zavisila od njihovog odnosa sa državnim vlastima, kao branioci po službenoj dužnosti očigledno ne bi mogli biti garant da će okrivljeni imati delotvornu odbranu, a time i pravično suđenje. Štaviše, njihovo angažovanje predstavljalo bi negaciju ustavnog prava građana na pravnu pomoć koju advokatura pruža kao samostalna i nezavisna služba. U svakom slučaju, dužnost je advokata da – pojedinačno i kao služba – čuvaju svoju Ustavom garantovanu nezavisnost u odnosu na državu i najbolji interes svojih klijenata ne ugrožavaju svojim ili pretpostavljenim interesima državnih vlasti.

6. OPTUŽENJE

6.1. Uloga branioca u fazi potvrđivanja optužnice

Polazeći od višedecenijske sudske prakse koja je podrazumevala da se prigovori protiv optužnica usvajaju vrlo retko, nakon „tektonskih izmena“ ZKP 2011, odnosno 2013. godine uspostavljena je slična sudska praksa prema kojoj se optužnice potvrđuju takoreći „po automatizmu“ a rešenja o potvrđivanju optužnica donose u „formularnom obliku“ – bez istinske analize činjenične građe na kojoj se osnovanost sumnje zasniva i bez stvarne ocene da li su osnovi sumnje koji su postojali na početku istrage u svetlu sadržine dokaza prikupljenih tokom nje dostigli nivo opravdane sumnje koja je potrebna za potvrđivanje optužnice.

Momenat potvrđivanja optužnice trebalo bi da predstavlja centralni procesni momenat u krivičnom postupku jer sud tada po prvi put ocenjuje stepen osnovanosti sumnje i odlučuje o opravdanosti vođenja krivičnog postupka. Preispitivanje optužnice predstavlja sudsku zaštitu građana od nezakonitog – arbitrarnog krivičnog gonjenja. Ova zaštita ne sme biti formalna, već mora biti stvarna i delotvorna. Ključno je pitanje na koji način urediti ovu fazu krivičnog postupka da bi predstavljala delotvoran mehanizam koji u fazu glavnog pretresa „propušta“ samo predmete čije su optužnice potkrepljene odgovarajućim dokazima koji opravdavaju vođenje krivičnog postupka. Takođe, od suštinskog je značaja i uloga branioca u ovoj procesnoj fazi jer od njegove angažovanosti zavisi blagovremeno uočavanje manjkavosti optužbe – pre otpočinjanja glavnog pretresa.

Ukoliko angažovanje branioca nema realnih izgleda da ostvari odgovarajući efekat u odnosu na tok krivičnog postupka, branilac nema interesa da ukazuje na manjkavosti optužnice i time pomaže tužiocu da uoči slabe tačke optužbe koje bi mogao otkloniti kroz dopunu istrage ili osnažiti do otpočinjanja glavnog pretresa. Interes branioca da postavi određena procesna pitanja povezan je sa procesnim mogućnostima da se ta pitanja već u ovoj fazi krivičnog postupka definitivno razreše.

Ovde pre svega mislimo na pitanje zakonitosti dokaza. Kada bi u okviru postupka sudskog preispitivanja optužnice postojao delotvoran mehanizam izdvajanja nezakonitih dokaza odbrana bi imala interes da svojim angažovanjem doprinosi raspravljanju spornih pitanja.

Međutim, u uslovima aktuelnih zakonskih rešenja branilac je izložen velikom riziku da svojim aktivnim delovanjem pomogne sudu da uoči, a potom i javnom tužiocu da kroz vraćenu optužnicu i dopunu istrage otkloni sve procesne manjkavosti koje bi možda u fazi glavnog pretresa dovele do izdvajanja nekog dokaza kao nezakonitog. Zbog toga branilac u ovoj fazi postupka treba da ukazuje na propuste javnog tužioca samo ukoliko je siguran da bi istaknuti argumenti ili dostavljeni dokazi mogli rezultirati obustavom postupka već u ovoj fazi. U svakom drugom slučaju strateški je ispravnije sačuvati ove argumente za glavni pretres, kada ova pitanja budu otvorena pred sudom i ne pokretati pitanje procesnih manjkavosti u fazi preispitivanja optužnice ukoliko one na bilo koji način mogu biti otklonjene delovanjem organa postupka.

Kada bi se prilikom preispitivanja optužnice unapred raspravilo pitanje zakonitosti dokaza i kada bi sud bio u obavezi da o tome donese pravnosnažnu odluku, stranke bi lakše anticipirale moguće ishode postupka i znatno realnije sagledale svoj interes za zaključenje sporazuma o priznanju krivičnog dela, na jednoj strani, ili za odustanak od optužbe, na drugoj strani. Na ovaj način bi se svakako smanjio broj predmeta koji dolaze do faze glavnog pretresa, što bi rasteretilo sudove i stvorilo uslove da se pretresi zakazuju u kraćim rokovima i samo u onim slučajevima u kojima su zaista nužni. Sve ovo odrazilo bi se i na efikasnost krivičnog postupka i na kvalitet pravde, jer bi se uporedo sa smanjenjem broja predmeta u fazi glavnog pretresa i sud i stranke mogli više posvetiti svestranom raspravljanju krivično-pravne stvari.

6.2. Problematičan procesni vakuum u slučaju nepodizanja optužnice

Javni tužilac je dužan da podigne optužnicu u roku od 15 dana od dana završetka istrage. Ovaj rok je moguće produžiti za još 30 dana, ali samo u naročito složenim predmetima i pod uslovom da se pribavi odobrenje neposredno višeg javnog tužioca. Međutim, ukoliko javni tužilac ne podigne optužnicu u zakonskom roku, postavlja se pitanje šta branilac može da preduzme. Jedina mogućnost koju

ZKP propisuje jeste da u roku od osam dana od isteka roka za podizanje optužnice branilac može podneti prigovor neposredno višem javnom tužiocu koji je dužan da u roku od 15 dana od prijema prigovora donese rešenje o osnovanosti prigovora, protiv kojeg nije dozvoljena žalba.

Ukoliko usvoji prigovor, viši javni tužilac izdaje obavezno uputstvo nadležnom javnom tužiocu da u određenom roku podigne optužnicu, s tim što taj rok ne može biti duži od 30 dana. Ukoliko oceni da je prigovor neosnovan, viši javni tužilac donosi rešenje o odbijanju prigovora. Važno je uočiti da nepodizanje optužnice u zakonskom roku, samo po sebi, nije dovoljan razlog za usvajanje prigovora, već je neposredno viši javni tužilac vlastan da ceni opravdanost propuštanja u svakom konkretnom slučaju i da u zavisnosti od toga odluči o osnovanosti prigovora. Takođe je važno imati u vidu činjenicu da protiv rešenja o odbijanju prigovora nije dozvoljena žalba ni prigovor, tako da o opravdanosti propuštanja javnog tužioca nikada ne odlučuje sud. Kako se ovde radi o procesnoj situaciji u kojoj je krivični postupak otpočeo a nadležni javni tužilac ništa ne čini i kako ne postoji mogućnost sudske zaštite od tužiočevog nečinjenja, okrivljeni ostaje u procesnom vakuumu između završene istrage i nepodignute optužnice – pri čemu ovaj vakuum može trajati neodređeno dugo. ZKP ne propisuje rokove maksimalnog trajanja krivičnog postupka do podizanja ili potvrđivanja optužnice, niti konkretne procesne posledice u slučaju kada neposredno viši tužilac oceni da je propuštanje roka od 15 dana za podizanje optužnice bilo opravdano.⁵⁴

Imajući u vidu činjenicu da zakonski rokovi osiguravaju pravnu predvidljivost i pravnu sigurnost građana, a da ovih rokova u konkretnoj procesnoj situaciji

54 U Hrvatskoj, javni tužilac (tj. državni odvjetnik) je dužan da završi istragu u roku od šest meseci, s tim što se ovaj rok u složenim predmetima može produžiti za šest meseci, pri čemu se o tome mora obavestiti neposredno viši tužilac, a u posebno složenim i teškim predmetima glavni državni odvjetnik može produžiti istragu produžiti za još šest meseci (član 229, stavovi 1-3 ZKPH). Po proteku ovih rokova okrivljeni ima pravo podneti prigovor zbog odugovlačenja postupka sudiji istrage (član 213b, stav 1 ZKPH). Kada sudija istrage odlučuje o nekom pitanju i ustanovi da postoje razlozi za prekid ili obustavu istrage, donosi rešenje o prekidu odnosno obustavi istrage. (član 226, stav 1 ZKPH). Na ovaj način je uspostavljena sudska kontrola dužine trajanja krivičnog postupka. Takođe u Hrvatskoj, ako veće nije potvrdilo optužnicu u celosti ili u delu, javni tužilac je dužan da u roku od osam dana od dostave rešenja donese rešenje o dopuni istrage ili preduzme dokaznu radnju, a ako to ne učini smatraće se da je odustao od krivičnog gonjenja (član 356, stavovi 3 i 4 ZKPH). Iz napred navedenog proizlazi da su u Hrvatskoj propisane konkretne procesne posledice za propuste tužioca.

nema, branilac mora svojim neposrednim angažovanjem u kontaktu sa javnim tužiocem insistirati da se u razumnom roku mora utvrditi da li ima ili nema osnova za dalje krivično gonjenje. Postojanje delotvornog pravnog sredstva protiv nerazumno dugog trajanja sudskih postupaka Evropski sud je postavio kao evropski pravni standard još 2000. godine.⁵⁵

6.3. Obavezna objava svih prikupljenih dokaza i spisa pre ispitivanja optužnice

Kako član 6, stav 4 ZKP obavezuje tužilaštvo i policiju da nepristrasno razjasne sumnju o krivičnom delu i da s jednakom pažnjom ispituju činjenice koje terete okrivljenog i činjenice koje mu idu u korist, oni su dužni da s jednakom pažnjom prikupljaju podatke i o krivici i o nevinosti okrivljenih. U ovoj se odredbi možda najbolje odražava dvostruka priroda uloge tužioca kao istražitelja i suprotne stranke. Međutim, iz te njegove uloge ne proizlazi i njegova obaveza da u postupku u kojem sudu predstavlja svoju optužnicu izvodi dokaze u korist osobe koju optužuje, a kojima nije poklonio veru. Reč je o izuzetno osetljivom pravnom području u kojem mora postojati pravedna ravnoteža između tužioca, koji prikuplja sve dokaze ali pred sudom po prirodi stvari izvodi samo one na kojima temelji optužnicu, i odbrane, koja mora imati na raspolaganju sve dokaze koje je tužilac pribavio i procesni položaj koji joj omogućuje da delotvorno koristi sve one dokaze koji su pribavljeni u korist okrivljenog.

Odbrana ne sprovodi sopstvenu istragu već prikuplja određene informacije o dokazima, s tim što ima pravo da tužiocu predloži sprovođenje dokazne radnje. Čini se ipak da se pravedna ravnoteža između tužioca i odbrane ne može postići a da ne postoji zakonska obaveza tužioca da uz optužnicu priloži sve dokaze koje je pribavio u svojstvu istražitelja i na taj način ih predoči i odbrani i sudu. Međutim, ovakva obaveza ne postoji. Zbog toga bi branilac morao da se tokom istrage interesuje kod javnog tužioca koje sve istražne radnje preduzima i s tim u vezi da se upozna sa rezultatima preduzetih istražnih radnji. Ovo je preduslov delotvorne odbrane u fazi istrage jer samo u toj situaciji branilac ima potrebna saznanja na osnovu kojih može zahtevati od tužioca da obelodani sve prikupljene dokaze,

---

55 Vidi slučaj *Kudla protiv Poljske*, predstavka br. 30210/96, (VV), presuda od 26. oktobra 2000.

tako da se sa njima može upoznati i odbrana koja jedina može proceniti njihovu važnost u interesu okrivljenog.

Imajući u vidu da tužilac na kraju istrage nema obavezu da sačini popis svih dokaza koje je tokom istrage pribavio i da po prirodi stvari može predložiti sudu izvođenje samo onih dokaza koji potkrepljuju optužnicu, za branioca koji nije bio upoznat sa tokom istrage može ostati nepoznanica kojim sve dokazima tužilac raspolaže a ne namerava ih izvoditi u postupku. Kad traži od tužioca da obelodani sve rezultate istrage, branilac treba da se poziva na načelo nepristrasnosti organa postupka koje je propisano u članu 6, stav 4 ZKP, koji uređuje postupanje tužioca dok postupa kao organ postupka. Bez obavezne objave svih dokaza i spisa pribavljenih tokom istrage dovode se u pitanje načelo jednakosti oružja i pravičnost postupka.⁵⁶

6.4. Obavezno sudsko preispitivanje pritvora u fazi potvrđivanja optužnice

Prilikom preispitivanja optužnice KV veće je dužno najpre da donese rešenje o produženju ili ukidanju pritvora. Odluku o pritvoru veće donosi u roku od 48 sati, odnosno tri dana od dana prijema optužnice – u zavisnosti od toga da li optužnica sadrži predlog javnog tužioca povodom pritvora ili ne. Ostaje nejasan *ratio legis* ovakvog razlikovanja rokova kod preispitivanja da li još postoje razlozi za pritvor, jer bi sud trebalo da donosi odluke u jednakim rokovima prema svim okrivljenima, nezavisno od činjenice da li se javni tužilac u optužnici odredio povodom pritvora ili je to propustio da učini. Jedini mogući razlog za ovakvo razlikovanje mogla bi biti potreba suda da pre odlučivanja o pritvoru pribavi stav javnog tužioca o tome.⁵⁷

56 U Republici Srpskoj i Federaciji BiH postoji zakonska obaveza i suda i tužioca da, kada dođu u posed bilo koje informacije ili činjenice koja može poslužiti kao dokaz na suđenju, tu informaciju odnosno činjenicu stave na uvid optuženom i njegovom braniocu (član 55, stav 4 ZKPRS). Međutim, nigde nije propisana identična obaveza odbrane.

57 U Hrvatskoj, ukoliko javni tužilac predlaže ukidanje istražnog zatvora sud će odmah po prijemu tog predloga rešenjem ukinuti istražni zatvor bez određivanja i sprovođenja ročišta. Dakle, sud je vezan stavom javnog tužioca kod donošenja odluke o ukidanju pritvora (član 129, stav 1 ZKPH). Hrvatski ZKP propisuje i da sud mora ukinuti istražni zatvor ako javni tužilac nakon prethodne obavesti višem javnom tužiocu neopravdano u zakonskim rokovima ne preduzima radnje u postupku (član 125, stavovi 2 i 5 ZKPH). Na ovaj način je uspostavljena veza između nužnosti pritvora i načina postupanja javnog tužioca koji je predmet sudske kontrole, tako da u slučaju

Poseban problem u praksi predstavlja situacija kada sud vrati optužnicu tužiocu radi dopune istrage, a okrivljeni se nalazi u pritvoru. ZKP propisuje samo rok od šest meseci kao maksimalnu dužinu trajanja pritvora do podizanja optužnice u smislu člana 215. Međutim, ZKP nigde ne propisuje maksimalno trajanje pritvora od podizanja do potvrđivanja optužnice – u slučaju kada veće utvrdi da je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala osnovanost optužnice i naredi da se istraga dopuni ili da se prikupe određeni dokazi. Kako je javni tužilac zakonom ograničen samo da u roku od tri dana donese naredbu o dopuni istrage, ali nije vezan zakonskim rokom u pogledu trajanja dopune istrage ili vremena prikupljanja određenih dokaza – jasno je da pritvor u ovom periodu može trajati neodređeno dugo, jer nije propisano njegovo maksimalno trajanje.

Preispitivanje optužnice trebalo bi da predstavlja prelomni momenat celog krivičnog postupka. Praksa poznaje nepisano pravilo da je u slučaju produženja pritvora kod preispitivanja optužnice realno očekivati da će okrivljeni biti lišen slobode još jedan duži vremenski period. Zbog toga je od izuzetnog značaja da se upravo u ovom momentu valjano preispita da li je zadržavanje okrivljenog u pritvoru zaista nužno u cilju nesmetanog vođenja krivičnog postupka. Zbog toga bi predlog za ukidanje pritvora i žalba protiv rešenja o produženju pritvora u fazi preispitivanja optužnice trebalo da predstavlja fokus angažovanja branioca i prelomni momenat postupka.

Činjenica je da u slučaju lišenja slobode okrivljeni nije u mogućnosti da delotvorno realizuje sva prava odbrane koja zakon propisuje, kao i da je okrivljeni u pritvoru znatno hendikepiran u odnosu na okrivljenog koji se brani sa slobode. Ovo razlikovanje pogotovo dolazi do izražaja u uslovima stranačkog postupka u kojem bi sloboda trebalo da predstavlja pravilo a pritvor izuzetak, pogotovo ako se ima u vidu potreba neposrednog angažovanja u pripremi odbrane i aktivno učešće u prikupljanju dokaza za svoju odbranu. Iz ovih razloga bilo bi dobro kada bi se zakonom propisalo posebno ročište povodom preispitivanja optužnice na kojem bi stranke iznosile svoje stavove povodom pitanja zakonitosti dokaza na kojima se optužnica zasniva i povodom osnovanosti pritvora i mogućnosti da se on zameni nekom drugom merom obezbeđenja prisustva okrivljenog. Važnost ovih procesnih pitanja (zakonitosti dokaza i pritvora, odnosno lišenja slobode) nameće nužnost njihovog delotvornog i blagovremenog rešavanja, a s tim u vezi i potrebu postojanja

---

nepreduzimanja radnji u postupku sud mora ukinuti pritvor.

ovakvog ročišta na kojem bi stranke iznele svoje argumente i suprotstavile stavove u duhu načela neposrednosti i kontradiktornosti kao esencijalnih načela pravičnog krivičnog postupka. Uostalom, ovde je reč o prvom momentu u kojem sud odlučuje o opravdanosti krivičnog gonjenja, što je još jedan argument u prilog potrebe za održavanjem ročišta povodom preispitivanja optužnice.⁵⁸

6.5. Sudsko preispitivanje formalnih nedostataka optužnice

Pod formalnim nedostacima optužnice podrazumevaju se slučajevi kada optužnica ne sadrži neki od obaveznih elemenata propisanih u članu 332 ZKP. Valja napomenuti da su u praksi vrlo retki slučajevi da optužnica ne sadrži ime i prezime okrivljenog, opis krivičnog dela, naziv krivičnog dela, označenje suda ili predloge dokaza. Ključni i najčešći nedostatak optužnice predstavlja obrazloženje koje bi trebalo da sadrži opis stanja stvari – što najčešće sadrži, ali i dokaze kojima se utvrđuju činjenice koje su predmet dokazivanja – što najčešće ne sadrži. Kako član 332, stav 1, tačka 5 ZKP propisuje obavezu tužioca da navede „dokaze koje treba izvesti na glavnom pretresu“, a član 332, stav 1, tačka 6 ZKP propisuje obavezu tužioca da navede „dokaze kojima se utvrđuju činjenice koje su predmet dokazivanja“, jasno je da ovde ne može biti reči o jednoj istoj stvari i da je intencija zakonodavca bila ne samo da tužilac nabroji dokaze koje treba izvesti na glavnom pretresu (kako je propisano u tački 5) već i da tužilac napiše obrazloženje iz čije sadržine bi se moglo utvrditi kojim dokazima se utvrđuju koje činjenice (kako je to propisano u tački 6). Upravo ovo povezivanje konkretnih dokaza sa konkretnim činjenicama koje su predmet dokazivanja trebalo bi da posluži razumevanju rezona tužilačkog zaključivanja kod tvrdnje da iz prikupljenih dokaza proizlaze činjenice na kojima zasniva svoju opravdanu sumnju da je okrivljeni učinilac krivičnog dela koje je predmet optužnice. Ovo povezivanje je od suštinskog značaja ne samo za branioca,

58 U Hrvatskoj se povodom pritvora održava ročište na kojem stranke iznose svoje stavove o pritvoru i visini jemstva. Sud može na predlog stranaka ili po službenoj dužnosti izvesti čak i dokaze koje smatra potrebnim za donošenje odluke o pritvoru i jemstvu, stranke mogu svedocima postavljati pitanja i stavljati primedbe na izvedene dokaze, a odluku o pritvoru sud usmeno objavljuje na završetku ročišta (član 129, stav 3 ZKPH). U Republici Srpskoj i Federaciji BiH povodom predloga za ukidanje pritvora koji nije zasnovan na novim činjenicama sud ne donosi posebno rešenje. Ukoliko je predlog zasnovan na novim činjenicama sud održava ročište o kojem obaveštava stranke i branioca, a protiv rešenja o odbijanju predloga dozvoljena je žalba (član 196 ZKPRS).

da bi mogao odgovoriti na optužnicu, već i za sudsko veće, da bi moglo preispitati optužnicu i oceniti stepen sumnje.

Međutim, u praksi se u obrazloženje optužnice unosi samo opis stanja stvari i sumarno navode dokazi iz kojih takvo stanje stvari po mišljenju tužioca proizlazi, bez konkretizacije koji dokazi se odnose na koje činjenice. Optužnice sa ovakvim „sumarnim obrazloženjem“ nisu podobne da budu valjano preispitane. Ovo je posebno čest slučaj u Posebnom odeljenju za organizovani kriminal Višeg suda u Beogradu gde se u izuzetno služenim krivičnim predmetima po principu *copy-paste* samo prepisuje činjenično stanje iz dispozitiva optužnice, zatim prepisuju svi postojeći dokazi i na kraju navodi stereotipni zaključak da „iz svega napred izloženog proizlazi opravdana sumnja“. Nažalost, vrlo su česti slučajevi u praksi da i rešenja o potvrđivanju optužnice predstavljaju tzv. „pelcere“ koji ne sadrže povezivanje sadržine prikupljenih dokaza sa činjenicama na kojima se temelji opravdana sumnja. Razlog za ovakvu sudsku praksu valja tražiti u višedecenijskoj praksi sudova u uslovima sudske istrage, koji su prigovore protiv optužnice po pravilu odbijali. Međutim, nakon usvajanja važećeg ZKP dokaze više ne prikuplja istražni sudija već javni tužilac, što bi po prirodi stvari trebalo da podrazumeva izvesno podozrenje sudskog veća prilikom preispitivanja procesne valjanosti ovih dokaza – kako u pogledu načina njihovog pribavljanja tako i u pogledu njihove sadržine.

Kao kriterijum za potvrđivanje optužnice važeći ZKP propisuje viši stepen sumnje jer je umesto osnovane sumnje sada potrebna opravdana sumnja. Nažalost, verovatno će proći mnogo godina dok se uspostavi praksa koja bi raskrstila sa svojevrsnim automatizmom kod preispitivanja optužnice i koja bi pošla od dve ključne novine – da je sada reč o dokazima koje je prikupila jedna od strana u postupku i da je reč o dokazima koji moraju ispuniti strože kriterijume osnovanosti sumnje nego što je to do sada bio slučaj. Ovoj kritičkoj oceni sud bi morao prići objektivno i nepristrasno, a svoj stav zauzeti tek na osnovu brižljive i detaljne analize obrazloženja optužnice u svetlu dokaza koji je potkrepljuju. Ukoliko veće ustanovi da optužnica nije propisno sastavljena vratiće je tužiocu da u roku od tri dana ispravi nedostatke, s tim što se ovaj rok može produžiti na zahtev tužioca ukoliko za to postoje opravdani razlozi. Ako javni tužilac propusti rok, veće rešenjem odbacuje optužnicu, a u tom slučaju ne važi načelo *ne bis in idem* i javni tužilac može ponovo podići istu optužnicu. Međutim, u slučaju da privatni tužilac propusti rok smatra se da je odustao od gonjenja i sud rešenjem odbija optužbu, u kom slučaju važi načelo *ne bis in idem*. Dakle, javnom tužiocu se ostavlja „lagodan položaj“ da i u slučaju propuštanja roka ne trpi nikakve procesne posledice jer istu optužnicu može ponovo podneti,

dok se privatni tužilac stavlja u izrazito nepovoljnu procesnu poziciju pošto je nakon propuštanja roka krivičnopravna stvar praktično pravnosnažno presuđena. Ovakvo procesno razlikovanje javnog i privatnog tužioca i dvostruki aršini kod propisivanja procesnih posledica njihovih propuštanja nemaju svoje procesno-pravno opravdanje.

6.6. Dostavljanje optužnice okrivljenom i braniocu

Odredbom člana 335, stav 1 KZ propisano je da se optužnica dostavlja okrivljenom, ali nije eksplicitno propisano da se dostavlja i braniocu okrivljenog. Zbog toga se u praksi postavilo pitanje da li je sud dužan da to čini ili branilac može da se upozna sa optužnicom na osnovu uvida u spise predmeta i da je kopira iz spisa ako želi. Međutim, kako je članom 333, stav 1 ZKP propisano da se optužnica podnosi veću nadležnog suda u onoliko primeraka koliko ima okrivljenih i njihovih branilaca, proizlazi zaključak da zakonodavac podrazumeva da se optužnica dostavlja i okrivljenom i braniocu, a ne samo okrivljenom, jer inače ne bi nalagao javnom tužiocu obavezu da je dostavi u dovoljno primeraka i za branioce.

6.7. Pravo branioca da podnese odgovor na optužnicu

Okrivljeni ima pravo da podnese pisani odgovor na optužnicu u roku od osam dana od dostavljanja optužnice. Postavlja se pitanje šta bi trebalo da bude sadržina ovog odgovora. Odgovor bi trebalo da sadrži stav odbrane povodom činjeničnih i pravnih pitanja na kojima je optužnica zasnovana. U prilogu odgovora na optužnicu mogu se dostavljati razni dokazi, mada se ne bi moglo smatrati da su oni „prikupljeni tokom istrage“. U odgovoru na optužnicu treba ukazati na argumente u prilog nezakonitosti pojedinih dokaza uz insistiranje da se na takvim dokazima ne može zasnivati ni sudska odluka o opravdanosti sumnje, već se moraju tretirati kao nepostojeći.

Mišljenja sam da u prilogu odgovora na optužnicu ne bi trebalo dostavljati dokaze i upuštati se u zamku dokazivanja odbrane okrivljenog. Obaveza branioca da pre završetka istrage omogući tužiocu razmatranje spisa odbrane je u suprotnosti sa pretpostavkom nevinosti i pravilom da je tužilac taj koji je dužan da dokazuje krivicu, a ne odbrana nevinost. Braniocu se mora ostaviti mogućnost da slobodno odluči koje će dokaze predložiti u prilog odbrane, ali tek kada tužilac završi izvođenje svojih dokaza. Tek kada sagleda rezultate izvođenja dokaza tužilaštva, branilac

može proceniti da li će bilo šta dokazivati i koje će dokaze suprotstaviti dokazima tužilaštva. Zbog toga se u odgovoru na optužnicu treba fokusirati na slabosti tužilačkog slučaja i one segmente optužnice i dokaza koji je potkrepljuju, a sumnjivog su procesno-pravnog kvaliteta. Konačno, valja ponoviti pravilo da je u ovoj fazi delotvorno ukazivati samo na procesne manjkavosti koje su po svojoj prirodi takve da ih nije moguće otkloniti.

6.8. Nužnost izdvajanja nezakonitih dokaza prilikom preispitivanja optužnice

Ukoliko veće utvrdi da se u spisima nalaze zapisnici ili obaveštenja iz člana 237, stavovi 1 i 3 ZKP, doneće rešenje o njihovom izdvajanju. Međutim, ne postoji mogućnost da u ovoj fazi postupka o pitanju nezakonitosti dokaza blagovremeno, delotvorno i definitivno odluči drugostepeni sud.⁵⁹ Ne postoje ustavnopravni, prihvatljivi razlozi zbog kojih nije određen rok u kojem sudija za prethodni postupak mora odlučiti o izdvajanju dokaza, počev od trenutka prijema predloga stranaka ili vlastitog saznanja za njih. Nezakoniti dokazi se uklanjaju iz spisa u dva procesna momenta – na kraju istrage i na kraju glavnog pretresa.⁶⁰ Propisivanjem samo krajnjeg roka za izdvajanje nezakonitih dokaza koji je objektivno dug, omogućava se da materijal koji sadrži nezakonite dokaze sudija za prethodni postupak koristi za donošenje svojih odluka kao što su odluke o merama osiguranja prisustva okrivljenog, privremenom oduzimanju imovinske koristi, kao i da budu korišćene kod donošenja odluka KV veća tokom prethodnog postupka. Sve te odluke ulaze u spis predmeta kontaminirane nezakonitim dokazima koji će možda i biti izdvojeni u nekom momentu, ali ove odluke ostaju u spisu i u kasnijim fazama postupka.

---

59 U Hrvatskoj je propisano da sudija istrage do završetka istrage, a predsednik optužnog veća nakon prijema optužnice na potvrđivanje a pre njenog ispitivanja, na predlog stranaka ili po službenoj dužnosti, rešenjem mora odlučiti o izdvajanju nezakonitih dokaza iz spisa, odmah a najkasnije u roku od tri dana od saznanja. Protiv rešenja kojim je odlučeno o predlogu stranaka ili o izdvajanju dopuštena je posebna žalba, o kojoj odlučuje viši sud. Dakle, postoji dvostепенost u slučaju kada se predlog za izdvajanje odbija (član 86, stav 1 ZKPH).

60 Vidi član 237 i član 407 ZKP.

6.9. Vraćanje optužnice tužiocu radi dopune istrage

Ukoliko vanraspravno veće utvrdi da je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala osnovanost optužnice, narediće da se istraga dopuni ili da se prikupe određeni dokazi. Ovde se postavlja pitanje da li veće može prilikom preispitivanja optužnice ukazivati javnom tužiocu koje konkretne dokaze treba da pribavi da bi optužnica mogla biti potvrđena. Kako zakonodavac koristi termin „određeni dokazi“, proizlazi da bi veće to moglo činiti, iako na ovaj način praktično sud otklanja posledice propusta javnog tužioca – direktno pomažući jednu od strana u stranačkom postupku. Ovakva mogućnost je u suprotnosti sa načelom pravičnosti postupka propisanim u članu 1 ZKP i pravom na fer i pravično suđenje garantovanim u članu 32 Ustava RS.

Javni tužilac je dužan da u roku od tri dana donese naredbu o dopuni istrage, a privatni tužilac da u roku od 30 dana prikupi dokaze. Ovde se opet javni i privatni tužilac dovode u neravnopravan procesni položaj, pri čemu su i posledice propuštanja opet propisane na osnovu dvostrukih kriterijuma, tako da je u slučaju propuštanja roka javni tužilac dužan samo da o razlozima propuštanja obavesti neposredno višeg tužioca, dok se u slučaju privatnog tužioca smatra da je odustao od gonjenja i sud rešenjem odbija optužbu, u kom slučaju važi načelo *ne bis in idem* i krivičnopravna stvar je praktično pravnosnažno presuđena.

6.10. Sudsko preispitivanje osnovanosti optužnice

Ako ustanovi da nema dovoljno dokaza za opravdanu sumnju da je okrivljeni učinio krivično delo koje je predmet optužbe, veće će rešenjem odlučiti da nema mesta optužbi i da se krivični postupak obustavlja. U ovom slučaju važi načelo *ne bis in idem*, tako da tužilac praktično rizikuje svaki put kada podigne optužnicu, jer u slučaju da sud nađe da ne postoji opravdana sumnja – rešenjem obustavlja postupak. Protiv ovog rešenja tužilac ima pravo žalbe o kojoj odlučuje drugostepeni sud.

Međutim, u slučaju kada javni tužilac odluči da podnese optužnicu bez sprovođenja istrage jer smatra da ima dovoljno dokaza za opravdanu sumnju, zakonom je propisano da sud ne može rešenjem odbiti optužnicu zbog nedovoljno dokaza za opravdanu sumnju pre nego što se prethodno preduzmu dokazne radnje, odnosno pre nego što sud najpre zbog potrebe boljeg razjašnjenja stvari naredi da se istraga sprovede ili da se prikupe određeni dokazi u smislu člana 337, stav 3 ZKP.

U ovom slučaju opet je sud taj koji predstavlja faktičkog pomagača javnom tužiocu u njegovom radu, jer je ovlašćen da ukazivanjem na „određene dokaze“ koje je potrebno izvesti praktično nadomešćuje propuste tužioca stvarajući uslove u kojima je ravnoteža snaga u stranačkom postupku potpuno poremećena. Ovi „određeni dokazi“ se po prirodi stvari prikupljaju u prilog optužbe jer nije potrebno prikupljati dokaze u prilog nevinosti. Za odluku da optužnica ne zadovoljava kriterijum opravdane sumnje dovoljno je da veće zaključi da postojeći dokazi ne daju dovoljno osnova za takav zaključak. Dakle, u ovoj fazi postupka nije potrebno razjašnjavati stanje stvari u prilog utvrđivanja nevinosti, već se odlučivanje svodi na ocenu stepena dokazanosti premise o krivici, što znači da svako ukazivanje suda na određene dokaze predstavlja *de facto* pomoć tužilaštvu.

Postavlja se pitanje u kojoj meri se KV veće zaista upušta u ocenu opravdanosti sumnje prilikom ispitivanja optužnice. U praksi se najčešće sreću rešenja koja su „formularnog karaktera“, u kojima se nabrajaju dokazi, prepisuje dispozitiv optužnice i zaključuje da prema stanju stvari u spisima proizlazi opravdana sumnja.

Ključni problem u praksi predstavlja sumarnost rešenja o potvrđivanju optužnice, koju je vrlo teško preispitivati jer iz obrazloženja rešenja nije moguće utvrditi na kojim konkretnim činjenicama sud zasniva zaključak da je stepen sumnje tokom istrage prešao određeni put od osnova sumnje do opravdane sumnje – u kom slučaju se stiču procesni uslovi za potvrđivanje optužnice.

Na početku istrage stepen sumnje je na nivou osnova sumnje, jer da je na nivou opravdane sumnje istraga ne bi bila ni potrebna pošto prikupljeni podaci o krivičnom delu i učiniocu pružaju dovoljno osnova za optuženje, tako da bi se optužnica mogla i neposredno podići u smislu člana 331, stav 5 ZKP. Samim tim, sadržina dokaza koji su prikupljeni u istrazi mora se povezati sa povećanjem stepena sumnje koji predstavlja osnov za zaključak da je opravdana sumnja praktično rezultat sprovedene istrage. Ako je opravdana sumnja rezultat sprovedene istrage onda mora biti moguće sumnju obrazložiti navođenjem razloga koji povezuju dokaze na kojima se temelje osnovi sumnje – koji su postojali i na početku istrage sa dokazima koji su tokom istrage prikupljeni. Ovo povezivanje mora biti takvo da se iz razloga na kojim se zasniva rešenje o potvrđivanju optužnice može razumeti rezon zaključivanja suda kada je reč o opravdanosti sumnje, tj. da su pojedine konkretne činjenice koje su samo posredno ukazivale na povezanost učinioca sa krivičnim delom sada potkrepljene novim činjenicama koje ne samo da neposredno ukazuju da je određeno lice učinilac krivičnog dela (tzv. osnovana sumnja), već je kvalitet i kvantitet činje-

nica koje neposredno ukazuju na povezanost učinioca sa krivičnim delom takav da opravdava podizanje optužnice (tzv. opravdana sumnja).

U praksi se ne pravi jasna distinkcija između osnovane sumnje i opravdane sumnje, iako zakonodavac navodi kvalitativno razlikovanje u članu 2 ZKP sa očiglednom intencijom da podigne kriterijume koji determinišu prag optuženja, kako ne bi bile potvrđivane optužnice koje se temelje na nedovoljnim dokazima. Međutim, kod razumevanja stepena sumnje u praksi nedostaje pojmovno razlikovanje osnovane i opravdane sumnje koje u stvarnosti nije ni moguće bez detaljnog sagledavanja konkretnih činjenica i njihove međusobne povezanosti u svetlu elemenata krivičnog dela. Kako se izbegava detaljno sagledavanje i povezivanje konkretnih činjenica i ocena njihovog kvalitativnog i kvantitativnog značaja, pitanje sumnje se u praksi svodi na pitanje da li je ima ili nema. Na ovaj način je devalvirana pretpostavka nevinosti tako da se tokom istrage okrivljeni upuštaju u dokazivanje nevinosti da bi izbegli podizanje optužnice, svesni da se optužnica podiže kod svakog stepena sumnje i opravdava sumarnim obrazloženjem prema kojem sud nalazi da opravdana sumnja postoji.

Na ovaj način se samo gomilaju krivični postupci koji stižu do faze glavnog pretresa i zatrpavaju sudove, iako institut potvrđivanja optužnice treba da predstavlja ključni filter koji treba da obezbedi da do suda i glavnog pretresa stignu samo oni sudski predmeti koji se zasnivaju na relevantnim dokazima koje zatim na glavnom pretresu treba samo izvesti u uslovima neposrednog i kontradiktornog postupka.

6.11. Obrazloženje rešenja o potvrđivanju optužnice i žalba protiv rešenja

ZKP propisuje da sva rešenja u postupku ispitivanja optužnice moraju biti obrazložena tako da se unapred ne utiče na rešavanje onih pitanja koja će biti predmet raspravljanja na glavnom pretresu. Nažalost, ova odredba se tumači bukvalno tako da je zaživela sudska praksa prema kojoj obrazloženja rešenja o potvrđivanju optužnice ne mogu ni da sadrže razloge, jer se time rizikuje da se prekrši izričita zakonska odredba prema kojoj sud ne sme da utiče na rešavanje pitanja koja će biti predmet raspravljanja na glavnom pretresu. Samim tim, nužno je razdvojiti pitanja koja će biti predmet raspravljanja na glavnom pretresu od pitanja koja moraju biti predmet raspravljanja u fazi preispitivanja optužnice – kao što su zakonitost dokaza na kojima se optužba temelji i stepen osnovanosti sumnje koja proizlazi iz činjenica

sadržanih u prikupljenim dokazima. Ova pitanja moraju biti raspravljena i u odluci o potvrđivanju optužnice obrazložena, jer su samo u tom slučaju podobna da budu predmet ocene prilikom preispitivanja njihove pravilnosti i zakonitosti u postupku povodom žalbe drugostepenom sudu. Ovako, samo pravo na izjavljivanje žalbe protiv rešenja o potvrđivanju optužnice u uslovima kada ovo rešenje ne mora da sadrži istinsko obrazloženje – ne predstavlja delotvorno pravno sredstvo.

Važno je uočiti da se prethodni prigovori uvek odnose na nedostatke u optužnici i nezakonitost dokaza, kao i da se ova pitanja moraju razrešiti na definitivan način već u ovoj fazi postupka da bi optužnica uopšte mogla biti potvrđena. Nije moguće potvrditi optužnicu sa odložnim uslovom da će ova pitanja rešiti pretresno veće do okončanja glavnog pretresa, jer se na taj način odobrava vođenje krivičnog postupka a da nije prethodno rešeno pitanje opravdanosti optuženja. Ono što nedostaje u našem krivičnom postupku je pravilo da se nakon potvrđivanja optužnice dokazi tužioca vraćaju u njegov posed i ne prate sudski spis koji se dostavlja pretresnom veću, jer će se ovi dokazi neposredno uvoditi na samom glavnom pretresu, kada će ih pretresno veće prvi put videti i o njima zauzeti stav. Pored toga, nedostaje i ročište za preispitivanje optužnice. Uvođenjem takvog ročišta pružila bi se mogućnost sudu da svoju odluku o potvrđivanju optužnice donese tek nakon što brižljivo i detaljno sagleda i oceni argumente stranaka u postupku, i to kako one koji se odnose na procesne nedostatke optužbe tako i one koji se odnose na pitanje zakonitosti dokaza. Ovde je reč o prethodnim pitanjima od čijeg rešavanja direktno zavisi ishod sudskog postupka, a s tim u vezi i odluka stranaka da li će eventualno priznati krivično delo ili odustati od krivičnog gonjenja. Nakon ovog ročišta stranke bi daleko lakše postizale sporazume o priznanju krivičnog dela, jer bi im se pravnosnažnom odlukom o zakonitosti dokaza pomoglo da realnije sagledaju mogući ishod krivičnog postupka. Na ovaj način postupak bi bio daleko efikasniji jer bi znatno manje predmeta stizalo do glavnog pretresa – što bi omogućilo kvalitetnija i brža suđenja i s tim u vezi građanima olakšalo pristup pravdi.

7. SPORAZUMI JAVNOG TUŽIOCA I OKRIVLJENOG

7.1. Sporazum o priznanju krivičnog dela

Korist od sklapanja sporazuma o priznanju krivičnog dela, kada je reč o javnom tužiocu, ogleda se u značaju koji priznanje okrivljenog ima za potkrepljivanje navoda optužbe, dok se korist posmatrano iz ugla okrivljenog prvenstveno ogleda u mogućnosti blažeg kažnjavanja.⁶¹ Pored toga, da sklopi sporazum tužilaštvo može biti motivisano činjenicom da neće morati da prikuplja dodatne dokaze i da troši radno vreme na pripremanje za suđenje i prisustvovanje glavnom pretresu koji može dugo da traje, a izbeći će i rizik od neuspeha u suđenju. Važan motiv za javnog tužioca može biti i činjenica da se u slučaju sklapanja sporazuma oštećeni, odnosno žrtve, neće dodatno izlagati neprijatnosti da dolaze u sud i ponovo prepričavaju događaj koji je za njih veoma mučan (na primer, žrtva silovanja, trgovine ljudima i slično).

Dodatni motiv okrivljenom može da bude izbegavanje neizvesnosti povodom ishoda postupka, koju neka lica teško podnose, kao i nelagodnosti koje bi morao da proživljava tokom prisustvovanja glavnom pretresu. Posebno interesantan motiv za okrivljenog da sklopi sporazum može da bude izbegavanje troškova krivičnog postupka, ili nemogućnost da se snose ti izdaci. Naime, krivični postupak koji se vodi u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku iz 2011. za okrivljenog je izuzetno skup postupak, jer mora sam da obezbedi dokaze za svoju odbranu.⁶² Da bi odbrana bila kvalitetno pripremljena, branilac mora da obavi mnogobrojne razgovore s potencijalnim svedocima i da prouči dokazni materijal, kako onaj koji se nalazi u

---

61 G. P. Ilić i dr., *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Beograd 2012, str. 666.

62 Iako zakonik proklamuje pretpostavku nevinosti (član 3), ipak se na više mesta zahteva ili makar očekuje da okrivljeni dokazuje svoju nevinost (član 303, stav 3, član 350, stav 1, član 395, stav 4, tačka 1).

spisima, tako i onaj do kojeg je došao sopstvenim angažovanjem, a njegove radne sate mora da finansira okrivljeni. Zatim, neophodno je o trošku okrivljenog izvršiti veštačenja ili angažovati stručnog savetnika i sl., s ciljem pripremanja kvalitetne odbrane, što je izuzetno skupo i za šta u praksi okrivljeni, po pravilu, nema dovoljno sredstava. U takvoj situaciji, bez finansijske podrške, postoji opasnost da položaj okrivljenog i pored moguće dobre odbrane bude gori nego što bi bio da je imao novac da finansira kvalitetniju odbranu, pa je za okrivljenog možda mudrije da ne rizikuje sa suđenjem, već da donese pragmatičnu odluku i sklopi sporazum o priznanju krivičnog dela.⁶³

Inicijativa za pregovore o zaključenju sporazuma o priznanju krivičnog dela može poteći od javnog tužioca, okrivljenog ili branioca, dok sud nema nikakva prava u pogledu inicijative, kao uostalom ni u pogledu procesa pregovaranja i zaključenja sporazuma.⁶⁴ Zakonik ne traži posebnu formu za inicijativu kojom se pokreću pregovori, što znači da je to neformalni akt jedne od stranaka ili branioca. Sam predlog nema nikakvo pravno dejstvo i stranke uvek mogu izmeniti uslove koje su iznele u predlogu ili odustati od njega. Međutim, postoji mogućnost zloupotrebe inicijative koja bi potekla od okrivljenog ili branioca ukoliko bi ona bila u pismenoj formi. Ona se ogleda u opasnosti da takav podnesak obelodane mediji ili da se, u slučaju neuspeha pregovora, „slučajno“ nađe u spisima tokom suđenja u kojem okrivljeni negira izvršenje krivičnog dela. Iz tog razloga, u slučaju kada okrivljeni ili njegov branilac iniciraju pregovore, oni to obično čine usmeno.⁶⁵

Kada okrivljeni inicira pregovore, on to, po pravilu, čini preko branioca. I tužilac pregovore u praksi najčešće inicira preko branioca, a branilac, kada vidi da postoji interes klijenta da sklopi sporazum, to sugeriše okrivljenom, pa se, ako on to prihvati, s takvim predlogom obraća tužiocu. U svakom slučaju, uloga branioca je veoma značajna pri zaključenju sporazuma, pri čemu on vodi računa da se sporazum zaključi u skladu sa zakonom i uz maksimalnu zaštitu interesa okrivljenog koga brani. S tim u vezi, treba reći da se u praksi može dogoditi da okrivljeni želi da sklopi sporazum o priznanju krivičnog dela iako nije izvršio delo koje mu se stavlja na teret, pa se postavlja pitanje kako branilac treba da se ponaša u takvoj situaciji.

63 V. Delibašić, „Plea Agreement“, *Archibald Reiss Days*, Volume III, Belgrade 2014, str. 264.

64 S. Bejatović, „Sporazum o priznanju krivice (novi ZKP Srbije i regionalna komparativna analiza)“, *Savremene tendencije krivičnog procesnog prava u Srbiji i regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva*, Beograd 2012, str. 109.

65 V. Delibašić, *op. cit.*, str. 264.

Takav slučaj može da se pojavi u tri osnovna oblika: a) okrivljeni hoće da prizna delo koje nije izvršio u strahu od moguće kazne koja mu pretilo ukoliko bude osuđen pa ne želi da rizikuje; b) okrivljeni hoće da prizna delo koje nije izvršio jer nema para da plati kvalitetnu odbranu (branioca, veštaka, stručnog savetnika), pa očekuje da će biti osuđen iako nije kriv; c) okrivljeni želi da priznanjem krivičnog dela koje nije izvršio zaštititi neko lice, odnosno pravog izvršioca (bliskog srodnika, prijatelja, lice koje mu za to daje novac ili pribavlja neku drugu korist, odnosno koje ga prinudava da tako učini).⁶⁶

U ovakvim situacijama branilac treba da savetuje klijenta da tako nešto ne čini, jer je cilj Zakonika o krivičnom postupku da niko nevin ne bude osuđen (član 1, stav 1), a branilac svakako mora da doprinese da se taj cilj i ostvari. Zato on mora okrivljenom realno da predoči sve odredbe zakona koje se odnose na njega i konkretnu situaciju u kojoj se nalazi, a nakon sugestije da sporazum ne zaključi, konačnu odluku mora da prepusti okrivljenom. Posebno je delikatna situacija kada okrivljeni lažnim priznanjem želi da zaštititi neko drugo lice, tim pre ako je u pitanju nemoralni motiv (primanje određene koristi za sebe ili drugoga) ili ako je okrivljeni prisiljen (od lica koje treba prikriti ili nekog drugog lica) da to uradi.⁶⁷ Nakon što posavetuje klijenta da to ne treba da radi, branilac ima samo dve mogućnosti: 1) da otkáže punomoćje ne navodeći razlog zbog kojeg to čini ili upotrebljavajući uopšte ni izgovor kojim se navodi da se s klijentom ne slaže u koncipiranju odbrane; 2) da ostane branilac. U svakom slučaju, branilac nikome ne sme da otkrije, a pogotovo ne državnim organima, da klijent želi da prizna delo koje nije izvršio, jer mu to ne dozvoljavaju zakoni koji regulišu njegov položaj u krivičnom postupku, kao ni Kodeks profesionalne etike advokata. Naime, odnos poverenja između okrivljenog i branioca je neprikosnoven i sve što branilac sazna od okrivljenog ili na drugi način, a nije u okviru odbrane koju je okrivljeni izneo u postupku, on ne sme da otkrije. Pri tome se ne sme zaboraviti činjenica da se okrivljeni brani tako što ima apsolutnu slobodu da izabere način na koji želi da to čini, a uloga branioca je da mu pruži stručnu pomoć (ne izlazeći iz okvira zakona i morala).⁶⁸

Branilac je u dilemi kada zna da okrivljeni to čini da bi za sebe ili drugoga pribavio neku korist, a posebno kada zna da neko okrivljenog na to primorava.

66 V. Delibašić, *Sporazumi javnog tužioca i okrivljenog*, Novi Sad 2015, str. 26-27.

67 Taj problem se može pojaviti i onda kada se uopšte ne govori o sporazumu, već okrivljeni jednostavno lažnim priznanjem želi da zaštititi nekoga.

68 V. Delibašić, *op. cit.*, str. 27-28.

Tada čak može da postoji i ozbiljna dilema da li je u pitanju krivično delo koje je branilac dužan da prijavi. Naime, u takvoj situaciji, po pravilu, reč je o nekom od krivičnih dela protiv pravosuđa ili o krivičnom delu prinuda iz člana 139 Krivičnog zakonika. Ipak, mora se naglasiti da branilac nema obavezu da tako nešto prijavi, a ako je za to saznao od okrivljenog, ne bi to ni smeo da prijavi državnim organima. U tom slučaju jedino rešenje za njega je da okrivljenog upozori na zakonske odredbe, da ga posavetuje da to ne čini, pa ako on i posle toga insistira na priznanju, otkáže punomoćje.⁶⁹ Da bi njegov klijent razumeo relativne prednosti i mane prihvatanja sporazuma, branilac treba da ukaže okrivljenom na moguće scenarije i u slučaju da prihvati sporazum i u slučaju da ide na suđenje. To zahteva da branilac u potpunosti razume predmet i da proceni moguće dokaze i odredbe koje će se primeniti. Zahvaljujući svojoj stručnosti i iskustvu on treba dobro da proceni situaciju kako bi okrivljenom predočio koje su mogućnosti za donošenje osuđujuće presude i kakve su priroda i dužina moguće krivične sankcije. Okrivljeni na osnovu toga može da uporedi bilo koju ponudu o priznanju krivičnog dela u predmetu i da odluči da li će je prihvatiti. Konačnu odluku o tome da li da prihvati sporazum o priznanju krivičnog dela uvek donosi okrivljeni. Kada tužilac ima neoborive dokaze i dobre šanse za osuđujuću presudu, sporazum o priznanju krivičnog dela je nešto što branilac treba da preporuči klijentu. S druge strane, ako tužilac ima slabe dokaze ili se njegova ponuda podudara sa onim što branilac očekuje kao ishod suđenja, onda, po pravilu, branilac svom klijentu može da preporuči da odbije ponudu tužioca jer na suđenju ne može mnogo da izgubi. Kao što je već rečeno, u svakom slučaju, konačnu odluku donosi klijent.

Sam proces pregovaranja ima dve osnovne faze. Prva je pregovaranje o krivici koje podrazumeva analizu činjenica s kojima se nastupa, tj. koje prezentuju tužilac i okrivljeni s braniocem. Druga je pregovaranje o sankciji na osnovu prethodne saglasnosti o postojanju nekih činjenica na osnovu kojih svaka strana tumači krivicu okrivljenog.⁷⁰

Prilikom zaključenja sporazuma o priznanju krivičnog dela okrivljeni mora imati branioca (član 313, stav 2). Kada je u pitanju pravna kvalifikacija konkretnog događaja, okrivljenom stručnu pomoć treba da pruža branilac, odnosno upravo je

---

69 *Ibid.*, str. 28-29.

70 B. Simonović, V. Turanjanin, „Sporazum o priznanju krivice“, *Kriminalistički i krivično procesni aspekti dokazivanja*, Banja Luka 2013, str. 23.

tu potrebno njegovo angažovanje da bi se sprečile greške ili zloupotrebe i pomoglo okrivljenom. S tim u vezi, treba reći da će se u praksi okrivljeni uvek rukovoditi pragmatičnim razlozima i da njemu neće biti važna pravna kvalifikacija krivičnog dela već isključivo krivična sankcija koja će mu biti izrečena. Tako, na primer, svako će radije prihvatiti da bude osuđen za krivično delo teško ubistvo iz člana 114 Krivičnog zakonika, za koje je zaprećena kazna zatvora najmanje deset godina ili zatvor od trideset do četrdeset godina, i da mu bude izrečena kazna zatvora od deset godina, nego da bude osuđen za „obično“ ubistvo iz člana 113 Krivičnog zakonika, za koje je zaprećena kazna zatvora od pet do petnaest godina, i da mu bude izrečena kazna zatvora od trinaest godina. Sve u svemu, okrivljenom su pravna pitanja u drugom planu i njega, pre svega, interesuje krivična sankcija koju će dobiti. Zato bi okrivljeni u navedenom primeru sigurno pre prihvatio težu pravnu kvalifikaciju i blažu kaznu, nego obrnuto.

Međutim, branilac je taj koji ovom pitanju mora da posveti veliku pažnju, jer od pravilne pravne kvalifikacije zavisi i mogućnost ili nemogućnost izricanja određene krivične sankcije. Tako, na primer, ako branilac blagovremeno uoči da u konkretnom slučaju nije reč o organizovanoj kriminalnoj grupi, to mora objasniti okrivljenom, a zatim to pitanje raspraviti i s javnim tužiocem. U slučaju da je javni tužilac prvobitno smatrao da je u pitanju krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 246, stav 4 Krivičnog zakonika, koje postoji ako je delo izvršeno od strane organizovane kriminalne grupe i za koje je zaprećena kazna zatvora od najmanje deset godina, pa se u fazi pregovora zauzme stav da je ipak reč o običnoj grupi, okrivljeni će priznati delo iz člana 246, stav 3 Krivičnog zakonika, za koje je zaprećena kazna zatvora od pet do petnaest godina. Samim tim, priznavanjem pravilne pravne kvalifikacije, što okrivljeni ne može kvalitetno da uradi bez branioca, značajno se poboljšava njegov položaj u postupku.

Kada je reč o priznanju okrivljenog, treba još jednom naglasiti da se obično smatra da je neophodno potpuno priznanje. Tvrdnje da priznanje okrivljenog mora biti potpuno samo su donekle tačne jer, između ostalog, javni tužilac prilikom sklapanja sporazuma ima pravo da odustane od nekog krivičnog dela. Tačan je stav da je neophodno potpuno priznanje okrivljenog, ako se priznanje posmatra u odnosu na optužnicu, tj. ono mora da bude potpuno u odnosu na dispozitiv optužnice. Međutim, ukoliko se sporazum pravi pre nego što je optužnica predata sudu, odnosno ako je prvo sačinjen sporazum, pa se uz njega prilaže optužnica koja je sastavni deo sporazuma, situacija je nešto drugačija. Može se dogoditi, na primer, da tužilac donese naredbu o sprovođenju istrage zbog krivičnog dela razbojnička krađa ili teško

ubistvo, ali da se tokom pregovaranja o sporazumu tužilac i okrivljeni „dogovore“ da je u pitanju krivično delo krađa ili ubistvo. Tada to priznanje suštinski nije potpuno, nego je delimično, ali tužilac uz takvo priznanje sastavlja optužnicu koja je u potpunosti saglasna s priznanjem okrivljenog, i zbog toga samo prividno figurira „potpuno“ priznanje okrivljenog. Ista je situacija i ako tužilac na početku smatra da je u pitanju teži oblik nekog krivičnog dela, a na kraju se „dogovore“ da je reč o osnovnom obliku tog krivičnog dela.⁷¹

Čak i u slučaju da se sporazum o priznanju krivičnog dela sačinjava nakon što je optužnica predata sudu, pa i onda kada je reč o potvrđenoj optužnici, priznanje ne mora biti suštinski potpuno u odnosu na dispozitiv te optužnice. Naime, pošto tužilac raspolaže optužnicom, odnosno ima pravo da je menja, pa čak i da odustane od dela ili cele optužnice, u praksi se može dogoditi da se sklopi sporazum o priznanju krivičnog dela koje ne odgovara sasvim dispozitivu postojeće optužnice. Tada tužilac prvo menja dispozitiv optužnice da bi priznanje bilo „potpuno“, ali posmatrano u odnosu na tu novu, izmenjenu optužnicu.

Sve u svemu, pre bi se moglo konstatovati da se prvo mora postići dogovor između javnog tužioca i okrivljenog o tome koje činjenično stanje okrivljeni želi da prizna, pa ukoliko se javni tužilac s tim saglasi, onda se optužba po potrebi menja, tako da bude u skladu s datim priznanjem. U svakom slučaju ne bi bilo moguće da u sporazumu o priznanju krivičnog dela okrivljeni priznaje nešto što se razlikuje od konačnog stava tužilaštva iznetog u optužnici koja figurira uz sporazum.

U situaciji kada javni tužilac okrivljenom stavlja na teret više krivičnih dela, predmet sporazuma može biti odustajanje od krivičnog gonjenja za neka od njih (član 314, stav 2, tačka 1). Ako se sporazum o priznanju krivičnog dela sklopi pre potvrđivanja optužnice, a sastavni deo sporazuma bude i odustajanje tužioca od krivičnog gonjenja za krivična dela koja nisu obuhvaćena sporazumom, logično bi bilo da se ta dela ne nađu u optužnici. Međutim, tada okrivljenog ne bi štitilo pravilo *ne bis in idem* (član 4), jer u tom slučaju nema sudske odluke o krivičnom delu od kojeg se odustalo. To praktično znači da bi tužilac mogao, nakon pravnosnažne presude donete na osnovu sporazuma, da ponovo pokrene postupak za dela od kojih je u sklopu sporazuma odustao. Da bi se eventualne zloupotrebe sprečile, bilo bi neophodno da okrivljeni, odnosno njegov branilac zahteva da dela od kojih tužilac odustaje budu navedena u dispozitivu optužnice, a da tužilac tek na ročištu na kome

---

71 V. Delibašić, „Plea Agreement“, *Archibald Reiss Days*, Volume III, Beograd 2014, str. 267–268.

se o sporazumu rešava od njih odustane. Tada bi sud bio obavezan da u odnosu na ta krivična dela donese odbijajuću presudu, tako da bi od momenta njene pravnosnažnosti okrivljeni bio zaštićen pravilom *ne bis in idem*.

Važno pitanje koje se postavlja u vezi sa sporazumom o priznanju krivičnog dela jeste mogućnost njegovog korišćenja u postupku koji se vodi protiv drugih lica. U stvari, prethodno pitanje jeste šta eventualno može biti dokaz u drugom postupku, sam sporazum ili presuda doneta na osnovu tog sporazuma. Odmah treba reći da je Tužilaštvo za organizovani kriminal do sada, po pravilu, predlagalo da se kao dokaz pročita presuda doneta na osnovu sporazuma!⁷² Iako u praksi postoji dilema, potpuno je jasno da dokaz eventualno može biti samo sporazum o priznanju krivičnog dela, a nikako presuda koja je na osnovu tog sporazuma doneta. Sporazum sadrži priznanje okrivljenog, dakle taj deo sporazuma predstavlja izvesni dokaz, koji može biti cenjen u sklopu svih ostalih dokaza. Presuda doneta na osnovu tog sporazuma nije dokaz,⁷³ već ocena samog sporazuma, odnosno vrednosni sud o zakonitosti i kvalitetu sporazuma. Takva presuda može biti samo dokaz da se u vezi sa određenim sporazumom vodio postupak, ko su bili učesnici postupka i kako su se ponašali u njemu, kada se postupak sprovodio i slično. Svakako, takvom presudom se ne mogu dokazivati činjenice iz sporazuma, što bi bilo predmet suđenja saokrivljenima.⁷⁴

Stav da presuda doneta na osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela nije dokaz zauzima i Apelacioni sud u Novom Sadu u svom rešenju KŽ1 broj 325/18 od 23. maja 2018. kojim ukida prvostepenu presudu uz sledeću argumentaciju: „presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela se ne može smatrati ispravom iz člana 138, stav 2 ZKP o činjenicama koje čine obeležja priznatog krivičnog dela zato što sud uopšte nije utvrđivao niti je utvrdio te činjenice, a nijedna činjenica koja je predmet dokazivanja po članu 83 ZKP ne može se utvrditi čitanjem presude na osnovu priznanja drugog optuženog u odnosu na krivicu ovde saoptuženih, prema kojima je sada u toku krivični postupak“.

Dakle, ostaje nedoumica da li sporazum koji sadrži priznanje okrivljenog može biti dokaz i kao takav se izvoditi na glavnom pretresu. Argument koji bi se

72 Vidi predmet Višeg suda u Beogradu, Posebno odeljenje, K Po1 273/10, zapisnik o glavnom pretresu od 13. februara 2012, str. 40, i predmet K Po1 37/2012, zapisnik o glavnom pretresu od 5. novembra 2012, str. 16.

73 Gotovo identičan stav po tom pitanju zauzima sudija Apelacionog suda u Beogradu dr Miodrag Majić. Vidi „Priznanje“ tuđeg krivičnog dela, <http://misamajic.com/>.

74 V. Delibašić, *op. cit.*, str. 275.

navodio u prilog mogućnosti da se sporazum izvodi kao dokaz leži u činjenici da on sadrži priznanje okrivljenog. Protivargument, koji bi se navodio u prilog tezi da se sporazum ne može koristiti kao dokaz jeste da zakonik dozvoljava mogućnost da se na glavnom pretresu veće upozna sa sadržinom pismena ako je reč o iskazu saoptuženog prema kome je krivični postupak razdvojen ili je već okončan pravnosnažnom osuđujućom presudom (član 406, stav 1, tačka 5), a da se u sporazumu ne nalazi iskaz saoptuženog, već „priznanje“ koje je proizvod nagodbe, što se ne bi moglo podvesti pod termin iskaz. Takav stav bi se posebno potencirao činjenicom da je okrivljeni prilikom davanja „priznanja“ imao mogućnost „da trguje“, i da je to kompromis između njega i tužioca, a nikako iskaz u krivičnoprocesnom smislu. Iako bi prednost trebalo dati drugom tumačenju, treba naglasiti da je dosadašnja sudska praksa uglavnom prihvatila mogućnost da se sporazum o priznanju krivičnog dela izvodi kao dokaz u postupku protiv saoptuženih.⁷⁵

Sledeće sporno pitanje jeste da li lice koje je sklopilo sporazum o priznanju krivičnog dela može biti svedok u postupku koji se vodi protiv saokrivljenih koji nisu sklopili sporazum. Pošto Zakonik o krivičnom postupku ne isključuje takvu mogućnost, ne bi uopšte smelo da bude sporno da je to dozvoljeno. Može se očekivati da tužilac predloži da se lice koje je sklopilo sporazum pozove kao svedok, pošto je ono već priznalo krivično delo, ali se u našoj praksi to do sada nije dešavalo. Naime, tužilaštvo, po pravilu, predlaže da se pročitaju sporazum i presuda doneta na osnovu tog sporazuma, a kada usledi predlog odbrane da se umesto (ili pored) toga ipak pozove lice koje je sporazum sklopilo i ispita u svojstvu svedoka, tužilaštvo se tome protivi. Jedino logično objašnjenje za takav stav može biti u prirodi samog priznanja, što otvara načelno pitanje o kvalitetu ne samo priznanja nego i presude donete na osnovu njega. Ovo tim pre ako se tužilaštvo zalaže da se samo pročita sporazum, a da se pri tome ne čuje glas lica koje je sklopilo sporazum. Prosto se nameće zaključak da ni tužilaštvo nije sigurno u kvalitet priznanja.⁷⁶

Ono što posebno zabrinjava jeste stav koji sudovi uglavnom prihvataju, a to je da se čitaju sporazum i presuda doneta na osnovu takvog sporazuma, a istovremeno se odbija da se u svojstvu svedoka ispita lice koje je sporazum sklopilo. Zanimljivo je objašnjenje koje se tom prilikom iznosi, a svodi se na tvrdnju da zakonik ne dozvoljava da isto lice ima dvostruku ulogu u postupku, odnosno da

---

75 *Ibid.*, str. 275-276.

76 *Ibid.*, str. 276.

bude i svedok i okrivljeni!⁷⁷ Takav stav je potpuno neprihvatljiv jer uopšte nije reč o istom postupku, nego o potpuno odvojenim postupcima. To što je u pitanju isti događaj ne može da ospori činjenicu da su u pitanju dva postupka (pri čemu je jedan završen pravnosnažnom presudom). Krivični postupak se vodi protiv jednog lica za jedno krivično delo, a pod zakonskim uslovima (član 30) može se sprovesti jedinstveni postupak. U slučaju da dođe do razdvajanja postupka (član 31), u pitanju su dva potpuno samostalna, odvojena postupka, a isto lice u jednom postupku može biti okrivljeni, a u drugom svedok. Dakle, uopšte ne bi smelo biti sporno da isto lice u dva odvojena postupka, koja se vode o istom događaju, može biti okrivljeni i svedok, odnosno to je i moguće i dozvoljeno. To jasno pokazuje i institut koji Zakonik o krivičnom postupku detaljno razrađuje – sporazum o svedočenju osuđenog (članovi 327–330).⁷⁸

Osim toga, i Ustav Republike Srbije (član 33, stav 5) garantuje okrivljenom pravo da ispita svedoke optužbe. Ako se pročita sporazum o priznanju krivičnog dela, kojim se okrivljeni tereti, onda lice koje je sklopilo takav sporazum praktično postaje svedok optužbe, pa i na osnovu Ustava Republike Srbije okrivljeni, sam ili preko svog branioca, ima pravo da takvom licu postavlja pitanja.

U dosadašnjoj praksi, odbrana je po pravilu žestoko osporavala priznanje dato u sklopu nagodbe, tvrdeći da su neki delovi priznanja apsolutno lažni, objašnjavajući mogućnost lažnog priznanja krivičnog dela. Pri tome se najčešće ističe da je u pitanju pragmatična odluka okrivljenog da sklopi sporazum, odnosno da prilikom sklapanja sporazuma okrivljenog ne interesuje istina, nego samo korist koju može dobiti, pa i po cenu da prizna neistinite delove optužnice. Iz tog razloga se ova lica i predlažu za svedoke od strane odbrane. Time što se protivi takvom predlogu tužilaštvo indirektno priznaje da nije sigurno u kvalitet dobijenog priznanja, a priklanjajući se stavu tužilaštva, sud odbijanjem predloga odbrane grubo povređuje načelo kontradiktornosti i uskraćuje osnovno pravo okrivljenog, odnosno odbrane, da postavlja pitanja licu koje okrivljenog tereti.⁷⁹

S tim u vezi, ako bi se takav trend nastavio, suštinski, koristeći sporazum o priznanju krivičnog dela kao dokaz, ili još gore presudu koja je na osnovu tog

77 Vidi predmet Višeg suda u Beogradu, Posebno odeljenje, K Po1 37/2012, zapisnik o glavnom pretresu od 17. oktobra 2013, str. 6 i 25. novembra 2013, str. 6.

78 V. Delibašić, *op. cit.*, str. 276.

79 *Ibid.*

sporazuma doneta, u naš procesni sistem uvelo bi se zapravo načelo formalne ocene dokaza, što je neprihvatljivo. Stoga se mora dopustiti odbrani, ako to zahteva, da se lice koje je sklopilo sporazum ispita kao svedok. Pri svemu tome, treba imati u vidu činjenicu da je reč o sporazumu, a prilikom njegovog sklapanja okrivljeni može biti, i po pravilu jeste, rukovođen isključivo pragmatičnim razlozima.⁸⁰ Uz to, pošto nema ni zakonsku obavezu da govori istinu, on može da sklopi sporazum i da pri tome da lažno priznanje.⁸¹

7.2. Sporazum o svedočenju okrivljenog

Sporazum o svedočenju okrivljenog je varijanta „zadobijanja kooperativnog svedoka“, i predstavlja osnov da se iskaz okrivljenog lica iskoristi kao dokaz optužbe protiv drugih optuženih. Javni tužilac i okrivljeni mogu zaključiti sporazum o svedočenju okrivljenog za krivično delo za koje je posebnim zakonom određeno da postupa javno tužilaštvo posebne nadležnosti.

Uslov za zaključivanje sporazuma jeste da je okrivljeni u potpunosti priznao da je učinio krivično delo koje mu se stavlja na teret. Nije sasvim jasno da li se sporazum može sklopiti samo s onim okrivljenim koji je dao priznanje pre nego što se uopšte i započelo sa pregovorima, ili to može biti i okrivljeni koji je prvobitno negirao izvršenje krivičnog dela, pa je u toku pregovora pristao i da prizna delo koje se njemu stavlja na teret i da svedoči protiv drugih okrivljenih. Ukoliko se prihvati druga mogućnost, mora se naglasiti da sami pregovori mogu biti zloupotrebljeni, odnosno da mogu biti svojevrsno sredstvo za iznuđivanje iskaza – priznanja. Takođe, treba imati u vidu i to da sporazum između javnog tužioca i okrivljenog o njegovom svedočenju predstavlja jednu od najstarijih i najvećih opasnosti koja podstiče na lažno svedočenje.⁸²

80 O ovom pitanju sličan stav zauzima prof. dr Milan Škulić. Vidi M. Škulić, „Dokazi i dokazni postupak na glavnom pretresu“, *Glavni pretres i suđenje u razumnom roku, regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni*, Beograd 2015, str. 213-214.

81 Više o razlozima za lažno priznanje vidi u B. Simonović, V. Turanjanin, „Sporazum o priznanju krivičnog dela i problem neistinitog priznanja“, *Pravni život*, broj 9/2013, tom II, str. 27–30.

82 D. Leimbach, „Minimizing the risk of injustice in cooperation agreements“, *The Dartmouth Law Journal*, Vol. VII: 2, 2009, str. 179.

Od početka pregovora s javnim tužiocem o zaključenju sporazuma o svedočenju okrivljenog, do donošenja odluke suda o sporazumu, okrivljeni mora imati branioca (član 74, tačka 8). Reč je o obaveznoj odbrani. U praksi se može dogoditi da okrivljeni namerava da lažno svedoči da bi sebi izborio status okrivljenog saradnika, pa se nameće pitanje kako treba da se ponaša branilac u takvoj situaciji. Branilac bi tada morao okrivljenog da upozori da je lažno svedočenje krivično delo, da je po sporazumu o svedočenju okrivljenog dužan da govori istinu, da nije moralno nekoga lažno teretiti, kao i da takvo ponašanje može da izazove i druge probleme (osveta, kontralažno svedočenje i slično). Ako okrivljeni i pored datih upozorenja odluči da lažno svedoči da bi dobio status okrivljenog saradnika, branilac treba da otkáže punomoćje, pri čemu ne sme otkriti razloge zbog kojih to čini, da se ne bi povredio odnos poverenja između okrivljenog i branioca. Potreba da branilac u takvoj situaciji otkáže punomoćje proizlazi iz Kodeksa profesionalne etike advokata (član 22, stav 1, tačka 4), koji opravdanim razlogom da advokat odbije zastupanje smatra naročito situaciju u kojoj advokat zaključi da je osnovni motiv stranke obest, ili da stranka ima druge nehumane ili nemoralne pobude.⁸³

Da bi javni tužilac bio u prilici da odluči o mogućnosti sklapanja sporazuma s okrivljenim, on mora imati jasan uvid u to o čemu okrivljeni ima saznanja i o čemu je spreman da svedoči. Zato će javni tužilac pre zaključenja sporazuma o svedočenju pozvati okrivljenog da u roku koji ne može biti duži od 30 dana, samostalno i svojeručno, što detaljnije i potpunije, istinito opiše sve što zna o krivičnom delu povodom kojeg se vodi postupak i o drugim delima koja spadaju u delokrug tužilaštva posebne nadležnosti. Nepismeni okrivljeni diktira preliminarne iskaz u aparat za snimanje glasa. Ovakvi zapisnici, odnosno snimci, osim što omogućavaju ocenu značaja iskaza okrivljenog i podobnosti da ovakvo svedočenje dovede do statusa okrivljenog saradnika, mogu da služe i kao svojevrsna kontrola potpunosti i istinitosti iskaza koji okrivljeni naknadno daje pred sudom. S tim u vezi, ne treba ispustiti iz vida da postoji mogućnost zloupotrebe, odnosno da tužilaštvo može, nakon što okrivljeni opiše sve što zna o krivičnim delima koja spadaju u delokrug tužilaštva posebne nadležnosti, bez ikakvog obrazloženja, da odbije da sklopi sporazum s okrivljenim, a da zatim koristi podatke – informacije koje je okrivljeni naveo u svojoj izjavi. Na primer, okrivljeni otkrije gde su dokazi koji terete njega i ostale okrivljene ili prizna da je učestvovao u izvršenju još nekih krivičnih dela, a tužilac

83 V. Delibašić, *Sporazumi javnog tužioca i okrivljenog*, Novi Sad 2015, str. 88.

odbije da sklopi sporazum s okrivljenim, jer navodno, prema mišljenju tužioca, nije rekao sve što zna, ili značaj takvog iskaza za otkrivanje, dokazivanje ili sprečavanje krivičnih dela za koje je posebnim zakonom određeno da postupa tužilaštvo posebne nadležnosti nije pretežniji od posledica krivičnog dela koje je okrivljeni učinio. Na tu opasnost branilac mora upozoriti okrivljenog.

7.3. Sporazum o svedočenju osuđenog

Sporazum o svedočenju osuđenog, slično kao i sporazum o svedočenju okrivljenog, predstavlja varijantu zadobijanja tzv. kooperativnog svedoka. Prilikom zaključenja sporazuma osuđeni mora imati branioca (član 327, stav 3), i to od početka pregovora s javnim tužiocem, do donošenja odluke suda o sporazumu (član 74, tačka 8).

Ovde se može postaviti pitanje kako treba da se ponaša branilac ako je potpuno siguran (na primer, osuđeni mu je to rekao) da osuđeni hoće lažno da svedoči da bi sebi izdejstvovao ublažavanje sankcije. Tada branilac treba da postupi kao što je navedeno kod sporazuma o svedočenju okrivljenog (videti 7.2, str. 77-78).

Nakon pravnosnažnog okončanja postupka, uz uslov da je reč o osuđujućoj presudi i da je osuđeni dao iskaz u skladu s obavezama koje je sporazumom preuzeo, javni tužilac u roku od 30 dana podnosi zahtev za ublažavanje kazne (član 557), a ovakva obaveza za javnog tužioca proističe iz izjave koju je dao prilikom sklapanja sporazuma o svedočenju osuđenog. S tim u vezi, u praksi se može pojaviti problem, na primer, ukoliko javni tužilac smatra da osuđeni nije ispunio svoju obavezu, pa iz tog razloga neće da podnese zahtev, ili jednostavno ako javni tužilac neće da postupi u skladu s obavezom iz sporazuma. Tada osuđeni ima jedino mogućnost da se prigovorom obrati neposredno višem javnom tužiocu, koji, eventualno, može da naloži nižem javnom tužiocu da postupak pokrene.

Postupak za ublažavanje kazne pokreće se u roku od 30 dana od pravnosnažnog okončanja postupka u kojem je osuđeni svedočio. Pošto je reč o predmetima u kojima postupa tužilaštvo posebne nadležnosti, gde, po pravilu, ima više okrivljenih i u pitanju je ogroman dokazni materijal, zbog čega krivični postupak dugo traje (nekoliko godina), može se dogoditi da osuđeni, čekajući pravnosnažno okončanje tog postupka, kaznu izdrži u celosti. To u dobroj meri obesmišljava ovaj institut, a branilac bi trebalo, pre sklapanja sporazuma o svedočenju osuđenog, da upozori klijenta na takvu mogućnost.

8. GLAVNI PRETRES

8.1. Pripremno ročište

Na pripremnom ročištu se stranke pred predsednikom veća, bez prisustva javnosti, izjašnjavaju o predmetu optužbe. Da bi optuženi mogao kvalitetno da se izjasni o optužnici, odnosno da je ospori u celosti ili nekom delu, i da navede razloge zbog kojih to čini, neophodno je da se pripremi, a u tome ključnu ulogu ima njegov branilac, koji će ga dobro pripremiti za ovaj važan procesni trenutak. Takva priprema podrazumeva da se, nakon zajedničkog proučavanja predmeta, klijentu objasne zakonske odredbe i sam tok krivičnog postupka, posle čega on treba da donese odluku da li će i koji deo optužnice osporiti. Ako se odluči da ospori navode optužnice, branilac treba da mu pomogne oko izbora argumenata koje će navesti prilikom objašnjavanja iz kojih razloga to čini. Klijentu se mora posebno naglasiti da će se na glavnom pretresu raspravljati samo osporeni deo optužnice, i da je najbolje, ukoliko ima dilemu da li nešto treba ili ne treba osporiti, da to u ovoj fazi postupka ospori, jer će tako tokom daljeg postupka sačuvati mogućnost da eventualno promeni svoju odluku.

Nakon tužiočevog izlaganja optužbe i izjašnjavanja okrivljenog o njenim navodima, stranke, branilac i oštećeni imaju priliku da obrazlože predložene dokaze koje nameravaju da izvedu na glavnom pretresu, pri čemu se svaka stranka izjašnjava i o predlozima suprotne stranke i oštećenog. Važna je, a istovremeno i problematična odredba kojom se utvrđuje da predsednik veća upozorava subjekte ovlašćene da predlažu dokaze da se neće izvesti oni dokazi koji su im bili poznati, ali ih bez opravdanog razloga na pripremnom ročištu nisu predložili.

Nametanjem obaveze okrivljenom i braniocu da u ovoj fazi predlože sve dokaze, iako prethodno nisu videli šta je tužilac uspeo da uradi izvođenjem svojih dokaza, zakonodavac praktično uvodi obavezu dokazivanja nevinosti, što nije dobro iz više razloga. Odbrana često neće biti sigurna, u ovom procesnom trenutku, da li

uopšte treba ili ne treba izneti neki dokazni predlog, pa je u tom slučaju mudrije sačekati sa tim predlogom i staviti ga kasnije, kada se u potpunosti uveri u potrebu izvođenja tog dokaza. Ako nastane problem zbog toga što dokaz nije predložen blagovremeno, odbrana uvek može da insistira na nekoliko stvari. Tada sudijama treba objasniti da na pripremnom ročištu odbrana nije ni imala potrebu za tim dokazom i da nije htela da nepotrebno odugovlači postupak, odnosno da je tek nakon tužiočevih dokaza mogla realno da sagleda i proceni od čega treba da se brani, odnosno za kojim dokazom ima potrebu. Takođe se može navesti da, do tog momenta, predlog nije stavljen iz opravdanog razloga, koji se ogleda u činjenici da branilac sme da stavi samo onaj predlog koji ide u korist okrivljenog, a da na pripremnom ročištu branilac nije bio potpuno siguran da li taj dokaz ide u korist ili na štetu njegovog klijenta. Naravno, treba imati u vidu i to da će sud teško utvrditi kada je branilac zaista saznao za određeni dokaz, uz napomenu da se trenutkom saznanja za određeni dokaz smatra onaj momenat kad je branilac u potpunosti siguran da je to dokaz koji ide samo u prilog odbrane.

U onim predmetima u kojima tužilac na pripremnom ročištu predlaže dokaze koji odgovaraju odbrani, branilac mora da predloži iste te dokaze, jer se na taj način izbegava opasnost da se ti dokazi neće izvesti ako tužilac od njih odustane. Naime, u situaciji u kojoj branilac na pripremnom ročištu nije ponovio predlog tužioca za izvođenje određenih dokaza (koji iz bilo kojeg razloga odgovaraju odbrani), pa tužilac na glavnom pretresu od njih odustane (na primer, tada shvati da je to dokaz koji ne potkrepljuje optužnicu nego odbranu), branilac bi morao, u tom procesnom trenutku, da predlaže upravo te dokaze. Tada postoji opasnost da sud konstatuje da je reč o dokazima za koje je odbrana znala na pripremnom ročištu, a da ih nije predložila bez opravdanog razloga, pa da ih odbije. Takva opasnost se izbegava predlaganjem dokaza koji idu u prilog odbrani, bez obzira na to da li su oni već predloženi od tužioca.

8.2. Uvodno izlaganje

Uvodna izlaganja moraju biti sažeta i odnositi se na činjenice koje će biti predmet dokazivanja, na izlaganje dokaza koje će stranka izvesti i na pravna pitanja o kojima će raspravljati. U svojoj uvodnoj reči branilac treba da uvede sudiju u svoju teoriju slučaja, uz relevantne činjenice koje je podržavaju i daju pravo klijentu na povoljnu presudu. Uvodna reč je kao prikaz filma koji omogućava sudiji da razume

celokupan slučaj i pomaže u tome da svedočenje svakog svedoka ili dokaza shvati na sveobuhvatan način.

Većina uvodnih izlaganja će se sastojati iz tri dela: teorije slučaja, „priče“ i predloga presude. Teorija slučaja je verzija onoga šta se desilo, ali je predstavljena ubedljivo i u sažetom obliku. Mora biti jednostavna, logična i mora se uklapati u činjenice i pravne okvire slučaja. To je u suštini kratka izjava u kojoj se sumira predmet.

U većini suđenja, nijedan svedok neće navesti sve činjenice predmeta. Umešto toga, svaki svedok će svedočiti samo o činjenicama o kojima ima saznanja. Dakle, uvodna reč je prilika da branilac iznese svoju verziju cele priče na način koji povezuje sve te male priče koje će verovatno biti predstavljene od strane svedoka tokom predstojećeg suđenja. Uvodna reč dozvoljava sudiji da razume celokupnu sliku i da postavi delove malih priča svakog svedoka u okvirni kontekst koji je izneo branilac. To jednostavno znači da branilac priča šta se dogodilo jer veruje da će događaj na taj način biti predstavljen od strane svedoka tokom suđenja. To nije mnogo drugačije od bilo koje druge priče, gde osoba govori o onome šta je videla ili čula na način koji je interesantan za slušaoca. Branilac koji iznosi uvodnu reč u suštini radi istu stvar. U stvari, kada predstavlja uvodnu reč, može biti korisno za branioca da zamisli da priča svojim prijateljima nešto što ga zaista zanima i da želi da ubedi svoje prijatelje da je to tačno. Uspešna priča treba da bude organizovana na jednostavan i logičan način. Verovatno najbolji način da se organizuje izlaganje jeste hronološki, jer je većina ljudi navikla da sluša priču na taj način. Branilac to može jednostavno da ispriča, a slušalac će moći to da razume.

Uvodno izlaganje treba da upozori sudiju šta da očekuje na predstojećem suđenju. Dobra uvodna reč je ona koja nije previše duga, ali ipak sadrži sve bitne elemente. Tipična uvodna reč ne bi trebalo da bude duža od deset do trideset minuta. Većina ljudi, uključujući sudije, prestane da sluša priče koje traju duže od toga. Međutim, u nekim slučajevima je neophodno da postoje varijacije. Na primer, predmeti koji su veoma složeni će zahtevati dužu uvodnu reč.

Nepotrebno je iznositi lični stav u uvodnoj reči. U uvodnoj reči, kao i u svakom delu suđenja bi trebalo izbegavati korišćenje fraza kao što su: „ja verujem“, „ja mislim“, „ja znam“, ili „mi verujemo“. Lično uverenje branioca nije relevantno na suđenju. Sudija će doneti odluku na osnovu dokaza i zakona, a ne na osnovu onoga što veruje branilac.⁸⁴

---

84 V. Delibašić, R. Lochary, *Veštine zastupanja u krivičnim postupcima*, Beograd 2016, str. 35-39.

Na kraju treba naglasiti da će uvodno izlaganje izostati ako je na pripremnom ročištu došlo do izjašnjenja stranaka i predlaganja dokaza. Iz tog razloga, ukoliko se održava pripremno ročište, savete koji se odnose na uvodno izlaganje treba shodno primeniti u toj fazi postupka.

8.3. Odbrana okrivljenog

U krivičnom postupku stranka je okrivljeni i on se brani, a samim tim on, a ne branilac, iznosi odbranu. Uloga branioca je da mu pomogne u donošenju odluke kakvu će odbranu izabrati, odnosno da li će uopšte iznositi ili neće odbranu, da li će odgovarati na sva ili pojedina pitanja itd. Pri tome se mora imati u vidu činjenica koja se često zaboravlja, da sa iznošenjem odbrane ne treba žuriti, jer je greške iznete u odbrani gotovo nemoguće ispraviti. Zato treba prvo sačekati da se okrivljeni i branilac dobro upoznaju sa svim dokazima i činjenicama koje stoje na raspolaganju tužiocu, a zatim realno sagledati mogućnost odbrane da prikupi određene dokaze i pravilno oceniti činjenice koje okrivljenom idu u prilog, pa tek onda pripremiti odbranu. Pripremanje odbrane iziskuje duži vremenski period u kojem okrivljeni i branilac treba da detaljno i pažljivo analiziraju kompletan predmet, a zatim odluče, u skladu sa teorijom slučaja koju će zastupati, kako će se okrivljeni braniti. Posebno se mora naglasiti da je uvek manja šteta ako okrivljeni ne iznosi odbranu nego ako prilikom iznošenja odbrane pogreši, pa na to branilac treba da upozori klijenta.

Ako se okrivljeni ipak odluči da iznosi odbranu, branilac treba da mu pomogne tako što će mu prvo objasniti proceduru koja važi za glavni pretres, a zatim i u koncipiranju odbrane kako bi odbrana bila jasna i u skladu sa dokazima koji već postoje i onima za koje je realno očekivati da će se u međuvremenu prikupiti. Poželjno je da se okrivljeni izjasni o svim ključnim pitanjima, da se osvrne na činjenice i dokaze koji ga terete ali i da istakne činjenice i dokaze koji mu idu u korist. Pri tome branilac mora da objasni klijentu koje su činjenice relevantne i o kojim činjenicama i dokazima treba da govori, kako se okrivljeni ne bi nepotrebno bavio irelevantnim pitanjima i kako odbrana ne bi bila predugačka. Svakako, branilac ima samo savetodavnu ulogu a konačnu odluku o tome da li će izneti odbranu i, ako se odluči da je iznese, kako će ona glasiti, donosi okrivljeni.

8.4. Osnovno ispitivanje

Uspešno osnovno ispitivanje zahteva da branilac bude temeljno pripremljen, kao i da je formulisao efikasnu teoriju slučaja. Na osnovu toga, branilac će odrediti šta želi da njegovi svedoci posvedoče. To će mu omogućiti da izabere pravce ispitivanja koji omogućavaju svedoku da ispriča priču u prilog teoriji slučaja.

Tokom direktnog ispitivanja, potrebno je da svedok, a ne branilac, bude u centru pažnje. Branilac mora da sprovede ispitivanje svojih svedoka na takav način da je pažnja sudije usmerena na svedoka. Dokazi potiču iz izjava svedoka pod zakletvom, a ne od branioca. Zbog toga je potrebno da branilac posveti vreme tome da pripremi svakog svedoka za njegovo svedočenje.

Branilac mora odlučiti koji delovi iskaza svedoka su važni, a zatim se potruditi da pitanjima to i naglasi, a da se ne zadržava previše na manje bitnim stvarima. Svedok zna mnoge stvari, ali samo neke od njih su važne. Trebalo bi fokusirati iskaz svedoka na važne stvari i izostaviti pitanja koja nisu važna. Ako svedok govori o svemu što zna, sudija će se dosađivati, ili još gore, biće zbunjen u pogledu toga šta je važno. Na primer, u slučaju koji uključuje prevaru, verovatno neće biti važno da li je jedan od ljudi imao belu ili plavu majicu, ili da li je bio sunčan dan ili je padala kiša. Isto važi i za datume i vreme – nekad su važni, nekad nisu. U slučaju razbojništva, svedok treba da odgovori na pitanja kojima se utvrđuje gde se nalazio i u kom momentu je video razbojнике, a verovatno je potpuno irelevantno da li je oženjen, ima li decu i kako im ide u školi. Fokusiranjem samo na one stvari koje su važne svedočenje će biti manje zbunjujuće i kraće. Sudije cene izlaganja koja su kratka i jasna. Studije su pokazale da raspon pažnje počinje da opada posle oko 20 minuta.

Pitanja treba postavljati tako da se svedoku omogućava da daje iskaz koji razvija priču hronološki. Ljudi su navikli da čuju objašnjenja prošlih događaja koji im se predstavljaju hronološki, tako da se predstavljanjem svedoka i njihovim svedočenjem na ovaj način olakšava veću da razume i upamti teoriju slučaja koju zastupa odbrana. Branilac treba da koristi jednostavan jezik. Ovo upozorenje je posebno važno kada se postupak vodi pred sudijama porotnicima. Oni treba da razumeju pitanja i odgovore svedoka.

Mnogi svedoci nikada nisu bili u sudnici, i neki od njih će biti uplašeni. Branilac treba da objasni postupak u vezi sa pojavljivanjem svedoka. Ovo podrazumeva proveru da li svedok zna gde se nalazi sudnica, gde treba da sačeka dok ne bude pozvan da svedoči, kao i to šta će se desiti kada uđe u sudnicu. Branilac treba da

objasni gde se nalazi klupa za svedoke, kada se daje zakletva i tako dalje. Svedoku treba objasniti da će nakon osnovnog ispitivanja biti podvrgnut unakrsnom ispitivanju, šta je unakrsno ispitivanje i koja potencijalna pitanja mu mogu biti postavljena prilikom unakrsnog ispitivanja. Svedok treba da bude informisan da ne postoji ništa loše u tome što se sastao sa braniocem pre suđenja, a ako se prilikom unakrsnog ispitivanja postavi pitanje da li je takav sastanak održan, treba to i da potvrdi.

Branilac ne treba da kaže svedoku šta treba da ispriča tokom svedočenja. Umesto toga, branilac treba da pruži informacije svedoku koje će omogućiti da se on oseća prijatno i osigurati tačno svedočenje. U svakom slučaju, branilac treba da kaže svedoku da govori istinu. Ovo je verovatno najvažnija od svih opomena. Svedoci moraju da govore istinu, čak i ako odgovor može biti neprijatan.

Pre suđenja, branilac bi trebalo da razmotri mogućnost da, zajedno sa svedokom, prođe kroz sve izjave koje je svedok dao, kao i da pita svedoka da li postoji neki drugi podatak koji on ili ona zna o ovom slučaju. Branilac može pregledati sa svedokom teme pitanja koja će verovatno biti postavljena na direktnom ispitivanju, kao i na unakrsnom ispitivanju. Nije neobično za branioca da postavi pitanje koje svedok ne razume, tako da je bolje da sve to razjasnite pre suđenja. Priprema za suđenje je vreme da se to otkrije, kao i da preformulišete pitanje, tako da će tokom suđenja svedok shvatiti koje informacije branilac želi da dobije.

Tokom pripreme za suđenje, branilac može pitati svedoka o eventualnim informacijama i činjenicama koje mogu biti nepovoljne za svedoka ili za odbranu, a koje se mogu pojaviti tokom suđenja. Ukoliko takve informacije postoje, branilac može tokom osnovnog ispitivanja ispitati svedoka o njima, i dati mu priliku da ih objasni. Ako postoji nešto u prošlosti svedoka što bi moglo ugroziti njegov kredibilitet, obično je najbolje da branilac to iskoristi u osnovnom ispitivanju kroz svoja pitanja. Ovo omogućava braniocu da postavi problem u povoljan kontekst, obično pitanjima koja svedoku omogućavaju da objasni problem, i to pokazuje sudiji ili veću da je branilac iskren i da mu se može verovati, što je percepcija koja će biti korisna tokom suđenja, a posebno u završnoj reči. Ako se to ne uradi, može da dovede do zaključka da branilac pokušava da sakrije neke stvari.⁸⁵

---

85 *Ibid.*, str. 39-47.

8.5. Unakrsno ispitivanje

Unakrsno ispitivanje podrazumeva postavljanje pitanja svedoku (veštaku, stručnom savetniku) nakon što je ispitivan u osnovnom ispitivanju. U filmovima, unakrsno ispitivanje je najdramatičniji deo suđenja. Filmovi prikazuju branioca ili tužioca kako briljantno „slamaju“ ključnog svedoka, koji priznaje da je lagao sve vreme i priznaje istinu. Ali, u stvarnosti to se gotovo nikada ne dešava.

Ono se sprovodi iz dva razloga: da se dobije koristan podatak za teoriju slučaja koja se zastupa ili da se ospori kredibilitet svedoka, diskreditujući njega ili njegovu izjavu. Međutim, kako bi iskoristio ovu priliku, branilac mora biti pripremljen. Treba pažljivo da pregleda prethodni iskaz svedoka i svaki izveštaj i da bude upoznat sa svim dokumentovanim dokazima.

Osnovno pitanje vezano za unakrsno ispitivanje jeste da li uopšte unakrsno ispitivati svedoka. Mnogi branioci unakrsno ispituju samo zato što misle da moraju. To je pogrešno. Ne postoji obaveza da branilac unakrsno ispituje svedoka, i nepravilno unakrsno ispitivanje može biti štetno za odbranu, omogućavajući svedoku optužbe da objasni ili razjasni prethodne izjave. Pre angažovanja u unakrsnom ispitivanju, svaki branilac bi trebalo sebi da postavi sledeća pitanja:

(1) Da li je svedok ošteti moji predmet? Ako svedok nije štetan po teoriju slučaja koju zastupa branilac, obično nema razloga da ga unakrsno ispituje.

(2) Da li je svedočenje bilo uverljivo? Neki svedoci tužilaštva neće biti uverljivi, kao npr. svedok koji svedoči da je preskočio tri metra visoku ogradu da bi pobegao od razbojnika. U nekim drugim prilikama, iskaz svedoka će biti osporen od strane drugih svedoka koji su verodostojniji. U ovim situacijama, svedok može imati tako malo kredibiliteta da bi postavljanje pitanja u unakrsnom ispitivanju bilo od veoma male koristi. U takvom slučaju, postavljanje pitanja u unakrsnom ispitivanju može ponuditi svedoku priliku da ispravi svoj iskaz. Na primer, ako bi branilac pitao da li je ograda zaista bila visoka tri metra, svedok bi mogao da shvati da je to zvučalo smešno i možda ispravi svoj iskaz, tako što će reći da se pogrešno izrazio i da je ograda u stvari bila samo metar i po visoka. Drugim rečima, ako iskaz svedoka nakon direktnog ispitivanja pomaže, ili bar ne šteti, uopšte ne treba postavljati pitanja unakrsnim ispitivanjem. Besmislenost takvog iskaza treba objasniti u završnoj reči.

(3) Da li je svedok rekao manje od očekivanog tokom direktnog ispitivanja? Ponekad zbog nemarne pripreme ili greške svedoka koju tužilac nije

primetio, svedok izostavi važan deo njegovog svedočenja. Tada je najbolje ništa ne pitati svedoka u unakrsnom ispitivanju, da mu se ne bi omogućilo da svedoči o ovim pitanjima.

Većina svedoka koji se unakrsno ispituju već je svedočila u osnovnom ispitivanju i ponudila dokaze koji štete teoriji slučaja koju zastupa branilac. Dakle, većina su u izvesnom smislu protivnici, pa se postavlja pitanje kako se može dobiti povoljan iskaz od protivničkog („neprijateljskog“) svedoka. Ono što sledi su neke smernice koje mogu koristiti da se dobije koristan iskaz, čak i od svedoka protivne strane. Međutim, kao i kod drugih sugestija ili pravila u ovom priručniku, osim pravila o pretpretresnoj pripremi, ne treba ih slepo slediti. Svaki slučaj je različit i mogu postojati dobri razlozi da se zaobiđu ove smernice u zavisnosti od okolnosti konkretnog slučaja.

(1) Budite kratki. Duga unakrsna ispitivanja su retko uspešna. Svakim pitanjem koje se postavi rizikuje se da dođe do toga da će svedok reći nešto što može nauditi klijentu. Što se više pitanja postavlja, veći je rizik. Svakako, ne treba postavljati pitanja ako svedok nije ošteti tezu koja se zastupa i ako se od njega ne može dobiti koristan podatak.

(2) Koristite kratka pitanja i jasne reči. Da bi ispitivač poentirao u unakrsnom ispitivanju, potrebno je da pre kritičnog pitanja „pripremi teren“, tako što će postaviti nekoliko uvodnih – pripremnih pitanja. Pri tome, najbolja su ona pitanja za koja ispitivano lice uopšte i ne zna zašto se postavljaju, jer se time sprečava da daje odgovore u korist suprotne strane.

(3) Koristite sugestivna pitanja. Sugestivna pitanja su pitanja koja navode na odgovor. Ovo je jedan od najefikasnijih alata za tok unakrsnog ispitivanja. Korišćenjem sugestivnih pitanja može se čak i od svedoka protivne strane dobiti koristan podatak. Primena sugestivnih pitanja dovodi do toga da činjenice potiču od advokata i svedok se više ili manje slaže sa tim činjenicama. To je skoro isto kao kada bi advokat mogao zaista da svedoči u predmetu. Upotreba kratkih, jasnih, sugestivnih pitanja takođe sužava pažnju sudije na teoriju koju advokat postavlja.

(4) Ne postavljajte pitanja u unakrsnom ispitivanju koja zahtevaju od svedoka da objašnjava. Po pravilu, ne koriste se tokom unakrsnog ispitivanja pitanja koja počinju sa: ko, šta, gde, kada, zašto ili kako. Ovakva pitanja predaju kontrolu nad formom i sadržajem odgovora svedoku protivne strane i dozvoljavaju mu da objašnjava, a on će, kao „neprijateljski svedok“ uvek objasniti onako kako ne odgovara ispitivaču.

(5) Ne treba da budete iznenađeni odgovorom na pitanje. Kada postavite pitanje u unakrsnom ispitivanju, treba da znate kakav će biti odgovor. Treba samo da postavljate pitanja za koja znate da će izmamiti odgovore koji pružaju podršku vašoj teoriji slučaja ili mogu da ospore kredibilitet svedoka. Ovo uputstvo zahteva da se dobro pripremite. Morate da saznate šta je svedok ranije rekao, čitajući spise i vođenjem sopstvene preptretresne istrage.

(6) Slušajte odgovore. Kao i tokom osnovnog ispitivanja, branioci koji ne slušaju svedoka rizikuju da deluju smešno ili nepažljivo. Oni takođe propuštaju prilike, na primer, da ospore kredibilitet svedoka koji je upravo dao odgovor koji nije u skladu sa prethodnom izjavom koju je dao. U redu je da koristite beleške tokom unakrsnog ispitivanja i da razmislite o tome šta će biti vaše sledeće pitanje. Ali morate da se fokusirate i na odgovore na vaša pitanja. Jedan od načina da se to uradi je da održavate kontakt očima sa svedokom, a ne da samo gledate u beleške.

(7) Postavljajte pitanja koja svedok ne može da porekne. Postavljanje pitanja kojima se svedok primorava da se složi sa vama je jedan od najboljih načina da se kontroliše ishod unakrsnog ispitivanja. Da biste to uradili, proverite da li vaša pitanja imaju smisla i da li su podržana svedočenjem koje je svedok upravo dao u direktnom ispitivanju. Pitanja mogu da se zasnivaju i na prethodnoj izjavi svedoka datoj policiji ili drugima.

(8) Ne ponavljajte pitanja koja su već postavljena svedoku tokom direktnog ispitivanja. Mnogi branioci dovode svedoka u situaciju da ponovi iskaz koji je dao u direktnom ispitivanju sa idejom da će se nekako svedočenje raspasti ponavljanjem. To se gotovo nikada ne dešava. Ako je svedočenje bilo loše za teoriju slučaja tokom direktnog ispitivanja, ponavljanje može biti samo još gore.

(9) Znajte kada treba da se zaustavite. Bez obzira koliko je dobro razmotreno i vešto formulisano, svako pitanje u unakrsnom ispitivanju postavljeno svedoku protivne strane nosi sa sobom rizik da će odgovor dodatno oštetiti vaš predmet. Ako ograničite broj pitanja koja postavljate, ograničavate i taj rizik. Znajte svoj cilj pre nego što počnete sa unakrsnim ispitivanjem i prestanite sa ispitivanjem onda kada taj cilj ostvarite. Kod unakrsnog ispitivanja, veoma je važno da ispitivač stane sa postavljanjem pitanja na vreme, odnosno da ne postavi tzv. višak pitanje. Ako je svedok diskreditovan ili je učinio ustupak ispitivaču, to je trenutak kada se treba za-

ustaviti sa pitanjima na tu temu, i otvoriti novi set pitanja o drugoj temi, ili potpuno prekinuti unakrsno ispitivanje. Višak pitanje u toj situaciji može omogućiti svedoku da objasni i neutrališe korist koju je do tog momenta ispitivač ostvario, ili čak da povuče izjavu koju je upravo dao.⁸⁶

(10) Sačuvajte vaš argument za završnu reč. Većina advokata koji su radili unakrsna ispitivanja napravili su grešku ulaženjem u raspravu sa svedokom. Izbegavajte ovo. Gubite kontrolu nad svedocima kada raspravljate sa njima i gubite sposobnost da potvrde vaše izjave. Još gore, raspravljanje sa svedokom narušava vaš kredibilitet pred većem, što vas postavlja u isti nivo sa svedokom, a time ne izgledate nimalo bolje. Izgledaćete kao da ste izgubili kontrolu nad situacijom. Izbegavajte da postavljate pitanja koja pokušavaju da primoraju svedoka da se složi sa vašom teorijom slučaja, jer se to nikada neće desiti pošto je reč o „neprijateljskom svedoku“. Zaključci koje advokat traži treba da se čuvaju za završnu reč.

(11) Tehnike za teške svedoke. Ako svedok odbija da odgovori na pitanje, ili želi da se raspravlja, možete pitati svedoka da li je razumeo pitanje. Zatim ponovite pitanje. Ako svedok i dalje nije odgovorio na pitanje, ili insistira na raspravi, pustite ga da završi. Onda ga pitajte da li ima još nešto da doda. Zatim još jednom ponovite pitanje. Ako svedok i dalje želi da se raspravlja, branilac može pitati: „*Koji deo mog pitanja ne razumete?*“. Kao krajnju meru, možete tražiti od sudije da naredi svedoku da odgovori na pitanje. I zapamtite da, ukoliko je svedok suviše agresivan, sudija ili veće će to i primetiti, i verovatno će zaključiti da svedok nije verodostojan. Ovo posebno važi ako ste strpljivo pokušavali da ga navedete da odgovori na vaše pitanje.

Kada diskvalifikujete svedoka zbog neusklađenosti sa prethodnom izjavom, prvo treba da dobijete od svedoka potvrdu svog iskaza. Zatim ga suočite sa prethodnom izjavom koja je u suprotnosti sa tim svedočenjem. Možda se ne može tačno setiti kad je on dao prethodnu nedoslednu izjavu, ali branilac bi trebalo da bude u stanju da ga navede da prizna da je dao prethodni iskaz. Zatim mu pročitajte prethodnu nedoslednu izjavu. Sledi primer ove tehnike. Obratite pažnju kako branilac uspeva da navede svedoka da potvrdi svoje svedočenje na direktnom ispitivanju, onda ga podseća na prethodni iskaz, a zatim pravi zamku.

---

86 R. H. Clark, G. R. Dekle, W. S. Bailey, *Cross-Examination Handbook: Persuasion, Strategies, and Techniques*, New York 2011, str. 210.

P: „U svom svedočenju na direktnom ispitivanju rekli ste da ste bili udaljeni pet metara od mog klijenta tokom ubadanja, zar ne?“

O: „Da.“

P: „To svedočenje je bilo tačno?“

O: „Naravno.“

P: „I zato što ste bili tako blizu, zato ste tako sigurni u svoju identifikaciju, zar ne?“

O: „Da.“

P: „Da li je tačno da ste na dan pljačke imali razgovor sa policijskom službenicom Perićevom?“

O: „Ne sećam se imena, ali da, razgovarao sam sa ženom policajcem.“

P: „I to je bilo ubrzo nakon pljačke?“

O: „Da.“

P: „Ja ću Vam pokazati izjavu svedoka koju je uzela službenica Perićeva, to je vaše ime na vrhu izveštaja, zar ne?“

O: „Da.“

P: „I to je vaš potpis na dnu?“

O: „Da.“

P: „Molim Vas da naglas pročitate deo izjave koji je istaknut žutom bojom.“

O: „Stajao sam na udaljenosti oko 15 metara od mesta gde je čovek izboden.“

P: „Nemam više pitanja.“

U ovom trenutku, branilac bi verovatno trebalo da prestane ili da promeni temu ispitivanja, ili čak da završi unakrsno ispitivanje ovog svedoka. Branilac je izneo svoj zaključak i u završnoj reči može da tvrdi da je ovaj svedok nepouzdan. Branilac takođe može tvrditi da je izjava svedoka koju je dao posle događaja mnogo pouzdanija, jer mu je pamćenje bilo bolje odmah nakon događaja.⁸⁷

---

87 V. Delibašić, R. Lochary, *op. cit.*, str. 47-60.

8.6. Dodatno ispitivanje

Dodatno ispitivanje znači postavljati svom svedoku pitanja nakon što je tužilac imao priliku da ga unakrsno ispita. U vezi sa dodatnim ispitivanjem trebalo bi imati na umu dva pravila. Prvo je pravilo koje treba da pratite i u osnovnom i unakrsnom ispitivanju – postavljajte samo pitanja koja donose odgovore kojima jačate svoju teoriju slučaja. Dakle, ako tužilac u unakrsnom ispitivanju nije oštetio vašu teoriju slučaja, možete da odlučite da nećete obaviti dodatno ispitivanje. S druge strane, ako je tužilac dobio odgovore koji oštećuju vašu teoriju slučaja, onda je verovatno pametno da uradite i dodatno ispitivanje kojim vraćate kredibilitet svedoka ili razjašnjavate svedočenje. Drugo pravilo dodatnog ispitivanja je – postavljate samo pitanja koja se tiču onih pitanja koja su otvorena u unakrsnom ispitivanju.

8.7. Završna reč

Iako završna reč ne bi trebalo da traje dugo, u praksi će se događati da branilac ima potrebu da govori daleko duže od tužioca. Na primer, tužilac izlaže završnu reč pet minuta, a braniocu je neophodno dvadeset. U takvim situacijama, postoji opasnost da predsednik veća, koristeći pravo iz člana 412, stav 4 ZKP, dodeli braniocu manje vremena nego što mu je realno potrebno, pa se on mora sam izboriti za neophodno vreme. U toj borbi, branilac ima dosta argumenata koje može koristiti. Može se istaći, na primer, da je završna reč već dovoljno ograničena time što je zabranjeno da se ponavlja i izlaže nešto što nema veze sa predmetom, pa da je zato ne treba dodatno ograničavati vremenskim trajanjem, tim pre što, ako odbrana govori nešto što ima veze sa predmetom, a pri tome se ne ponavlja, sudsko veće to zaista i treba da čuje. Treba navesti i to da je završna reč poslednja prilika da se branilac obrati sudećem veću, da je to najvažniji trenutak za odbranu i da ako mu sudsko veće tada ne dozvoli da kaže šta ima, postavlja se pitanje kada će reći. Naravno treba ukazati i na to da je tužilac tražio, odnosno da je zadovoljan sa malo vremena jer nema šta da kaže u prilog svoje teze, dok odbrana ima puno argumenata na koje se mora ukazati. Na kraju, treba podsetiti sud i na to da pola sata ili sat vremena, koliko će se utrošiti na završnu reč, neće ni ubrzati ni usporiti postupak koji svakako već dovoljno dugo traje, nekada i po par godina.

Završna reč je poslednja šansa da branilac utiče na sudiju ili veće. Iz tog razloga je važno da predstavi svoje argumente na logičan i upečatljiv način, kao i da

objasni sudiji zašto dokazi podržavaju presudu koju odbrana traži. Kao i za svaku drugu fazu suđenja, i ova zahteva pripreme.

Prilikom pripreme završne reči branilac će, ukoliko su se stvari dobro odigrale, ponoviti teme koje je prvi put postavio u uvodnoj reči. Instruktivne sugestije za iznošenje završne reči su:

(1) Iskoristite prvi minut ili dva u završnoj reči, kada imate punu pažnju sudije, da ga podsetite na vašu teoriju slučaja. Evo nekih primera: „Zamena identiteta. Ovo je slučaj o svedoku koji nije mogao jasno da vidi šta se zaista desilo u noći 14. jula, a kao rezultat toga, prilikom prepoznavanja izabrao je nekoga ko je sada u opasnosti da ode u zatvor zbog zločina koji nije učinio.“

Ili još jedan način da se izrazi ista teorija: „Pogrešan čovek. Koliko puta smo videli nekoga za koga smo mislili da ga znamo i mahnuli mu, da bismo tada shvatili da to nije ta osoba?“

Ne gubite vreme zahvaljujući se sudiji ili veću. Prvih nekoliko minuta su zlatna prilika. Iskoristite ih.

(2) Iznesite tvrdnje! Završna reč je upravo to – argument. Sudija ne želi da čuje monotoni recital onoga što je svaki svedok rekao. On je to već čuo kada su svedočili. Svrha završne reči je da se isprepliću relevantna svedočenja svih svedoka i prihvaćenih dokaza, kako bi se sudiji pokazalo da treba da poveruje u braničevu teoriju slučaja.

Neki branioci imaju tendenciju da prave duge završne reči. Jedino što postižu je da se sudija uspava. A ako branilac i uspe da na kraju uspostavi dobar zaključak, zbog napornog monologa to će ostati neprimećeno. Završne reči u većini krivičnih slučajeva ne bi trebalo da budu duže od 45 minuta. Ovo zahteva da branilac pripremi svoju tezu tako da se odnosi na najvažnije stavke. Nemojte zatrpati sudiju svim sitnim detaljima predmeta; rizikovaćete da izgubite svoje najvažnije argumente u moru nevažnih činjenica. Zapamtite da niko ne želi da čuje vaše lično mišljenje. Vaše lično mišljenje nije dokaz. Sudija će doneti odluku na osnovu dokaza, a ne na osnovu vašeg ličnog stava.

(3) Koristite retorička pitanja. Retoričko pitanje postoji kada neko postavi pitanje, ali ne očekuje odgovor. Odgovor je jasan slušaocu samim tim što je čuo pitanje. Ove vrste pitanja mogu se koristiti da se istakne veliki propust u predmetu vašeg protivnika. Sudija ne može da odgovori na ova pitanja, ali tokom suđenja branilac pokušava da usadi ovo u sećanje sudije, tako da će to predstavljati problem kada bude odlučivao o slučaju.

(4) Suočite se sa slabostima. Nemojte misliti da možete izbeći razmatranje slabih tačaka u vašem slučaju tako što ih ignorišete; tužilac će sigurno ukazati na njih. Ako sami spomenete vaše slabosti, a ne ignorišete ih, stvarate utisak da ste poštena osoba kojoj se može verovati. Ako veće smatra da vam se može verovati, verovatno će biti spremniji da prihvate vašu verziju događaja. Zapamtite pravilo da ljudi pamte ono što čuju prvo i poslednje. Ako vaš predmet ima prednosti, ubacite objašnjenje vaših slabosti u sredinu završne reči. Kao i u svim ostalim aspektima suđenja, u predstavljanju završne reči trebalo bi da pokušate da počnete i završite uverljivo.

(5) Završna reč je poslednja šansa da se obratite sudu. Ostavite vreme da pripremite jasno, koncizno i razumno izlaganje, to može napraviti razliku između pobede i poraza.⁸⁸

---

88 *Ibid.*, str. 61-66.

9. PRAVNI LEKOVI

9.1. Uvod

Dijalektička priroda krivičnog postupka stiče nove odlike nakon donošenja prvostepene presude, u slučaju korišćenja pravnih lekova i odlučivanja o njima. Može se čak reći da u žalbenom postupku, što se tiče pravnog znanja i analitičkog umeća, dobija na značaju i zamahu. Postupak je u jednoj fazi okončan, ali je do pravnosnažnog ishoda još dalek put. Raspravno načelo, kroz postavljanje teza i antiteza, u žalbenom postupku dobija novu formu i od primarno neposredne i usmene prelazi na primarno posrednu i pisanu. Do izražaja dolaze druge veštine. Sposobnost verbalne prezentacije, brzo reagovanje i socijalna inteligencija branioca ustupaju mesto analitičkim sposobnostima, umeću pisanja, logičkom povezivanju i širokom pravnom i opštem obrazovanju. Retko ćemo sresti dva branioca koji će biti podjednako dobri u ispitivanju svedoka koliko i u pisanju žalbe, ili u uvodnom izlaganju i sačinjavanju predstavlke Evropskom sudu za ljudska prava zbog, na primer, povreda prava na slobodu i bezbednost ličnosti.

U drugačijim sistemima i kada mogućnosti klijenta to dozvoljavaju, odbranu će sačinjavati tim advokata koji imaju podeljene zadatke u skladu sa svojim sposobnostima i afinitetima, prema iskustvu i uskim specijalizacijama u okviru krivičnog prava. Kod nas će branilac najčešće biti advokat koji se bavi krivičnim pravom, ali i građanskim pravom, zastupanjem u upravnim postupcima i sporovima, porodičnim i naslednim pravom itd.

Adversijalni sistem koji je uveden aktuelnim Zakonikom o krivičnom postupku doneo je novine sa dobrim i lošim stranama. Branilac i javni tužilac su u postupku dobili veći značaj nego što je to ranije bio slučaj. Utoliko će ishod postupka i sudbina okrivljenog više zavisiti od spremnosti, stručnosti i sposobnosti branioca. Princip unutrašnje suprotstavljenosti učesnika u postupku olakšava put ka ispravnoj presudi. Raspravno načelo, po pravilu, podrazumeva nesklad i konfrontaciju.

Ono, međutim, omogućuje da se predmet sagleda svestranije, potpunije i iz različitih aspekata, što je svakako pogodniji metod da se dođe do zaključka da li su bitne činjenice ostale u granicama sumnje ili su van svake razumne sumnje, a time i da se postigne pravičan ishod. Sudska istina je, kao što znamo, ipak relativna. Sud, naime, ne raspolaže neograničenim i bezuslovnim sredstvima za utvrđivanje istine, pa mu to više i nije cilj, nego je njegov zadatak da na osnovu raspoloživih, dopuštenih, od ovlašćene strane predloženih, izvedenih i nepristrasno ocenjenih dokaza vrednuje da li jeste ili nije došao do relevantnih činjenica u čiju je izvesnost uveren.

U žalbenom postupku i postupku po drugim pravnim lekovima teži se otklancjanju moguće greške. Pravda je nedostižni ideal krivičnog postupka, a procesno pravo je sredstvo za dostizanje tog ideala. Iako je pravda nedohvatljiva, krivični postupak joj u suštini stremi. S prelaskom sa tzv. mešovitog postupka, sa prevagom inkvizicionog načela, na prilagođeni adversijalni sistem, došlo je do možda najkрупnije promene u našem krivičnom postupku. Ne ulazeći u mane i prednosti jednog ili drugog sistema, uvek treba imati na umu da je princip zakonitosti i vladavine prava jedno od najvećih civilizacijskih dostignuća i da branioci sada imaju privilegiju da aktivnijom i neposrednijom ulogom u takvom postupku spreče neobjektivnost, samovolju ili inertnost tužilačke strane, pa i samog suda, koji je do sada, u ne malom broju predmeta, imao ili preuzimao funkciju da, osim presuđivanja, traga i za dokazima, odnosno ulogu koja je suprotstavljena pravičnosti postupka kao garantu pravne sigurnosti i individualnih sloboda.

Uloga koja je braniocima dodeljena je teška i zahtevna. Ako pogledamo udžbenike i uputstva koja se daju advokatima u anglosaksonskom pravnom sistemu videćemo da je jedno od prvih uputstava da moraju da veruju svom klijentu. Da moraju da budu uvereni da okrivljeni nije izvršio krivično delo ako se brani negirajući krivicu i da tek sa takvim uverenjem mogu da dovedu do oslobađajuće presude, jer ako oni kao branioci ne veruju svom klijentu neće biti sposobni da u njegovu nevinost uvere sud (porotu).

Naša, kontinentalna škola krivičnog prava je drugačija. Naš zadatak je da pružimo pravnu pomoć okrivljenom i da mu kroz poznavanje i primenu propisa omogućimo da na što bolji način ostvari svoja prava. Sigurno će nam ovaj zadatak biti lakši ako verujemo da se naš klijent brani istinom, ali, čak i ako to nije slučaj, zadatak branioca ćemo ispuniti na isti način. Mi smo naučeni da svoje interese ne poistovećujemo sa interesima klijenata, što znači ni sa interesima okrivljenog.

Kao što je zakonik po kome postupamo u krivičnom postupku spoj dva pravna sistema (što je tendencija i u mnogim drugim državama), tako i uloga advokata mora da bude promenjena u odnosu na ono što je u tradiciji ranije važećih krivičnoprocesnih propisa i da prihvatimo da branilac mora da u određenoj meri promeni i osavremeni svoj pristup krivičnom predmetu. Ovo se odnosi i na postupak po pravnim lekovima.

Da bi se novi principi krivičnog postupka, ali i postupak u celini, mogli razumeti, potrebno je odrediti njegovu osnovu (tj. suštinu, odnosno cilj) i učiniti ga razumljivim. U ranijem sistemu krivičnog procesa to je bilo dostizanje materijalne istine od strane suda. U novom sistemu kao paradigma može se postaviti princip jačeg argumenta strane u postupku. Najviši proklamovani ideal u oba slučaja je isti, neosuđivanje nevinog i zakonito kažnjavanje učinioca krivičnog dela. Međutim, put kojim se do tog ideala stiže sada je drugačiji. Prihvatanje jačeg argumenta ne znači da je sud utvrdio materijalnu istinu. Iz uloge pasivnog posmatrača borbe stranaka, sud ni ne treba da ima ambiciju da dođe do materijalne istine. Ukoliko sud preuzme drugačiju ulogu, onda sam obesmišljava osnovni procesni princip i staje na stranu jedne stranke u postupku, najčešće na stranu javnog tužioca. Zbog toga sud treba da u što većoj meri ima ulogu neaktivnog ili tzv. objektivnog posmatrača koji upravlja postupkom u meri koja neće naškoditi okrivljenom. Ovo se odnosi i na samostalno određivanje dokaza, ali u izvesnoj meri i na učestvovanje u izvođenju dokaza. Odredba iz člana 15 ZKP mora se što uže tumačiti. Uloga branioca je i da kroz ove principe zaštititi prava okrivljenog, ali i da kroz korišćenje svojih ovlašćenja pruži odbranu i pravnu pomoć koja će biti delotvorna i sveobuhvatna.

9.2. Redovni pravni lekovi

9.2.1. *Žalba protiv prvostepene presude*

Nakon završetka glavnog pretresa, te donošenja i objavljivanja prvostepene presude, moguć je drugostepeni, žalbeni postupak. Postupak po pravnim lekovima zahteva drugačiji pristup krivičnom predmetu. Ovaj deo postupka nije obavezan i zavisi od volje stranaka. Protiv prvostepene presude stranke u postupku mogu, ali ne moraju da izjave žalbu. Procena da li će branilac izjaviti žalbu protiv prvostepene presude treba da bude doneta u dogovoru sa optuženim.

Odredbom iz člana 71, stav 5 ZKP propisano je da branilac ima pravo da u korist okrivljenog preduzima sve radnje koje može preduzeti okrivljeni, a u članu 72, stav 2, tačka 4 da je branilac dužan da na zahtev okrivljenog ili uz njegovu izričitu saglasnost izjavi redovni pravni lek i preduzme druge radnje u postupku. Branilac je, dakle, dužan da u skladu sa voljom okrivljenog izjavi ili ne izjavi žalbu, tj. redovni pravni lek. Ovde je potrebno ukazati i na obavezu branioca iz člana 72, stav 1 tačka 4 prema kojoj je on dužan da upozori okrivljenog na posledice odricanja ili odustajanja od prava.

Član 433, stav 6 propisuje da je branilac ovlašćen da žalbu izjavi i bez posebnog ovlašćenja optuženog, ali ne i protiv njegove volje. Kao opšti princip odbrane postavljen je imperativ da branilac mora da preduzima radnje koje su u interesu okrivljenog. Jedina prepreka ovom pravilu može da bude volja okrivljenog, bez obzira da li je u pitanju odbrana po punomoći ili odbrana po službenoj dužnosti. Dakle, branilac u vezi sa mogućom žalbom mora da se konsultuje sa optuženim. Pre svega da ga upozna sa posledicama presude, sa sopstvenim stavom i mišljenjem o osnovanosti presude, razlozima zbog kojih bi žalba bila izjavljena itd. Nakon dobijanja odgovora i uputstva, branilac će postupiti u skladu sa voljom okrivljenog, tj. izjaviti ili neće izjaviti žalbu.

Ukoliko okrivljeni ne želi da izjavi žalbu, branilac tada ima obavezu da od njega uzme pisanu izjavu iz koje treba da se vidi da je izričita želja okrivljenog da branilac ne izjavi žalbu i da je prethodno upozoren o posledicama odustanka od prava na pravni lek.⁸⁹ Ukoliko okrivljeni želi da izjavi žalbu protiv prvostepene presude, braniocu za to nije potrebna posebna izjava ili ovlašćenje optuženog. Okrivljeni može da odredi i obim žalbe i da ograniči ovlašćenje za izjavljivanje žalbe u odnosu na samo neke žalbene razloge ili samo neke delove presude. I u takvom slučaju braniocu je potrebna pisana izjava sa prethodno navedenim upozorenjima.

Izuzetak od pravila poštovanja volje optuženog je obaveza branioca da izjavi žalbu protiv presude kojom je optuženi prvostepenom presudom osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 30 do 40 godina ili kaznu doživotnog zatvora. Princip postupanja u korist optuženog mimo njegove volje ovde je favorizovan u odnosu na stav optuženog o sopstvenim interesima zbog izricanja najstrože kazne. Obaveza izjavljivanja žalbe od strane branioca u ovakvim situacijama je apsolutna i ne poznaje

---

89 Da ovakva obaveza postoji može se zaključiti ako se član 72, stav 1, tačka 4 ZKP čita u svetlu pravila 12.3 Kodeksa profesionalne etike advokata.

odstupanja, imajući u vidu odredbe člana 433, stav 6 i člana 434, stav 3 ZKP tumačene u skladu sa opštim načelima Kodeksa profesionalne etike advokata.

Rok za izjavljivanje žalbe na prvostepenu presudu u redovnom postupku je po osnovnom pravilu 15 dana od dana dostavljanja presude. Presuda se dostavlja okrivljenom i braniocu. Rok braniocu teče od narednog dana u odnosu na dan kada je primio presudu, a ističe protekom petnaestog dana od tada, osim ako je poslednji dan neradni dan, kada se kao poslednji dan roka računa prvi sledeći radni dan.

Rok za izjavljivanje žalbe može da bude i duži. Zakonik o krivičnom postupku predviđa mogućnost da branilac i stranke, u naročito složenim predmetima, mogu odmah po objavljivanju presude zahtevati produženje roka za izjavljivanje žalbe. O ovako postavljenom zahtevu odlučuje predsednik veća, odmah nakon postavljanja zahteva, a protiv odluke predsednika veća nije dozvoljena posebna žalba. Odluku o produženju roka predsednik veća donosi u formi rešenja. Ukoliko usvoji postavljeni zahtev, predsednik veća može da produži žalbeni rok za najviše 15 dana, što znači da je najduži mogući rok za izjavljivanje žalbe 30 dana. Osim odluke koju će predsednik veća saopštiti nakon postavljenog zahteva za produženje roka, i uputstvo o pravnom leku će sadržati taj produženi rok. Uslov koji je zakon propisao za produženje roka je da se radi o naročito složenom predmetu. Koji predmeti će ispunjavati ovaj uslov zavisi od niza posebnih okolnosti. Od značaja za usvajanje zahteva za produženje roka pre svega su obim predmeta, broj ili složenost veštačenja, te broj okrivljenih ili krivičnih dela. Zakonik i sudska praksa ne traže da branilac prilikom postavljanja zahteva daje i posebno obrazloženje. Međutim, kratko obrazloženje je svakako poželjno, pa bi prilikom zahtevanja dužeg roka bilo korisno navesti koji su to razlozi zbog kojih se predmet može smatrati naročito složenim i zbog čega bi bio potreban duži rok.

U skraćenom postupku rok za izjavljivanje žalbe je osam dana, ali tada, pod uslovima koji važe za produženje roka u redovnom postupku, može da se zahteva i odobri produženje roka na 15 dana.

Branilac treba da upozna okrivljenog i da rok za izjavljivanje žalbe za samog okrivljenog, čak i ako je žalbu primio pre branioca, prema sudskoj praksi ističe u vreme kada ističe i rok za branioca koji je presudu primio nakon okrivljenog.⁹⁰

90 G. Ilić, M. Majić, S. Beljanski i A. Trešnjev, *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Službeni glasnik RS, Beograd 2018, str. 1035.

Pošto ovo pravo na produženje roka nije sadržano u ZKP nego je rezultat sudske prakse, ukazujemo na neophodnost praćenja eventualnih promena. Takođe, branilac treba da upozna okrivljenog i sa mogućnošću da ga okrivljeni ovlasti da umesto njega prima sudska pismena, pa tako i presudu, kao i o značaju i posledicama ove mogućnosti. Ako je branilac ovlašćen za prijem pismena od čijeg prijema teče rok za izjavljivanje pravnog leka, smatra se da je dostavljanje izvršeno predajom pismena advokatskoj kancelariji (član 246, stav 2 ZKP).

Branilac uvek treba da vodi računa o svojim obavezama, a pre svega o tome da je odgovoran za savete koje je dao ili propustio da dâ, kao i za mere koje je preduzeo ili propustio da preduzme. Osim navedenog, Kodeks profesionalne etike advokata propisuje da se odgovornost branioca ne odnosi na posledice rizika na koje je upozorio klijenta i ako je klijent svojim potpisom ili na drugi pouzdan način izričito potvrdio da mu je na takve rizike branilac ukazao, da ih je svestan i da ih prihvata.

Okrivljeni može da ima najviše pet branilaca u krivičnom postupku i svaki branilac može da izjavi žalbu u korist okrivljenog iz svih zakonom predviđenih razloga.

9.2.1.1. Sadržaj žalbe

Zakonik o krivičnom postupku propisuje obavezne elemente žalbe (član 435), a to su označenje presude protiv koje se izjavljuje žalba, osnov za izjavljivanje žalbe, obrazloženje žalbe, predlog da se pobijana presuda potpuno ili delimično ukine ili preinači i potpis lica koje izjavljuje žalbu.

Branilac je dužan da u skladu sa Kodeksom profesionalne etike advokata na žalbu koju je sačinio stavi i svoj pečat (pravilo 29). Izostanak pečata neće biti razlog zbog koga će se žalba smatrati neurednom, ali ovo jeste opšta obaveza advokata za sve podneske koje je sačinio.

Obavezni elementi žalbe su formalni elementi u delu postupka kojim inicijalno raspolažu stranke. Da bi došlo do postupanja u suštinskom delu drugostepenog postupka, ovi elementi moraju biti ispunjeni. Branilac ne sme da propusti navođenje obaveznih elemenata jer tada dolazi do primene ovlašćenja suda u postupanju sa neurednom žalbom, uz mogućnost odbacivanja (član 436 i član 443 ZKP).

9.2.1.2. Pisanje žalbe i sednica veća ili pretres pred drugostepenim sudom

Priprema za pisanje žalbe zavisi od složenosti krivičnog predmeta i njegovog obima. U manje složenim predmetima branilac može da počne pripremu nakon dostavljanja prvostepene presude, koja će obično imati deset do 30 strana, sa izrekom u proseku na jednoj strani. Kompletan spis će u takvim predmetima najčešće imati obim do oko 150 strana, uključujući istragu, veštačenja, zapisnike sa glavnog pretresa i druga dokumenta. Za izjavljivanje žalbe u takvim predmetima, rok od 15 dana je dovoljan. U zavisnosti od prethodno postavljene teorije i strategije slučaja, tj. puta kojim je odbrana išla tokom krivičnog postupka, kao i dogovora sa okrivljenim, zavisi i usmeravanje žalbe.

Branilac treba da ima u vidu da žalbeni postupak nije običan nastavak prvostepenog postupka u kome je potrebno ponoviti navode odbrane i negirati sadržaj prvostepene presude. Žalbeni postupak ima svoju samostalnost. U ovoj fazi krivičnog postupka drugostepeni sud će prvenstveno proveravati da li je doneta prvostepena odluka zakonita i pravilna, kao i da li je postupak koji je njoj prethodio sproveden u skladu sa zakonom. Dakle, prvenstveni cilj branioca je da žalbom ukaže da presuda protiv koje izjavljuje žalbu nije zakonita i pravilna ili da postupak nije zakonito sproveden. Svaki advokat koji ima iskustvo u radu u krivičnim postupcima ima svoj poseban pristup žalbenom postupku i ne postoji jedan ispravan način da se pripremi i sačini dobra žalba. Zbog toga je davanje saveta u tom pogledu i usmeravanje branioca da na tačno određeni način pristupi ovom poslu nezahvalan cilj, a možda i pogrešan pristup. Ipak, postoje opšti elementi savesnog rada na predmetu prilikom sačinjavanja žalbe koji bi mogli da budu jedinstveni i opšte prihvaćeni, s tim da sledeća uputstva ne treba smatrati jedino ispravnim i neophodnim.

Prvi deo ispitivanja mogućnosti za izjavljivanje žalbe bi trebalo da bude prilikom prvog čitanja presude. Branilac već tom prilikom može da obeleži sve delove koji mogu da budu razlog za izjavljivanje žalbe, bilo da se radi o sumnji o pogrešnim navodima u pogledu npr. navoda o iznetoj odbrani, zasnivanju presude na nezakonitom dokazu, određenim protivrečnostima ili o nečem drugom. Tokom obeležavanja tih delova teksta presude, uvek je korisno staviti i belešku kao podsetnik zbog čega je taj deo obeležen. U ovom delu se ne mora upoređivati presuda sa, recimo, delovima zapisnika koji sadrže iskaze svedoka koji su prepričani u presudi, jer će to biti jedna od sledećih faza.

Još jednom je potrebno podsetiti da ponavljanje već iznete odbrane, prepričavanje izvedenih dokaza i prepisivanje završne reči nije dovoljno za kvalitetnu žalbu. Naprotiv, takav pristup će po pravilu nepotrebno opteretiti žalbu navodima koji mogu da skrenu pažnju sa razloga koji bi mogli da budu od daleko većeg značaja i da daju rezultat u korist odbrane. Kao najčešću grešku prilikom pisanja žalbe možemo navesti primer koji se može javiti kod pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja kao žalbenog osnova. Ako ovaj žalbeni osnov bude postavljan na taj način da se ukaže da je prvostepeni sud pogrešno utvrdio činjenično stanje kada je utvrdio to što je navedeno u presudi jer je okrivljeni u svojoj odbrani izjavio drugačije – nakon čega po pravilu sledi prepričavanje odbrane, pa iznošenje zaključaka iz završne reči – tada smo drugostepenom sudu napisali sve što već postoji u zapisnicima sa glavnog pretresa, iz istrage, a verovatno je navedeno i u prvostepenoj presudi. Suprotno od toga, žalba treba da sadrži konkretne navode koji će biti jasno i sažeto napisani i koji prema odredbama Zakonika o krivičnom postupku i sudskoj praksi mogu da daju pozitivan rezultat za odbranu.

Nakon prvog čitanja i osnovnog obeležavanja delova presude koji daju moguću osnovu za žalbu, potrebno je pristupiti razmatranju postojanja zakonskih žalbenih osnova u presudi. Taj pristup podrazumeva posebno analiziranje i povezivanje delova presude sa mogućim bitnim povredama odredaba krivičnog postupka, sa povredama krivičnog zakona i pogrešno ili nepotpuno utvrđenim činjeničnim stanjem. Poslednji žalbeni osnov, pogrešna odluka o krivičnoj sankciji se može izdvojiti u posebnu celinu.

Potrebno i korisno je proveriti postojanje žalbenih osnova i to upravo po redu navedenom u Zakoniku u krivičnom postupku, počev od bitnih povreda odredaba krivičnog postupka (član 438). Sve žalbene osnove treba pročitati ponovo, po ko zna koji put, jer se i na taj način ne samo podsećamo već i dobijamo nove ideje, proveravamo sudsku praksu, analiziramo praksu Evropskog suda za ljudska prava. Kao i u ostalim fazama krivičnog postupka, rezultat kod pisanja žalbe daje rad, a ne čista inspiracija. Kao što se za ispitivanje svedoka branilac mora pripremiti, imati listu pitanja, pretpostavljene odgovore i razrađen plan o tome koje pitanje se postavlja u zavisnosti od dobijenog prethodnog odgovora, tako se i kod sastavljanja žalbe branilac ne može osloniti samo na ono što je zapamtio tokom postupka. Osnov za rad na žalbi je detaljna analiza, rad na predmetu, istraživanje prakse redovnih sudova, Ustavno suda itd.

Polazna osnova je ispitivanje da li je:

- nastupila zastarelost krivičnog gonjenja ili je gonjenje isključeno usled amnestije ili pomilovanja ili je stvar već pravnosnažno presuđena, ili postoje druge okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje;

- presudu doneo stvarno nenadležan sud, osim ako je presudu za krivično delo iz nadležnosti nižeg suda doneo neposredno viši sud;

- sud bio nepropisno sastavljen i da li je u izricanju presude učestvovao sudija ili sudija porotnik koji se morao izuzeti;

- glavni pretres održan bez lica čije je prisustvo na glavnom pretresu obavezno ili je optuženom, braniocu, oštećenom ili privatnom tužiocu, protivno njegovom zahtevu, uskraćeno da na glavnom pretresu upotrebljava svoj jezik i da na svom jeziku prati tok glavnog pretresa;

- protivno Zakoniku o krivičnom postupku bila isključena javnost na glavnom pretresu;

- sud povredio odredbe krivičnog postupka u pogledu postojanja optužbe ovlašćenog tužioca, odnosno odobrenja nadležnog organa;

- presudom izostalo potpuno rešenje predmeta optužbe;

- presudom prekoračena optužba;

- presudom povređena zabrana izmene presude na štetu okrivljenog nakon prvog ukidanja po njegovoj žalbi;

- izreka presude nerazumljiva.

Bilo koja od ovih povreda predstavlja apsolutno bitnu povredu odredaba krivičnog postupka. Ako branilac smatra da je učinjena neka od navedenih povreda onda i žalba treba da bude usmerena u tom pravcu da prvenstveno ističe ovakvu bitnu povredu uz argumentaciju u odnosu na konkretan slučaj i sudsku praksu kao dodatni osnov za usvajanje žalbe.

Uvek kada se posumnja da postoji neki od ovih žalbenih razloga treba istraživati i pronaći stavove drugih domaćih i međunarodnih sudova. Na primer, kod pitanja da li je neka krivična stvar već pravnosnažno presuđena, možemo doći do odgovora koji su ukratko navedeni u nastavku. Naime, Evropski sud za ljudska prava, na osnovu merila iz slučaja *Engel*, zastupa stav da je prilikom ocene da li se radi o optužbi za krivično delo potrebno uzeti u obzir: pravnu kvalifikaciju dela prema

domaćem zakonodavstvu, prirodu dela koja podrazumeva obim prekršene norme i vrstu, svrhu i težinu sankcije.⁹¹

Na osnovu ovih merila Evropski sud za ljudska prava nalazi da neka dela, u smislu Evropske konvencije o ljudskim pravima, imaju krivičnopravni karakter, bez obzira na to što se u domaćem pravu tretiraju kao dela malog društvenog značaja i što se na njih ne primenjuje krivični zakon i postupak, već neki drugi zakon i eventualno administrativni postupak. Evropski sud za ljudska prava je u više odluka izrazio shvatanje da u društvu koje je opredeljeno za vladavinu prava postoji pretpostavka da se osuda za prekršaj odnosi na krivičnopravnu oblast i da je zasnovana na „optužbi za krivično delo“.⁹²

Kriterijum zabrane dvostrukog ugrožavanja vremenom je evoluirao od formalnog ka materijalnom identitetu dela, tj. ka shvatanju da nije potrebno da se radi o identičnim činjenicama već je dovoljno da se radi samo o činjenicama koje su u bitnome iste. Materijalni identitet dela, dakle, podrazumeva istu ili u bitnome istu radnju u okviru jedinstva događaja, načina izvršenja, upotrebljenih sredstava, zaštitnog objekta i posledica koje su nastupile, a u zavisnosti od okolnosti slučaja, podrazumeva i uslov da je donetom odlukom konzumiran sporedni delikt ili delikt koji je deo sticaja, kolektivnog ili produženog dela.⁹³

I u domaćoj sudskoj praksi odavno je zauzet stav da se pravilo *ne bis in idem* proteže na odluke svih sudova, pa i odluke donete u prekršajnom ili privrednom sudu, po odredbama prekršajnog ili privredno-prestupnog postupka. Navodimo samo nekoliko primera. Sud će opravdano izreći presudu kojom se optužba odbija kada se ova odnosi na krivično delo ugrožavanje javnog saobraćaja u okviru istog događaja zbog koga je okrivljeni pravnosnažnom presudom prekršajnog suda kažnjen za prekršaj po Zakonu o bezbednosti saobraćaja na putevima (Apelacioni sud u Beogradu, Kžl. br. 1104/13 od 6. marta 2013). Nije od značaja to što optužni akt u krivičnom postupku ima detaljniji opis radnje izvršenja dela od opisa prekršaja (Apelacioni sud u Kragujevcu, Kžl. br. 1050/12 od 12. marta 2012). Odredba člana 4 ZKP ne ostavlja

91 *Engel i drugi protiv Holandije*, predstavke br. 5100/71, 5101/71, 5012/72 i 5370/72, presuda od 8. juna 1976; *Phillips protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, predstavka br. 41687, presuda od 5. jula 2001; *Tomasović protiv Hrvatske*, predstavka br. 53785/09, presuda od 18. oktobra 2011.

92 *Maresti protiv Hrvatske*, predstavka br. 55759/07, presuda od 25. juna 2009; i *Tomasović protiv Hrvatske*, predstavka br. 53785/09, presuda od 18. oktobra 2011.

93 *Zolotukhin protiv Rusije*, predstavka br. 14939/03, presuda od 10. februara 2009; i *Maresti protiv Hrvatske*, predstavka br. 55759/07, presuda od 25. juna 2009.

moгуćnost da se, bez obzira na razlog i fazu postupka, pravilo *ne bis in idem* ne primeni u slučaju kada je postupak odlukom suda pravnosnažno obustavljen.

Rukovodeći se svojim prvobitnim merilima Ustavni sud je odbio ustavnu žalbu lica koje je u prekršajnom postupku pravnosnažno kažnjeno za prekršaj iz člana 6, stav 3 Zakona o javnom redu i miru (učinjen tako što je oštećenog nekoliko puta udario u glavu i povredio ga), a posle toga je, za isti događaj, uz detaljan opis posledica, u krivičnom postupku osuđeno za krivično delo teška telesna povreda iz člana 121, stav 2 KZ (Už-4267/12 od 20. maja 2013). U ovom slučaju, međutim, Evropski sud za ljudska prava je našao da je povređen član 4 Protokola 7 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, jer nisu primenjeni principi iz slučaja *Zolotukhin*, niti je sprečeno da podnosilac predstavke bude dva puta osuđen za dela koja se odnose na isto ponašanje i na suštinski iste činjenice.⁹⁴

Sve napred navedeno se odnosi na moguću bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 438, stav 1, tačka 1 i pitanja da li je neka stvar već pravnosnažno presuđena. Ovo je dato kao primer kompleksnosti jedne, na prvi pogled, jednostavne teme.

Ovde se nećemo dalje baviti posebno svakom apsolutnom povredom odredaba krivičnog postupka. Zadatak branioca je da, ukoliko smatra da postoji neki ili više ovih žalbenih osnova, proveri svoj stav analizirajući sudsku praksu tako što će čitati komentare Zakonika o krivičnom postupku, pretraživati bazu sudske prakse Vrhovnog kasacionog suda ili druge izvore sudske prakse, od onih koji su sadržani u elektronskim bazama propisa do štampanih izdanja po određenim oblastima. Poznavanje i istraživanje sudske prakse za svakog branioca je od neprocenjivog značaja. Međutim, neće biti retki ni slučajevi da se javlja razlika između domaće sudske prakse u krivičnopravnoj materiji u odnosu na praksu Evropskog suda za ljudska prava ili praksu Ustavnog suda. U tom slučaju treba ukazati na razlike i žalbeni osnov obrazložiti praksom koja dolazi iz suda najvišeg ranga i koja je usklađena sa stavovima koje branilac zastupa kao žalbenu tezu.

Sledeći žalbeni osnovi predstavljaju relativno bitne povrede krivičnog postupka:

- ako se presuda zasniva na dokazu na kome se po odredbama Zakonika o krivičnom postupku ne može zasnivati, osim ako je, s obzirom na druge dokaze, očigledno da bi i bez tog dokaza bila donesena ista presuda;

94 *Milenković protiv Srbije*, predstavka br. 50124/13, presuda od 1. marta 2016.

- ako je izreka presude protivrečna sama sebi ili su razlozi presude protivrečni izreci, ili ako presuda uopšte nema razloga ili u njoj nisu navedeni razlozi o činjenicama koje su predmet dokazivanja ili su ti razlozi potpuno nejasni ili u znatnoj meri protivrečni ili ako o činjenicama koje su predmet dokazivanja postoji znatna protivrečnost između onoga što se navodi u razlozima presude o sadržini isprava ili zapisnika o iskazima datim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika, pa zbog toga nije moguće ispitati zakonitost i pravilnost presude;

- ako sud u toku postupka nije primenio ili je nepravilno primenio neku odredbu Zakonika o krivičnom postupku, a to je bilo od odlučnog uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Sve prethodno navedeno za pristup i analizu presude i sastavljanje žalbe odnosi se i na relativno bitne povrede. Relativno bitne povrede u praksi predstavljaju češći žalbeni osnov. Pravilan pristup pozivanju u žalbi na ove povrede obuhvatao bi i konkretizaciju, odnosno povezivanje žalbenog osnova na koji se branilac poziva sa konkretnim nezakonitim dokazom ili pogrešnom primenom neke zakonske odredbe. Ovo je očigledno za prvi i treći navedeni žalbeni osnov, tj. za zasnivanje presude na nezakonitom dokazu ili nepravilnu primenu odredaba ZKP. U ovim slučajevima je jasno da neodređeno navođenje ovakvih povreda neće dati rezultat. Ako, na primer, žalbom tvrdimo da je prvostepena ožalbena presuda doneta na osnovu odbrane saokrivljenog koji je sa tužilaštvom zaključio sporazum o priznanju krivičnog dela, pa je njegovo saslušanje, tj. odbrana koju je izneo pred tužiocem tokom istrage izvedena kao dokaz, a okrivljenom i njegovom braniocu nije pružena prilika da saokrivljenog ispitaju, onda dolazimo upravo u poziciju prema kojoj je takvo iznošenje odbrane izvedeno kao dokaz u skladu sa odredbama ZKP, ali je istovremeno takvo izvođenje dokaza u mogućoj suprotnosti sa praksom Evropskog suda za ljudska prava. U ovakvoj situaciji imamo eventualnu bitnu povredu odredaba krivičnog postupka povezanu sa povredom ljudskih prava. Naime, u hijerarhiji pravnih propisa odredbe Ustava i Konvencije o ljudskim pravima su pretpostavljene odredbama ZKP. Zbog toga je pojam zakonitosti neodvojivo vezan za poštovanje ljudskih prava okrivljenog kao procesne pretpostavke za pravično suđenje.

Tamo gde izjava može da bude ključna za donošenje osude, bez obzira na to da li ju je dao svedok u najstrožem smislu reči ili saokrivljeni, ona predstavlja dokaze optužbe podložne primeni jemstva iz člana 6, stavovi 1 i 3-d Konvencije. Činjenica da je po važećem pravu u to vreme sud mogao da prihvati izjave date pre suđenja kao dopuštene ako bi saoptuženi odbio da svedoči ne može lišiti okrivlje-

nog prava predviđenog stavom 3-d člana 6 Konvencije da u akuzatorskom postupku ispita, ili da u njegovo ime neko drugi ispita sve materijalne dokaze protiv njega.⁹⁵

Ovo je dato kao primer da bi se razumela kompleksna priroda analize prvo-stepene presude i sačinjavanja žalbe.

Kada je u pitanju žalbeni navod o relativno bitnoj povredi odredaba krivičnog postupka, veoma je korisno, ako ne i neophodno, citirati navode iz presude i iz npr. zapisnika ili isprava na koje se pozivamo. Prepričavanje tih navoda i opisno određivanje će dati slabiji rezultat nego citat ili uporedni citat navoda presude, zapisnika ili isprave. Primer kako se to može uspešno uraditi je sledeći:

<p>Presuda, strana 4, pasus 3:</p> <p>U svom iskazu, kome je sud u celosti poklonio poverenje, svedok Petrović Petar je izjavio da je moguće da je okrivljeni napustio stan u kom su prethodno boravili, ali da u to nije siguran jer je zaspao dok su bili zajedno u stanu.</p>	<p>Zapisnik sa iskazom Petrović Petra:</p> <p>Bio sam sa okrivljenim u stanu koji iznajmljujemo. Okrivljeni je bio u svojoj sobi, a ja sam gledao film u dnevnoj sobi kroz koju bi okrivljeni morao da prođe ako bi izlazio iz stana. Zaspao sam dosta kasno i siguran sam da bih primetio da je okrivljeni izlazio iz stana jer nam se ulazna vrata zaglavljaju i prave veliku buku kada se otvaraju. Mislim da je skoro nemoguće da to nisam čuo.</p>
--	---

Drugi način je obično citiranje: U presudi, strana 4, pasus 3 sud navodi: „U svom iskazu, kome je sud u celosti poklonio poverenje, svedok Petrović Petar je izjavio...“. Ovaj navod suda je u znatnoj meri protivrečan izjavi svedoka koja je sadržana u zapisniku gde je svedok izjavio: „Bio sam sa okrivljenim u stanu koji iznajmljujemo. Okrivljeni je bio u svojoj sobi, a ja sam gledao film...“.

Braniocima su na raspolaganju razne tehničke i grafičke mogućnosti prikaza npr. prekoračenja optužbe gde se može navesti navod iz optužnice i navod iz izreke presude ili tvrdnja da je o istoj stvari već doneta pravnosnažna odluka u prekršajnom postupku, gde bi se prikazala prekršajna presuda u poređenju sa krivičnom

95 *Luca protiv Italije*, predstavka br. 33354/96, presuda od 27. februara 2001.

prvostepenom protiv koje se izjavljuje žalba. Ne treba izbegavati moderne tehnologije, mogućnosti naglašavanja pojedinih delova žalbe i prikazivanja teza i činjenica na način koji će dovesti do lakšeg uveravanja drugostepenog, ili prvostepenog suda, da su žalbeni navodi osnovani. Ovde je posebno navedeno „prvostepenog suda“ zbog toga što je Zakonikom o krivičnom postupku predviđena mogućnost da prvostepeni sud nakon prijema žalbe otvori glavni pretres. Ova odredba je utemeljena na sudskoj odgovornosti za utvrđivanje činjeničnog stanja, s tim da prvostepeni sud kao izvorno nadležan za utvrđivanje činjeničnog stanja dobija priliku da se odredi prema u žalbi iznetim činjenicama i predloženim novim dokazima.⁹⁶ Ovako će biti postupljeno ako nakon prijema žalbe i nakon uverenja predsednika prvostepenog veća da predloženi novi dokazi mogu doprineti svestranom raspravljanju predmeta dokazivanja veće donese odluku o ponovnom otvaranju glavnog pretresa pred prvostepenim sudom. Branilac svakako treba da predloži takvo postupanje suda, da navede nove dokaze, ali ima i obavezu da navede zbog čega te dokaze nije ranije izneo, kao i da ukaže na činjenice koje bi se tim predlogom dokazivale. Ukoliko odbrana naknadno sazna da su dva važna svedoka optužbe u vreme izvršenja krivičnog dela o kome su svedočili kao neposredni očevidci, umesto u Beogradu, bili u inostranstvu na letovanju, te dostavi uz žalbu njihove fotografije sa instagrama, potvrdu turističke agencije i izveštaj o datumu napuštanja i ulaska u zemlju sa aerodroma, tada uz gore navedeno postupanje branioca prvostepeni sud može da otvori glavni pretres i svestrano raspravi nove dokaze i verodostojnost svedočenja. Nakon izvedenih dokaza na ponovo otvorenom glavnom pretresu donosi se nova presuda protiv koje se može izjaviti nova žalba.

Sledeći žalbeni osnov je povreda krivičnog zakona. Pitanja koje branilac ovde treba da postavi sebi su: da li izreka presude sadrži elemente opšteg pojma krivičnog dela, a prvenstveno da li opisana radnja izvršenja npr. predstavlja prekršaj, ili privredni prestup, a ne krivično delo. Takođe, potrebno je proveriti da li je sud pogrešno utvrdio da nema osnova za isključenje protivpravnosti, što bi pre svega bilo u slučaju postojanja nužne odbrane, krajnje nužde, dela malog značaja i dr.

Sledeće je razmatranje primene zakona koji nije mogao biti primenjen, pa u ovom smislu treba posebnu pažnju posvetiti izmenama krivičnih propisa, važenju propisa i principu primene blažeg zakona. Branilac treba da razmotri i da li je presudom protiv koje će izjaviti žalbu povređen zakon odlukom o krivičnoj sankciji

---

96 G. Ilić, M. Majić, S. Beljanski, A. Trešnjev, *op. cit.*, str. 1087.

(kazne, mere upozorenja i mere bezbednosti), o oduzimanju imovinske koristi ili o opozivanju uslovnog otpusta. Na kraju, u vezi sa povredama krivičnog zakona, branilac treba da proveri da li je prvostepenom presudom povređena odredba o uračunavanju u izrečenu kaznu vremena provedenog u pritvoru, zabrane napuštanja stana ili izdržane kazne ili drugog oblika lišenja slobode. Branilac ovde treba da bude upoznat sa značenjem pojma lišenja slobode, o čemu postoji veoma bogata praksa Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa članom 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima, kao i sa odredbama iz člana 63 Krivičnog zakonika koje regulišu ovo pitanje.

Treći žalbeni osnov je pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje. Zakonik o krivičnom postupku propisuje da ovaj žalbeni osnov postoji ako je sud neku odlučnu činjenicu koja je predmet dokazivanja pogrešno utvrdio ili je nije utvrdio. Radi se, dakle, ili o pogrešnom zaključku o postojanju ili nepostojanju neke odlučne činjenice, ili o propustu da se utvrdi neka odlučna činjenica. Ovaj žalbeni osnov u praksi često predstavlja najveći deo žalbe. Zato je važno da branilac posebnu pažnju posveti obrazloženju zbog čega činjenica o kojoj raspravlja u ovom delu žalbe predstavlja odlučnu činjenicu. To znači da je potrebno obrazložiti šta je tom činjenicom dokazano, tj. šta je sud utvrdio na osnovu te činjenice koju smatramo odlučnom, a kakav bi zaključak suda bio da je tu činjenicu utvrdio drugačije. Isto se odnosi i na nepotpuno utvrđeno stanje u pogledu pojma odlučne činjenice, u vezi sa neutvrđivanjem. Ovo treba povezati sa mogućnošću predlaganja žalbom da se izvedu dokazi koje je prvostepeni sud odbio, ili da se izvedu dokazi koji nisu bili predloženi u prvostepenom postupku.

Poslednji žalbeni osnov je nepravilna odluka o krivičnoj sankciji i o drugim odlukama. Branilac u ovom delu žalbe treba da se posveti činjenicama koje utiču na to da kazna bude manja, a to su odredbe o olakšavajućim okolnostima iz člana 54 Krivičnog zakonika, tj. odredbe o opštim pravilima o odmeravanju kazne. Samom zakonskom odredbom iz člana 441 ZKP propisano je da se u odnosu na odluku o kazni, uslovnoj osudi, sudskoj opomeni, meri bezbednosti i oduzimanju imovinske koristi žalba po ovom osnovu izjavljuje ne zbog povrede zakona, već zbog nepravilnosti. Ovo znači da je odluka o napred navedenom doneta u zakonskom okviru, ali da nije odmerena na pravilan način.

Drugačiji slučaj po ovom žalbenom osnovu je u vezi sa dosuđenim imovinskoopravnim zahtevom, odlukom o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela i o troškovima postupka, jer se u odnosu na ove odluke žalba može izjaviti zbog povrede zakonskih odredbi.

Nakon izjavljivanja, žalba može biti dopunjena, ali samo u roku koji je određen za izjavljivanje žalbe. Nakon prijema žalbe javnog tužioca branilac može da izjavi odgovor na žalbu u roku od osam dana od dana prijema.

Sledeća faza žalbenog postupka u kojoj učestvuje branilac je sednica veća ili pretres pred drugostepenim sudom. Žalba protiv prvostepene presude je devolutivni pravni lek. Devolutivno dejstvo je sadržano u pravilu da o dopuštenom i blagovremeno izjavljenom pravnom leku ne odlučuje onaj sud koji je izrekao pravnim lekom napadanu odluku (*iudex a quo*), nego drugi i po pravilu viši sud (*iudex ad quem*).⁹⁷

Branilac treba da traži da ga sud obavesti o sednici veća, a sud to može da učini i ako branilac to nije izričito zahtevao. Branilac treba da proceni da li bi prisustvo optuženog sednici veća bilo korisno ili ne i da u dogovoru sa njim to predloži sudu. Takođe, potrebno je da okrivljeni koji je lišen slobode bude upoznat od strane branioca da će biti doveden na sednicu veća samo ako sud proceni da je to neophodno, kao i da postoji mogućnost njegovog učestvovanja na sednici putem tzv. video-linka (član 447, stav 4). Ako drugostepeni sud zakaže sednicu veća, o tome će obavestiti branioca koji je to tražio ili okrivljenog, ako smatra da bi njegovo prisustvo bilo korisno. Sednica veća može se održati i bez uredno obaveštenih stranaka.

Osnovni zadatak branioca je da na sednici veća iznese navode svoje žalbe i svog odgovora na žalbu. Praksa i odredbe ZKP se u ovom delu razlikuju utoliko što predsednik drugostepenog veća najčešće ne odredi vreme koje daje braniocu za iznošenje navoda iz žalbe. Često se dešava da predsednik veća prekine branioca i upozori ga da je potrebno da skрати svoje izlaganje jer ponavlja navode iz žalbe. Ovakvim postupanjem se obesmišljava uloga branioca na sednici veća koja je propisana zakonom, pa bi za branioca bilo korisno da traže vremensko određivanje za iznošenje navoda žalbe kako bi mogli da pravilno rasporede svoje izlaganje, da istaknu najvažnije delove žalbe i dodatno obrazlože žalbu.

Na sednici veće može od branioca zatražiti određena objašnjenja u vezi sa žalbom i odgovorom na žalbu, pa branilac treba da bude spreman i za ovakvu mogućnost. Takva razjašnjenja će po pravilu biti tražena od branioca ako određeni navodi žalbe veću nisu jasni ili ako veće nije utvrdilo da u spisu postoje dokazi na koje se žalbom ukazuje. Takođe, mogu se tražiti objašnjenja od branioca i u vezi sa dokazima koji su priloženi uz žalbu ili predloženi žalbom, pa branilac treba da ima

---

97 M. Grubač, „Tok krivičnog postupka“, *Krivično procesno pravo*, knjiga treća, Novi Sad 1998, str. 135.

pripremljene odgovore. Branilac može da traži i da se radi dopune izveštaja pročitaju pojedini delovi spisa.

Iz ovoga je jasno da branilac nije završio svoje učešće u drugostepenom postupku izjavljivanjem žalbe. Od vremena predaje žalbe sudu do zakazivanja sednice veća proći će više meseci, pa je neophodno da se branilac podseti i pripremi za sednicu. Branilac ne treba da čita svoju žalbu na sednici nego da na jasan način izloži delove svoje žalbe, uveri veće da su u pitanju žalbeni osnovi koje je potrebno posebno razmatrati i da dovede do toga da veće na nejavnom delu sednice koji sledi, detaljno i sa pažnjom pročita i razmotri njegovu žalbu.

Pretnes pred drugostepenim sudom je druga mogućnost u odnosu na sednicu veća. Pretres će se održati ako je to potrebno zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, pa se podrazumeva da je žalba izjavljena po ovom osnovu. Pred drugostepenim sudom se mogu izvesti ponovo isti dokazi koji su već izvođeni u prvostepenom postupku ili dokazi koji su odbijeni od strane prvostepenog suda. Branilac će biti pozvan na drugostepeni glavni pretres, uz ostala lica navedena u članu 449 ZKP. Branilac je u obavezi da upozori okrivljenog da se pretres pred drugostepenim sudom može održati bez prisustva uredno pozvanog okrivljenog, o čemu će okrivljeni biti upozoren i samim pozivom.

Pred drugostepenim sudom pretres počinje izveštajem predsednika veća. Branilac može da predloži da se pročita deo presude, zapisnik sa glavnog pretresa pred prvostepenim sudom ili da se izvrši uvid u druge dokaze na koje se odnosi žalba. Pred drugostepenim sudom se ne sprovodi ceo glavni pretres već će, najčešće, drugostepeni sud izvršiti uvid u zapisnike o ispitivanju većine svedoka i veštaka i u većinu dokaza. Zadatak branioca je da se pripremi za izvođenje dokaza koji su navedeni kao osnovni razlog u žalbi, tj. dokaza na kojima je zasnovana teza o pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju. To može biti osnovno ili unakrsno ispitivanje svedoka, onih koji su ranije ispitani ili onih koji su odbijeni kao predlog od strane prvostepenog suda. Takođe, mogu se izvoditi i dokazi koji su prvi put predloženi u žalbi. Ako se radi o ispravama, branilac treba da ukaže na značaj tih isprava u formi primećivanja nakon izvršenog uvida. Na drugostepenom pretresu mogu se ponovo ispitati veštaci, stručni savetnici ili može biti određeno novo veštačenje. Priprema branioca za ovu fazu postupka odgovara pripremi za prvostepeni glavni pretres, o čemu je ranije bilo više reči.

Redosled navođenja žalbenih osnova nije propisan i ostavljeno je braniocu da o tome samostalno odluči. Najčešće branioci navode osnove po redu kojim ih i

zakon propisuje, što znači prvo bitne povrede postupka, zatim povrede krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje i na kraju odluka o sankciji. Drugi pristup, koji može da bude bolji, jeste navođenje žalbenih osnova po redosledu po kom će drugostepeni sud ispitivati žalbu. Drugostepeni sud će prvo razmotriti postojanje bitnih povreda krivičnog postupka, a zatim da li je činjenično stanje potpuno i pravilno utvrđeno. Tek nakon toga, drugostepeni sud će razmatrati eventualne povrede krivičnog zakona, a na kraju ispravnost odluke o krivičnoj sankciji. Ovakav redosled odlučivanja o žalbenim osnovama je logičan jer će sud u slučaju bitnih povreda odredaba postupka ili činjeničnog stanja ukinuti presudu i narediti ponovni prvostepeni postupak. Ako postoji npr. pogrešno utvrđeno činjenično stanje, drugostepeni sud neće razmatrati povredu krivičnog zakona u odnosu na takvo činjenično stanje ili odluku o sankciji. Zbog toga redosled žalbenih osnova može da bude postavljen i prilagođen načinu na koji drugostepeni sud pristupa razmatranju žalbe, a to je:

1. bitne povrede odredaba krivičnog postupka;
2. pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje;
3. povrede krivičnog zakona;
4. odluke o krivičnim sankcijama i druge odluke.

Na ovaj način drugostepeno veće može lakše da prati žalbene osnove, čiji redosled će biti upodobljen redosledu kojim će branilac izlagati žalbu na sednici veća i, što je najbitnije, redosledu kojim će veće razmatrati žalbene osnove i prvostepenu presudu.

Drugostepeni sud može da prilikom ukidanja prvostepene presude naredi da se prvostepeni pretres održi pred potpuno izmenjenim većem, a takav predlog može staviti i branilac u žalbi. Razloge za ovakvu mogućnost ne treba poistovećivati sa razlozima za izuzeće, već u razlozima za ukidanje prvostepene presude, načinu vođenja prvostepenog postupka, odnosu prema strankama i dr.

9.2.2. Žalba protiv drugostepene presude

Branilac žalbu protiv drugostepene presude može da izjavi ako je okrivljeni koga brani prvostepenom presudom oslobođen, a zatim, drugostepenom preinačujućom, oglašen krivim. Ovakva mogućnost znači da je odbrana u prvostepenom postupku uspela da dokaže svoju tezu, pa je okrivljeni oslobođen od optužbe, ali je

javni tužilac uspeo da u drugostepenom postupku svojom žalbom dovede do preinačenja i osuđujuće presude.

Važno je napomenuti da se žalba može izjaviti i protiv drugostepene presude kojom je okrivljeni oglašen krivim tako što je drugostepeni sud preinačio prvostepenu odbijajuću presudu. Iako ZKP navodi mogućnost za žalbu samo u slučaju preinačene oslobađajuće presude, sudska praksa je na stanovištu da je takva žalba dozvoljena i kada je preinačena presuda kojom je optužba odbijena.

Pravila koja važe za žalbu protiv prvostepene presude primenjivaće se i u žalbi protiv drugostepene. O žalbi protiv drugostepene presude rešava apelacioni sud. Apelacioni sud će po ovakvoj žalbi postupati kao sud trećeg stepena.

9.2.3. Žalba protiv rešenja

Po opštem principu, žalba protiv rešenja je dozvoljena, osim ako je ZKP izričito propisao da žalba nije dozvoljena. Žalba se izjavljuje protiv rešenja koje je doneo organ postupka.

Suprotan princip važi za rešenja koja su doneta u fazi istrage i optuženja. Protiv takvih rešenja žalba nije dozvoljena, osim ako ZKP to izričito dozvoljava. Isto pravilo važi i za rešenja drugostepenog suda, dok protiv rešenja Vrhovnog kacionog suda žalba nikada nije dozvoljena.

Rešenja koja se donose radi pripremanja i održavanja glavnog pretresa mogu se pobijati samo u žalbi na presudu, što znači da posebna žalba protiv takvih rešenja nije dozvoljena.

Rok za izjavljivanje žalbe protiv rešenja je tri dana, osim ako ZKP određuje drugi rok. Žalba odlaže izvršenje rešenja, osim ako je zakonom propisano drugačije.

Zakonik o krivičnom postupku ima veoma mnogo izuzetaka od opštih pravila o žalbi protiv rešenja, što se može primetiti iz prethodno navedenog. Posebno su česti izuzeci koji se tiču rešenja koja se inicijalno najčešće donose u istrazi. To su rešenje o određivanju pritvora, o zabrani napuštanja stana, zabrani napuštanja boravišta, zabrani prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta, protiv rešenja o novčanom kažnjavanju zbog odbijanja davanja uzorka glasa ili rukopisa i dr.

S obzirom na veoma veliki broj različitih rešenja koja se tokom postupka mogu doneti, nemoguće je u obimu koji je predviđen za ovaj priručnik obuhvatiti i

analizirati sve situacije u kojima bi žalba bila dozvoljena. Opšta pravila koja važe za žalbu protiv presude mogu se primeniti i na žalbu protiv rešenja. Specifičnosti samog rešenja određiće i način pisanja žalbe. U završnom delu nalaze se neki primeri ovakvih žalbi.

O žalbi protiv rešenja sudije za prethodni postupak odlučuje krivično veće istog suda, o žalbi protiv rešenja prvostepenog odlučuje drugostepeni sud, ukoliko zakon ne propisuje drugačije. ZKP predviđa mogućnost da sud koji odlučuje po žalbi može da pozove na sednicu stranke, ako smatra da bi njihovo prisustvo bilo korisno za razjašnjenje stvari. U praksi se ovo izuzetno retko događa, ali to ne sprečava branioca da traži da bude pozvan na sednicu.

9.3. Vanredni pravni lekovi

9.3.1. Zahtev za ponavljanje krivičnog postupka

Zahtev za ponavljanje krivičnog postupka je jedan od dva vanredna pravna leka koji stoje na raspolaganju braniocu osuđenog. Ovaj pravni lek branilac može da podnese nakon pravnosnažnosti presude, ali i nakon što je osuđeni izdržao kaznu ili je došlo do zastarelosti, amnestije ili pomilovanja.

Prva dva razloga za ponavljanje krivičnog postupka su zasnivanje presude na lažnoj ispravi ili lažnom iskazu ili ako je do presude došlo usled krivičnog dela sudije, javnog tužioca ili lica koje je preduzimalo dokazne radnje.

Ove činjenice dokazuju se pravnosnažnom presudom kojom su ta lica osuđena za navedena krivična dela. Ukoliko se krivični postupak protiv davaoca lažne izjave ili drugih lica iz nekog razloga ne može sprovesti, tada se ovi razlozi za ponavljanje postupka mogu dokazivati i drugim činjenicama.

Zakonom je propisano da je branilac u obavezi da u zahtevu za ponavljanje postupka navede razlog zbog koga traži ponavljanje i dokaze kojima se potkrepljuju činjenice na kojima se zasniva zahtev. Ukoliko zahtev ne sadrži ove podatke, sud će pozvati podnosioca da ga dopuni u određenom roku. U slučaju da branilac ne postupi po takvom uputstvu, sud će odbaciti zahtev. Sud će odbaciti zahtev i ako nema zakonskih uslova za ponavljanje postupka, ako su u zahtevu navedeni dokazi i činjenice koje su već bile razmatrane u ranije odbijenom zahtevu za ponavljanje postupka ili ako činjenice i dokazi očigledno nisu podobni da se na osnovu njih dozvoli ponavljanje krivičnog postupka.

Ostali razlozi zbog koji se može podneti zahtev za ponavljanje postupka su navedeni u članu 473 Zakonika o krivičnom postupku i ovde neće biti detaljno analizirani. U najosnovnijem, to su nove činjenice i dokazi koji bi mogli dovesti do povoljnije presude po osuđenog, u slučaju da je za isto delo više puta suđen ili je sa više lica osuđen za delo koje je moglo učiniti samo jedno lice ili neko od njih, u slučaju osude za produženo ili više istovrsnih krivičnih dela, pa se podnesu nove činjenice ili dokazi koji ukazuju da nije učinio neko od krivičnih dela, a to bi dovelo do primene blažeg zakona ili bi bitno uticalo na odmeravanje kazne.

Zahtev se može podneti do kraja izdržavanja kazne zatvora ako se iznesu nove činjenice koje nisu postojale u vreme izricanja kazne zatvora, a da su postojale očigledno bi dovele do blaže sankcije. U roku od šest meseci od donošenja presude žalbenog suda može se podneti zahtev za ponavljanje ako se iznesu nove činjenice ili dokazi da okrivljenom nije uredno dostavljen poziv za pretres koji je održan u njegovom odsustvu.

Ako sud ne odbaci zahtev branioca za ponavljanje postupka, dostaviće ga tužiocu koji ima pravo da se o njemu izjasni u roku od osam dana. Nakon odgovora ili proteka roka, sud može proveriti činjenice ili pribaviti dokaze koji su navedeni u zahtevu ili u odgovoru na zahtev. Nakon provere, ako se radi o krivičnom delu za koje se goni po službenoj dužnosti, sud će dostaviti spise javnom tužiocu, koji će ih vratiti sudu sa svojim mišljenjem, u roku od 30 dana.

Nakon ovoga, sud rešenjem uvažava ili odbija zahtev. U ponovljenom postupku sud može slobodno, odnosno ponovo i drugačije odlučivati o pitanjima o kojima je već raspravljano u ranije sprovedenom postupku. Ovo daje slobodu braniocu da predlaže nove ili već ranije predložene dokaze i da stavlja procesne predloge. Predsednik veća ima ovlašćenja navedena u članu 352 pre glavnog pretresa, tj. može da rešenjem obustavi postupak i da stavi van snage raniju presudu. Ukoliko predsednik veća ne postupi na taj način, sprovedeće se novi glavni pretres i doneti presuda kojom se ranija presuda delimično ili u celini stavlja van snage ili se ostavlja na snazi. U kaznu koju odredi novom presudom sud će uračunati optuženom izdržanu kaznu. Ako je ponavljanje postupka određeno samo za neko od krivičnih dela za koja je optuženi bio osuđen, sud će izreći novu jedinstvenu kaznu po odredbama krivičnog zakona.

9.3.2. Ponavljanje krivičnog postupka osuđenom u odsustvu

Ponavljanje postupka osuđenom u odsustvu je dozvoljeno uvek, pod uslovom da je nastupila mogućnost da se suđenje sprovede u njegovom prisustvu i da su on ili njegov branilac podneli zahtev za ponavljanje postupka u roku od šest meseci od kada je nastupila mogućnost za suđenje u prisustvu.

Mogućnost za suđenje u odsustvu je propisana članom 381 ZKP, ali moraju postojati naročito opravdani razlozi da se okrivljenom sudi iako je odsutan, kao neophodan uslov, i alternativno postavljani uslovi da je u bekstvu ili da nije dostupan državnim organima. U praksi ovo najčešće znači da je za okrivljenim raspisana poternica i da mu je određen pritvor. Mogućnost da mu se sudi u prisustvu će nastati, po pravilu, kada je okrivljeni lišen slobode i upućen na izdržavanje kazne. Branilac ovde treba da osim podnošenja predloga za ponavljanje postupka razmotri i alternativne mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog u daljem toku postupka, nakon što sud donese rešenje kojim dozvoljava ponavljanje, jer će u praksi najčešće biti određen pritvor kao mera obezbeđenja prisustva okrivljenog daljem postupku. O tome je ranije već bilo reči pa se ovde nećemo posebno zadržavati na toj temi.

Specifičnost ovako ponovljenog postupka je da se saučesnik okrivljenog koji je već osuđen ne može saslušavati, ne može se suočiti sa okrivljenim prema kome se postupak ponavlja, a sud će se sa iskazom osuđenog saučesnika upoznati u skladu sa članom 405 ZKP, s tim da se presuda ne može isključivo ili u odlučujućoj meri zasnivati na takvom dokazu. Ovakvo rešenje ZKP predviđa zbog potrebe da se izbegne dvostruka procesna uloga, sada osuđenog, koji bi postao i svedok. Veću ovde nije ostavljena mogućnost izbora i radi se o izričitoj zakonskoj odredbi. Važno je naglasiti da se ovde ne može raditi o povredi prava na ispitivanje svedoka u širem smislu iz člana 6, stav 3-d Evropske konvencije o ljudskim pravima jer je okrivljeni kome je suđeno u odsustvu morao imati ili izabranog ili postavljenog branioca koji je bio prisutan tokom glavnog pretresa i kome je bilo omogućeno da ispituje saokrivljenog koji u ponovljenom postupku ne može biti ponovo saslušan.

ZKP ovde postavlja zahtev da se presuda ne može isključivo ili u odlučujućoj meri zasnivati na takvom dokazu, tj. na upoznavanju sa sadržinom iskaza saokrivljenog. Ako su svi ostali dokazi samo posredni, sud ne bi mogao da ostavi na snazi osuđujuću presudu.

Sudska praksa je na stanovištu da se, u situaciji kada su dokazi posredni, za postojanje izvesnosti mora izvedenim dokazima i njihovom ocenom doći do takvog

niza činjenica koje su međusobno čvrsto i logički povezane tako da predstavljaju kompletnu i konačnu sliku kritičnog događaja, te sa potpunom sigurnošću upućuju na jedini mogući zaključak da su upravo okrivljeni izvršili krivično delo, kao i da se isključuje svaka druga mogućnost.⁹⁸

9.3.3. Zahtev za zaštitu zakonitosti

Ovaj vanredni pravni lek okrivljeni može da izjavi isključivo preko branioca. Zahtev za zaštitu zakonitosti branilac može izjaviti protiv pravnosnažne odluke suda ili javnog tužioca ili zbog povrede odredaba postupka koji je prethodio donošenju takve odluke.

Branilac može da podnese zahtev ako je primenjen zakon za koji je odlukom Ustavnog suda utvrđeno da nije u saglasnosti sa Ustavom, opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i potvrđenim međunarodnim ugovorima ili ako je odlukom Ustavnog suda ili Evropskog suda za ljudska prava utvrđeno da je povređeno ili uskraćeno ljudsko pravo okrivljenog ili drugog učesnika u postupku. Rok za podnošenje zahteva po ovim osnovima je tri meseca od dostavljanja, a uz podneti zahtev se mora dostaviti predmetna odluka.

Branilac može da podnese zahtev i zbog:

- povrede prava okrivljenog na obaveznu odbranu (član 74 ZKP);
- ako je nastupila zastarelost krivičnog gonjenja ili je gonjenje isključeno usled amnestije ili pomilovanja ili je stvar već pravnosnažno presuđena, ili postoje druge okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje (član 438, stav 1, tačka 1 ZKP);
- ako je na glavnom pretresu učestvovao sudija ili sudija porotnik koji se morao izuzeti (član 438, stav 1, tačka 4);
- ako je sud povredio odredbe krivičnog postupka u pogledu postojanja optužbe ovlašćenog tužioca, odnosno odobrenja nadležnog organa (član 438, stav 1, tačka 7 ZKP);
- ako presudom nije potpuno rešen predmet optužbe ili je optužba prekoračena (član 438, stav 1, tačke 8 i 9 ZKP);

---

98 Presuda Apelacionog suda u Beogradu, Kž1 Po1 27/13, od 18. decembra 2013.

- ako je došlo do preinačenja na štetu optuženog protivno odredbi člana 453 ZKP (član 438, stav 1, tačka 10 ZKP);

- ako se presuda zasniva na dokazu na kome se po odredbama ZKP ne može zasnivati, osim ako je, s obzirom na druge dokaze, očigledno da bi i bez tog dokaza bila donesena ista presuda (član 438, stav 2, tačka 1);

- ako je povređen krivični zakon u pogledu toga da li je delo za koje se optuženi goni krivično delo, da li je u pogledu krivičnog dela koje je predmet optužbe primenjen zakon koji se ne može primeniti i da li je odlukom o krivičnoj sankciji ili o oduzimanju imovinske koristi ili o opozivanju uslovnog otpusta povređen zakon (član 439, tačke 1 do 3 ZKP);

- ako su odlukom povređene zakonske odredbe o dosuđenom imovinsko-pravnom zahtevu ili o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela (član 441, stav 3);

- ako su odlukom o troškovima povređene zakonske odredbe ili ako je sud pogrešno izrekao ili nije izrekao odluku o oslobađanju optuženog od dužnosti da u celini ili delimično naknadi troškove krivičnog postupka.

S obzirom na to da su u Zakoniku o krivičnom postupku samo nabrojani članovi zakona zbog kojih okrivljeni, tj. njegov branilac može izjaviti zahtev za zaštitu zakonitosti smatramo da je korisno ovde pregledno navesti sve osnove zbog kojih je zahtev dozvoljen.

U praksi je diskutabilno pitanje šta se sve podrazumeva pod pojmom „odluke“, odnosno „pravnosnažne odluke“ protiv koje je moguće podneti zahtev za zaštitu zakonitosti i šta podrazumeva obaveza okrivljenog da je protiv te odluke koristio redovni pravni lek. Ovde se pravna teorija i praksa razlikuju. Naime, dok je teorija na stanovištu da se zahtev može podneti protiv svake pravnosnažne odluke, a to znači protiv presude, rešenja i naredbe, u praksi je preovladao stav da pod pojmom odluke nisu obuhvaćene naredbe. Sudska praksa je zauzela stav da okrivljeni preko svog branioca ne može podneti zahtev za zaštitu zakonitosti ukoliko protiv pravnosnažne sudske odluke nije koristio pravni lek – žalbu, ali ni u procesnim situacijama kada se procesnim aktima državnih organa – suda ili javnog tužioca – obezbeđuje sprovođenje postupka protiv okrivljenog, što je u konkretnom slučaju (bila) naredba o pretresanju (član 155 ZKP).⁹⁹ U ovom slučaju Vrhovni kasacioni

---

99 Vrhovni kasacioni sud, Kzz. 1309/2018 od 5. decembra 2018.

sud je zaključio da nisu bili ispunjeni zakonom propisani uslovi iz člana 482, stav 1 ZKP, pa se može zaključiti da je prema stanovištu sudske prakse neophodno protiv određene odluke iskoristiti žalbu da bi nakon toga bio dozvoljen i zahtev za zaštitu zakonitosti. Iz ovoga sledi da, ako nije dozvoljena žalba, nije dozvoljen ni zahtev za zaštitu zakonitosti. Ovakva praksa je pod znakom pitanja i smatramo da je potrebno pokušati njenu proveru putem ustavne žalbe i kasnije, eventualno, predstavke Evropskom sudu za ljudska prava.

Najnovija praksa Vrhovnog kasacionog suda se ipak razlikuje od prethodno navedene. Presudom iz 2019. godine sud je odbio kao neosnovan zahtev za zaštitu zakonitosti protiv naredbe osnovnog suda, ali ga nije kao u prethodnom primeru odbacio.¹⁰⁰ U konkretnom slučaju zahtev je podnet povodom naredbe o raspisivanju poternice zbog izostanka optužbe ovlašćenog tužioca. Vrhovni kasacioni sud, međutim, nije rešenjem odbacio zahtev kao nedozvoljen, već ga je presudom odbio kao neosnovan, zauzimajući stav da u tom slučaju postoji optužba ovlašćenog tužioca. Međutim, bez obzira na negativnu odluku, ovakva presuda predstavlja drugačiji stav Vrhovnog kasacionog suda od prethodno navedenog kojim je zahtev za zaštitu zakonitosti protiv naredbe odbačen kao nedozvoljen.

Posmatrajući iz ugla branilaca, ispravno bi bilo podrazumevati pravo na podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti i protiv naredbi. Naredbe jesu vrsta odluka u postupku, a to je izričito navedeno u članu 269 ZKP. Iako protiv naredbi nije dozvoljena žalba, smisao vanrednih pravnih lekova jeste ispitivanje sudskih odluka kada nema preostalog redovnog pravnog leka. To dalje znači da odredba ZKP koja propisuje da je za izjavljivanje zahteva neophodno da je prethodno korišćen pravni lek postavlja zahtev da nije propušteno izjavljivanje dozvoljenog pravnog leka, a ne da je postojanje redovnog pravnog leka uslov za izjavljivanje vanrednog. Dakle, kada nije dozvoljen redovni pravni lek, ako su ispunjeni ostali uslovi za podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti, treba smatrati da je ovaj vanredni pravni lek dozvoljen. Kao primer možemo navesti situaciju kada se naredbom značajno utiče na prava okrivljenog u postupku i kada usled nepostojanja optužbe ovlašćenog tužioca nije dozvoljeno ni određeno postupanje suda. Na primer, u krivičnom postupku koji se vodi po privatnoj tužbi sud ne može da donese naredbu o izdavanju poternice u odnosu na okrivljenog. Uslov za izdavanje poternice je postojanje postupka za krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti

---

100 Vrhovni kasacioni sud, Kzz. 271/2019 od 23. marta 2019.

(član 598, stav 1 ZKP). Protiv naredbe ne postoji pravo žalbe, a ovakva naredba bi predstavljala pravnosnažnu sudsku odluku. Posmatrano na navedeni način, protiv ovakve naredbe bi zahtev za zaštitu zakonitosti trebalo da bude dozvoljen, ali trenutna sudska praksa ukazuje na suprotno.

O podnetom zahtevu odlučuje Vrhovni kasacioni sud, a prilikom sačinjavanja zahteva branilac mora da navede razlog za podnošenje. U slučaju nenavođenja razloga sud će odbaciti zahtev isto kao i u slučaju neblagovremenosti ili nedozvoljenosti. Ako Vrhovni kasacioni sud ne odbaci zahtev, njegov primerak će dostaviti braniocu ili javnom tužiocu, a može ih i pozvati na sednicu veća ako oceni da bi njihovo prisustvo bilo od značaja za donošenje odluke.

Vrhovni kasacioni sud može odrediti da se izvršavanje pravnosnažne presude odloži ili prekine, a odluku o zahtevu će dostaviti najkasnije u roku od šest meseci od podnetog zahteva. Zahtev može biti usvojen ili odbijen, a presudom kojom usvaja zahtev sud može preinačiti ili ukinuti prvostepenu ili drugostepenu odluku u celini ili delimično ili, ako je zahtev podneo javni tužilac na štetu okrivljenog, utvrditi da postoji povreda zakona ne dirajući pri tome u pravnosnažnost odluke. Ako Vrhovni kasacioni sud utvrdi da razlozi zbog kojih je doneo odluku u korist okrivljenog postoje i za nekog od saoptuženih koji nije podneo zahtev, postupiće po službenoj dužnosti kao da takav zahtev postoji.

Ako Vrhovni kasacioni sud po zahtevu za zaštitu zakonitosti ukine pravnosnažnu presudu, prvostepeni sud je dužan da izvede sve procesne radnje i raspravi sva pitanja na koja je ukazao Vrhovni kasacioni sud. U ponovljenom postupku branilac može isticati nove činjenice i podnositi nove dokaze.

10. SKRAĆENI POSTUPAK

Skraćeni postupak se sprovodi kada je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili kazna zatvora do osam godina. Za branioca je važno da zna razlike između skraćenog i redovnog postupka i da odbranu prilagodi procesnoj situaciji i zakonskim ovlašćenjima. Skraćeni postupak se pokreće optužnim predlogom javnog tužioca ili privatnom krivičnom tužbom.

Skraćenom postupku ne prethodi istraga, odnosno javni tužilac ne donosi naredbu o sprovođenju istrage već preuzima određene dokazne radnje. Prilikom preuzimanja određenih dokaznih radnji od strane tužioca, branilac i osumnjičeni imaju ista prava kao i u redovnoj istrazi. Ovo proizlazi iz odredbe koja propisuje shodnu primenu ostalih odredaba Zakonika o krivičnom postupku, ako to nije posebno propisano odredbama za skraćeni postupak. Prilikom preuzimanja pojedinih dokaznih radnji od strane javnog tužioca, branilac o tome treba da bude obavješten, ima pravo da im prisustvuje prema opštim odredbama iz člana 300 ZKP, da prikuplja dokaze i materijale u korist odbrane (član 301 ZKP), da predlaže preuzimanje dokaznih radnji (član 302 ZKP) i dr.

Osnovi za određivanje pritvora i trajanje pritvora su propisani drugačije nego u redovnom postupku. Pre podnošenja optužnog predloga pritvor može da traje 30 dana, a ako je zaprećena kazna zatvora preko pet godina može se produžiti za još najviše 30 dana. Za ovakvo produženje neophodan je obrazloženi predlog javnog tužioca. Protiv rešenja dozvoljena je žalba o kojoj odlučuje veće iz člana 21, stav 4 ZKP. Nakon podizanja optužnog predloga primenjuju se opšte odredbe o trajanju i produžavanju pritvora, s tim što je veće dužno da svakih 30 dana ispita da li postoje razlozi za pritvor.

Pritvor može biti određen zbog razloga iz člana 211, stav 1, tačke 1 do 3 ZKP ili ako je okrivljenom izrečena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, a to je opravdano zbog posebno teških okolnosti krivičnog dela.

Optužni predlog nema proveru kakvu prolazi optužnica. Protiv optužnog predloga ne može se izjaviti odgovor niti žalba. Ispravnost ovog optužnog akta proverava sudija pojedinac bez inicijative branioca i po službenoj dužnosti. Branilac ovde nema aktivnu ulogu, a sudija koji proverava optužni predlog može ga vratiti javnom tužiocu na ispravku, može odbaciti ili odbiti optužni predlog, ili narediti da se preduzmu određene dokazne radnje radi ispitivanja osnovanosti predloga. Zakonom o krivičnom postupku je propisano da se prigovor mesne nenadležnosti može staviti najkasnije do početka glavnog pretresa. Okrivljeni i branilac po pravilu dobijaju optužni predlog zajedno sa pozivom za glavni pretres, pa bi ovo značilo da se prigovor mesne nenadležnosti može staviti u pisanoj formi pre zakazanog glavnog pretresa ili usmeno pre otvaranja glavnog pretresa.

Postupak po privatnoj tužbi se razlikuje utoliko što će sudija pozvati privatnog tužioca i okrivljenog da dođu u sud radi upoznavanja sa mogućnošću upućivanja na postupak medijacije, uz dodatne odredbe iz člana 505 ZKP.

Prisustvo branioca na glavnom pretresu nije neophodno, odnosno glavni pretres se ne mora odložiti zbog nedolaska branioca ili angažovanja branioca tek na glavnom pretresu. Glavni pretres se može održati i bez prisustva okrivljenog ako je za krivično delo propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, pod uslovom da je uredno pozvan, da njegovo prisustvo nije nužno i da je pre toga bio saslušan. Optuženi mora da bude pozvan na glavni pretres najmanje osam dana pre održavanja pretresa.

Odredbama o skraćenom postupku je propisano da glavni pretres počinje objavljivanjem glavne sadržine optužnog predloga ili privatne tužbe. Iako u odredbama o skraćenom postupku to nije izričito propisano, branilac ima pravo na uvodno izlaganje i, naravno, na predlaganje dokaza. Kao i u redovnom postupku, uloga branioca je u toj fazi postupka veoma značajna. Ovo predstavlja priliku da branilac prvi put upozna sud sa teorijom odbrane, kao i da prezentuje dokaznu strategiju kojom će se služiti radi činjeničnog ili pravnog potvrđivanja teorije.

U pravnim sistemima i državama sa tradicionalno adversijalnim krivičnim postupkom postoji uobičajeno prihvaćen sistem faktora koji utiču na ishod postupka, kao i kvaliteta koji čine dobru odbranu i dobrog branioca. Kao faktori koji određuju ishod suđenja navode se: 1) činjenice, 2) zakonski osnov (procesni i materijalni), 3) svedoci i drugi dokazi, 4) porota, 5) sudija, 6) javni tužilac i branilac. Kod nas se faktor porote ne može zameniti pojmom članova veća jer je u praksi uticaj članova veća na ishod postupka zanemarljiv, osim kada su članovi veća sudije pro-

fesionalci. Svi ostali faktori su u teoriji razrađeni veoma detaljno, sa objašnjenim značajem i uticajem na ishod.

Osam kvaliteta koji čine dobrog branioca su: 1) razvijanje sopstvenog stila; 2) prezentovanje uverljive teorije slučaja; 3) posmatranje krivičnog predmeta kroz oči porote (sudije i veća); 4) priprema za suđenje; 5) usvajanje principa „manje je više“ tj. izostavljanje svih manje važnih argumenata iz postavke odbrane i svođenje svih obraćanja sudu na „princip tri stvari“ što znači da u uvodnom izlaganju, ispitivanju svedoka, završnoj reči i dr. branilac treba da bude usmeren na po samo tri vodeće ideje čime izbegava opterećivanje suda nevažnim stvarima, a daje na značaju ključnoj argumentaciji; 6) nikada ne kompromitovati svoj integritet; 7) strastveno zastupanje svog slučaja (ne klijenta - okrivljenog nego teorije predmeta); i 8) kapacitet da se inspirišu slušaoci predanošću i entuzijazmom.¹⁰¹

Pravila koja važe na glavnom pretresu, za redovan tok postupka, primenjuju se i u skraćenom. Branilac, osim teorije i strategije i svojih veština, prethodno mora da izvrši pripremu. Priprema obuhvata i prikupljanje dokaza i materijala u korist odbrane, u skladu sa članom 301 ZKP.

Ona strana koja predlaže ispitivanje svedoka kao dokaz ima priliku, mada bi se moglo reći i obavezu, da obavi razgovor sa licem koje će biti ispitano, jer samo tako i može da dođe do saznanja da je takav dokaz potreban. Lice koje se ispituje u tom slučaju prvo ispituje strana koja ga predlaže, u okviru osnovnog ispitivanja, a posle toga isto to lice ispituje protivna strana. Zato je veoma važno pripremiti takvo lice (što radi ona strana koja ga predlaže za svedoka) za unakrsno ispitivanje koje će sprovesti suprotna strana. Takvu pripremu treba shvatiti ozbiljno i tome posvetiti dovoljno vremena. Pri tome licu koje će se ispitivati treba objasniti osnovna pravila koja važe za glavni pretres, opisati sudnicu i atmosferu koja se u njoj očekuje, kao i da nema obavezu da brzo daje odgovore na postavljena pitanja, već da mu je dozvoljeno da napravi pauzu, traži da mu se ponovo postavi ili dodatno pojasni pitanje, ukoliko ga nije razumeo.¹⁰²

Ovo je jedna od veština branioca i deo savesnog rada na krivičnom predmetu koja se odnosi i na skraćeni postupak. Posebna veština, o kojoj je prethodno bilo više

101 Ovu podelu je sačinio D. Shane Read u *Winning at trial*, National Institute for Trial Advocacy, 2007, str. 2-20, a slični sistemi se mogu pronaći i kod drugih autora.

102 V. Delibašić, „Unakrsno ispitivanje – pravila i izazovi“, *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, Beograd 2014, str. 73.

reči, a koja do nedavno nije bila omogućena braniocima u krivičnom postupku, jeste unakrsno ispitivanje. Tehnike unakrsnog ispitivanja zaslužuju posebnu knjigu koja bi bila posvećena samo ovoj temi. Literatura na engleskom jeziku o ovome je veoma bogata, počev od osnova iz prošlosti,¹⁰³ pa do savremenih tehnika.¹⁰⁴ Kao jedan od nezaobilaznih primera odličnog unakrsnog ispitivanja i danas se navodi ispitivanje koje je uradio Abraham Linkoln 1858. godine braneci Vilijama Armstronga zbog ubistva. Ispitujući svedoka Čarlsa Alena, kao navodnog očevica ubistva, Linkoln je veštım unakrsnim ispitivanjem i odličnom taktikom, ispravno pretpostavljajući da svedok ne poseduje saznanje o naizgled nevažnim činjenicama, dokazao da svedok nije mogao da vidi ono o čemu je govorio. Ovo ispitivanje navodi se kao primer svega što unakrsno ispitivanje i danas treba da sadrži, pa tako neki autori govore o tzv. osnovnih sedam elemenata koji su i danas osnov dobre pripreme za ispitivanje.

Sedam elemenata su: 1) prilagoditi i proceniti; 2) „zaključati“ svedoka u njegovom iskazu; 3) utvrditi motiv; 4) naslikati sliku za sud; 5) zatvoriti sve rupe i onemogućiti svedoku izlaz; 6) iznenaditi svedoka; i 7) upotrebiti vidljive ili opipljive dokaze ako je moguće.¹⁰⁵

U konkretnom slučaju, pojednostavljeno, Linkoln je ispitivanjem doveo svedoka u situaciju u kojoj je tvrdio da je sa znatne udaljenosti video ubistvo koje se noću dogodilo u šumi, kao i revolver sa burencetom. Ispitivanjem je svedoka naveo da odredi udaljenost, da isključi postojanje bilo kakvog svetla osim mesečine, a onda, kada je završio, izvadio „Farmerski almanah“ u kome je bilo navedeno vreme pojavljivanja i zalaska meseca po datumima i satima. Te noći mesec uopšte nije bio vidljiv.

Nakon Linkolnovog ispitivanja utvrđeno je ne samo da Armstrong nije izvršio krivično delo, već je svedok Alen naknadno optužen i osuđen za isto ubistvo.

U skraćenom postupku je, kao i u redovnom, moguće primeniti sve tehnike unakrsnog ispitivanja. Ovde nećemo ukazivati na nedostatke našeg sistema suđenja (tonsko snimanje i dr.), jer očekujemo da će u narednom periodu, uz veće i stručnije zalaganje branilaca da se ovakvo ispitivanje ostvari u punom obimu, uz dodatnu

---

103 F. Wellman, *The Art of Cross-Examination*, 1903.

104 R. H. Clark, G. R. Dekle, W.S. Bailey, *Cross-Examination Handbook: Persuasion, Strategies, and Techniques*, New York 2011.

105 *Ibid.*, str. 108.

edukaciju sudija i tužilaca, kao i uz otklanjanje tehničkih nedostataka, ova mogućnost odbrane dobiti veći značaj.

Na kraju, u skraćenom postupku rok za žalbu je osam dana od dostavljanja presude. I u ovoj vrsti postupka branilac može da traži produženje roka do ukupno 15 dana, na isti način na koji je prethodno opisano za redovni postupak.

O sednici veća će stranke biti obavestene samo ukoliko je prvostepenom presudom u skraćenom postupku izrečena kazna zatvora, dok u ostalim slučajevima o potrebi obaveštavanja stranaka odlučuje predsednik veća. Kada predsednik veća smatra da bi prisustvo stranaka bilo korisno za razjašnjenje stvari, pozvaće ih i ako nije izrečena kazna zatvora. Ovo ne sprečava branioca da žalbom traži da bude obavešten i da prisustvuje sednici veća uz obrazloženje zbog čega smatra da bi to bilo potrebno, tj. korisno za razjašnjenje stvari.

11. PUNOMOĆNIK OŠTEĆENOG

Oštećeni nije stranka u krivičnom postupku i prava koja njegov punomoćnik ima su limitirana u odnosu na javnog tužioca, okrivljenog i branioca. Prava oštećenog, oštećenog kao tužioca i privatnog tužioca su navedena u Zakoniku o krivičnom postupku u članovima od 50 do 67, a jedno od tih prava je i da oštećeni angažuje punomoćnika iz reda advokata.

Advokat – punomoćnik je dužan da oštećenog upozna sa svim njegovim pravima, a pre svega s pravom da podnese predlog i dokaze za ostvarivanje imovinsko-pravnog zahteva i da predloži privremene mere za njegovo obezbeđenje. Ovo pravo oštećenog je predviđeno članom 50, stav 1, tačka 1 ZKP, a detaljnije je objašnjeno u članu 257 ZKP. Predlaganje privremenih mera za obezbeđenje imovinskopravnog zahteva je značajno, ali često zanemareno pravo oštećenog. Punomoćnik ovde treba da uputi oštećenog u načine pomoću kojih je moguće doći do podataka o imovini okrivljenog i o načinu korišćenja ovog prava.

U ostalom delu postupka, punomoćnik oštećenog ima ulogu kontrole zaštite interesa i prava oštećenog. Ukoliko su teorija slučaja i strategija u predmetu koje zastupa javni tužilac isti kao i stavovi oštećenog, tada punomoćnik oštećenog ima ulogu asistenta javnog tužioca koji ipak više vodi računa o pojedinačnom interesu svoje stranke od javnog tužioca kome je prioritet javni interes. Ukoliko se interesi i mišljenja o predmetu između tužioca i oštećenog razlikuju, a što nije redak slučaj, tada punomoćnik treba da ima daleko aktivniju ulogu i da pokuša da predloži dokaze koji će dovesti do izmene optužnice na način koji oštećeni smatra adekvatnim.

Punomoćnik oštećenog ima pravo da prisustvuje pripremnom ročištu i glavnom pretresu, da ukazuje na činjenice i predlaže dokaze koji su od značaja za postupak.

Na glavnom pretresu svedoke, veštace i stručne savetnike punomoćnik oštećenog ispituje nakon javnog tužioca. Prilikom ispitivanja punomoćnik oštećenog može postavljati pitanja direktno, uz prethodno odobrenje predsednika veća. Zakonik o krivičnom postupku u članu 98 predviđa i dozvoljava sugestivna pitanja koja

navode na odgovor u okviru unakrsnog ispitivanja. Odredbom iz člana 402 ZKP je propisano da stranka u postupku koja je predložila svedoka ima pravo na osnovno ispitivanje koje se obavlja prvo, a druga strana u postupku ima pravo na unakrsno ispitivanje. Ovde nije do kraja jasno da li punomoćnik oštećenog ima pravo na unakrsno ispitivanje kada to pravo ima javni tužilac. Iz odredbi iz člana 402, stav 5 i stav 6 bi se moglo zaključiti da punomoćnik oštećenog ima to pravo, ali s obzirom na to da je direktno ispitivanje od strane punomoćnika oštećenog izuzetak koji posebno mora da bude odobren od strane predsednika veća, može se zaključiti da unakrsno ispitivanje verovatno nije dozvoljeno. Naime, unakrsno ispitivanje gubi smisao ako se pitanja postavljaju preko predsednika veća. U svakom slučaju, punomoćnik oštećenog treba da pokuša i da traži da mu se omogući direktno unakrsno ispitivanje.

Punomoćnik oštećenog ispituje okrivljenog nakon branioca, tužioca, predsednika i članova veća.

Punomoćnik oštećenog može da izjavi žalbu protiv prvostepene presude samo zbog odluke suda o troškovima krivičnog postupka i o dosuđenom imovinsko-pravnom zahtevu. Ako je javni tužilac preuzeo gonjenje od oštećenog kao tužioca oštećeni može da izjavi žalbu zbog svih osnova zbog kojih se presuda može pobijati.

PRILOZI

Svi dokumenti u prilogima daju se kao primeri
i sadrže izmišljena imena i podatke.

1. KRIVIČNA PRIJAVA PROTIV POZNATOG IZVRŠIOCA

(član 280 ZKP)

TREĆEM OSNOVNOM JAVNOM TUŽILAŠTVU U BEOGRADU

Kao punomoćnik oštećenog Osmana Filipovića, rođenog 8. decembra 1960, s prebivalištem u Republici Bosni i Hercegovini, Bihać, ul. kralja Tvrtka, broj 13, sa JMBG 0812960174444, koji koristi broj telefona 00 420 111 111 111, i Anite Kosović, rođene 9. marta 1982, sa prebivalištem u ul. Španskih boraca, broj 11/17, Novi Beograd, sa JMBG 0903982774444, koja koristi broj telefona +381 62 222 222, po punomoćju koje prilažem, a koje možete pozivati preko mene kao njihovog punomoćnika, na osnovu člana 280, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, podnosim

KRIVIČNU PRIJAVU

protiv:

1. Maje Popić, iz Podgorice, Crna Gora, koja neprijavljeno živi na teritoriji Beograda, a koristi telefonske brojeve +381 64 3333 333, +382 67 4444 444 i +382 67 5555 555, zbog krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti iz člana 138, stav 2 Krivičnog zakonika;

2. Milene Miletić iz Obrenovca, koja koristi telefonski broj +381 64 6666 666, zbog krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti iz člana 138, stav 1 Krivičnog zakonika.

Istovremeno, zahtevam da hitno inicirate određivanje mere

ZABRANA PRILAŽENJA, SASTAJANJA ILI KOMUNICIRANJA SA ODREĐENIM LICEM I POSEĆIVANJA ODREĐENIH MESTA

iz člana 197 Zakonika o krivičnom postupku, protiv prijavljene Maje Popić u odnosu na Osmana Filipovića i Anitu Kosović, a protiv prijavljene Milene Miletić u odnosu na Anitu Kosović.

O b r a z l o ž e n j e

1.

a) Prijavljena Maja Popić, koja je bila uračunljiva, postupala sa umišljajem i bila svesna da je njeno delo zabranjeno, 15. marta 2015. oko 13.00 časova, nepozvana je ušla u hotel Crowne Plaza Belgrade, u ul. Vladimira Popovića, broj 10, Novi Beograd, došla do sobe broj 456 u kojoj su se nalazili Osman Filipović i Anita Kosović, počela da lupa na vrata, pa kako joj Osman Filipović i Anita Kosović nisu otvorili, počela je da viče iz sveg glasa, besno izgovarajući ozbiljne pretnje, i to: „Masakriraću vas“, „Jebaću vam mater“, „Ubiću vas“, „Polomiću vas“, „Nećete živi izaći iz hotela“, „Otvorite vrata da vam otvorim lobanje“, „Sve ću vam kosti polomiti“, „Otvorajte, pobiću vas“ i tako dalje. Ove pretnje uz lupanje na vrata sobe, Maja Popić je ponovila više puta u toku dana, sve dok je oko 18.00 časova iz hotela nije udaljilo obezbeđenje hotela.

b) Istog dana prijavljena Maja Popić, koja je bila uračunljiva, postupala sa umišljajem i bila svesna da je njeno delo zabranjeno, oko 21.00 čas ispred hotela Crowne Plaza Belgrade, kod glavnog ulaza u hotel, kada su Osman Filipović i Anita Kosović bili u automobilu, prišla je autu i počela da lupa po vratima, dok je radnici obezbeđenja nisu odvucli od auta, a Osman Filipović i Anita Kosović su se udaljili automobilom.

v) Tokom 15, 16. i 17. marta 2015. prijavljena Maja Popić, koja je bila uračunljiva, postupala sa umišljajem i bila svesna da je njeno delo zabranjeno, više desetina puta pozivala je Osmana Filipovića na njegov broj telefona 00 420 111 111 111 sa svog broja +381 64 3333 333, a svaki put kada se Osman Filipović odazvao na njen poziv, izgovarala je pretnje: „Ubiću i tebe i tu tvoju kurvu“, „Nema vam života“, „Ja ću vam presuditi“, „Pobiću vas“ i tako dalje.

g) Prijavljena Maja Popić, koja je bila uračunljiva, postupala sa umišljajem i bila svesna da je njeno delo zabranjeno, tokom 15, 16. i 17. marta 2015, sa svog

broja +381 64 3333 333 uputila je više pretećih poruka Osmanu Filipoviću na njegov broj 00 420 111 111 111, kao što su: „Javi se, dobro znaš da ću te naći. Da li ću ti upadnuti u hotel ili ti preprečiti put isto ti se hvata“, „Osmane Filipoviću bolje ti je da se nacrtiš ispred mene jer ću prevrnuti nebo i zemlju da te nađem i da ti jebem mater“ i slično.

d) Tokom 15, 16. i 17. marta 2015. prijavljena Maja Popić, koja je bila uračunljiva, postupala sa umišljajem i bila svesna da je njeno delo zabranjeno, sa svojih telefonskih brojeva +381 64 3333 333, +382 67 4444 444 i +382 67 5555 555 poslala je više pretećih poruka Aniti Kosović na njen broj +381 62 2222 222, i to: „Bićeš otvorene lobanje zbog njega“, „Toliko ću da se izživljam nad tobom da ćeš kleti dan kada si rođena, jebaću ti i pleme i seme“.

Na ovaj način prijavljena Maja Popić, izvršila je krivično delo ugrožavanje sigurnosti iz člana 138, stav 2 Krivičnog zakonika.

2.

Prijavljena Milena Miletić, koja je bila uračunljiva, postupala sa umišljajem i bila svesna da je njeno delo zabranjeno, inače bliska prijateljica prijavljene Maje Popić, 15, 16, 17. i 18. marta 2015. sa svog broja +381 64 6666 666 poslala je više pretećih poruka Aniti Kosović na broj telefona +381 62 2222 222, i to: „Zgaziću te za ono što si zvala“, „Razvlačicu te gumama po putu za svaku izgovorenu reč koju si mi uputila“, „Je li znaš da ću da te zgazim, neće ti ni Bog pomoći“, „Invalid ćeš ostati čim te budem videla“ i slično.

Na ovaj način prijavljena Milena Miletić izvršila je krivično delo ugrožavanje sigurnosti iz člana 138, stav 1 Krivičnog zakonika.

3.

Imajući u vidu da su količina i ozbiljnost upućenih pretnji, kao i pokušaj Maje Popić da se fizički obračuna sa Osmanom Filipovićem i Anitom Kosović, okolnosti koje ukazuju na to da bi prijavljene mogle da ponove krivično delo koje su izvršile, odnosno da bi mogle da izvrše krivična dela kojima prete, ispunjeni su svi uslovi da im se izrekne mera zabrana prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem iz člana 197 Zakonika o krivičnom postupku, pa iz tog razloga, a radi zaštite Osmana Filipovića i Anite Kosović, zahtevam da hitno inicirate postupak izricanja

ove mere, kao i da u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja hitno preduzmete i sve druge mere potrebne da se zaštite Osman Filipović i Anita Kosović.

U Beogradu, 18. marta 2015. godine

PUNOMOĆNIK OŠTEĆENIH

2. KRIVIČNA PRIJAVA PROTIV POZNATOG IZVRŠIOCA I N. N. LICA

(član 280 ZKP)

TREĆEM OSNOVNOM JAVNOM TUŽILAŠTVU U BEOGRADU

Kao punomoćnik oštećene Sanje Krstić, rođene 9. marta 1982, sa prebivalištem u ul. Španskih boraca, broj 55/11, Novi Beograd, sa JMBG 0903982771111, koja koristi broj telefona +381 62 96 00 111 po punomoćju koje prilažem, a koju možete pozivati preko mene kao njenog punomoćnika, na osnovu člana 280, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, podnosim

KRIVIČNU PRIJAVU

protiv:

1. Mire Papić, rođene 5. jula 1982. u Podgorici, od oca Nenada i majke Ljubice (devojačko Radić), sa JMBG 0507982211111, i prebivalištem u Crnoj Gori, Podgorica, ul. Zeta Bijelo Polje, broj 105, koja neprijavljeno boravi na više adresa u Beogradu, od kojih je jedna ul. Gostivarska, broj 13, Voždovac, Beograd; i

2. dve N. N. osobe

zbog izvršenja krivičnog dela nasilničko ponašanje iz člana 344, stav 2 Krivičnog zakonika.

O b r a z l o ž e n j e

Prijavljena Mira Papić, koja je bila uračunljiva, postupala sa umišljajem i bila svesna da je njeno delo zabranjeno, i dve ženske N. N. osobe, u grupi, grubim vređanjem, zlostavljanjem i vršenjem nasilja prema Sanji Krstić, značajnije su ugrozile spokojstvo građana i teže remetile javni red i mir, tako što su 10. aprila 2015. oko 3.30 časova, u holu hotela „Jugoslavija“, napale Sanju Krstić, tako što su je sve tri više puta udarale pesnicama i nogama po celom telu, čupale joj kosu i vređale je govoreći joj da će joj „jebati majku“, „polomiti obe noge i ruke“, „masakrirati“, te su je nazivale „kurvom“, „raspalom droljom“, „sarajevskom nakazom“. Obezbeđenje

hotela „Jugoslavija“ je intervenisalo i uspelo da zaštiti Sanju Krstić od daljih napada. Pozvana je i policija, ali su Mira Papić i dve N. N. ženske osobe u međuvremenu pobile. Tom prilikom nanele su Sanji Krstić više lakih telesnih povreda, o čemu dostavljam i foto-kopiju medicinske dokumentacije.

Na ovaj način prijavljena Mira Papić izvršila je krivično delo nasilničko ponašanje iz člana 344, stav 2 Krivičnog zakonika.

Isto krivično delo izvršile su i dve N. N. ženske osobe koje su bile sa Mirom Papić.

Radi lakše identifikacije N. N. osoba, napominjem da se one nalaze na snimku bezbednosnih kamera koje su postavljene u hotelu „Jugoslavija“ i oko njega.

U Beogradu, 15. aprila 2015. godine

PUNOMOĆNIK OŠTEĆENE

3. PRIGOVOR ZBOG ODBACIVANJA KRIVIČNE PRIJAVE

(član 51 ZKP)

VIŠEM JAVNOM TUŽIOCU U BEOGRADU

Kao punomoćnik oštećenog Radeta Gardaševića, po punomoćju u spisima, na osnovu člana 51, stav 2 Zakonika o krivičnom postupku, Višem javnom tužiocu u Beogradu, kao neposredno nadređenom Prvom osnovnom javnom tužiocu u Beogradu, podnosim

PRIGOVOR ZBOG ODBACIVANJA KRIVIČNE PRIJAVE

Kao punomoćnik oštećenog Radeta Gardaševića, protiv Krsmana Simovića podneo sam krivičnu prijavu 17. marta 2016. Prvom osnovnom javnom tužiocu u Beogradu, zbog izvršenog krivičnog dela teška telesna povreda iz člana 121, stav 1 Krivičnog zakonika, nakon čega je formiran predmet broj Kt 113/16. U krivičnoj prijavi predloženo je sedam svedoka, a priložena je i medicinska dokumentacija Radeta Gardaševića, kao i nalaz i mišljenje veštaka medicinske struke dr Gorana Jovanovića, čije sam ispitivanje predložio. Zamenik osnovnog javnog tužioca ispitao je samo dva svedoka, a zatim je odbacio krivičnu prijavu.

Imajući u vidu činjenicu da nisu ispitani svi predloženi svedoci, i to pre svega oni koji imaju najviše saznanja o spornom događaju, kao i da nije ispitan predloženi veštak, očigledno je da se ovakva odluka ne može podvesti ni pod jedan od osnova za odbacivanje krivične prijave propisan članom 284, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku i zato

predlažem

da Viši javni tužilac u Beogradu usvoji prigovor i izda uputstvo kojim će naložiti Prvom osnovnom javnom tužiocu u Beogradu da preduzme krivično gonjenje Krsmana Simovića zbog krivičnog dela teška telesna povreda iz člana 121 Krivičnog zakonika.

U Beogradu, 16. juna 2016. godine

PUNOMOĆNIK OŠTEĆENOG

4. PRIVATNA TUŽBA

(član 500 ZKP)

PRVOM OSNOVNOM SUDU U BEOGRADU

Kao punomoćnik oštećenog Petra Petrovića, po punomoćju koje prilažem, na osnovu člana 63 i člana 499, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku i člana 122, stav 4 Krivičnog zakonika, podnosim

PRIVATNU TUŽBU

Protiv Jovana Markovića, od oca Petra, iz Beograda, Ruzveltova 15, rođenog 25. maja 1970. u Beogradu, diplomiranog pravnika bez zaposlenja, zato

što je:

ispred zgrade Opštine Stari grad u Beogradu, 20. jula 2016. u 19.15, uračunljiv, sa umišljajem, svestan da je njegovo delo zabranjeno, bez povoda, više puta udario pesnicom Petra Petrovića u glavu, i na taj način mu naneo više krvnih podliva po celom licu, čime je izvršio krivično delo laka telesna povreda iz člana 122, stav 1 Krivičnog zakonika.

Predlažem:

da se pred Prvim osnovnim sudom u Beogradu održi glavni pretres i da se pozovu svedoci Milutin Petrović iz Beograda, Oblakovska 15, i Zoran Pavković iz Beograda, Molerova 16, kao i da se izvrši uvid u medicinsku dokumentaciju Petra Petrovića i nalaz i mišljenje veštaka medicinske struke dr Gordane Ilić.

Takođe, predlažem da sud oglasi krivim Jovana Markovića i da mu izrekne kaznu zatvora od šest meseci.

U Beogradu, 25. jula 2016. godine.

PUNOMOĆNIK OŠTEĆENOG

5. PRIGOVOR ZBOG NEPRAVILNOSTI U TOKU ISTRAGE

(član 312 ZKP)

APELACIONOM JAVNOM TUŽIOCU U BEOGRADU

Na osnovu člana 312, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, kao branilac Nikole Ilića, u postupku koji se vodi pred Višim javnim tužilaštvom u Beogradu pod brojem Kti 467/15, po punomoćju u spisima, podnosim

PRIGOVOR NA POSTUPANJE ZAMENIKA VIŠEG JAVNOG TUŽIOCA U BEOGRADU GORANA SAVIĆA

U predmetu koji se vodi pred Višim javnim tužilaštvom u Beogradu pod brojem Kti 467/15, a u kome postupa zamenik javnog tužioca Goran Savić, protiv Nikole Ilića je doneta naredba o sprovođenju istrage 27. decembra 2015, koja do danas nije završena.

Pošto istraga neopravdano dugo traje, više puta sam se usmeno obraćao postupajućem zameniku javnog tužioca sa zahtevom da postupa u ovom predmetu i da dovrši istragu donošenjem jedne od mogućih odluka. Međutim, te molbe i zahtevi su grubo ignorisani, uz neprimerene komentare postupajućeg zamenika javnog tužioca.

Na taj način, postupajući zamenik javnog tužioca Goran Savić, na najgrublji način vređa pravo Nikole Ilića koje mu pored Ustava Republike Srbije i Evropske konvencije o ljudskim pravima, garantuje i član 68, stav 1, tačka 5 Zakonika o krivičnom postupku.

Iz tih razloga, zahtevam da preduzmete sve neophodne mere kako bi se Goran Savić sprečio u odugovlačenju postupka i kako bi dovršio istragu i u odnosu na Nikolu Ilića doneo odgovarajuću odluku.

U Beogradu, 13. april 2018. godine

BRANILAC

6. PISANA IZJAVA O OBAVEŠTENJU KOJE JE PRIKUPIO BRANILAC

(član 301 ZKP)

Na osnovu člana 301 Zakonika o krivičnom postupku, u prostorijama advokatske kancelarije Marka Savića, u ul. Vojvode Bogdana, broj 78, u Beogradu, 14. jula 2015. pribavljena je pisana izjava od Igora Jankovića.

Nakon što mu je predočena odredba člana 301 Zakonika o krivičnom postupku, Igor Janković izjavljuje da je saglasan da advokat Marko Savić uzme njegovu pisanu izjavu, tako što će sačiniti zapisnik o onome što bude govorio, a koju će on nakon čitanja potpisati.

Pre početka razgovora Igor Janković je upozoren da postoji mogućnost da bude pozvan kao svedok, a da je kao svedok dužan da govori istinu, da ne sme ništa da prećuti i da davanje lažnog iskaza predstavlja krivično delo. Upozoren je i da kao svedok nije dužan da odgovori na određeno pitanje ako je verovatno da bi time izložio sebe ili lice sa kojim živi u braku, vanbračnoj ili drugoj trajnoj zajednici života, srodnika po krvi u pravoj liniji, u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, srodnika po tazbini do drugog stepena zaključno, usvojenika ili usvojitelja teškoj sramoti, znatnoj materijalnoj šteti ili krivičnom gonjenju. Takođe je upozoren da je kao svedok dužan da o promeni adrese prebivališta ili boravišta obavesti organ postupka. Na kraju mu je saopšteno da okrivljeni i branilac mogu koristiti ovaj zapisnik u postupku predlaganja svedoka, kao i prilikom njegovog ispitivanja ukoliko bude pozvan kao svedok.

Ime i prezime lica s kojim se obavlja razgovor: Igor Janković

Jedinstveni matični broj građana: 0207944101111

Ime oca: Jovan

Prebivalište: Futog, Bosanska 17

Mesto i godina rođenja: Lendići, Jajce, BiH, 1944. godine

Odnos sa okrivljenim: tast

PISANA IZJAVA O OBAVEŠTENJU KOJE JE PRIKUPIO BRANILAC

Milan Simić je moj zet koji drži stovarište građevinskog materijala u Petrovaradinu. Krajem februara ove godine Milan je otišao na put, a ja sam došao kod njih da bih tu prenoćio. Milanova kuća je izdvojena od naselja i nalazi se pored stovarišta građevinskog materijala gde ima dosta robe. S obzirom na to da oni nemaju čuvara, prema mom mišljenju stovarište i kuća su izloženi provalama i napadima svake vrste. Ovo mislim zbog toga što u današnje vreme ljude ubijaju za 100 evra, pljačkaju menjačnice i male prodavnice, pa su tim pre opasnosti izloženi njegova kuća, stovarište, odnosno žena i deca koji žive u toj kući.

Ja sam u strahu za njihovu i svoju bezbednost poneo pištolj za koji imam urednu dozvolu. Pištolj sam prilikom transporta od moje kuće u Futogu do Milanove u Petrovaradinu nosio tako što sam ga prethodno potpuno rasklopio, a posebno naglašavam da je municija bila izvađena, da je okvir pištolja bio izvađen i da je cev pištolja bila razdvojena od tela pištolja.

Sutradan ujutru morao sam da idem na sastanak u „Vojvodinašume“, šumsko gazdinstvo Novi Sad, da bih ugovorio kupovinu trupaca za moju proizvodnju. Pošto nisam hteo da nosim pištolj sa sobom, ostavio sam ga u Milanovoj kući u ormaru, na najvišoj polici, ispod odeće, a planirao sam da u povratku sa sastanka ponovo dođem u Petrovaradin da uzmem pištolj i odnesem ga sa sobom kući u Futog. Pre polaska sam probudio svoju kćerku Milicu i rekao joj gde sam ostavio pištolj i da tu sobu zaključa da deca ne bi u nju ušla. Tog dana sam se zadržao u Novom Sadu i u povratku sam bio umoran, a i žurio sam u Futog, pa sam zaboravio da svratim u Petrovaradin i uzmem pištolj.

Dan pre Milanovog hapšenja, ćerka i zet su bili kod mene na ručku, to je bila nedelja, i Milan mi je napomenuo da sam zaboravio da ponesem pištolj i da obavezno dođem kod njih i da ga odnesem. Ja sam ga tada pitao zašto ga on nije poneo kad su dolazili, a on mi je odgovorio da ne želi da dira pištolj i da je bolje da dođem po njega i da ga sam odnesem. Tada sam im obećao da ću sutradan doći u Novi Sad i da ću ujedno uzeti pištolj. Međutim, sutradan, dok sam ja bio u Novom Sadu, nazvala me je ćerka Milica i rekla da je policija u njihovoj kući i da će vršiti pretres. Ja sam odmah sa dozvolom za pištolj otišao u Petrovaradin i inspektorima sam pokazao dozvolu, rekao sam im da je to moj pištolj koji je slučajno ostao u Milanovoj kući. Međutim, oni nisu hteli da me saslušaju.

To je sve što imam da izjavim, i nakon čitanja ovu izjavu potpisujem.

U Beogradu, 14. jula 2015. godine

Igor Janković

Advokat Marko Savić

7. PREDLOG BRANIOCA ZA PREDUZIMANJE DOKAZNE RADNJE

(član 302 ZKP)

Kti 113/16

VIŠEM JAVNOM TUŽIOCU U BEOGRADU

Kao branilac Zorana Milosavljevića, po punomoćju u spisima, na osnovu člana 302, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, stavljam

PREDLOG ZA PREDUZIMANJE DOKAZNE RADNJE

Predlažem da se u svojstvu svedoka ispita Goran Marković iz Beograda, Vojvode Brane 15, koji je 1. jula 2016. bio prisutan prilikom ubistva Marka Petrovića, a na okolnosti koje su prethodile ubistvu.

Odbrana je 15. jula 2016, u skladu sa članom 301 Zakonika o krivičnom postupku, obavila razgovor sa Goranom Markovićem i od njega dobila važne informacije o početku sukoba između Marka Petrovića i Zorana Milosavljevića, a pre svega u onom delu koji je za odbranu veoma važan, gde se utvrđuje da je upravo Marko Petrović teško vređao, a zatim bezrazložno napao Zorana Milosavljevića. To su za odbranu veoma važne činjenice i okolnosti koje mogu dovesti do potvrde odbrane Zorana Milosavljevića da se branio, odnosno da je postupao u nužnoj odbrani ili, eventualno, da nije reč o krivičnom delu ubistvo iz člana 113, nego o ubistvu na mah iz člana 115 Krivičnog zakonika.

U Beogradu, 16. jula 2016. godine

BRANILAC

8. ZAHTEV ZA IZUZEĆE SUDIJE

(članovi 37 i 39 ZKP)

K broj 615/16

TREĆEM OSNOVNOM SUDU U BEOGRADU

Predsedniku suda Dušanu Krstiću

Kao branilac Branka Sarića, po punomoćju u spisima, u predmetu Trećeg osnovnog suda u Beogradu, K broj 615/16, na osnovu člana 39, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, podnosim

ZAHTEV ZA IZUZEĆE SUDIJE ZORANA BOJIĆA

Sudija Zoran Bojić je 5. aprila 2017. na početku glavnog pretresa pitao okrivljenog da li bi bio saglasan da mu sud u ovom predmetu izrekne uslovnu osudu, čime je pokazao pristrasnost u postupanju, odnosno da je unapred osudio Branka Sarića, a da dokazi u postupku nisu ni bili izvedeni. Sudija je na ovaj način pokazao, ne samo da je unapred presudio na štetu Branka Sarića, već da se stavio u ulogu tužioca, predlažući okrivljenom sklapanje sporazuma o priznanju krivičnog dela. Na taj način je direktno prekršio odredbe Zakonika o krivičnom postupku, imajući u vidu da o sporazumu sa okrivljenim može pregovarati isključivo javni tužilac.

Dokaz: ispitivanje u svojstvu svedoka lica koja su bila prisutna na glavnom pretresu, a pre svega sudskih stražara Jovana Pavlovića i Marka Jovića, kao i advokatskog pripravnika Milice Stanišić.

Takođe, odbrana ima saznanje da sudija živi u istom kraju u kojem živi i Branko Sarić, te da među njima postoji veliki animozitet.

Iz navedenih razloga, očigledno je da postoji pristrasnost u postupanju sudije Zorana Bojića, zbog čega zahtevam njegovo izuzeće u skladu sa članom 37, stav 2 Zakonika o krivičnom postupku.

U Beogradu, 6. aprila 2017. godine

BRANILAC

9. MOLBA ZA POVRAĆAJ U PREĐAŠNJE STANJE

(članovi 226 i 227 ZKP)

PRVOM OSNOVNOM SUDU U BEOGRADU

K broj 211/17

Privatni tužilac Milan Ristić, iz Beograda, Krunska 18, na osnovu članova 226 i 227 Zakonika o krivičnom postupku, u zakonskom roku podnosi

MOLBU ZA POVRAĆAJ U PREĐAŠNJE STANJE

Na osnovu optužnog akta kojeg sam u svojstvu privatnog tužioca podneo ovom sudu protiv okrivljenog Marka Milića, zbog krivičnog dela narušavanje nepovredivosti stana iz člana 139, stav 1 Krivičnog zakonika, bio je zakazan glavni pretres za 15. april 2018, u 12.00 časova, na koji sam uredno pozvan.

S obzirom da na glavni pretres nisam došao na vreme, sud je doneo rešenje kojim se prema optuženom Marku Miliću obustavlja postupak za navedeno krivično delo.

Međutim, moj izostanak sa glavnog pretresa nije bio izraz namere da odustanem od gonjenja, već je posledica objektivnih razloga. Naime, 15. aprila 2018, u 02.00 časova osetio sam jake bolove u predelu stomaka, zbog čega sam hitno prevezen u Urgentni centar u Beogradu, gde je, nakon detaljnog pregleda konstatovano da je došlo do zapaljenja slepog creva i istog dana je izvršen hirurški zahvat, o čemu kao dokaz u prilogu dostavljam medicinsku dokumentaciju izdatu od strane Urgentnog centra u Beogradu.

DOKAZ: Medicinska dokumentacija o izvršenom pregledu i hirurškom zahvatu, izdata 15. aprila 2018, od strane Urgentnog centra u Beogradu.

Zbog ovakvog stanja stvari, očigledno je da iz opravdanih razloga nisam mogao da pristupim na glavni pretres, pa smatram da su se stekli uslovi iz člana 228 Zakonika o krivičnom postupku da mi se dozvoli povraćaj u pređašnje stanje.

Na osnovu svega navedenog, predlažem da sud donese

R E Š E N J E

kojim se dozvoljava povratak u pređašnje stanje po molbi privatnog tužioca Milana Ristića, u krivičnom predmetu protiv okrivljenog Marka Milića, pa se stavlja van snage rešenje K broj 211/17, od 15. aprila 2018. godine.

U Beogradu, 22. aprila 2018. godine

PRIVATNI TUŽILAC
Milan Ristić

10.1. ŽALBA PROTIV PRESUDE

(član 435 ZKP)

K-Po1 broj 114/2010

APELACIONOM SUDU U BEOGRADU

PREKO

VIŠEG SUDA U BEOGRADU, POSEBNO ODELJENJE

Kao branilac Bisere Popović, po punomoćju u spisima, na osnovu člana 433, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, protiv presude Višeg suda u Beogradu, Posebno odeljenje, K-Po1 broj 114/2010, podnosim

Ž A L B U

zbog:

- 1) bitne povrede odredaba krivičnog postupka;
- 2) povrede krivičnog zakona;
- 3) pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
- 4) odluke o krivičnoj sankciji.

Na osnovu člana 447, stav 2 Zakonika o krivičnom postupku zahtevam da me obavestite o sednici veća.

O b r a z l o ž e n j e

Ožalbenom presudom Bisera Popović je oglašena krivom za krivično delo pomoć učiniocu posle izvršenog krivičnog dela iz člana 333, stav 2 Krivičnog zakonika i osuđena na kaznu zatvora u trajanju od šest meseci.

Tokom postupka i u samoj presudi učinjena je bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 438, stav 1, tačka 11 i stav 2, tačka 2 Zakonika o krivičnom postupku, povreda krivičnog zakona iz člana 439, tačka 2 Zakonika o krivičnom

postupku i utvrđeno je pogrešno i nepotpuno činjenično stanje, zbog čega se presuda pobija i na osnovu člana 440 Zakonika o krivičnom postupku.

1. U dispozitivu ožalbene presude navodi se da je Bisera Popović prikrivala internu evidenciju Steve Antića u njegovom stanu, tako što je četiri lista formata A4 sa evidencijom o vrstama i količini cigareta uništila cepanjem i bacanjem u ve-ce šolju i bide.

Ovakav dispozitiv je nerazumljiv, jer je potpuno neshvatljivo kako to Biseru Popović može da prikriva evidenciju Steve Antića u njegovom stanu. Jedino je moguće da Steva Antić čuva svoje evidencije u svom stanu, a ne da te evidencije prikriva Bisera Popović. Istovremeno, iz ovakve formulacije presude, nejasno je da li je ona prikrivala evidenciju ili je tu evidenciju uništila.

Tvrđnja da je Bisera Popović uništila evidenciju neosnovana je jer je policija našla iscepana četiri lista formata A4, ali je neosnovana i tvrdnja da je reč o evidenciji o količinama i vrstama cigareta, jer se prostim spajanjem i uvidom u iscepane papire vidi da nije reč o evidenciji cigareta.

2. Prvostepeni sud je oglosio krivom Biseru Popović zbog krivičnog dela pomoć učiniocu posle izvršenog krivičnog dela, uz tvrdnju da je pomogla Stevi Antiću. Imajući u vidu nespornu činjenicu da je Bisera Popović u vreme izvršenja krivičnog dela živela, a i da sada živi sa Stevom Antićem u trajnoj vanbračnoj zajednici, sud je morao da oslobodi optužbe Biseru Popović. Naime, u članu 333, stav 5 Krivičnog zakonika propisano je da se za ovo delo iz stavova od 1 do 3 neće kazniti lice sa kojim učinilac živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, što na osnovu člana 112, stav 29 znači da u tom slučaju nema krivičnog dela.

U spisima predmeta nalaze se brojni dokazi o postojanju trajne vanbračne zajednice između Steve Antića i Bisere Popović. Naime, Bisera Popović i Steva Antić (str. 61 presude) saglasno tvrde da žive u trajnoj vanbračnoj zajednici. Četvoro svedoka overili su izjavu kojom potvrđuju da Steva Antić i Bisera Popović žive u trajnoj vanbračnoj zajednici i, uvažavajući takve iskaze svedoka, tokom celog krivičnog postupka Bisera Popović je, u svojstvu vanbračne supruge, dobijala dozvolu od suda da obilazi Stevu Antića u pritvoru.

Okr. Karlo Erić u svojoj odbrani, str. 109 presude, tvrdi da osim Steve Antića poznaje i njegovu dugogodišnju suprugu Biseru Popović. Svi okrivljeni i svedoci koji poznaju Biseru Popović tvrde da je to Stevina supruga. Na primer, na glavnom pretresu, održanom 3. februara 2009, svedok Braca Svetić, čiji je iskaz

prvostepeni sud prihvatio u potpunosti, tvrdi da poznaje Stevu i njegovu suprugu Biseru Popović.

Iz zapisnika o pretresanju stana vidi se da su se u njemu nalazili računi za kupovinu nameštaja za taj stan i da svi ti računi glase na ime Bisere Popović.

Takođe, iz foto-dokumentacije i iz video-zapisa koji se odnose na stan u kojem su živeli Bisera i Steva, vidi se da se pored Stevinih stvari u njemu nalaze i ženske, Biserine stvari, kao što su ženska jakna, ali i ostala ženska garderoba složena u orman, Biserine knjige i sveske za fakultet, njena šminka i parfemi, četkica za zube roze boje (pošto prvostepeni sud ističe da se u stanu nisu nalazile dve četkice za zube?!, odbrana mora da podseti da Stevina četkica nije ni mogla da bude u stanu jer se on nalazio na putu, pa je, logično, četkicu i poneo sa sobom).

Sve u svemu, odbrana kategorično tvrdi da u predmetu ima mnogo pouzdanih dokaza za nespornu činjenicu da su Bisera Popović i Steva Antić u trajnoj vanbračnoj zajednici.

Zbog svega izloženog, odbrana predlaže da Apelacioni sud u Beogradu na osnovu člana 455, stav 1, tačka 3 Zakonika o krivičnom postupku:

1. ožalbenu presudu preinači i Biseri Popović izrekne oslobađajuću presudu;
- ili
2. prvostepenu presudu ukine i predmet vrati na ponovno odlučivanje.

U Beogradu, 20. marta 2012. godine

BRANILAC

10.2. ŽALBA PROTIV PRESUDE

K broj 36/13

APELACIONOM SUDU U NOVOM SADU

PREKO

VIŠEG SUDA U NOVOM SADU

Kao branilac Boška Brankovića, po punomoćju u spisima, na osnovu člana 433 Zakonika o krivičnom postupku, protiv presude Višeg suda u Novom Sadu K broj 36/13 od 23. septembra 2013, podnosim

Ž A L B U

zbog odluke o krivičnoj sankciji.

Na osnovu člana 447, stav 2 Zakonika o krivičnom postupku molim da o sednici veća obavestite Boška Brankovića i njegovog branioca.

O b r a z l o ž e n j e

Presudom Višeg suda u Novom Sadu K broj 36/13 od 23. septembra 2013. Boško Branković je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od šest godina. Pri tome, Boško Branković je osuđen za krivično delo ubistvo u prekoračenju granica nužne odbrane iz člana 113 u vezi sa članom 19, stav 3 i članom 23, stav 3 Krivičnog zakonika, za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od četiri godine. Odbrana smatra da je trebalo da sud više ceni olakšavajuće okolnosti i da im da veći značaj, što bi svakako dovelo do izricanja blaže kazne.

Drugo krivično delo za koje je osuđen Boško Branković jeste nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika, za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od dve godine. Prilikom utvrđivanja kazne za ovo krivično delo, sud nije u dovoljnoj meri cenio činjenicu da je Boško Branković poneo pištolj iz potpuno beznačajnog razloga, a to je stari običaj, poznat u svim krajevima SFRJ, da kum na dan krštenja ispali nekoliko hitaca u vazduh. Takođe, sud je morao da uzme u obzir da je upravo taj predmet, odnosno pištolj, poslužio kao sredstvo prilikom pružanja nužne

odbrane, što dalje znači da bi Boško Branković bio ubijen da nije imao čime da se brani i odbrani. S tim u vezi, kriminalno-politički je neprihvatljivo da se osuđuje čovek zbog toga što je kod sebe imao sredstvo odbrane kojim je sebi spasao život. U takvoj situaciji, za ovo krivično delo trebalo je da sud sve olakšavajuće okolnosti ceni s više pažnje i da kaznu ublaži ispod zakonskog minimuma, odnosno da utvrdi kaznu zatvora u trajanju od šest meseci.

Prvostepeni sud je utvrdio prestrogu kaznu i za treće krivično delo za koje je osudio Boška Brankovića. Naime, za krivično delo lake telesne povrede iz člana 122, stav 2 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika Bošku Brankoviću je utvrđena kazna zatvora u trajanju od jedne godine. Imajući u vidu sve olakšavajuće okolnosti, a naročito činjenicu da se oštećeni nije priključio krivičnom gonjenju, što je na glavnom pretresu eksplicitno naveo, nameće se zaključak da je kazna morala biti ispod zakonskog minimuma.

Imajući u vidu stavove koji su izloženi u prethodnom delu žalbe, odbrana predlaže da Apelacioni sud u Novom Sadu, na osnovu člana 455, stav 1, tačka 3 Zakonika o krivičnom postupku, preinači prvostepenu presudu tako što će za svako krivično delo utvrditi manje kazne, a zatim izreći znatno blažu jedinstvenu kaznu od one koju je izrekao prvostepeni sud.

U Novom Sadu, 11. oktobra 2013. godine

BRANILAC

11. ODGOVOR NA ŽALBU

(član 444 ZKP)

K broj 72/16

APELACIONOM SUDU U BEOGRADU

PREKO

VIŠEG SUDA U BEOGRADU

Kao branilac Petra Erića, po punomoćju u spisima, na osnovu člana 444, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, u vezi sa žalbom Višeg javnog tužilaštva u Beogradu Kt broj 115/06 od 5. januara 2016, podnosim

ODGOVOR NA ŽALBU

Žalba Višeg javnog tužilaštva u Beogradu je neosnovana, pa odbrana predlaže da je Apelacioni sud u Beogradu na osnovu člana 455, stav 1, tačka 2 Zakonika o krivičnom postupku odbije kao neosnovanu i potvrdi prvostepenu presudu.

O b r a z l o ž e n j e

1. Prvostepeni sud je doneo oslobađajuću presudu i za takvu presudu dao jasne i valjane razloge precizno navodeći koji dokaz jeste, a koji nije prihvatio. Tužilaštvo u svojoj žalbi navodi da se ne slaže sa mišljenjem suda u vezi s tim kojem svedoku treba, a kojem ne treba verovati. Međutim, to je pravo tužilaštva da nekome veruje ili ne, ali je isto tako pravo suda da slobodno i samostalno kaže kome i zbog čega ne veruje, odnosno kome i zbog čega veruje. Sve je to prvostepeni sud i uradio.

2. Žalba tužilaštva je paušalna, neprecizna i sadrži neistinite podatke. U onom delu u kome apostrofira iskaz Verice Jevrić tužilaštvo nije navelo na koji iskaz misli. Imajući u vidu činjenicu da je ona davala izjave desetak puta, svaki put različite i svaki put kontradiktorne, potpuno suprotne kako sopstvenim prethodnim iskazima, tako i svim drugim izvedenim dokazima, nemoguće je utvrditi na koji se iskaz tužilaštvo u svojoj žalbi poziva. Ova namerna nepreciznost učinjena je upravo da bi se odbrana sprečila da adekvatno odgovori na navode žalbe, s jedne strane, a

istovremeno da bi se zakamufirala činjenica da je tužilaštvo iz konteksta izvuklo samo poneke delove iskaza Verice Jevrić da bi to moglo nakaradno da prikaže, s druge strane.

Pri svemu tome, tužilaštvo navodi da „iskaz svedoka Verice Jevrić ceni kao potpun, jasan i sa dosta detalja međusobno i logično povezanih“. Međutim, tužilaštvo ne navodi o kojim je to detaljima reč i po čemu su oni logično i međusobno povezani. Dakle, to je jedna obična tvrdnja tužilaštva koja ničim nije potkrepljena. Za razliku od tužilaštva, prvostepeni sud, koji je zauzeo ispravan stav da se Verici Jevrić ne može nikako verovati, naveo je čitav niz nelogičnosti u njenim iskazima i naveo dokaze koji isključuju svaku i najmanju mogućnost da se Verici Jevrić veruje. Kao primer, odbrana podseća da je sud naveo, a to i nije sporno jer se sve nalazi u spisima, da je Verica Jevrić rekla da je čovek na vratima imao širok i kratak palac na levoj ruci, dok veštak tvrdi da Petar Erić ima normalne palčeve na obe ruke, u šta je sud mogao i neposredno da se uveri gledanjem u Erićeve ruke. Zatim, da je Verica Jevrić rekla da je čovek na vratima držao revolver u levoj ruci, a veštačenjem je utvrđeno da je Petar Erić desnoruk. Otac Verice Jevrić, Dejan Đurić, koji je video ubicu, kategoričan je da je njegova visina između 175 i 180 cm, a Petar Erić je visok 195 cm. Svedok Miodrag Jovanović je u svojih pet iskaza kategoričan da ubica nije Petar Erić i da je ubica znatno niži od Petra Erića. Kod ovakvog činjeničnog stanja potpuno je nerazumna tvrdnja tužilaštva da je iskaz Verice Jevrić logičan i sa bilo čim saglasan. Odbrana posebno naglašava da je upravo Verica Jevrić svoj iskaz menjala deset puta. Iz tog razloga je potpuno ispravan stav prvostepenog suda, lepo i stručno obrazložen, da se Verici Jevrić ne može verovati.

3. U žalbi se navodi da tužilaštvo ne deli stav suda da su svedoci dali neoboriv alibi Petru Eriću. Odmah se postavlja pitanje kakve veze sa presudom ima kakav je stav zauzelo tužilaštvo o iskazu pojedinih svedoka. Bitan je stav suda i bitno je da je to sud detaljno i kvalitetno obrazložio.

Tužilaštvo u ovom delu žalbe navodi više besmislenih i neistinitih tvrdnji. Tako se navodi rečenica koja glasi: „Naravno da će brat pokušati da mu pruži alibi.“ Prvo, brat nije pokušao da dâ alibi, nego mu je zaista i dao alibi. Drugo, taj isti brat, kada je priveden u policiju kao osumnjičen za ubistvo Ace Jevrića, pozivao se na to da je sa Petrom bio u Crnoj Gori, i taj iskaz policija je proverila preko poligrafa. Dalje, netačni su navodi koje tužilaštvo iznosi u žalbi o iskazu svedoka Mitra Stevića. Ovaj svedok je decidirano rekao da je razgovarao sa svojom bakom preko fiksnog telefona i da mu je ona na telefon dala Petra, s kojim je takođe razgovarao. To znači da je Petar Erić zaista bio u kući u Budvi. I na kraju, stav tužilaštva je da je iskaz

Mire Livajić „neubedljiv“. Međutim, stav tužilaštva je na svu sreću irelevantan, bitan je stav suda, koji je ovom svedoku poklonio veru, a zatim dao valjane razloge zbog čega tako čini.

4. Tužilaštvo prećutkuje drastične promene u iskazu Verice Jevrić, ignorišući iskaze drugova njenog sina, koji saglasno svedoče da je odmah posle sinovljeve sahrane Verica Jevrić opisivala plavookog ubicu, a zatim navodi da je ona izjavila da „ne bi smela da dozvoli sebi grešku da nečije dete nevino leži u zatvoru, bez obzira na to što je ona svoje dete izgubila“. Tom prilikom tužilaštvo pokušava da prećuti činjenicu da su upravo Verica Jevrić i njen otac Dejan Đurić osam meseci državnim organima prijavljivali Zorana Nikolića kao ubicu Ace Jevrića. Pa kako je mogla da prijavljuje dvojicu ljudi za delo koje je mogao da izvrši samo jedan? Dakle, po svaku cenu hoće da otera u zatvor bilo koga i zato joj prvostepeni sud s punim pravom ne poklanja veru.

U skladu sa članom 447, stav 2 Zakonika o krivičnom postupku, zahtevam da Petra Erića i mene kao branioca obavestite o sednici veća na kojoj će se odlučivati o žalbi.

U Beogradu, 23. januara 2016. godine

BRANILAC

12. ZAHTEV ZA NAKNADU TROŠKOVA KRIVIČNOG POSTUPKA

(članovi 261 i 265 Zakonika o krivičnom postupku)

Kti broj 279/15

VIŠEM JAVNOM TUŽILAŠTVU U BEOGRADU

Kao branilac Nenada Ilića, u krivičnom postupku Kti broj 279/15, prema kome je istraga obustavljena Naredbom Višeg javnog tužilaštva Kti broj 279/15 od 13. januara 2017, na osnovu člana 265, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, podnosim

TROŠKOVNIK

1. Prisustvo branioca saslušanju okrivljenog 15. oktobra 2015. godine: 31.500,00 dinara;
2. Prisustvo branioca saslušanju okrivljenog 19. novembra 2015. godine: 31.500,00 dinara;
3. Prisustvo branioca ispitivanju svedoka 20. aprila 2016. godine: 31.500,00 dinara;
4. Prisustvo branioca ispitivanju svedoka 18. maja 2016. godine: 31.500,00 dinara;
5. Prisustvo branioca ispitivanju svedoka 23. novembra 2016. godine: 31.500,00 dinara;

UKUPNO: 157.500,00 (sto pedeset i sedam hiljada i petsto) dinara.

Molim da iznos od 157.500,00 (sto pedeset i sedam hiljada i petsto) dinara uplatite na ime Nenada Ilića, tekući račun broj 111-070055544488-12 koji se vodi kod Raiffeisen banke.

U Beogradu, 7. marta 2018. godine

BRANILAC

13. ŽALBA NA REŠENJE O ODREĐIVANJU PRITVORA U ISTRAZI

(član 214, stav 3 ZKP)

PRITVOR KPP broj 358/15

VIŠEM SUDU U BEOGRADU

KV VEĆU

Kao branilac Velimira Nikića, po punomoćju u spisima, protiv rešenja sudije za prethodni postupak KPP broj 358/15 od 28. decembra 2015, na osnovu člana 214, stav 3 Zakonika o krivičnom postupku, podnosim

Ž A L B U

zbog:

1. bitne povrede odredaba krivičnog postupka;
2. povrede krivičnog zakona;
3. pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

O b r a z l o ž e n j e

Ožalbenim rešenjem Velimiru Nikiću je određen pritvor iz razloga propisanih članom 211, stav 1, tačka 2 Zakonika o krivičnom postupku, pri čemu sudija za prethodni postupak navodi da postoje osobite okolnosti koje ukazuju na to da postoji opasnost da bi puštanjem na slobodu Velimir Nikić ometao postupak uticanjem na saokrivljene i svedoke.

Ovakav stav sudije za prethodni postupak je neosnovan i neodgovoran, jer je očigledno da sudija za prethodni postupak uopšte nije ni pročitao šta se Velimiru Nikiću stavlja na teret dispozitivom naredbe o sprovođenju istrage i ko su njegovi saokrivljeni, jer su svi do jednog već saslušani i nalaze se u pritvoru, odnosno nijedan svedok ne svedoči protiv Velimira Nikića.

Dakle, ožalbeno rešenje se mora ukinuti ili preinačiti iz sledećih razloga.

I

U ožalbenom rešenju se samo navodi da postoje osobite okolnosti koje ukazuju na to da postoji opasnost da će Velimir Nikić (tačnije svi okrivljeni zajedno) uticati na saokrivljene i svedoke, ali se ne navodi ni jedna jedina konkretna osobita okolnost koja ukazuje na tu opasnost. Prilikom određivanja pritvora i oduzimanja najvrednijeg i najvažnijeg ljudskog prava, prava na slobodu, sud mora da navede koje su to konkretne osobite okolnosti i kako je utvrdio njihovo postojanje. To nije učinjeno jer ne postoji nijedna okolnost, a posebno ne osobita okolnost koja bi ukazivala na to da postoji opasnost da će Velimir Nikić uticati na bilo koga.

II

Sudija za prethodni postupak navodi imena saokrivljenih na koje bi navodno mogao da utiče Velimir Nikić. Očigledno je da prilikom određivanja pritvora sudija za prethodni postupak uopšte nije pročitao naredbu o sprovođenju istrage, jer da jeste, morao bi da vidi da se Velimiru Nikiću na teret stavljaju samo radnje pod tačkama II i III dispozitiva naredbe o sprovođenju istrage, i da su svi saokrivljeni saslušani i da je svima određen pritvor! Dakle, saokrivljeni Velimira Nikića su: 1) Zora Marić (saslušana), 2) Milan Ivanić (saslušan), 3) Srba Pavić (saslušan), 4) Ljilja Matić (saslušana), 5) Zorica Cvetić (saslušana), 6) Gavra Simić (saslušan) i 7) Ivan Đorić (saslušan). Odbrana to tvrdi i najlepše moli KV veće da samo proveriti i da se uveri da su svi saokrivljeni Velimira Nikića saslušani i da je svima određen pritvor! To dalje znači da je potpuno besmislena ideja sudije za prethodni postupak da postoje osobite okolnosti koje ukazuju na to da će Velimir Nikić uticati na saokrivljene!

Istina, sudija za prethodni postupak navodi imena nenaslušanih okrivljenih, ali pri tome ne primećuje da su to okrivljeni kojima se stavlja na teret delo iz tačke I dispozitiva naredbe o sprovođenju istrage, a tu nema Velimira Nikića, i obrnuto, ti okrivljeni uopšte nisu pomenuti pod tačkama II i III, gde je naznačen Velimir Nikić.

III

Takođe, ni jedan jedini svedok koji se navodi u naredbi o sprovođenju istrage apsolutno nema nikakve veze s radnjama koje se stavljaju na teret Velimiru Nikiću. Naime, njemu se, tačkom II dispozitiva naredbe o sprovođenju istrage, stavlja na teret da je zajedno sa okr. Ivanom Đorićem (saslušan) podstrekavao Gavru Simića (saslušan) da ovaj dalje nekoga podstrekava. Dakle, ponavljam, svi okrivljeni iz tog

dela dispozitiva naredbe o sprovođenju istrage su saslušani i u vezi s tom okolnošću nije spomenut ni jedan jedini svedok, niti takav svedok postoji, pa se ni u budućnosti ne može pojaviti!

Kada je reč o delu iz tačke III dispozitiva naredbe o sprovođenju istrage, Velimiru Nikiću se na teret stavlja da je izvršio krivično delo pranje novca zajedno sa Ivanom Đorićem (saslušan) i Gavrom Simićem (saslušan), i u vezi s tom okolnošću ne postoji ni jedan jedini svedok! Istovremeno, sva dokumentacija koja se odnosi na taj posao oduzeta je i nalazi se kod javnog tužioca! Iz tog razloga je besmislena teza da postoje osobite okolnosti koje ukazuju na to da će Velimir Nikić uticati na svedoke, jer svedoci u slučaju protiv njega ne postoje!

Imajući sve to u vidu, odbrana predlaže da se ožalbeno rešenje preinači i da se Velimir Nikić odmah pusti na slobodu, ili da se ožalbeno rešenje ukine i vrati na novo odlučivanje, uz nalog da se precizno navede: 1) koje su to osobite okolnosti koje ukazuju na opasnost da će baš Velimir Nikić uticati na nekoga; 2) na koje pomenično određene saokrivljene bi Velimir Nikić mogao uticati i kako, kada su svi njegovi saokrivljeni saslušani i nalaze se u pritvoru; i 3) na koje svedoke bi Velimir Nikić mogao uticati, kad nijedan svedok koji se pominje ne treba da svedoči u vezi s okolnostima koje se Velimiru Nikiću stavljaju na teret.

U Beogradu, 8. januara 2016. godine

BRANILAC

14. ŽALBA NA REŠENJE O ODREĐIVANJU PRITVORA NAKON PODIZANJA OPTUŽNICE

(član 216, stav 5 ZKP)

K broj 759/14; Kv broj 3127/14

APELACIONOM SUDU U BEOGRADU

PREKO

VIŠEG SUDA U BEOGRADU

Kao branilac Petra Šipovića, po punomoćju u spisima, na osnovu člana 216, stav 5 Zakonika o krivičnom postupku, protiv rešenja Višeg suda u Beogradu K broj 759/14, Kv broj 3127/14, od 30. septembra 2014, podnosim

Ž A L B U

zbog:

- 1) bitne povrede odredaba krivičnog postupka;
- 2) pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

O b r a z l o ž e n j e

Ožalbenim rešenjem Petru Šipoviću je određen pritvor na osnovu člana 211, stav 1, tačka 1 Zakonika o krivičnom postupku.

Da bi se nekome odredio pritvor neophodno je da postoje elementarni uslovi za vođenje krivičnog postupka. Kako se protiv Petra Šipovića ovaj krivični postupak ne može voditi, onda je apsolutno nedopustivo protiv njega određivati pritvor.

Naime, Zakonik o krivičnom postupku ne dozvoljava da se vodi krivični postupak protiv Petra Šipovića, jer se u članu 4, stav 1 tog zakonika, između ostalog, kaže da niko, pa ni Petar Šipović, ne može biti gonjen za krivično delo za koje je odlukom suda postupak pravnosnažno obustavljen. Ovaj zakonik ne poznaje ni jedan jedini izuzetak od tog principa. Pošto je u odnosu na Petra Šipovića kri-

vični postupak za krivično delo koje mu se stavlja na teret, odlukom suda Ki broj 1123/97 od 28. januara 1998, pravnosnažno obustavljen, niko više protiv njega ne može voditi krivični postupak za to delo, pa je određivanje pritvora protiv njega krajnje besmisleno.

Imajući u vidu nespornu činjenicu da je postupak protiv Petra Šipovića pravnosnažno obustavljen, kao i zakonske odredbe koje su citirane, čak i kada bi se postupak sprovodio do kraja, što bi bilo ne samo nezakonito već i skandalozno, u odnosu na Petra Šipovića mora se doneti presuda kojom se optužba odbija. Takva presuda uslovljena je članom 422, tačka 2 ZKP u kojem se kaže da će sud izreći presudu kojom se optužba odbija ako je optuženi za isto krivično delo već pravnosnažno osuđen, oslobođen od optužbe ili je optužba protiv njega pravnosnažno odbijena ili je protiv njega postupak obustavljen pravnosnažnom odlukom suda. Pošto znamo da je u odnosu na Petra Šipovića za isto krivično delo postupak pravnosnažno obustavljen odlukom suda još daleke 1998, mora se doneti odbijajuća presuda.

S tim u vezi, pošto svakako mora da se donese odbijajuća presuda jer se to izričito naređuje u ZKP, onda se svakako može primeniti i odredba člana 383, stav 1 ZKP, odnosno može se održati glavni pretres i bez prisustva Petra Šipovića, a to dalje znači da je određivanje pritvora nepotrebno.

Razlozi koji su navedeni u obrazloženju rešenja o određivanju pritvora koji se odnose na nedolazak Petra Šipovića na glavni pretres, jednostavno nisu prihvatljivi. Svaki svoj izostanak sa glavnog pretresa Petar Šipović je opravdao urednom medicinskom dokumentacijom, odnosno izostajao je samo i isključivo zbog bolesti, ili zato što ga sud nije ni pozvao. Uz to, prvostepeni sud uopšte nije cenio činjenicu da se Petar Šipović uredno odazivao na pozive suda još od daleke 1998, odnosno stotinak puta, čime je apsolutno pokazao i dokazao da nije u bekstvu niti će ikada biti.

Kada je u pitanju boravak Petra Šipovića, normalno je i prirodno da se trenutno ne nalazi na adresi u Maloj Crnoj Gori na Žabljaku, jer se nalazi u pritvoru u Nemačkoj, o čemu je odbrana sudu dostavila rešenje nemačkog suda kojim mu je pritvor određen. To što je rešenje na nemačkom jeziku, nije oslobodilo prvostepeni sud obaveze da sa jednakom pažnjom utvrdi činjenice koje idu u korist okrivljenom, odnosno da se pomoću sudskog tumača uveri da se Petar Šipović zaista nalazi u pritvoru u Nemačkoj, i da se samo iz tog razloga nije odazvao pozivu suda (koji mu, uzgred rečeno, nije bio ni uručen). Ova obaveza je morala biti posebno i dodatno poštovana u situaciji kada sud određuje drakonsku meru koja tako grubo zadire u osnovno ljudsko pravo, pravo na slobodu. Posebno se mora imati u vidu činjenica

da se u članu 16, stav 2 ZKP kaže da je sud dužan da sa jednakom pažnjom utvrdi činjenice koje idu u korist okrivljenom. Pa kad je tako, sud je, ispunjavajući dužnost naloženu članom 16, stav 2 ZKP, morao da prevede rešenje nemačkog suda o određivanju pritvora na srpski jezik, kako bi s jednakom pažnjom utvrdio i činjenice koje idu u prilog Petru Šipoviću.

Zbog svega toga, predlažem da Apelacioni sud u Beogradu obustavi postupak protiv Petra Šipovića, ili da preinači rešenje o određivanju pritvora tako što će se Petar Šipović ostaviti na slobodi (mada je on u pritvoru u Nemačkoj, pa to i nije neka sloboda), ili da ukine ožalbeno rešenje i predmet vrati na ponovni postupak.

U Beogradu, 9. oktobra 2014. godine

BRANILAC

15. ŽALBA NA REŠENJE O PRODUŽENJU PRITVORA

(član 216 ZKP)

K broj 381/14; Kv broj 4033/14

APELACIONOM SUDU U BEOGRADU

PREKO

VIŠEG SUDA U BEOGRADU

Kao branilac Nevena Novovića, po punomoćju u spisima, na osnovu člana 216, stav 5 Zakonika o krivičnom postupku, protiv rešenja Višeg suda u Beogradu K broj 381/14; Kv broj 4033/14 od 10. decembra 2014, podnosim

Ž A L B U

zbog:

- a) bitne povrede odredaba krivičnog postupka;
- b) povrede krivičnog zakona;
- v) pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

O b r a z l o ž e n j e

Ožalbenim rešenjem Nevenu Novoviću produžen je pritvor po zakonskom osnovu iz člana 211, stav 1, tačka 3 Zakonika o krivičnom postupku, uz obrazloženje da postoje okolnosti koje ukazuju na to da će on u kratkom periodu ponoviti krivično delo.

U obrazloženju rešenja prvostepeni sud navodi da je imao u vidu sve primedbe Apelacionog suda u Beogradu iz rešenja kojim je ukinuto prethodno rešenje o produženju pritvora i da je postupio po njima, što apsolutno nije tačno. Naprotiv, prvostepeni sud je grubo ignorisao nalog Apelacionog suda u Beogradu i nije pribavio izveštaj iz kaznene evidencije, niti je konstatovao neosuđivanost Nevena Novovića, što je bio osnovni i izričiti nalog drugostepenog suda. Da je prvostepeni sud postu-

pio po nalogu Apelacionog suda u Beogradu, morao bi da ceni neosuđivanost Nevena Novovića kao činjenicu koja ukazuje na to da on neće ponoviti krivično delo.

Takođe, prvostepeni sud se grubo ogrešio o nalog Apelacionog suda u Beogradu i nije dao obrazloženje, niti je naveo činjenice zbog kojih smatra da će Neven Novović ponoviti krivično delo u kratkom periodu. Naprotiv, prvostepeni sud je doslovce prepisao ukinuto rešenje, pri čemu je izostavio onaj deo u kome je neosnovano tvrdio da je Neven Novović osuđivan. Takvo ponašanje prvostepenog suda je, blago govoreći, nepoštovanje i nipodaštavanje kako Zakonika o krivičnom postupku, tako i Apelacionog suda u Beogradu.

Iznoseći besmisleni tvrdnju da je krivično delo „vršeno u dužem vremenskom periodu“, prvostepeni sud prepisuje period iz optužnice – od septembra 2011. do 19. aprila 2012, što ukupno iznosi sedam meseci. Dakle, za prvostepeni sud je sedam meseci „duži vremenski period“, a godinu i dva i po meseca, koliko je Neven Novović proveo na slobodi između prvog i drugog pritvora, prvostepeni sud uporno ignoriše. Nesporna je činjenica da je Neven Novović proveo dvostruko više vremena na slobodi i da nije ponovio krivično delo, dakle u dvaput „dužem vremenskom periodu“, kako to uporno tvrdi prvostepeni sud. Tome treba dodati i period koji je proveo u pritvoru, pa se onda zaista može tvrditi da je teza o ponavljanju krivičnog dela u kratkom vremenskom periodu više nego besmislena.

Ostalim navodima iz obrazloženja, pre svega stalnim tvrđenjem da je Neven Novović izvršio krivično delo i opisivanjem njegove uloge u izvršenju krivičnog dela, prvostepeni sud je grubo povredio pretpostavku nevinosti, koja se, osim u međunarodnim ugovorima, garantuje i u članu 34, stav 3 Ustava Republike Srbije i članu 3 Zakonika o krivičnom postupku. Drugim rečima, razloge koje je sud naveo kao opredeljujuće za produženje pritvora prvostepeni sud nije smeo da koristi, jer Neven Novović negira izvršenje krivičnog dela koje mu se stavlja na teret.

Imajući u vidu da je i prema optužnici Neven Novović poslednju radnju navodno izvršenog krivičnog dela preduzeo 19. aprila 2012, očigledno je da tako dug period od poslednje navodno preduzete radnje do danas garantuje da je osnov za pritvor iz tačke 3 definitivno prestao da postoji.

S tim u vezi, prvostepeni sud opet, iako mu je to Apelacioni sud u Beogradu naložio, nije naveo koje su to konkretne činjenice koje ukazuju na to da će Neven Novović ponoviti krivično delo u kratkom periodu. Odbrana je sigurna da prvostepeni sud to nije mogao da uradi, jer Neven Novović nije bio u pritvoru od 7. juna 2013. do 26. avgusta 2014, dakle punih godinu dana i dva i po meseca. Boravkom

na slobodi u tako dugom periodu Neven Novović je apsolutno dokazao da neće ponoviti krivično delo, a pogotovo ne u kratkom vremenskom periodu. Naprotiv! To što u toliko dugom periodu nije ponovio delo jeste okolnost koju je prvostepeni sud morao da ceni prilikom odlučivanja, što nije učinio.

Iz tih razloga predlažem da Apelacioni sud u Beogradu preinači ožalbena rešenje i Nevena Novovića pusti na slobodu.

U Beogradu, 17. decembra 2014. godine

BRANILAC

16. PREDLOG BRANIOCA ZA UKIDANJE PRITVORA

(članovi 210 i 214 ZKP)

Kt broj 1623/15

OSNOVNOM SUDU U ŠAPCU

Kao branilac Davora Jakića, po punomoćju u spisima, na osnovu članova 210 i 214 Zakonika o krivičnom postupku, podnosim

PREDLOG ZA UKIDANJE PRITVORA

Predlažem da se Davoru Jakiću ukine pritvor određen rešenjem Osnovnog suda u Šapcu, K broj 633/15 od 5. oktobra 2015, i da se on odmah pusti na slobodu.

O b r a z l o ž e n j e

Davoru Jakiću je određen pritvor rešenjem Osnovnog suda u Šapcu, K broj 633/15 od 5. oktobra 2015, na osnovu člana 211, stav 1, tačka 2 Zakonika o krivičnom postupku. Kao razlog za određivanje pritvora navedeno je da postoji opasnost da bi on mogao uticati na svedoke Zorana Drakulovića, Gorana Gavrića i Milana Kljunića.

Imajući u vidu činjenicu da su svi svedoci ispitani 15. oktobra 2015, prestala je bilo kakva mogućnost da se na njih utiče, odnosno obezbeđeni su dokazi zbog kojih je pritvor određen, pa shodno članu 189, stav 3 i članu 211, stav 2 Zakonika o krivičnom postupku, predlažem da se Davoru Jakiću ukine pritvor.

U Šapcu, 15. oktobra 2015. godine

BRANILAC

17. PREDLOG DA SE PRITVOR ZAMENI JEMSTVOM

(član 204 ZKP)

K Po1 broj 18/15

VIŠEM SUDU U BEOGRADU

POSEBNO ODELJENJE

Kao branilac Smilje Milić, po punomoćju u spisima, na osnovu člana 204, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, stavljam

PREDLOG DA SE PRITVOR ZAMENI JEMSTVOM

Predlažem da se primenom članova 202 i 203 Zakonika o krivičnom postupku pritvor koji je određen protiv Smilje Milić zameni jemstvom u iznosu od 11.200.000,00 (jedanaest miliona dve stotine hiljada) dinara, stavljanjem hipoteke na taj iznos u korist Republike Srbije na kuću koja se nalazi u Novoj Pazovi, ul. Blagoja Parovića broj 30, koja je upisana u listu nepokretnosti broj 40 KO Nova Pazova, a sve u skladu sa dokumentacijom koja se već nalazi u spisima.

O b r a z l o ž e n j e

Protiv Smilje Milić je 14. februara 2016. produžen pritvor na osnovu člana 211, stav 1, tačka 4 Zakonika o krivičnom postupku. S obzirom na to da je protiv Smilje Milić pritvor produžen na osnovu člana 211, stav 1, tačka 4 ZKP i da je ona pred sudom pred kojim se vodi postupak obećala da se neće kriti i da bez odobrenja suda neće napustiti boravište, a da se, na osnovu člana 202, stav 1 ZKP, u tom slučaju okrivljeni može pustiti na slobodu ako se za njega pruži jemstvo, odbrana predlaže da se pritvor zameni jemstvom u iznosu od 11.200.000,00 (jedanaest miliona dve stotine hiljada) dinara, stavljanjem hipoteke na taj iznos u korist Republike Srbije na kuću koja se nalazi u Novoj Pazovi, ul. Blagoja Parovića broj 30, koja je upisana u listu nepokretnosti broj 40 KO Nova Pazova (vlasnički list se nalazi u spisima), a sve na osnovu člana 202 ZKP.

Nepokretnost na kojoj bi se upisala hipoteka u vlasništvu je Novice Arsića i Svetlane Arsić, koji pružaju jemstvo i s tim ciljem su dali i kod javnog beležnika overili hipotekarnu izjavu koja se nalazi u spisima.

Vrednost kuće procenio je sudski veštak Janko Nemanjić, čije se mišljenje nalazi u spisima.

Prilikom odlučivanja o ovom predlogu, odbrana posebno moli sud da ima u vidu činjenicu da je ovaj postupak tekao puna tri meseca, uz postojanje nekakve „uznemirene javnosti“, a da je Smilja Milić bila na slobodi. Naime, njoj je pritvor određen tek posle više od tri meseca od početka istrage. Dakle, istraga, odnosno krivični postupak je počeo i odvijao se potpuno neometano, odnosno nesmetano više od tri meseca, u kom periodu je Smilja Milić bila na slobodi. Ta nesporna činjenica je najbolji dokaz da bi postupak mogao nesmetano da se odvija i ukoliko bi se Smilji Milić ukinuo pritvor, a tim pre ako bi se pritvor zamenio jemstvom, što odbrana i predlaže.

Istovremeno, prilikom odlučivanja o ovom predlogu, sud bi morao da ima u vidu i činjenicu da je Smilja Milić neosuđivano lice i da je majka dvoje maloletne dece, i to ćerke od četiri godine i sina od jedanaest godina. Boravak Smilje Milić u pritvoru stvorio je ozbiljne probleme njenoj deci, usled kojih je sin Aleksandar morao da se javi i lekaru psihijatru, koji je konstatovao ozbiljne psihičke probleme prouzrokovane razdvajanjem od majke. U prilogu ovog predloga dostavlja se originalni izveštaj lekara specijaliste.

Iz ovih razloga, odbrana predlaže da sud meru pritvora zameni merom jemstva.

U Beogradu, 2. marta 2016. godine

BRANILAC

18. ZAHTEV ZA PONAVLJANJE KRIVIČNOG POSTUPKA

(član 472 ZKP)

K broj 128/06

VIŠEM SUDU U UŽICU

Kao branilac Borka Tomovića, po punomoćju u spisima, na osnovu člana 471, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, podnosim

ZAHTEV ZA PONAVLJANJE KRIVIČNOG POSTUPKA

Na osnovu člana 473, stav 1, tačka 3 Zakonika o krivičnom postupku, imajući u vidu nove dokaze – nalaz i mišljenje veštaka Saobraćajnog fakulteta Univerziteta u Beogradu o uzrocima saobraćajne nesreće od 19. juna 2016. i nalaz i mišljenje stalnih sudskih veštaka, specijalista sudske medicine o koncentraciji alkohola u krvi kod Borka Tomovića u trenutku saobraćajne nesreće od 13. jula 2016, predlažem da se dozvoli ponavljanje krivičnog postupka protiv Borka Tomovića.

O b r a z l o ž e n j e

1. Presudom Okružnog suda u Užicu K broj 128/06, od 24. januara 2007, Borko Tomović je oглаšen krivim zbog učinjenog krivičnog dela teško delo protiv bezbednosti javnog saobraćaja iz člana 297, stav 2 u vezi sa članom 289, stav 1 Krivičnog zakonika, za koje mu je sud na osnovu člana 54 Krivičnog zakonika utvrdio kaznu zatvora od pet godina.

Činjenično stanje i krivica Borka Tomovića utvrđeni su prvenstveno na osnovu nalaza i mišljenja veštaka za oblast saobraćaja na putevima Janka Kojića, koji je utvrdio da se putničko vozilo kojim je upravljao Borko Tomović kretalo brzinom od oko 82 km/h, a dozvoljena brzina kretanja bila je 60 km/h.

Međutim, na zahtev odbrane, izvršena je ekspertiza ovog veštačenja i cele saobraćajne nesreće od strane stručnjaka Saobraćajnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Komisija sačinjena od sedam veštaka, predvođena prof. dr Vujadinom Milanovićem, utvrdila je potpuno drugačije podatke. Utvrđeno je da je brzina putničkog

vozila bila 57,3 km/h, odnosno komisija veštaka, između ostalog, navodi: „Analizom svih elemenata iz dostavljene dokumentacije nalazimo da se saobraćajno-tehničkim veštačenjem ne može potvrditi da je neposredno pre nezgode brzina mercedesa bila veća od granične i bezbedne brzine za prolazak kroz krivinu, odnosno do destabilizacije mercedesa i nastanka ove nezgode nije moralo doći kao posledica brzine kojom se neposredno pre nezgode kretao mercedes, prema našem mišljenju.“

Istovremeno, ova komisija veštaka tvrdi sledeće: „Na strani vozača mercedesa nismo našli propuste vezane za nastanak ove nezgode.“

U prilogu zahteva dostavljamo nalaz i mišljenje komisije veštaka Saobraćajnog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

2. Dalje, u postupku čije se ponavljanje ovim zahtevom traži, utvrđeno je da je u trenutku saobraćajne nesreće Borko Tomović bio u stanju alkoholne opijenosti srednjeg stepena, sa sadržajem alkohola u krvi od 1,96 promila. Ovu činjenicu sud je utvrdio verujući veštacima koji su obavili veštačenje Borka Tomovića.

Na molbu odbrane, komisija u sastavu dr Petar Dakić, specijalista sudske medicine iz Čuprije, i dr Todor Milošević, specijalista sudske medicine iz Kragujevca, dala je svoj nalaz i mišljenje. U tom nalazu i mišljenju ova komisija veštaka, pozivajući se na stručnu literaturu, tvrdi da je maksimalna alkoholemija iznosila od 0,62 do 0,93 promila alkohola u krvi, što dalje, prema mišljenju ovih veštaka, znači da Borko Tomović nije bio u stanju opijenosti srednjeg stepena, već je bio u fazi lakog pijanstva.

Ova komisija zatim zaključuje: „Kod ovih koncentracija alkohola u krvi opšta vozačka sposobnost se smanjuje, ali pošto su promene najizraženije u psihičkoj sferi, a manje u čulnim i motornim funkcijama, ono nije bitnog stepena.“

U prilogu zahteva dostavljamo nalaz i mišljenje komisije veštaka sudske medicine.

3. Postojanje vozila koje je dolazilo iz suprotnog pravca i koje je preseklo put Borku Tomoviću i na taj način ga „gurnulo“ u provaliju utvrđuje se iz službenih beležaka koje su sačinili policajci Garabin Ivanović i Pavle Radisavljević, koji su prvi stigli na lice mesta. Iz tih službenih beležaka vidi se da im je Borko Tomović, dok je bio povređen i ležao pored Lima u provaliji, govorio: „Garabine brate, autobus mi je presekao put“ i „Pavle, autobus me je zeznuo“. Imajući u vidu ove službene beleške, koje se nalaze u spisima predmeta, odbrana zastupa stanovište da bi u ponovljenom postupku trebalo ispitati ove policajce u svojstvu svedoka.

Zbog svega iznetog, na osnovu novih dokaza u vidu veštačenja koja odbrana prilaže, imajući prvenstveno na umu činjenicu da bi moglo doći do oslobađanja Borka Tomovića, ili eventualno bar do osude po blažem zakonu, jer očigledno nije reč o umišljajnom krivičnom delu, već eventualno o nehatnom krivičnom delu za koje je zaprećena znatno blaža kazna, predlažem da se ovaj zahtev usvoji i da se, na osnovu člana 473, stav 1, tačka 3 Zakonika o krivičnom postupku, dozvoli ponavljanje krivičnog postupka, a sve s ciljem utvrđivanja prave istine o ovom događaju, koju svakako dugujemo i žrtvama ove saobraćajne nesreće.

U Užicu, 22. jula 2016. godine

BRANILAC

19.1. ZAHTEV ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI

(članovi 484 i 485 ZKP)

K broj 36/13; Kž broj 1. 3880/13

VIŠEM SUDU U NOVOM SADU

ZA

VRHOVNI KASACIONI SUD SRBIJE

Kao branilac Baneta Brankovića, po punomoćju koje prilažem, na osnovu člana 483, stavovi 1 i 3 Zakonika o krivičnom postupku, protiv presude Apelacionog suda u Novom Sadu Kž broj 1. 3880/13 od 7. aprila 2014, podnosim

ZAHTEV ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI

Presudom Apelacionog suda u Novom Sadu Kž broj 1. 3880/13 od 7. aprila 2014. preinačena je presuda Višeg suda u Novom Sadu K broj 36/13 od 23. septembra 2013. u pogledu pravne ocene dela i odluke o kazni. Tom prilikom povređen je zakon na štetu Baneta Brankovića, što čini razlog za podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti iz člana 485, stav 1, tačka 1 Zakonika o krivičnom postupku.

U dispozitivu osporene presude navodi se da se „delimičnim usvajanjem žalbe Višeg javnog tužioca u Novom Sadu i samo u pogledu pravne ocene i odluke o kazni preinačava presuda Višeg suda u Novom Sadu K broj 36/13 od 23. septembra 2013. godine“. Iz takve formulacije proizlazi da Apelacioni sud u Novom Sadu nije dirao u činjenično stanje koje je utvrdio Viši sud u Novom Sadu, što nije tačno. Naime, Viši sud u Novom Sadu utvrđuje činjenično stanje koje glasi: „[...] kad je oštećeni Davor Baić izašao napolje iz objekta u društvu sa Mirkom Mirkovićem koji je stajao iza oštećenog Davora Baića, te video povređenog i krvavog oštećenog Avrama Simića koji mu je rekao da ga je povredio okrivljeni Bane Branković, sa pištoljem u ruci N. N. marke, kreće ka okrivljenom Banetu Brankoviću, te ga udara pištoljem jednom u predelu glave, od kog se udarca okrivljeni Bane Branković zaturao, te je tom prilikom zadobio lake telesne povrede u vidu prskotine – podvrstu nagnječno-razderne rane, govoreći mu da će ga sada ubiti, a nakon toga oštećeni

Davor Baić repetira pištolj koji je držao u desnoj ruci, te okrivljeni Bane Branković u afektu besa nakon dobijenog udarca i u stanju afekta straha usled doživljaja potencijalne životne ugroženosti, odnosno kada mu je sposobnost da shvati značaj svog dela i sposobnost da upravlja svojim postupcima bila bitno smanjena, radi odbijanja od sebe protivpravnog [...]“.

Međutim, Apelacioni sud u Novom Sadu, iako tvrdi da je presudu preinačio „samo u pogledu pravne ocene i odluke o kazni“, u najbitnijem menja utvrđeno činjenično stanje, pri čemu u obrazloženju ne navodi ni jednu jedinu reč objašnjenja zašto to čini. U svojoj presudi Apelacioni sud u Novom Sadu iz činjeničnog stanja izostavlja nesporno utvrđenu činjenicu da je Avram Simić rekao Davoru Baiću da ga je povredio Bane Branković. Ovo je svakako ključna činjenica, jer ona pokazuje da je eventualni napad Baneta Brankovića na Avrama Simića završen, više ne traje, naprotiv, Simić i Baić razgovaraju, pri čemu ih niko ne napada. Samim tim niko nema pravo na odbranu, jer je napad prestao. Dakle, pošto Davor Baić ne vidi napad Brankovića na Simića, već mu tek kasnije Avram Simić objašnjava da ga je udario Bane Branković, to znači da Davor Baić ne postupa u nužnoj odbrani, jer on Avrama Simića ne brani, pošto je napad prestao, nego, naprotiv, kreće u osvetnički napad na Baneta Brankovića i od tada je Baić u napadu od kojeg svako, pa i Bane Branković, ima pravo da se brani. Sasvim je jasno, da je u takvoj situaciji Davor Baić u osvetničkom napadu, a da se Bane Branković od tog napada brani, što znači da se nalazi u nužnoj odbrani.

Bez ikakvog razloga Apelacioni sud u Novom Sadu je iz činjeničnog opisa izostavio i nesporno utvrđenu činjenicu, koja se nalazi u prvostepenoj presudi, da je Davor Baić, nakon što je Baneta Brankovića udario pištoljem po glavi, isti taj pištolj repetirao „govoreći mu da će ga sada ubiti“. Ovo je Apelacioni sud u Novom Sadu izostavio, jer bi bilo zaista nemoguće tvrditi da neko ko je najpre udario Baneta Brankovića pištoljem po glavi, od čega se on zateturao, a zatim isti taj pištolj repetirao i ujedno nedvosmisleno izgovorio svoju nameru, koja glasi „sada ću te ubiti“, nije u napadu, odnosno da čovek, pa makar to bio i Bane Branković, nema pravo da se odbrani od čoveka koji ga prvo udara pištoljem po glavi, a zatim mu, dok repetira svoj pištolj, saopštava da će ga ubiti. Ispada, prema stavu Apelacionog suda u Novom Sadu, da je u toj situaciji Bane Branković trebalo mirno da stoji i čeka da Davor Baić realizuje izgovorenu nameru. Takav stav bi se teško mogao braniti zdravorazumskim argumentima.

Iako Apelacioni sud u Novom Sadu tvrdi da je presudu preinačio samo u pogledu pravne kvalifikacije dela i odluke u kazni, on u svojoj presudi izostavlja i

činjenicu koju je prvostepeni sud utvrdio na osnovu nalaza komisije veštaka, i to istog onog nalaza i mišljenja na koji se poziva i Apelacioni sud u Novom Sadu, a to je da je „[...] Bane Branković u afektu besa nakon dobijenog udarca i u stanju afekta straha usled doživljaja potencijalne životne ugroženosti, odnosno kada mu je sposobnost da shvati značaj svog dela i sposobnost da upravlja svojim postupcima bila bitno smanjena [...]“. Naime, komisija veštaka na koje se poziva i Apelacioni sud u Novom Sadu tvrdi da ukoliko je Bane Branković bio udaren pištoljem po glavi, i ako je Davor Baić imao pištolj, što sve prihvata i Apelacioni sud u Novom Sadu, onda je Bane Branković bio u stanju bitno smanjene uračunljivosti. Ovaj deo je Apelacioni sud u Novom Sadu izostavio, naravno bez jedne jedine reči obrazloženja, jer da tako nije učinio ne bi mogao da izrekne tako drakonsku, neprimerenu i krajnje neuobičajenu kaznu za konkretan događaj!

Iako je bio dužan, Apelacioni sud u Novom Sadu u dispozitivu presude, prilikom navođenja ličnih podataka Baneta Brankovića nije naveo da on nije bio osuđivan, zbog čega je kasnije, kada je odmeravao kaznu, propustio da uzme u obzir i ovu važnu olakšavajuću okolnost, koja bi svakako uticala na to da se ne izrekne ovako drakonska kazna, čime je takođe povređen zakon na štetu Baneta Brankovića.

U dispozitivu (str. 2) i obrazloženju presude (str. 7) Apelacioni sud u Novom Sadu navodi da je Bane Branković postupao u stanju uračunljivosti, pri čemu je pročitao i prihvatio sudskopsihijatrijsko mišljenje za Baneta Brankovića, koje su dali veštaci Bojan Gojković, Goran Mišić i Kristina Kovačević, kao i dati nalaz od 16. decembra 2011. (str. 6) koji eksplicitno navode da je: „Bane Branković u afektu besa nakon dobijenog udarca i u stanju afekta straha usled doživljaja potencijalne životne ugroženosti, odnosno kada mu je sposobnost da shvati značaj svog dela i sposobnost da upravlja svojim postupcima bila bitno smanjena“, odnosno da se nalazio u stanju bitno smanjene uračunljivosti. Uz napomenu da ovaj nalaz i mišljenje tokom celog postupka niko nije osporio, očigledno je da je Apelacioni sud u Novom Sadu grubom povredom zakona utvrdio činjenično stanje po pitanju uračunljivosti, odnosno nepostojanja bitno smanjene uračunljivosti, tako što je zauzeo suprotan stav od jednog jedinog sudskopsihijatrijskog nalaza i mišljenja koje postoji u predmetu. Povredom zakona ne samo da je utvrđeno pogrešno činjenično stanje već je izostavljena i jedna važna olakšavajuća okolnost koja bi znatno uticala na to da kazna ne bude ovako drakonska.

S tim u vezi, da je Apelacioni sud u Novom Sadu prihvatio jedino sudskopsihijatrijsko mišljenje koje se nalazi u predmetu, pa čak i da nije reč o nužnoj odbrani, nikako ne bi mogao da se primeni član 113 Krivičnog zakonika, već samo član 115

Krivičnog zakonika koji propisuje ubistvo na mah. Naravno, ukoliko Apelacioni sud u Novom Sadu ne prihvata ovaj nalaz i mišljenje veštaka, utoliko je morao da prvo to kaže, a zatim i da odredi novo sudskopsihijatrijsko veštačenje Baneta Brankovića. Ovako je, osim grube povrede Zakonika o krivičnom postupku, došlo i do povrede Krivičnog zakonika, jer je primenjen član 113 koji se nije smeo primeniti.

Čak i nakaradno činjenično stanje koje je „utvrdio“ Apelacioni sud u Novom Sadu predstavlja školski primer nužne odbrane, pa je neprimenjivanjem člana 19 Krivičnog zakonika koji reguliše nužnu odbranu na najgrublji način povređen zakon na štetu Baneta Brankovića. Naime, u dispozitivu (str. 2 i 3) i obrazloženju (str. 7) drugostepene presude stoji: „[...] kada je oštećeni Davor Baić izašao napolje iz objekta u društvu sa Mirkom Mirkovićem koji je stajao iza oštećenog, te videvši povređenog i krvavog oštećenog Avrama Simića, sa pištoljem u ruci N. N. marke, kreće ka okrivljenom Banetu Brankoviću, te ga istim pištoljem udara jednom u predelu glave, od kog udarca se okrivljeni Bane Branković zateturao, pa je tom prilikom zadobio lake telesne povrede u vidu prskotine – podvrstu nagnječno-razderne rane, a kada oštećeni Davor Baić repetira pištolj koji drži u desnoj ruci sa ustima cevi prema dole, okrivljeni Bane Branković [...] ispalio jedan hitac u pravcu oštećenog Davora Baića [...].“ Dakle, Apelacioni sud u Novom Sadu utvrđuje da je Davor Baić video povređenog i krvavog Simića, da kreće ka Banetu Brankoviću, udara ga pištoljem po glavi, a zatim repetira svoj pištolj.

Drugim rečima, Apelacioni sud u Novom Sadu konstatuje da Davor Baić nije video trenutak kada je Branković udario Simića (nije ni mogao to da vidi jer se nalazio u restoranu), odnosno da je video povređenog i krvavog Simića, što znači da je svaki prethodni napad prestao. Pa budući da je napad prestao, prestalo je i pravo na nužnu odbranu i svaka dalja aktivnost Baića, koju Apelacioni sud u Novom Sadu navodi kao kretanje ka Brankoviću, te udaranje po glavi i repetiranje pištolja predstavlja osvetnički napad od koga Bane Branković ima apsolutno pravo da se brani i odbrani, što je on i učinio.

Da se Davor Baić nalazi u napadu konstatuje i Apelacioni sud u Novom Sadu (str. 9) tvrdeći da je Bane Branković isprovocirao napad Davora Baića. Čak i da Bane Branković jeste isprovocirao napad (što bi teško moglo argumentovano da se brani), činjenica je da je on napadnut. Zato je potpuno neshvatljivo da već u sledećoj rečenici Apelacioni sud u Novom Sadu konstatuje da se i Bane Branković i Davor Baić nalaze u ulozi napadača i napadnutog. Naime, ako bi se u celosti prihvatilo činjenično stanje koje iznosi Apelacioni sud u Novom Sadu, onda je očigledno da je samo Davor Baić u napadu, odnosno u ulozi napadača, a Bane Branković u najgo-

rem može biti, onako kako to tvrdi Apelacioni sud u Novom Sadu, u ulozi lica koje je isprovociralo napad, dakle, u ulozi provokatora.

S tim u vezi, čak i da se prihvati stav Apelacionog suda u Novom Sadu da je Bane Branković isprovocirao napad, to mu nikako ne oduzima pravo na odbranu, kako to neosnovano tvrdi Apelacioni sud u Novom Sadu, jer i lice koje je isprovociralo napad ima pravo da se brani. Da svako lice, pa i ono koje je isprovociralo napad ima pravo na nužnu odbranu nije sporno kako u zakonu i sudskoj praksi, tako i u nacuci krivičnog prava, pa kao primer može poslužiti stav prof. dr Zorana Stojanovića, koji u Komentaru Krivičnog zakonika, iz 2012. (Službeni glasnik, Beograd), na str. 103, doslovce kaže: „Napad je protivpravan i onda kada ga je napadnuti izazvao. Na primer, ljubavnik udate žene ima pravo da se brani od prevarenog muža koji hoće da ga ubije.“

Apelacioni sud u Novom Sadu potencira da je Davor Baić repetirao pištolj koji drži u desnoj ruci sa ustima cevi okrenutoj nadole (?!). Ovu besmislenu konstataciju u činjenični opis drugostepeni sud ubacuje, pa ispada da je bitno gde je cev pištolja u trenutku repetiranja, pri čemu se prećutkuje da se pištolj u 99% slučajeva i repetira tako da cev bude okrenuta nadole, jer je to najprirodniji položaj ruku za tu radnju. Očigledno Apelacioni sud u Novom Sadu želi da čitalac presude pomisli da kada neko repetira pištolj sa cevi okrenutoj ka dole ima nameru da puca, valjda dole, a ne u glavu Baneta Brankovića. Zato se iz činjeničnog opisa presude i izbacuju reči Baića koji kategorično govori: „Ubiću te“. Naravno, čitalac ove presude morao bi i da ispusti iz vida očiglednu činjenicu da se nakon repetiranja pištolja, cev do visine glave Baneta Brankovića podiže za manje od pola sekunde.

U svakom slučaju, potpuno je besmisleno ne dozvoliti čoveku koji je udaren pištoljem u glavu da se brani od čoveka koji repetira pištolj i govori da će ga ubiti. Ako bi se prihvatio stav Apelacionog suda u Novom Sadu, to bi značilo da je Bane Branković trebalo mirno da stoji i da pusti Davora Baića da ga strelja! Naravno da se takav besmislen stav ne može prihvatiti i da je ovde reč o školskom primeru nužne odbrane.

Na kraju, Apelacioni sud u Novom Sadu je grubo povredio zakon kada nije uzeo u obzir i dve nesporne olakšavajuće okolnosti, neosuđivanost i postupanje u stanju bitno smanjene računljivosti, odnosno neprimenjivanjem člana 23, stav 2 Krivičnog zakonika. Uz ispravnu konstataciju Apelacionog suda u Novom Sadu (str. 10) da na strani Baneta Brankovića nije postojala nijedna otežavajuća okolnost,

uz pravilnu primenu zakona i uzimanjem u obzir i ove dve olakšavajuće okolnosti, Banetu Brankoviću morala je biti izrečena znatno blaža kazna.

Zbog navedenih povreda zakona predlažem da Vrhovni sud Srbije, primenom člana 492, stavovi 1 i 2 Zakonika o krivičnom postupku, preinači presudu Apelacionog suda u Novom Sadu KŽ broj 1. 3880/13 od 7. aprila 2014, tako što će primenom člana 19, stav 1 Krivičnog zakonika osloboditi Baneta Brankovića za krivično delo ubistvo Davora Baića, ili mu primenom člana 19, stav 3 Krivičnog zakonika izreći znatno blažu kaznu, ili će sporni događaj kvalifikovati kao ubistvo na mah iz člana 115 Krivičnog zakonika, ili ukinuti drugostepenu presudu i predmet vratiti na ponovno odlučivanje Apelacionom sudu u Novom Sadu pred potpuno izmenjenim sudskim većem.

U Novom Sadu, 24. jula 2014. godine

BRANILAC

19.2. ZAHTEV ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI

(članovi 484 i 485 ZKP)

K broj 36/13; Kž broj 1. 1412/14

VIŠEM SUDU U NOVOM SADU

ZA

VRHOVNI KASACIONI SUD SRBIJE

Kao branilac Bogdana Bogdanovića, po punomoćju koje prilažem, na osnovu člana 482, stav 1 i člana 483, stavovi 1 i 3 Zakonika o krivičnom postupku, protiv presude Apelacionog suda u Novom Sadu Kž broj 1. 1412/14 od 9. marta 2015, podnosim

ZAHTEV ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI

Presudom Apelacionog suda u Novom Sadu Kž broj 1. 1412/14 od 9. marta 2015. preinačena je presuda Višeg suda u Novom Sadu K broj 36/13 od 23. septembra 2013. u pogledu odluke o kazni, tako što je, između ostalog, Apelacioni sud u Novom Sadu Bogdanu Bogdanoviću za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 384 Krivičnog zakonika, umesto dve godine zatvora, utvrdio kaznu zatvora u trajanju od tri godine, a zatim izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od osam godina.

Imajući u vidu činjenicu da je presuda doneta u ponovljenom postupku, do kojeg je došlo jer je Vrhovni kasacioni sud, presudom Kzz broj 780/2014 od 2. oktobra 2014, usvojio zahtev za zaštitu zakonitosti branioca Bogdana Bogdanovića, pri izricanju osporene presude, Apelacioni sud u Novom Sadu, na osnovu člana 494, stav 4 Zakonika o krivičnom postupku, bio je vezan zabranom propisanom u članu 453 Zakonika o krivičnom postupku. To znači da presuda za ovo krivično delo nije smela da se izmeni na štetu Bogdana Bogdanovića u pogledu krivične sankcije, a kako je upravo to učinjeno, došlo je do povrede zakona na štetu Bogdana Bogdanovića, što čini osnov za podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti iz člana 485, stav 1, tačka 1 Zakonika o krivičnom postupku.

O b r a z l o ž e n j e

1) Presudom Višeg suda u Novom Sadu K broj 36/13 od 23. septembra 2013. Bogdan Bogdanović je osuđen tako što su mu utvrđene sledeće kazne:

a) za krivično delo ubistvo u prekoračenju granica nužne odbrane iz člana 113 u vezi sa članom 19, stav 3 i članom 23, stav 3 Krivičnog zakonika, kazna zatvora u trajanju od četiri godine;

b) za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika kazna zatvora u trajanju od DVE GODINE;

v) za krivično delo laka telesna povreda iz člana 122, stav 2 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika kazna zatvora u trajanju od jedne godine.

Zatim mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od šest godina.

2) Apelacioni sud u Novom Sadu, presudom Kž 1. 3880/13 od 7. aprila 2014, preinačio je presudu samo u pogledu pravne ocene dela i odluke o kazni, na sledeći način (str. 3 i 4 presude): „[...] pa mu se primenom odredaba člana 60 Krivičnog zakonika za krivično delo ubistvo iz člana 113 Krivičnog zakonika utvrđuje kazna zatvora u trajanju od trinaest godina, a kao pravilne uzimaju utvrđene kazne zatvora u trajanju od DVE GODINE za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4 u vezi sa stavom 1 istog člana Krivičnog zakonika i kazna zatvora u trajanju od jedne godine za krivično delo lake telesne povrede iz člana 122, stav 2 u vezi sa stavom 1 istog člana Krivičnog zakonika, pa se daljom primenom odredaba člana 60 Krivičnog zakonika osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od petnaest godina“.

3) Protiv presude Apelacionog suda u Novom Sadu Kž broj 1. 3880/13 od 7. aprila 2014. branilac Bogdana Bogdanovića podneo je zahtev za zaštitu zakonitosti, koji je Vrhovni kasacioni sud presudom Kzz 780/2014 od 2. oktobra 2014. usvojio, ukinuo osporenu presudu Apelacionog suda u Novom Sadu i predmet vratio na ponovno odlučivanje.

Imajući u vidu da je reč o vanrednom pravnom leku koji je inicirao branilac, odnosno da je došlo do ponovnog odlučivanja nakon pravnosnažnosti presude, ona se nije smela preinačiti na štetu Bogdana Bogdanovića ni za jedno krivično delo, ni u pogledu pravne kvalifikacije krivičnog dela, ni u pogledu krivične sankcije. Međutim, Apelacioni sud u Novom Sadu uradio je upravo ono što je zabranjeno članom

494, stav 4 Zakonika o krivičnom postupku, i na taj način povredio zakon na štetu Bogdana Bogdanovića.

4) U ponovljenom postupku Apelacioni sud u Novom Sadu, presudom KŽ 1. 1412/14 od 9. marta 2015, preinačio je presudu Višeg suda u Novom Sadu tako što je Bogdanu Bogdanoviću za krivično delo ubistvo u prekoračenju nužne odbrane iz člana 113 Krivičnog zakonika utvrdio kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i šest meseci, za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika kaznu zatvora u trajanju od TRI GODINE, a za krivično delo laka telesna povreda iz člana 122, stav 2 Krivičnog zakonika zadržao kao pravilno utvrđenu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, pa ga je osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od osam godina.

Dakle, nakon pravosnažne presude Apelacionog suda u Novom Sadu KŽ broj 1. 3880/13 od 7. aprila 2014, u postupku po vanrednom pravnom leku koji je inicirao branilac, Apelacioni sud u Novom Sadu preinačio je presudu na štetu Bogdana Bogdanovića, kada je reč o krivičnom delu nedozvoljena proizvodnja, držanje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika. U pravosnažnoj presudi za ovo krivično delo Bogdanu Bogdanoviću utvrđena je kazna zatvora u trajanju od dve godine, a u ponovljenom postupku, očigledno na njegovu štetu, utvrđena je kazna zatvora u trajanju od tri godine. Tako nešto je zabranjeno članom 494, stav 4 Zakonika o krivičnom postupku, gde se kaže da je pri izricanju nove presude sud vezan zabranom propisanom u članu 453 Zakonika o krivičnom postupku. Dakle, zabranom iz tog člana, a ne celim članom! Zabrana iz tog člana glasi: „presuda se ne sme izmeniti na štetu okrivljenog u pogledu pravne kvalifikacije krivičnog dela i krivične sankcije“. Kako je Apelacioni sud u Novom Sadu uradio upravo ono što nije smeo kada je reč o krivičnom delu nedozvoljena proizvodnja, držanje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika, povredio je zakon na štetu Bogdana Bogdanovića.

Ova povreda se kasnije odrazila i na izricanje jedinstvene kazne, jer je Apelacioni sud u Novom Sadu kao utvrđene kazne zatvora morao da uzme sledeće: za krivično delo ubistvo u prekoračenju nužne odbrane iz člana 113 Krivičnog zakonika kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i šest meseci, za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika kaznu zatvora u trajanju od DVE a NE TRI GODINE, a za krivično delo laka telesna povreda iz člana 122, stav 2 Krivičnog

zakonika kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. To dalje znači da jedinstvena kazna zatvora nije mogla biti osam godina zatvora.

Pravilnom primenom Zakonika o krivičnom postupku i Krivičnog zakonika jedinstvena kazna zatvora može biti samo u rasponu od četiri godine i sedam meseci do sedam godina i pet meseci. Zato predlažem da Vrhovni kasacioni sud, primenom člana 492, stavovi 1 i 2 Zakonika o krivičnom postupku, preinači osporenu presudu Apelacionog suda u Novom Sadu ili da je ukine i vrati na ponovno odlučivanje.

U Novom Sadu, 22. juna 2015. godine

BRANILAC

20. ZAHTEV ZA IZRICANJE JEDINSTVENE KAZNE

(član 552 ZKP)

K broj 128/06

VIŠEM SUDU U UŽICU

Kao branilac Tomislava Boškovića, po punomoćju u spisima, na osnovu člana 552, tačka 1 Zakonika o krivičnom postupku, podnosim

ZAHTEV ZA IZRICANJE JEDINSTVENE KAZNE

Na osnovu člana 552, tačka 1 Zakonika o krivičnom postupku, zahtevam da se izrekne jedinstvena kazna, odnosno da se preinače pravnosnažne presude, kojima je Tomislav Bošković pravnosnažno osuđen na kaznu zatvora. Prilikom primene odredaba o odmeravanju jedinstvene kazne za dela u sticaju (članovi 60 i 62 KZ), treba preinačiti sledeće presude:

1. presudu Okružnog suda u Užicu, K broj 128/06, od 24. januara 2007, koja je potvrđena presudom Vrhovnog suda Srbije Kž broj 721/07, od 30. januara 2008, kojom je Tomislav Bošković osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet godina i dva meseca u koju mu se uračunava vreme provedeno u pritvoru od 27. jula 2006. do 2. novembra 2006. godine;

2. presudu Prvog osnovnog suda u Beogradu K broj 6542/10 od 27. januara 2011, koja je preinačena presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž broj 4542/11, od 26. decembra 2011, kojom je Tomislav Bošković osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri meseca.

U novu kaznu neophodno je uračunati vreme koje je Tomislav Bošković proveo u pritvoru od 27. jula 2006. do 2. novembra 2006. i vreme koje je proveo na izdržavanju kazne zatvora po prvoj presudi iz ovog zahteva, i to vreme od 4. novembra 2013. do danas.

O b r a z l o ž e n j e

Presudama opisanim pod tačkama 1 i 2 ovog zahteva Tomislav Bošković pravnosnažno je osuđen na kazne zatvora, a nisu primenjene odredbe o odmeravanju jedinstvene kazne za dela u sticaju. S obzirom na to da je reč o krivičnim delima

koja su izvršena pre nego što je osuđeni započeo izdržavanje kazne, ispunjeni su uslovi iz člana 62 Krivičnog zakonika da se primeni odredba člana 60 Krivičnog zakonika. Iz tog razloga, u skladu sa članom 552, tačka 1 Zakonika o krivičnom postupku, zahtevam da se presude preinače tako što će se izreći jedinstvena kazna za dela izvršena u sticaju.

Istovremeno, zahtevam da se u novu kaznu uračuna vreme koje je Tomislav Bošković proveo u pritvoru i na izdržavanju kazne po presudi opisanoj u tački jedan ovog zahteva.

U Užicu, 2. aprila 2014. godine

BRANILAC

21. MOLBA ZA PUŠTANJE NA USLOVNI OTPUST

(član 563 ZKP)

K Po1 broj 154/2010

VIŠEM SUDU U BEOGRADU POSEBNO ODELJENJE

Kao branilac Jane Nikolajević, po punomoćju koje prilažem, na osnovu člana 563 Zakonika o krivičnom postupku, podnosim

MOLBU ZA PUŠTANJE NA USLOVNI OTPUST

Molim da Janu Nikolajević, primenom člana 567, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, pustite na uslovni otpust sa izdržavanja kazne zatvora.

O b r a z l o ž e n j e

Jana Nikolajević je presudom Višeg suda u Beogradu, Posebno odeljenje K Po1 broj 154/2010, osuđena na kaznu zatvora u trajanju od dve godine.

Na izdržavanje kazne zatvora u Kaznenopopravni zavod za žene Požarevac, dobrovoljno se javila 1. oktobra 2012, pri čemu nijednom nije tražila odlaganje izvršenja kazne, tako da je 1. februara 2014. izdržala dve trećine izrečene kazne zatvora, čime je, na osnovu člana 563 Zakonika o krivičnom postupku, stekla pravo da podnese molbu za uslovni otpust.

U toku izdržavanja kazne zatvora Jana Nikolajević nije pobjegla, niti je pokušala da pobjegne iz zavoda.

Odmah po dolasku u zavod, aktivno se uključila u program postupanja, pri čemu je dobila radne obaveze koje je od prvog dana do danas savesno ispunjavala. Uz napomenu da nijedan posao nije odbila, a bila je radno angažovana na sledećim radnim obavezama: 1) na čišćenju oraha; 2) kao negovateljica u porodilištu u sklopu zavoda; 3) kao čistač ulica u Javnom komunalnom preduzeću Požarevac; 4) kao kurir kod komandirica; 5) kao poljoprivredni radnik. Tokom izdržavanja kazne redovno je odlazila na posao, koji je obavljala savesno, pružajući svoj maksimum.

Osim maksimalnog radnog angažovanja, Jana Nikolajević je od prvog dana prilagodila svoje ponašanje zavodskim uslovima, tako da je sve vreme pokazivala

odnos poštovanja prema svim zaposlenim radnicima u zavodu, bespogovorno izvršavajući sve svoje obaveze. Istovremeno je imala korektan odnos s drugim osuđenim licima. Na osnovu toga može se reći da je njeno vladanje bilo besprekorno. S tim u vezi, posebno se mora istaći da je nakon obaveznog boravka u karantinu, neprekidno napredovala u pogledu tretmana i statusa koji je imala. Tako je nakon sedam dana provedenih u karantinu (od 1. oktobra 2012. do 8. oktobra 2012) dodeljena poluotvorenom odeljenju, sa grupom B2. Zbog svog posebnog radnog angažovanja i primerenog vladanja, nakon godinu dana, prebačena je u grupu B1. Osim toga, dodeljena su joj maksimalna prava u grupi:

- 1) vanzavodska poseta u trajanju od osam sati u Požarevcu, svakog meseca;
- 2) slobodan izlazak u grad, svakog drugog meseca;
- 3) vikend odsustvo, svakog meseca;
- 4) godišnji odmor kod kuće, od 21. oktobra 2013. do 7. novembra 2013. godine.

Treba posebno naglasiti da je Jana Nikolajević sva dodeljena prava koristila bez i jedne jedine zloupotrebe.

U skladu sa njenim angažovanjem i celokupnim ponašanjem, podrazumeva se da nije disciplinski kažnjavana, ni opominjana, niti su joj oduzimate dodeljene pogodnosti.

Osim toga, kod Jane Nikolajević postoji čitav niz okolnosti koje nesumnjivo ukazuju na to da nikada neće ponoviti, odnosno učiniti ni jedno jedino krivično delo, i to:

1) Jana Nikolajević je dobra, brižna i savesna majka maloletne Ane, koja je rođena 21. juna 2008, i za sve vreme boravka u zavodu održava redovnu komunikaciju sa detetom, kao i sa svojom majkom Verom, kojoj je privremeno povereno starateljstvo nad maloletnom Anom, dok je Jana Nikolajević na izdržavanju kazne.

2) Nakon pokretanja krivičnog postupka, 24. jula 2008, sve dok se nije odazvala prvom pozivu za izdržavanje kazne zatvora, Jana Nikolajević je bila na slobodi, imala je pasoš i sa svojom ćerkom je više puta odlazila na godišnji odmor u inostranstvo. Pasoš je sama, dobrovoljno predala policiji 13. avgusta 2012. godine.

Dakle, time što boraveći na slobodi u periodu dužem od četiri godine nije učinila ni jedan jedini prekršaj, a naročito ne krivično delo, Jana Nikolajević je na najbolji način pokazala da je i samo vođenje krivičnog postupka ostvarilo svrhu krivičnih sankcija i da joj ni na pamet ne pada da ponovi, odnosno izvrši bilo koje krivično delo. Tačnije, ako za četiri godine i dva meseca pre odlaska u zavod, kao i

za sve vreme boravka u zavodu (pa i u vremenu koje je provodila van zavoda) nije učinila nijedno krivično delo, nego se ponašala besprekorno, osnovano se može zaključiti da će se i ubuduće tako ponašati.

3) Pored veoma skladnog odnosa sa svojom ćerkom, kojoj pruža svu materinsku brigu i ljubav, Jana Nikolajević ima sjajan odnos i sa svojom porodicom, te joj snažnu podršku pružaju njeni roditelji Vera i Zlatan.

4) Nakon pokretanja krivičnog postupka, budući da nijedan dan nije provekla u pritvoru, još tokom postupka je svojim ponašanjem pokazala da nikada neće učiniti nijedno krivično delo i da ima ambiciju da se bavi društveno korisnim zanimanjem, za koje se uspešno školovala. Naime, diplomirala je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu u oktobru 2006. godine, a 16. oktobra 2008. postala je advokatski pripravnik-volonter, u kom statusu je bila do odlaska na izdržavanje kazne 1. oktobra 2012, čime je stekla pravo da polaže pravosudni ispit, što će i učiniti odmah po izlasku iz zavoda, kada će imati neophodne uslove za pripremanje ispita.

Iz svega navedenog, proizlazi da se u toku izdržavanja kazne (a i pre toga) Jana Nikolajević toliko popravila da se osnovano može očekivati da će se na slobodi dobro vladati, a naročito da do isteka vremena za koje je izrečena kazna neće učiniti novo krivično delo, pa vas najlepše molim da joj odobrite uslovni otpust sa izdržavanja kazne zatvora.

U Beogradu, 3. februara 2014. godine

BRANILAC

22. ZAHTEV ZA NAKNADU ŠTETE

(član 588 ZKP)

MINISTARSTVU PRAVDE REPUBLIKE SRBIJE

Oštećeni: Andrej Jelić, iz Veternika, Novi Sad, ulica Sonje Marinković broj 2, čiji je punomoćnik advokat Marko Ilić iz Beograda, ulica Vojvode Brane broj 5.

ZAHTEV ZA NAKNADU ŠTETE ZBOG NEOSNOVANOG LIŠENJA SLOBODE

Presudom Višeg suda u Beogradu, K broj 642/15, od 9. septembra 2016, koja je potvrđena presudom Apelacionog suda u Beogradu, Kž1 broj 324/17, od 2. novembra 2017, Andrej Jelić je oslobođen optužbe da je izvršio krivično delo teško delo protiv opšte sigurnosti iz člana 288, stav 2 Krivičnog zakonika u vezi člana 278, stavovi 1 i 3 Krivičnog zakonika, u vezi člana 33 Krivičnog zakonika.

Dokazi: Presuda Višeg suda u Beogradu, K broj 642/15, od 9. septembra 2016. godine.

Presuda Apelacionog suda u Beogradu, Kž1 broj 324/17, od 2. novembra 2017. godine.

Rešenjem Višeg suda u Beogradu, Ki broj 293/15 od 13. aprila 2015, prema Andreju Jeliću je određen pritvor na osnovu člana 211, stav 1, tačke 2, 3 i 4 Zakonika o krivičnom postupku, a koji se imao računati od 10. aprila 2015, kada je lišen slobode.

Dokazi: Rešenje Višeg suda u Beogradu, Ki broj 293/15 od 13. aprila 2015. godine.

Rešenjem Višeg suda u Beogradu, K broj 642/15, Kv broj 2777/15, od 10. jula 2015, oštećeni Andrej Jelić je pušten na slobodu.

Dokazi: Rešenje Višeg suda u Beogradu, K broj 642/15, Kv broj 2777/15, od 10. jula 2015. godine.

Oštećeni Andrej Jelić je, neosnovano, bio u pritvoru od 10. aprila 2015, kada je lišen slobode do 10. jula 2015, kada je doneto rešenje o puštanju na slobodu, odnosno ukupno 92 dana.

Posle neosnovanog lišenja slobode i optužbi za teško krivično delo, oštećeni je izgubio ugled u sredini u kojoj živi i radi.

Rešenjem direktora Javnog gradskog saobraćajnog preduzeća „Novi Sad“ od 11. aprila 2015, Andrej Jelić je privremeno udaljen sa rada u skladu sa članom 166 Zakona o radu, zbog određivanja pritvora i to od prvog dana pritvora pa sve dok pritvor traje, a za vreme udaljenja sa rada, zaposlenom je pripadala naknada zarade u visini jedne trećine osnovne zarade. Dakle, Andreju Jeliću je, zbog neosnovanog lišenja slobode, bilo onemogućeno da redovno obavlja poslove na radnom mestu i time stekne pravo na pun iznos naknade zarade, a privremeno udaljenje sa rada je narušilo ugled oštećenog među kolegama i nadređenima.

Dokazi: Rešenje direktora Javnog gradskog saobraćajnog preduzeća „Novi Sad“ od 11. aprila 2015. godine.

Potvrda pravne službe Javnog gradskog saobraćajnog preduzeća „Novi Sad“ o visini naknade zarade tokom trajanja pritvora.

Oštećeni je otac maloletnog deteta, koje je za vreme njegovog boravka u pritvoru načinilo svoje prve korake, čemu oštećeni nije mogao prisustvovati. Ova činjenica, kao i razdvojenost od supruge i deteta, dodatno su doprineli psihičkoj patnji.

Dokaz: Izvod iz matične knjige rođenih.

Sve ovo je kod njega stvorilo osećaj inferiornosti, poniženja, psihičke i fizičke patnje i opšteg umanjenja ljudskog dostojanstva. Oštećeni je neopravdano dug vremenski period proveo u pritvoru, a da mu ta najteža mera nije zamenjena nekom blažom merom za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku.

Zbog svega, tražimo naknadu nematerijalne štete zbog duševnih bolova naneđenih povredom časti i ugleda zbog neosnovanog lišenja slobode i povreda slobode i prava ličnosti neosnovanim lišenjem slobode u trajanju od 92 dana u iznosu od 20.000,00 dinara po danu, što ukupno iznosi 1.840.000,00 dinara i

PREDLAŽEMO

da Ministarstvo pravde Republike Srbije po osnovu naknade nematerijalne štete, isplati Andreju Jeliću iznos od 1.840.000,00 dinara, čime bi se izbegli troškovi eventualnog parničnog postupka u kome bi oštećeni svakako ostvario pravo na isplatu navedenog iznosa, uvećanog za sudske troškove i zateznu kamatu.

Takođe Vas obaveštavam da ćemo, ako u zakonskom roku od tri meseca ne odgovorite ovom zahtevu, biti prinuđeni da nadležnom sudu podnesemo tužbu za naknadu štete.

U slučaju da prihvatite ovaj zahtev, molim Vas da se obratite na adresu punomoćnika oštećenog Andreja Jelića, advokata Marka Ilića, iz Beograda, ulica Vojvode Brane broj 5, radi zaključenja poravnjanja i definisanja načina isplate.

Prilog: punomoćje, presude, rešenja, potvrde, izvod iz matične knjige rođenih.

U Beogradu, 27. februara 2018. godine   PUNOMOĆNIK OŠTEĆENOG

Spisak presuda Evropskog suda za ljudska prava

A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, predstavka br. 3455/05, presuda od 19. februara 2009.

Allan protiv Ujedinjenog Kraljevstva, predstavka br. 48539/99, presuda od 5. marta 2003.

Brincat protiv Italije, predstavka br. 13867/88, presuda od 26. novembra 1992.

Clooth protiv Belgije, predstavka br. 12718/87, presuda od 5. marta 1998.

Czekalla protiv Portugala, predstavka br. 38830/97, presuda od 10. oktobra 2002.

Demirel i Ates protiv Turske, predstavke br.10037/03 i 14813/03, presuda od 24. jula 2007.

Dolenec protiv Hrvatske, predstavka br. 25282/06, presuda od 26. novembra 2009.

Engel i drugi protiv Holandije, predstavke br. 5100/71, 5101/71, 5012/72 i 5370/72, presuda od 8. juna 1976.

Fox, Campbell i Hartley protiv Ujedinjenog Kraljevstva, predstavke br. 12244/86, 12245/86 i 12383/86, presuda od 30. avgusta 1990.

Garcia Alva protiv Nemačke, predstavka br. 23541/94, presuda od 13. februara 2001.

Ilijkov protiv Bugarske, predstavka br. 33977/96, presuda od 26. jula 2001.

Imbroscia protiv Švajcarske, predstavka br. 13972/88, presuda od 24. novembra 1993.

J. B. protiv Švajcarske, predstavka br. 31827/96, presuda od 3. avgusta 2001.

Jablonski protiv Poljske, predstavka br. 33492/96, presuda od 21. decembra 2000.

Jalloh protiv Nemačke, predstavka br. 54810/00,
presuda od 1. jula 2006.

Kudla protiv Poljske, predstavka br. 30210/96,
presuda od 26. oktobra 2000.

Letellier protiv Francuske, predstavka br. 12369/86,
presuda od 26. juna 1991.

Lamy protiv Belgije, predstavka br. 10444/83,
presuda od 30. marta 1989.

Luca protiv Italije, predstavka br. 33354/96,
presuda od 27. februara 2001.

Maresti protiv Hrvatske, predstavka br. 55759/07,
presuda od 25. juna 2009.

Matyjek protiv Poljske, predstavka br. 38184/03,
presuda od 30. maja 2006.

Milenković protiv Srbije, predstavka br. 50124/13,
presuda od 1. marta 2016.

Moiseyev protiv Rusije, predstavka br. 62936/00,
presuda od 9. oktobra 2008

Murray protiv Ujedinjenog Kraljevstva, predstavka br. 14310/88,
presuda od 28. oktobra 1994.

Neumeister protiv Austrije, predstavka br. 1936/63,
presuda od 27. juna 1968.

Phillips protiv Ujedinjenog Kraljevstva, predstavka br. 41687,
presuda od 5. jula 2001

Prežec protiv Hrvatske, predstavka br. 48185/07,
presuda od 15. oktobra 2009.

Rasmussen protiv Poljske, predstavka br. 38886/05,
presuda od 28. jula 2009.

Salduz protiv Turske, predstavka br. 36391/02,
presuda od 27. novembra 2008.

Shiesser protiv Švajcarske, predstavka br. 7710/76,
presuda od 4. decembra 1979.

Shishkov protiv Bugarske, predstavka br. 38822/97,
presuda od 9. januara 2003.

Seleznev protiv Rusije, predstavka br. 15591/03,
presuda od 26. juna 2008.

Tomasović protiv Hrvatske, predstavka br. 53785/09,
presuda od 18. oktobra 2011.

Vermeulen protiv Belgije, predstavka br. 19075/91,
presuda od 20. februara 2006.

Yagci i Sargin protiv Turske, predstavke br. 16419/90 i 16426/90,
presuda od 8. juna 1995.

Zolotukhin protiv Rusije, predstavka br. 14939/03,
presuda od 10. februara 2009.

Literatura

- Bejatović S., „Sporazum o priznanju krivice (novi ZKP Srbije i regionalna komparativna analiza)”, *Savremene tendencije krivičnog procesnog prava u Srbiji i regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva*, Beograd 2012.
- Clark H. R., Dekle R. G., Bailey S. W., *Cross-Examination Handbook: Persuasion, Strategies, and Techniques*, New York 2011.
- Delibašić V., „Plea Agreement“, *Archibald Reiss Days*, Volume III, Belgrade 2014.
- Delibašić V., „Unakrsno ispitivanje – pravila i izazovi“, *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, Beograd 2014.
- Delibašić V., Lochary R., *Veštine zastupanja u krivičnim postupcima*, Beograd 2016.
- Delibašić V., *Sporazumi javnog tužioca i okrivljenog*, Novi Sad 2015.
- Grubač M., „Tok krivičnog postupka“, *Krivično procesno pravo*, knjiga treća, Novi Sad 1998.
- Ilić G., Majić M., Beljanski S., Trešnjev A., *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Beograd 2012.
- Leimbach D., „Minimizing the risk of injustice in cooperation agreements“, *The Dartmouth Law Journal*, Vol. VII: 2, 2009.
- Majić M., „Priznanje“ tuđeg krivičnog dela, <http://misamajic.com/>.
- Read D. S., *Winning at trial*, National Institute for Trial Advocacy, 2007.
- Simonović B., Turanjanin V., „Sporazum o priznanju krivice“, *Kriminalistički i krivično procesni aspekti dokazivanja*, Banja Luka 2013.
- Simonović B., Turanjanin V., „Sporazum o priznanju krivičnog dela i problem neistinitog priznanja“, *Pravni život*, broj 9/2013, tom II.
- Škulić M., „Dokazi i dokazni postupak na glavnom pretresu“, *Glavni pretres i suđenje u razumnom roku, regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni*, Beograd 2015.
- Wellman F., *The Art of Cross-Examination*, 1903.

